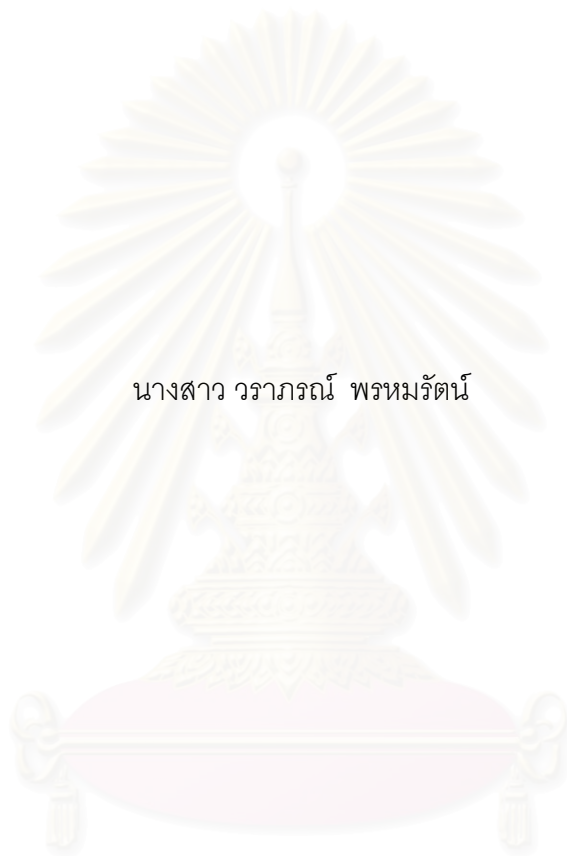

ความสัมพันธ์ระหว่างจีนกับอาเซียนทางด้านความมั่นคง : ศึกษากรณีจีนเข้าร่วมการประชุม
อาเซียนว่าด้วยความร่วมมือด้านการเมืองและความมั่นคงในภูมิภาคเอเชีย-แปซิฟิก

นางสาว วราภรณ์ พรหมรัตน์

สถาบันวิทยบริการ

จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

วิทยานิพนธ์นี้เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตรปริญญารัฐศาสตรมหาบัณฑิต
สาขาวิชาความสัมพันธ์ระหว่างประเทศ ภาควิชาความสัมพันธ์ระหว่างประเทศ

คณะรัฐศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

ปีการศึกษา 2543

ISBN 974-13-1190-7

ลิขสิทธิ์ของจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

SINO-ASEAN SECURITY RELATIONS : A CASE STUDY OF THE PEOPLE'S REPUBLIC OF
CHINA'S PARTICIPATION IN THE ASEAN REGIONAL FORUM

Miss Waraporn Promrut

สถาบันวิทยบริการ
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

A Thesis Submitted in Partial Fulfillment of the Requirements
for the Degree of Master of Arts in International Relations

Department of International Relations

Faculty of Political Science

Chulalongkorn University

Academic Year 2000

ISBN 974-13-1190-7

หัวข้อวิทยานิพนธ์

ความสัมพันธ์ระหว่างจีนกับอาเซียนทางด้านความมั่นคง : ศึกษากรณี
จีนเข้าร่วมการประชุมอาเซียนว่าด้วยความร่วมมือด้านการเมืองและ
ความมั่นคงในภูมิภาคเอเชีย-แปซิฟิก

โดย

นางสาว วราภรณ์ พรหมรัตน์

สาขาวิชา

ความสัมพันธ์ระหว่างประเทศ

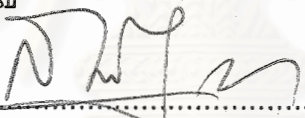
อาจารย์ที่ปรึกษา

ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ปณิธาน วัฒนายากร

คณะรัฐศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย อนุมัติให้บัณฑิตวิทยาลัยเป็นส่วนหนึ่งของการ
การศึกษาตามหลักสูตรปริญญาโท

..... คณบดีคณะรัฐศาสตร์
(รองศาสตราจารย์ ดร.ไชยวัฒน์ ค้าชู)

คณะกรรมการสอบวิทยานิพนธ์

..... ประธานกรรมการ
(รองศาสตราจารย์ ดร.สมพงศ์ ชูมาก)

..... อาจารย์ที่ปรึกษา
(ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ปณิธาน วัฒนายากร)

..... กรรมการ
(รองศาสตราจารย์ ดร.ชัยโชค จุลศิริวงศ์)

วรารณณ์ พรหมรัตน์ : ความสัมพันธ์ระหว่างจีนกับอาเซียนทางด้านความมั่นคง : ศึกษารณณ์จีน
เข้าร่วมการประชุมอาเซียนว่าด้วยความร่วมมือด้านการเมืองและความมั่นคงในภูมิภาคเอเชีย-
แปซิฟิก (Sino-ASEAN Security Relations : A Case Study of the People's Republic of
China's Participation in the ASEAN Regional Forum)

อ. ที่ปรึกษา : ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ปณิธาน วัฒนายากร, 240 หน้า. ISBN 974-13-1190-7

วิทยานิพนธ์ฉบับนี้ ศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างจีนกับอาเซียนทางด้านความมั่นคงใน
ยุคหลังสงครามเย็น โดยศึกษารณณ์ที่จีนเข้าร่วมการประชุมอาเซียนว่าด้วยความร่วมมือด้าน
การเมืองและความมั่นคงในภูมิภาคเอเชีย-แปซิฟิก (ASEAN Regional Forum—ARF) ซึ่งเป็น
เวทีการประชุมแบบพหุภาคี ทั้งที่ก่อนหน้านี้ จีนยืนกรานที่จะใช้เวทีการเจรจาแบบทวิภาคีในการ
แก้ไขปัญหาโดยตลอด เนื่องจากจีนเชื่อว่า ตนจะได้เปรียบในการเจรจาต่อรองเหนือคู่เจรจาซึ่ง
เป็นประเทศที่เล็กกว่าในเวทีดังกล่าว ในขณะที่การเจรจาในกรอบของพหุภาคีนั้น จีนเป็นกังวล
กับการต่อรองกับหลายประเทศในเวลาเดียวกัน ในการศึกษาเรื่องนี้ ได้อาศัยแนวคิดเรื่อง
วิถีปฏิบัติระหว่างประเทศมาอธิบายถึงสาเหตุที่จีนเข้าร่วมการประชุมดังกล่าว

จากการศึกษาพบว่า จีนมีความจำเป็นต้องเข้าร่วมการประชุมอาเซียนว่าด้วยความ
ร่วมมือด้านการเมืองและความมั่นคงในภูมิภาคเอเชีย-แปซิฟิก เนื่องจากต้องการลดความ
หวาดระแวงของอาเซียนต่อจีน ซึ่งเป็นผลมาจากท่าทีที่แข็งกร้าวในกรณีปัญหาการแย่งชิง
กรรมสิทธิ์เหนือหมู่เกาะสแปรตลีย์และการพัฒนาศักยภาพทางทหารของจีน อันเป็นปัจจัยสำคัญ
ที่นำไปสู่การจัดตั้งการประชุมดังกล่าว นอกจากนี้ จีนยังต้องการที่จะป้องกันการรวมกลุ่ม
ระหว่างประเทศสมาชิกอาเซียน (ในขณะนั้น) เวียดนามเพื่อต่อรองกับจีนเรื่องหมู่เกาะสแปรตลีย์
และจีนยังต้องการที่จะลดอิทธิพลของประเทศมหาอำนาจอื่นๆ ในเวทีการเจรจาปัญหาความมั่ง
คั่งในภูมิภาคอีกด้วย หลังจากการเข้าร่วม ARF จีนได้รับประโยชน์หลายประการ เช่น ได้รับ
ทราบข้อมูลทางด้าน ความมั่นคง และสามารถผลักดันให้การประชุมดังกล่าวเป็นเพียงเวทีการ
เจรจามากกว่าจะเป็นกลไกเพื่อแก้ไขปัญหาความมั่นคงอย่างถาวร แต่อย่างไรก็ตาม การที่จีนเข้า
ร่วม ARF ทำให้การประชุม ARF มีความสำคัญต่อการเจรจาปัญหาความมั่นคงในภูมิภาคเพิ่ม
มากขึ้น อีกทั้ง ยังทำให้อาเซียนมีบทบาทเพิ่มขึ้นในการเจรจาต่อรองระหว่างประเทศมหาอำนาจ

ภาควิชา	ความสัมพันธ์ระหว่างประเทศ	ลายมือชื่อนิสิต	.....
สาขาวิชา	ความสัมพันธ์ระหว่างประเทศ	ลายมือชื่ออาจารย์ที่ปรึกษา	.....
ปีการศึกษา	2543	ลายมือชื่ออาจารย์ที่ปรึกษาร่วม	.....

4081155024 : MAJOR INTERNATIONAL RELATIONS

KEY WORD : CHINA/ASEAN/SECURITY/COOPERATION/ARF

WARAPORN PROMRUT : SINO-ASEAN SECURITY RELATIONS : A CASE STUDY OF THE PEOPLE'S REPUBLIC OF CHINA'S PARTICIPATION IN THE ASEAN REGIONAL FORUM.

THESIS ADVISOR : ASST. PROF. PANITAN WATTANAYAGORN, Ph.D.

240 pp. ISBN 974-13-1190-7

This thesis focuses on the security relationship between the People's Republic of China (PRC) and ASEAN in the post-cold war era. The emphasis is to explain why the PRC joined the ASEAN Regional Forum (ARF)---a multi-lateral meeting. Previously, the PRC had emphatically refused to adopt a multilateral method for solving security problems in the region, because she believed that she could have an edge over lesser states through bi-lateral negotiations. If the multi-lateral method is applied, the PRC thought that she would be in an unfavorable position because she must deal with a group of states. In making this study, the concept of international regime is used to explain why the PRC changed her position and joined the ARF.

In this study, it is found that the PRC participated in the ARF because she wanted to reduce the level of distrust which ASEAN members had on her. The distrust was a result of the aggressive stand which the PRC had on the sovereignty disputes over of the Spratly Islands and the enlargement of the PRC's military strength. Furthermore, the PRC wanted prevent some ASEAN members (at that time) and Vietnam to consolidate their position on the Spratlys issue. In addition, the PRC needed to reduce the level of influence that other powers increasingly had on multi-lateral security forum in the region. After joining the ARF, it is found that the PRC gained access to information on regional security and was largely able to steer the ARF into a venue for discussion of security issues, not a mechanism in solving security problems. As for ASEAN, the participation of the PRC in the ARF has contributed to the development of the ARF. Moreover, ASEAN as a core group of the ARF gained from the participation of major powers.

Department International Relations

Student's signature..... *[Signature]*

Field of study International Relations

Advisor's signature..... *[Signature]*

Academic year 2000

Co-advisor's signature.....

กิตติกรรมประกาศ

วิทยานิพนธ์ฉบับนี้ สามารถสำเร็จลุล่วงไปได้ด้วยความช่วยเหลืออย่างดียิ่งของผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ปณิธาน วัฒนายากร อาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์ ซึ่งท่านได้ให้คำปรึกษาแนะนำ และตรวจแก้ไขในการวิจัยมาโดยตลอด รวมทั้ง รองศาสตราจารย์ ดร.สมพงศ์ ชูมาก ประธานกรรมการสอบ และรองศาสตราจารย์ ดร.ชัยโชค จุลศิริวงศ์ กรรมการสอบ ที่ได้สละเวลาในการช่วยแนะนำ แก้ไข และปรับปรุง จนทำให้วิทยานิพนธ์ฉบับนี้มีความถูกต้องและสมบูรณ์มากยิ่งขึ้น ตลอดจน คณะอาจารย์ภาควิชาความสัมพันธ์ระหว่างประเทศทุกท่าน ที่ได้ให้คำแนะนำและความอนุเคราะห์แก่ผู้วิจัยมาโดยตลอด

ขอขอบคุณ บัณฑิตวิทยาลัยที่ได้ให้ทุนการศึกษาแก่ผู้วิจัยเป็นเวลา 1 ปีการศึกษา ซึ่งเป็น การแบ่งเบาภาระของครอบครัว และทุนผู้ช่วยสอน ภาควิชาความสัมพันธ์ระหว่างประเทศ คณะรัฐศาสตร์ จำนวน 1 ปี ซึ่งมีส่วนช่วยสนับสนุนการทำวิจัยในครั้งนี้ พร้อมกันนี้ ผู้วิจัยขอขอบคุณ คุณสุพิศรา พันธุ์บุญปลูก บรรณารักษ์และเจ้าหน้าที่ห้องสมุดคณะรัฐศาสตร์ทุกท่าน ที่ให้ความช่วยเหลือในการค้นคว้าหาข้อมูลเป็นอย่างดี

สุดท้ายนี้ ผู้วิจัยใคร่ขอกราบขอบพระคุณ บิดา มารดา ที่ได้ให้ความสนับสนุนทางการเงินและให้กำลังใจแก่ผู้วิจัยเสมอมาจนสำเร็จการศึกษา น้องชายที่คอยซักถามความคืบหน้าในการวิจัยด้วยความเอาใจใส่เสมอมา และป่าของผู้วิจัยที่ได้ให้เงินอุดหนุนการศึกษามาโดยตลอด นอกจากนี้ ผู้วิจัยขอขอบใจเพื่อนๆ พี่ๆ น้องๆ บริณญาโท ภาคความสัมพันธ์ระหว่างประเทศ คณะรัฐศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย ทุกคนที่เป็นกำลังใจให้ผู้วิจัยมาตลอด

สถาบันวิทยบริการ
นางสาว วราภรณ์ พรหมรัตน์
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

สารบัญ

	หน้า
บทคัดย่อภาษาไทย.....	ง
บทคัดย่อภาษาอังกฤษ.....	จ
กิตติกรรมประกาศ.....	ฉ
สารบัญ.....	ช
สารบัญตารางและแผนที่.....	ญ
รายการภาคผนวก.....	ฎ
บทที่	
1 บทนำ	
1.1 สภาพปัญหาและความสำคัญของประเด็น.....	1
1.2 สมมติฐาน.....	11
1.3 กรอบความคิดที่ใช้ในการศึกษา.....	12
1.4 ขอบเขตในการศึกษา.....	15
1.5 วัตถุประสงค์ในการศึกษา.....	15
1.6 วิธีการดำเนินการวิจัย.....	15
1.7 ประโยชน์ที่ได้รับจากการศึกษา.....	16
1.8 เนื้อหาในการศึกษา.....	16
2 ความสัมพันธ์ทางด้านความมั่นคงระหว่างจีนกับอาเซียนใน	
ยุคสงครามเย็นและหลังสงครามเย็น.....	17
2.1 ความสัมพันธ์ระหว่างจีนกับอาเซียนในยุคสงครามเย็น.....	17
2.2 สภาพแวดล้อมทางด้านความมั่นคงของจีนในยุคหลังสงครามเย็น.....	23
2.2.1 วิกฤตการณ์เทียนอันเหมิน.....	23
2.2.2 การล่มสลายของสหภาพโซเวียตและยุโรปตะวันออก.....	27
2.2.3 ความสัมพันธ์ระหว่างจีนกับสหรัฐอเมริกา.....	30
2.2.4 สงครามอ่าวเปอร์เซียในปี ค.ศ.1991.....	34
2.2.5 ปัญหาในคาบสมุทรเกาหลี.....	34
2.3 ความสัมพันธ์ระหว่างจีนกับอาเซียนในยุคหลังสงครามเย็น.....	36
2.3.1 นโยบายของจีนต่ออาเซียนในยุคหลังสงครามเย็น.....	36
2.3.2 ความขัดแย้งระหว่างจีนกับอาเซียน.....	38

สารบัญ (ต่อ)

	หน้า
1) ปัญหาได้หวั่น.....	38
2) ปัญหาหมู่เกาะสแปรตลีย์.....	40
3 สถานการณ์ทางด้านความมั่นคงในภูมิภาคเอเชีย-แปซิฟิกและ แนวคิดในการจัดตั้งองค์การทางด้านความมั่นคง.....	48
3.1 สถานการณ์ทางด้านความมั่นคงในภูมิภาคเอเชีย-แปซิฟิก.....	48
3.1.1 การลดบทบาททางด้านความมั่นคงของสหรัฐอเมริกา.....	48
3.1.2 การเพิ่มบทบาททางด้านความมั่นคงของญี่ปุ่น.....	51
3.1.3 ภัยคุกคามจากจีน.....	54
3.1.4 การพัฒนาศักยภาพทางทหารของประเทศสมาชิกอาเซียน.....	61
3.2 สถาบันและกระบวนการในการแก้ไขความขัดแย้งในภูมิภาคฯ.....	65
3.2.1 วิธีทางแห่งอาเซียน.....	65
3.2.2 ความร่วมมือทางทหาร.....	70
1) ความร่วมมือทางทหารแบบพหุภาคี.....	70
2) ความร่วมมือทางทหารแบบทวิภาคี.....	71
3.3 ข้อเสนอของประเศมหาอำนาจในการจัดตั้งองค์การทางด้านความมั่นคง.....	72
3.3.1 ข้อเสนอของสหภาพโซเวียต.....	72
3.3.2 ข้อเสนอของออสเตรเลียและแคนาดา.....	73
3.3.3 ข้อเสนอของเกาหลีใต้.....	75
3.3.4 ข้อเสนอของมองโกเลีย.....	76
3.4 ปฏิกริยาของประเทศต่างๆ ต่อการจัดตั้งความร่วมมือแบบพหุภาคี.....	77
3.4.1 สหรัฐอเมริกา.....	77
3.4.2 จีน.....	78
3.4.3 อาเซียน.....	79
4 การจัดตั้งการประชุม ASEAN Regional Forum (ARF) และการเข้าร่วมของจีน.....	81
4.1 การจัดตั้งการประชุมอาเซียนว่าด้วยความร่วมมือด้านการเมืองและ ความมั่นคงในภูมิภาคเอเชีย-แปซิฟิก.....	81
4.1.1 จุดเริ่มต้นของการจัดตั้ง.....	81
4.1.2 ปัจจัยที่มีอิทธิพลในการจัดตั้งการประชุม ARF.....	89

สารบัญ (ต่อ)

	หน้า
4.1.3 การเข้าร่วม ARF ของจีน.....	98
4.1.4 แนวความคิดเรื่องระเบียบวิธีปฏิบัติระหว่างประเทศ.....	100
4.2 พฤติกรรมของจีนภายหลังการเข้าร่วมการประชุม ARF.....	101
5 บทสรุป.....	109
5.1 ความสัมพันธ์ทางด้านความมั่นคงระหว่างจีนกับอาเซียนใน ยุคหลังสงครามเย็น.....	109
5.2 สาเหตุที่จีนเข้าร่วมการประชุมอาเซียนว่าด้วยความร่วมมือด้านการเมือง และความมั่นคงในภูมิภาคเอเชีย-แปซิฟิก.....	113
5.3 กรอบความคิดที่ใช้ในการศึกษา.....	117
5.4 พฤติกรรมของจีนในกรอบของ ARF.....	118
5.5 ข้อจำกัดในการศึกษา.....	120
5.6 ข้อเสนอแนะ.....	121
รายการอ้างอิง.....	122
ภาคผนวก.....	139
ประวัติผู้เขียน.....	240

สารบัญตารางและแผนที่

หน้า

ตารางที่ 1	รายจ่ายเป็นทางการในการป้องกันประเทศของจีน.....	56
ตารางที่ 2	อัตรากำลังพลของกองทัพจีน (ค.ศ.1979-1995).....	57
ตารางที่ 3	ประเทศที่ขายอาวุธที่สำคัญของโลกในช่วงปี ค.ศ.1988-92.....	59
ตารางที่ 4	งบประมาณทางทหารของอาเซียนในปี ค.ศ.1989-95 (พันล้านเหรียญ).....	62
ตารางที่ 5	สัดส่วนของสัญญาในการนำเข้าอาวุธของประเทศกำลังพัฒนา ในปี ค.ศ.1987-1994 จำแนกตามภูมิภาค.....	62
แผนที่ที่ 1	แสดงการอ้างกรรมสิทธิ์เหนือหมู่เกาะสแปรตลีย์ของประเทศต่างๆ.....	41

สถาบันวิทยบริการ
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

รายการภาคผนวก

หน้า

ภาคผนวก

ก.	Declaration of ASEAN Concord	139
ข.	Treaty of Amity and Cooperation in Southeast Asia	151
ค.	Protocol Amending the Treaty of Amity and Cooperation in Southeast Asia....	165
ง.	Statements of Workshops of Managing Potential Conflicts in the South China Sea	168
จ.	A Time for Initiative : Proposals for the Consideration of the Fourth ASEAN Summit.....	181
ฉ.	ASEAN Declaration on the South China Sea.....	197
ช.	Chairman's Statement : the First ASEAN Regional Forum, Bangkok, 25 July 1994.....	199
ฌ.	The ASEAN Regional Forum : A Concept Paper.....	202
ฉ.	Chairman's Statement : the Second ASEAN Regional Forum, Bandar Seri Begawan, 1 August 1995.....	211
ญ.	Chairman's Statement : the Third ASEAN Regional Forum, Jakarta, 23 July 1996.....	217
ฎ.	PRESS RELEASE : Joint Statement of the Meeting of Heads of State/Government of the Member States of ASEAN and the President of the People's Republic of China, Kuala Lumpur, 16 December 1997.....	232

สถาบันวิทยบริการ
 จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

บทที่ 1

บทนำ

1.1 สภาพปัญหาและความสำคัญของประเด็นปัญหา

ในปลายทศวรรษที่ 1980 สถานการณ์ทางการเมืองในระดับโลกได้เปลี่ยนแปลงไปอย่างรวดเร็วกล่าวคือ การรวมประเทศเยอรมนีในปี ค.ศ.1989 (พ.ศ.2532) และการล่มสลายของค่ายคอมมิวนิสต์ในยุโรปตะวันออกในปี ค.ศ.1990 และที่สำคัญคือ การล่มสลายของสหภาพโซเวียตในปี ค.ศ.1991 ได้นำไปสู่การสิ้นสุดของสงครามเย็น โลกไม่ได้ตั้งอยู่ในระบบสองขั้วอำนาจระหว่างสหรัฐอเมริกาและสหภาพโซเวียตอีกต่อไป ส่งผลให้บรรยากาศทางการเมืองในระดับโลกผ่อนคลายความตึงเครียดลงและก่อให้เกิดความไร้พรมแดนที่เรียกว่า โลกาภิวัตน์ (globalization) สภาพดังกล่าว ได้นำไปสู่การเชื่อมโยงระหว่างประเทศทางด้านการค้า การลงทุน การบริการและอื่นๆ โดยไม่มีข้อจำกัด อันเกิดจากความตึงเครียดหรือระบบพันธมิตรทางการเมือง ดังเช่นในยุคสงครามเย็น ประเทศต่างๆ หันมาให้ความสำคัญกับประเด็นทางด้านเศรษฐกิจมากขึ้น

สิ่งต่างๆ เหล่านี้ทำให้ดูเหมือนว่า ประเด็นทางด้านความมั่นคงได้รับความสนใจน้อยลง ในขณะที่ประเด็นทางด้านเศรษฐกิจได้เข้ามามีบทบาทแทนที่ แต่เมื่อพิจารณาให้ดีแล้ว จะพบว่า ในยุคหลังสงครามเย็น ประเด็นทางด้านความมั่นคงก็ยังคงเป็นสิ่งที่ประชาคมโลกให้ความสำคัญไม่น้อยกว่าประเด็นทางเศรษฐกิจเลย อีกทั้ง ประเด็นทางด้านความมั่นคงและทางด้านเศรษฐกิจยังมีความเกี่ยวพันกันอย่างซับซ้อน ดังเห็นได้จาก การที่ประเทศต่างๆ ได้ดำเนินการแข่งขันกันโดยสะสมความมั่งคั่งทางเศรษฐกิจ พร้อมกับการแข่งขันกันสะสมอาวุธควบคู่กันไป เนื่องจากว่า ความมั่งคั่งทางเศรษฐกิจคือ ปัจจัยหลักของการดำรงสถานะของขีดความสามารถทางทหารของรัฐ และอำนาจทางการทหารก็คือ หลักประกันของการคุ้มครองผลประโยชน์ ดังนั้นจึงทำให้ความสัมพันธ์ระหว่างปัจจัยด้านเศรษฐกิจและการทหารยังคงดำรงอยู่ต่อไป¹

แม้ว่า การสิ้นสุดของสงครามเย็นจะนำไปสู่ความอิสระในการดำเนินนโยบายของประเทศที่เคยสังกัดในแต่ละค่ายมากขึ้น แต่แทนที่สถานการณ์ระหว่างประเทศจะมุ่งไปสู่สันติภาพอย่าง

---

¹สุรชาติ บำรุงสุข, ยุทธศาสตร์โลกหลังสงครามเย็น (กรุงเทพฯ: มติชน, 2537), หน้า 19-20.

แท้จริงก็กลับไปสู่สภาวะการแข่งขันที่รุนแรงได้ ทั้งนี้ เนื่องจากแต่ละประเทศคำนึงถึงผลประโยชน์ของตนมากขึ้นและไม่ถูกกำหนดโดยประเทศผู้นำแต่ละค่าย โดยเฉพาะปัญหาระหว่างประเทศซึ่งเคยดำรงอยู่ตั้งแต่ก่อนสงครามโลกครั้งที่ 2 ไม่ว่าจะเป็น ปัญหาเรื่องเชื้อชาติ ปัญหาพรมแดน และปัญหาความขัดแย้งที่เป็นมรดกทางประวัติศาสตร์บางประการถูกกดไว้ภายใต้ระบบพันธมิตรทางการเมืองระหว่างประเทศที่มีอุดมการณ์เดียวกันในยุคสงครามเย็น² แต่เมื่อระเบียบโลกเดิมพังทลายลง ปัญหาเหล่านี้ก็จะปะทุขึ้นมาได้

ในส่วนของภูมิภาคเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ การสิ้นสุดของสงครามเย็นได้นำไปสู่การลดการเผชิญหน้าทางการทหารระหว่างสหรัฐอเมริกากับสหภาพโซเวียต ซึ่งในยุคสงครามเย็นถือได้ว่าภูมิภาคนี้เป็นป้อมปราการในการป้องปรามการขยายตัวของลัทธิคอมมิวนิสต์และเป็นการปิดล้อมต่อการขยายอิทธิพลของจีนและสหภาพโซเวียตของสหรัฐอเมริกา จากกรณีที่สหภาพโซเวียตได้ถอนฐานทัพจากอ่าวคัมราห์และดานังในเวียดนามตั้งแต่ปี ค.ศ. 1989 และการถอนฐานทัพของสหรัฐอเมริกาจากอ่าวซูปิคและสนามบินคลาร์คในฟิลิปปินส์ในเดือนพฤศจิกายน 1992³

อย่างไรก็ตาม แม้ว่าการสิ้นสุดของสงครามเย็นจะทำให้การเผชิญหน้าระหว่างประเทศมหาอำนาจคลี่คลายลง แต่มิได้หมายความว่า ภูมิภาคเอเชียตะวันออกเฉียงใต้จะมีเสถียรภาพอย่างสมบูรณ์ กล่าวคือ บรรดาประเทศต่างๆ ในภูมิภาคฯ มองว่า การลดบทบาททางทหารของสหรัฐอเมริกาอาจนำไปสู่การเกิดช่องว่างแห่งอำนาจ (power vacuum) ซึ่งจีน ญี่ปุ่น และอินเดียพยายามเข้ามาแทนที่ได้⁴ ซึ่งจะนำไปสู่ความไม่มั่นคงและความไร้เสถียรภาพภายในภูมิภาคฯ ทั้งนี้ ในบรรดาประเทศมหาอำนาจที่ถูกมองว่าจะเข้ามาแทนที่สหรัฐอเมริกา ดูเหมือนจีนเป็นประเทศที่ถูกจับตามองเป็นพิเศษจากประเทศในภูมิภาคเอเชียตะวันออกเฉียงใต้โดยเฉพาะอย่างยิ่งประเทศสมาชิกอาเซียน ดังจะเห็นได้จากคำกล่าวของอดีตผู้นำทางทหารของมาเลเซีย

²เรื่องเดียวกัน, หน้า 31.

³Michael Leifer, The ASEAN Regional Forum: Extending ASEAN's Model of Regional Security (New York: Oxford University Press, 1996), p. 7.

⁴สุรชัย ศิริไกร, “นโยบายต่างประเทศของไทยช่วงหลังสงครามเย็น : ความมั่นคงและระเบียบใหม่ของโลก,” ใน 5 ทศวรรษการต่างประเทศไทย: จากความขัดแย้งสู่ความร่วมมือ. ชัยโชค จุลศิริวงศ์, บรรณาธิการ (กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2536), หน้า 217.

ที่ว่า “ในขณะที่อินเดียถูกจำกัดโดยปัญหาภายในประเทศและญี่ปุ่นถูกจำกัดด้วยรัฐธรรมนูญจีนยังคงเพิ่มค่าใช้จ่ายในการป้องกันประเทศและพยายามพัฒนากองทัพให้ทันสมัย”⁵

จากสถานการณ์ในระดับโลกและระดับภูมิภาคที่มีการเปลี่ยนแปลงในยุคหลังสงครามเย็น ดังที่ได้กล่าวแล้วข้างต้น ได้นำไปสู่การเสนอกองไกลเพื่อจัดการกับปัญหาความไม่มั่นคงจากประเทศต่างๆ ไม่ว่าจะเป็นออสเตรเลีย แคนาดา แต่ข้อเสนอดังกล่าวได้รับการปฏิเสธจากประเทศมหาอำนาจอย่างเช่นจีน และสหรัฐอเมริกา หรือแม้กระทั่งอาเซียนในฐานะองค์การในระดับภูมิภาค โดยประหลาดนี้อ้างว่ากลไกแบบพหุภาคีที่มีการนำรูปแบบมาจากการประชุมว่าด้วยความร่วมมือและความมั่นคงแห่งยุโรป (Conference on Security and Cooperation in Europe--CSCE) ไม่มีความเหมาะสมที่จะนำมาใช้ในการจัดการกับปัญหาความมั่นคงในภูมิภาคเอเชีย-แปซิฟิก ซึ่งมีความหลากหลายทั้งในด้านวัฒนธรรม ประวัติศาสตร์ และการเมือง

ในขณะเดียวกัน การที่สหประชาชาติซึ่งเป็นองค์การระหว่างประเทศในระดับโลกไม่สามารถจัดการกับปัญหาที่เกิดขึ้นในทั่วทุกภูมิภาคได้ เนื่องจากองค์การเองก็ประสบกับปัญหาทางการเงิน ก็เรียกร้องให้องค์การในระดับภูมิภาคจัดการแก้ไขปัญหาด้วยตนเองแทนที่จะหวังพึ่งการรักษาสันติภาพของสหประชาชาติแต่เพียงอย่างเดียว ดังเช่นกรณีการปฏิบัติการขององค์การสนธิสัญญาแอตแลนติกเหนือหรือเนโต (North Atlantic Treaty Organization--NATO) ในการแก้ไขปัญหาบอสเนียเมื่อเดือนมีนาคม ค.ศ.1993⁶

เมื่อมาพิจารณาในส่วนของจีน นับตั้งแต่ปลายทศวรรษ 1980 เป็นต้นมา มีเหตุการณ์ที่สำคัญหลายเหตุการณ์ ซึ่งส่งผลกระทบต่อนโยบายต่างประเทศของจีนในยุคหลังสงครามเย็น เช่น วิกฤตการณ์เทียนอันเหมินในเดือนมิถุนายน ค.ศ.1989 ได้ส่งผลกระทบต่อภาพพจน์ของจีนในเวทีการเมืองระหว่างประเทศและทำให้การพัฒนาเศรษฐกิจของจีนชะงักงัน เนื่องจากจีนในฐานะประเทศกำลังพัฒนาต้องพึ่งพาความช่วยเหลือจากประเทศพัฒนาแล้ว ซึ่งส่วนใหญ่จะเป็นประเทศ

⁵Amitav Acharya, "A Regional Security Community in Southeast Asia?," *The Journal of Strategic Studies* Vol. 18, No. 3 (September 1995), p. 181. อ้างจาก Michael Richardson, "East Asia and Western Pacific Brach for an Ascendant India," *International Herald Tribune* No. 4 (October 1989), p. 1.

⁶Catherine M. Kelleher, *The Future of European Security: An Interim Assessment* (Washington, D.C.: The Brookings Institution, 1995), p. 132.

ตะวันตกทั้งทางด้านการเงินและด้านเทคโนโลยี ดังนั้น การคว่ำบาตรของประเทศเหล่านี้ภายหลังวิกฤตการณ์ดังกล่าวสิ้นสุดลง จึงส่งผลกระทบต่อการพัฒนาประเทศของจีนเป็นอย่างมาก

ประกอบกับการล่มสลายของสหภาพโซเวียตในปี ค.ศ.1991 แม้ว่า จะทำให้เกิดความมั่นคงบริเวณพรมแดนของจีนที่ติดต่อกับสหภาพโซเวียต แต่การล่มสลายของค่ายสังคมนิยมในยุโรปตะวันออกไปพร้อมๆกับการล่มสลายของสหภาพโซเวียต ทำให้ความชอบธรรมของลัทธิสังคมนิยมที่ใช้ในการปกครองประเทศลดลง และที่สำคัญการเปลี่ยนแปลงและการปฏิรูปทางการเมืองที่เกิดขึ้นในสหภาพโซเวียต ทำให้จีนตระหนักถึงความสำคัญของการพัฒนาทางเศรษฐกิจ การมุ่งเน้นถึงความสำคัญในการเสริมสร้างเสถียรภาพทางทหารและการยึดมั่นในอุดมการณ์ทางการเมืองเพียงอย่างเดียว นั้น เป็นสาเหตุที่สำคัญซึ่งทำให้นโยบายของกลุ่มประเทศสังคมนิยมประสบความสำเร็จล้มเหลว⁷

นอกจากนี้ การที่สหรัฐอเมริกาประสบความสำเร็จในสงครามอ่าว (Gulf War) ก็ได้ทำให้จีนมองว่า สหรัฐอเมริกาอยู่ในฐานะที่เข้มแข็งขึ้นในการที่จะจัดระเบียบโลกใหม่โดยอาศัยพื้นฐานค่านิยมของสหรัฐอเมริกา ไม่ว่าจะเป็น สิทธิมนุษยชน ประชาธิปไตย และทุนนิยม⁸ ประกอบกับจีนเองก็ตระหนักดีว่า การดำเนินนโยบายปฏิรูปตามนโยบายสี่ทันสมัยให้ได้ผลนั้น จำเป็นต้องอาศัยสภาพแวดล้อมระหว่างประเทศที่มีเสถียรภาพ

จากปัจจัยดังกล่าวข้างต้น ได้ส่งผลให้จีนต้องปรับนโยบายต่างประเทศของตนในยุคหลังสงครามเย็นโดยการดำเนินนโยบายรอบทิศทาง (omni-directional policy) จีนพยายามแสวงหาพันธมิตรทั้งจากศัตรูเก่าอย่างเช่นรัสเซียและประเทศโลกที่สาม โดยเฉพาะอย่างยิ่งกับประเทศ

⁷ สุวีร์ ไตรรัตน์กุล, การดำเนินนโยบายของจีนต่อพม่าระหว่างปี 2531-2536 (สารนิพนธ์รัฐศาสตรมหาบัณฑิต คณะรัฐศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, 2538), หน้า 3.

⁸ Bonnie S. Glaser, "China's Security Perception: Interest and Ambitions," *Asian Survey* Vol. 33, No. 3 (March 1993), p. 259.

นโยบายสี่ทันสมัย (Four Modernization) เป็นนโยบายที่เติ้ง เสี่ยว ผิงประกาศในปี ค.ศ.1976 เพื่อพัฒนาจีนให้ทันสมัยทั้งสี่ด้าน อันได้แก่ ด้านเกษตร ด้านอุตสาหกรรม ด้านการทหาร วิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีก่อนปี ค.ศ.2000 แต่เนื่องจากข้อจำกัดภายในประเทศอันเป็นผลมาจากการปิดประเทศเป็นเวลานาน เพื่อให้บรรลุเป้าหมายในการพัฒนาประเทศตามนโยบายสี่ทันสมัย เติ้ง เสี่ยว ผิง จึงได้ประกาศ**นโยบายเปิดประเทศ**(Open Door Policy) ในเดือนธันวาคม 1978

เพื่อนบ้าน ทั้งนี้ก็เพื่อหลีกเลี่ยงการบีบบังคับของประเทศตะวันตก และเพื่อเสริมสร้างอำนาจการต่อรองของจีนในเวทีการเมืองโลก

ในบรรดาประเทศเพื่อนบ้านนั้น จีนหันมาให้ความสำคัญกับประเทศต่างๆ ในภูมิภาคเอเชียตะวันออกเฉียงใต้มากขึ้น โดยเฉพาะอย่างยิ่งประเทศสมาชิกสมาคมประชาชาติเอเชียตะวันออกเฉียงใต้หรืออาเซียน (The Association of Southeast Asian Nations–ASEAN) เนื่องจากว่าอาเซียนเป็นองค์การในระดับภูมิภาคที่สำคัญทั้งทางการเมืองและทางเศรษฐกิจ และที่สำคัญคือ ภายหลังเหตุการณ์เทียนอันเหมิน อาเซียนไม่ได้ประณามหรือคว่ำบาตรจีน อีกทั้ง ปัญหาสิทธิมนุษยชนก็เป็นปัญหาระหว่างอาเซียนกับประเทศตะวันตกเช่นเดียวกันกับที่จีนประสบอยู่ จีนจึงมองว่า ประเทศเหล่านี้สามารถเป็นแนวร่วมกับจีนได้เป็นอย่างดี เพื่อหลีกเลี่ยงจากการบีบบังคับของประเทศตะวันตกและเพื่อเสริมสร้างอำนาจการต่อรองของจีนในเวทีการเมืองโลก

สิ่งต่างๆ เหล่านี้ส่งผลให้ความสัมพันธ์ระหว่างจีนกับอาเซียนแน่นแฟ้นยิ่งขึ้น จนนำไปสู่การขยายการสถาปนาความสัมพันธ์ทางการทูตระหว่างจีนกับประเทศสมาชิกอาเซียนอีก 3 ประเทศ คือ กับอินโดนีเซียในเดือนสิงหาคม ค.ศ.1990 กับสิงคโปร์ ในเดือนตุลาคม ค.ศ.1990 และกับบรูไนในเดือนกันยายน ค.ศ.1991 ทำให้จีนมีความสัมพันธ์อย่างเป็นทางการกับประเทศสมาชิกอาเซียนทั้งหมด⁹

อย่างไรก็ตาม ยังมีปัญหาที่กระทบความความสัมพันธ์ระหว่างจีนกับอาเซียน ไม่ว่าจะเป็น ปัญหาที่ได้วันหยุดยาวสามสัปดาห์ของรัฐบาล ปัญหาภัยคุกคามจากจีน และที่สำคัญคือ ปัญหาการแย่งชิงกรรมสิทธิ์เหนือหมู่เกาะสแปรตลีย์ ซึ่งได้กลายมาเป็นปัญหาที่สำคัญต่อเสถียรภาพและความมั่นคงในทะเลจีนใต้และต่อภูมิภาคเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ โดยปัญหาความขัดแย้งดังกล่าวมีประเทศคู่พิพาท 6 ประเทศด้วยกัน ได้แก่ จีน ไต้หวัน เวียดนาม ฟิลิปปินส์ มาเลเซีย บรูไน

ทั้งนี้ ปัญหาการแย่งชิงกรรมสิทธิ์ในหมู่เกาะสแปรตลีย์ เป็นปัญหาที่สืบทอดมาตั้งแต่หลังสงครามโลกครั้งที่ 2 แต่ปัญหาดังกล่าวยังไม่ส่งผลกระทบต่อความสัมพันธ์ระหว่างจีนกับอาเซียน เนื่องจากว่าในช่วงเวลานั้นปัญหาก็ยังมีความรุนแรง จีนต้องการอาศัยอาเซียน

⁹Lee Lai To, "ASEAN-PRC Political and Security Cooperation: Problems, Proposal and Prospect," *Asian Survey* Vol. 33, No. 11 (November 1993), p. 1095.

เป็นแนวร่วมในการต่อต้านเวียดนาม ในขณะที่อาเซียนเองก็ต้องการการสนับสนุนจากจีนในการแก้ไขวิกฤตการณ์ในกัมพูชาเช่นกัน ประเทศคู่พิพาทส่วนใหญ่ของจีนจึงเป็นเวียดนาม แต่เมื่อวิกฤตการณ์ดังกล่าวยุติลงภายหลังการลงนามในสนธิสัญญาสันติภาพ (Paris Peace Accords) ที่กรุงปารีสในเดือนตุลาคม ค.ศ.1991¹⁰ ทำให้จีนและอาเซียนไม่ได้เป็นพันธมิตรทางยุทธศาสตร์ ในลักษณะแนวร่วมของการเผชิญหน้ากับเวียดนามอีกต่อไป ปัญหาการแย่งชิงกรรมสิทธิ์ในหมู่เกาะสแปรตลีย์จึงถูกรื้อฟื้นขึ้นมาอีก

ในบรรดาประเทศคู่พิพาทนั้น จีนตกเป็นเป้าความหวาดระแวงมากกว่าประเทศอื่น เนื่องจากจีนเป็นประเทศมหาอำนาจ และเป็นประเทศที่มีท่าทีแข็งกร้าวที่สุดในการแก้ไขความขัดแย้งดังกล่าว เห็นได้จาก การที่จีนได้ใช้กำลังทหารขับไล่ทหารของเวียดนามในปี ค.ศ.1974 และได้เข้าครอบครองเกาะทั้งหมดในหมู่เกาะพาราเซล และต่อมาในปี ค.ศ. 1988 จีนก็ได้ใช้กำลังกับทหารของเวียดนามจนสามารถยึดดินแดนบางส่วนของหมู่เกาะสแปรตลีย์ รวมทั้ง พฤติกรรมของจีนที่พัฒนาทางเศรษฐกิจไปพร้อมๆ กับการพัฒนาขีดความสามารถทางทหาร ได้นำไปสู่ภาพลักษณ์ของการเป็นภัยคุกคาม ส่งผลให้ประเทศในภูมิภาคต่างเกรงกันว่า จีนอาจใช้กำลังในการแก้ไขปัญหาความขัดแย้ง

นอกจากนี้ การลดบทบาททางทหารของสหรัฐอเมริกาในภูมิภาคเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ ภายหลังจากสิ้นสุดของสงครามเย็น ได้ก่อให้เกิดความไม่มั่นใจต่อการปฏิบัติการรักษาสันติภาพของสหรัฐอเมริกาในภูมิภาคนี้ ทำให้ประเทศต่างๆ ในภูมิภาคพยายามจัดซื้ออาวุธทันสมัยเพื่อเพิ่มขีดความสามารถในการป้องกันประเทศของตนมากขึ้น ซึ่งสถานการณ์ดังกล่าวอาจก่อให้เกิดความตึงเครียดในบริเวณทะเลจีนใต้ และส่งผลกระทบต่อเสถียรภาพและความมั่นคงทั่วทั้งภูมิภาคได้

จากการที่อาเซียนตระหนักดีว่า การใช้กำลังในการแก้ไขปัญหาดังกล่าว อาจจะนำไปสู่ความไร้เสถียรภาพและกระทบต่อการพัฒนาทางเศรษฐกิจของประเทศ ได้นำไปสู่การจัดตั้งเวทีการเจรจาในกรอบของอาเซียนขึ้น ที่เรียกว่า การประชุมเชิงปฏิบัติการเกี่ยวกับการจัดการความ

¹⁰Michael Leifer, op.cit., p. 6.

ต่อมาในเดือนกุมภาพันธ์ ค.ศ.1995 จีนได้ยึดครอง Mischief Reef ที่อ้างกรรมสิทธิ์โดยฟิลิปปินส์ ทำให้ฟิลิปปินส์ประท้วงจีนอย่างรุนแรงและเรียกร้องให้ประเทศสมาชิกอาเซียนร่วมกันประท้วงจีนด้วย ซึ่งได้นำไปสู่การแสดงจุดยืนร่วมกันเป็นครั้งแรกของอาเซียนในกรณีที่ดินล่าว้ำอำนาจอธิปไตยของเกาะมิสซีฟในทะเลจีนใต้ และในปี ค.ศ.1998 การที่ฟิลิปปินส์ค้นพบว่า จีนได้เปลี่ยนกระโจมขาวประมงบนเกาะดังกล่าวเป็นสิ่งปลูกสร้างทางการทหาร ส่งผลให้เกิดความขัดแย้งระหว่างจีนกับฟิลิปปินส์ในกรณีดังกล่าวปะทุขึ้นมาอีก

ขัดแย้งที่อาจเกิดขึ้นในทะเลจีนใต้ (*Workshop on Managing Potential Conflicts in the South China Sea*) ซึ่งมีการประชุมเป็นครั้งแรกที่บาห์ลี ประเทศอินโดนีเซียในเดือนมกราคม ค.ศ. 1990 และในการประชุมครั้งต่อมาที่บันดุง จีนและไต้หวันก็ได้รับเชิญให้ร่วมการประชุมดังกล่าวด้วย¹¹ อย่างไรก็ตาม การประชุมดังกล่าวเป็นเพียงการประชุมกึ่งวิชาการ โดยผู้เข้าร่วมการประชุมส่วนใหญ่เป็นนักวิชาการจากสถาบันการศึกษาต่างๆ และประเด็นที่มีการถกเถียงกัน ได้แก่ ความร่วมมือทางด้านวิทยาศาสตร์ทางทะเล การป้องกันสิ่งแวดล้อมทางทะเล ความปลอดภัยในการเดินเรือ การใช้และวิธีการในการพัฒนาทรัพยากร และประเด็นที่เกี่ยวกับความมั่นคง¹² ซึ่งเป็นประเด็นทางด้านเทคนิค ไม่ใช่ประเด็นทางด้านอำนาจอธิปไตย

ในส่วนของจีนเอง การแสวงหาแนวร่วมจากประเทศในภูมิภาคเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ โดยเฉพาะอย่างยิ่ง กลุ่มประเทศสมาชิกอาเซียนเพื่อต่อต้านการกดดันจากประเทศตะวันตก การรักษาสภาวะแวดล้อมระหว่างประเทศที่มีเสถียรภาพ เพื่อให้การพัฒนาเศรษฐกิจและการพัฒนาประเทศของจีนดำเนินต่อไป และที่สำคัญคือ ศักยภาพทางทหารที่ล้ำหลังของจีนต้องใช้เวลาในการพัฒนาอีกหลายปี ทำให้จีนมองว่า หากจีนใช้กำลังในการยึดพื้นที่ดังกล่าวทั้งหมดโดยทันที อาจจะทำให้เกิดความขัดแย้งอย่างรุนแรงระหว่างจีนกับประเทศคู่พิพาทจนอาจถึงขั้นทำสงครามปกป้องผลประโยชน์ ซึ่งจีนเองก็ไม่มีความพร้อมในการใช้กำลัง

จากปัจจัยดังกล่าวข้างต้น จีนจึงจำเป็นต้องยับยั้งซึ่งใจในการกระทำใดๆ ที่จะส่งผลกระทบต่อเสถียรภาพและความสมดุลทางยุทธศาสตร์ในภูมิภาค และบั่นทอนความไว้วางใจของประเทศในภูมิภาคเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ ซึ่งนอกจากจะส่งผลกระทบต่อการพัฒนาเศรษฐกิจของจีนแล้ว ยังเป็นอุปสรรคต่อความร่วมมือกับประเทศเหล่านี้ ในขณะเดียวกัน จีนก็พยายามแสดงท่าทีประนีประนอมด้วยการประกาศว่า จีนจะไม่ใช้กำลังในการแก้ไขปัญหาเกี่ยวกับประเทศสมาชิกอาเซียน และจะไม่นำเรื่องอำนาจอธิปไตยเหนือหมู่เกาะสแปรตลีย์มาเจรจากันในช่วงนี้ รวมทั้ง เสนอให้มีการพัฒนามาร่วมในบริเวณหมู่เกาะดังกล่าว

อย่างไรก็ตาม ท่าทีประนีประนอมของจีนไม่ได้สร้างความมั่นใจให้กับประเทศสมาชิกอาเซียน โดยเฉพาะเมื่อจีนได้ทำการอ้างกรรมสิทธิ์เหนือหมู่เกาะทั้งหมดในทะเลจีนใต้ โดยการประกาศกฎหมายอาณาเขตทางทะเลและเขตต่อเนื่องในเดือนกุมภาพันธ์ ค.ศ. 1992 ซึ่งการ

¹¹Rosemary Foot, "China in the ASEAN Regional Forum: Organizational Processes and Domestic Modes of Thought," *Asian Survey* Vol. 38, No. 5 (May 1998), p. 434.

¹²Ian Townsend-Gault, Preventive Diplomacy and Pro-Activity in the South China Sea," *Contemporary Southeast Asia* Vol. 20, No. 2 (August 1998), p. 184.

ประกาศกฎหมายดังกล่าวทำให้จีนสามารถขยายอำนาจอิทธิพลได้ถึง 1,000 ไมล์ทะเล¹ อันส่งผลกระทบต่อความมั่นคงของประเทศต่างๆ ในภูมิภาคเอเชีย-แปซิฟิก เนื่องจากว่าหมู่เกาะเหล่านี้ตั้งอยู่บนเส้นทางเดินเรือไปมาระหว่างมหาสมุทรอินเดียและมหาสมุทรแปซิฟิก ทำให้การเข้าครอบครองหมู่เกาะเหล่านี้เป็นการคุกคามต่อเสรีภาพในการเดินเรือและการบินพาณิชย์

จากพฤติกรรมที่แปรเปลี่ยนของจีนได้ก่อให้เกิดความกังวลแก่ผู้นำของอาเซียน ดังเห็นได้จากการประชุมระดับรัฐมนตรีของอาเซียน (ASEAN Ministerial Meeting--AMM) ที่มะนิลา ประเทศฟิลิปปินส์ ในเดือนกรกฎาคม 1992 ได้มีการบรรจุเรื่องความขัดแย้งในทะเลจีนใต้ไว้ในปฏิญญาอาเซียน ซึ่งมีข้อความว่า ปัญหาในทะเลจีนใต้กระทบกระเทือนถึงสันติภาพและเสถียรภาพในภูมิภาคฯ และอาเซียนปรารถนาให้แก้ไขปัญหโดยสันติวิธี โดยให้ทุกฝ่ายที่เกี่ยวข้องใช้หลักการในสนธิสัญญามิตรภาพและความร่วมมือในเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ (Treaty of Amity and Cooperation in Southeast Asia—TAC) ของปี ค.ศ.1976 เป็นพื้นฐาน

การวางแนวทางการแก้ไขปัญหามหมู่เกาะสแปรตลีย์ในปฏิญญาอาเซียน นับเป็นสิ่งที่แสดงจุดยืนร่วมของอาเซียนเป็นครั้งแรกภายหลังการยุติวิกฤตการณ์ในกัมพูชา ซึ่งปฏิญญาดังกล่าวได้รับการสนับสนุนจากทั้งประเทศคู่เจรจา (dialogue partner) และเวียดนามซึ่งได้เข้าร่วมการประชุม ได้ร่วมลงนามในสนธิสัญญามิตรภาพและความร่วมมือเพื่อเตรียมเข้าเป็นสมาชิกในปี ค.ศ.1995 นอกจากนี้ ที่ประชุมอาเซียนยังตกลงร่วมกันที่จะให้ใช้การประชุมระหว่างประเทศสมาชิกอาเซียนกับประเทศคู่เจรจากับประเทศคู่เจรจากับการประชุมระดับรัฐมนตรีที่เรียกว่า ASEAN-PMC (Post-Ministerial Conference) ในการเจรจาเกี่ยวกับประเด็นความมั่นคงนอกเหนือจากประเด็นทางด้านเศรษฐกิจในปีต่อมา ในการประชุมดังกล่าว นอกจากจะมีประเทศสมาชิกอาเซียนและประเทศคู่เจรจาแล้ว ยังมีเวียดนามในฐานะประเทศผู้สังเกตการณ์ รวมทั้งจีนและรัสเซียก็ได้เข้าไปมีส่วนร่วมในฐานะประเทศที่ได้รับเชิญเข้าร่วมการประชุม¹³

การแสดงจุดยืนร่วมกันในปฏิญญาทะเลจีนใต้และความพยายามของอาเซียนในการดึงประเทศมหาอำนาจเข้ามาเกี่ยวข้องกับปัญหาดังกล่าว รวมทั้ง การเสริมสร้างความสัมพันธ์

¹ การขยายพื้นที่ทางทะเลดังกล่าวของจีนได้ครอบคลุมถึงเกาะเดียวหยู (ตามชื่อเรียกของจีน) หรือที่ญี่ปุ่นเรียกว่า เกาะเซนกากุ ซึ่งจีนกับญี่ปุ่นยังมีความขัดแย้งในเรื่องกรรมสิทธิ์เหนือเกาะดังกล่าว

¹³Harry Harding , "International Order and Organization in the Asia-Pacific Region," in *East Asia in Transition: Toward New Regional Order*, ed. Robert S. Ross (New York: M.E. Sharpe, 1995), p. 349.

ระหว่างประเทศคู่กรณีพิพาทที่เป็นสมาชิกอาเซียนกับเวียดนามภายหลังปัญหาสัมพูชาสิ้นสุดลง ในปี ค.ศ.1991 ได้สร้างความกังวลใจและความกดดันให้แก่จีนอย่างมาก ดังนั้น จีนจึงพยายามเสนอให้ใช้เวทีการเจรจาแบบทวิภาคีในการแก้ไขปัญหา เช่น ในเดือนสิงหาคม ค.ศ. 1992 จีนเสนอต่อมาเลเซียในเรื่องข้อตกลงร่วมเกี่ยวกับการพัฒนาทรัพยากรน้ำมันและก๊าซในพื้นที่ขัดแย้ง และระหว่างการเยือนจีนของฟิลิปปินส์ ในเดือนกุมภาพันธ์ ค.ศ. 1993 ประธานาธิบดีรามอสและประธานาธิบดีเจียง เจ๋อ หมิน ตกลงในหลักการที่จะสำรวจและพัฒนา่วมในดินแดนที่ขัดแย้ง และยกประเด็นอำนาจอธิปไตยไว้แก้ไขในเวลาต่อไป¹⁷

นอกจากพฤติกรรมของจีนที่ใช้เวทีการเจรจาแบบทวิภาคีในการแก้ไขปัญหาแล้ว จีนยังไม่ต้องการให้อาเซียนนำปัญหาข้อพิพาทในหมู่เกาะสแปรตลีย์ไปเจรจากับประเทศที่ไม่เกี่ยวข้อง จนทำให้ประเด็นดังกล่าวกลายเป็นประเด็นระหว่างประเทศ ดังจะเห็นได้จาก ในการประชุมเชิงปฏิบัติการเกี่ยวกับการจัดการความขัดแย้งที่อาจเกิดขึ้นในทะเลจีนใต้ (Workshop on Managing Potential Conflicts in the South China Sea) ครั้งที่ 4 ในปี ค.ศ.1993 ที่อาเซียนได้เชิญญี่ปุ่นและสหรัฐอเมริกาเข้าร่วมการประชุมดังกล่าว ซึ่งจีนก็ได้ประท้วงการกระทำดังกล่าวของอาเซียนด้วยการไม่เข้าร่วมการประชุม ทั้งนี้ จีนได้ให้เหตุผลว่า ทั้งสองประเทศนั้นไม่ได้เป็นคู่พิพาทในปัญหาดังกล่าว¹⁸

แม้ว่า ในช่วงต้นทศวรรษที่ 1990 อาเซียนได้ปฏิเสธแนวความคิดในการจัดตั้งเวทีเจรจาทิศด้านความมั่นคงแบบพหุภาคีของออสเตรเลีย นิวซีแลนด์ และญี่ปุ่น แต่ข้อเสนอของประเทศเหล่านั้นก็ทำให้อาเซียนตระหนักว่า นอกจากปัญหาหมู่เกาะสแปรตลีย์แล้ว ยังมีพื้นที่บางจุดและประเด็นความขัดแย้งในภูมิภาคบางเรื่องที่มีความล่อแหลมและสามารถนำไปสู่ความขัดแย้งที่ขยายวงกว้าง อันอาจจะกระทบต่อเสถียรภาพของภูมิภาคได้ อาทิ ปัญหาระหว่างจีน-ไต้หวัน ความขัดแย้งบนคาบสมุทรเกาหลี ฯลฯ และการพัฒนาทางเศรษฐกิจเป็นสิ่งที่มีความสำคัญอย่างยิ่งต่อทุกประเทศในภูมิภาคฯ ซึ่งสภาพแวดล้อมระหว่างประเทศที่มีเสถียรภาพและความมั่นคงเท่านั้น ที่จะเป็นเครื่องค้ำประกันการพัฒนาภูมิภาคไปสู่ความเจริญรุ่งเรืองและความมั่นคง ตื่นตัวในเรื่องนี้ ได้ส่งผลให้อาเซียนขยายมุมมองทางด้านความมั่นคงของตนออกไป จากเดิมที่

¹⁷Lee Lai To, op.cit., p. 899.

¹⁸Lam Peng Er, "Japan and the Spratlys Disputes: Aspirations and Limitations," *Asian Survey* Vol. 36, No. 10 (October 1996), p.1007.

เคยจำกัดอยู่เพียงเฉพาะในเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ให้ไปครอบคลุมถึงภูมิภาคเอเชีย-แปซิฟิกในภาพรวม¹⁹

ในสภาวะการณ์และแนวคิดดังกล่าว ได้นำไปสู่การจัดตั้งการประชุมอาเซียนว่าด้วยความร่วมมือด้านการเมืองและความมั่นคงในภูมิภาคเอเชีย-แปซิฟิก (ASEAN Regional Forum--ARF) โดยมีวัตถุประสงค์เบื้องต้นในการเสริมสร้างลักษณะนิสัยและแบบแผนทางพฤติกรรม (patterns of behavior) แก่ประเทศที่เกี่ยวข้องให้เรียนรู้เกี่ยวกับการหารือร่วมกันอย่างเปิดเผยและตรงไปตรงมา (open dialogue) เพื่อหลีกเลี่ยงความเสี่ยงภัยต่างๆ ที่อาจเกิดขึ้นจากผลของความหวาดระแวงซึ่งกันและกัน อีกทั้งเพื่อสร้างสรรค์สภาวะแวดล้อมที่เกื้อกูลต่อเสถียรภาพทางการเมืองและความมั่นคงของภูมิภาคฯ²⁰

การจัดตั้ง ASEAN Regional Forum ดังกล่าว นับเป็นพัฒนาการความร่วมมือทางด้านความมั่นคงในภูมิภาคเอเชีย-แปซิฟิก เนื่องมาจากการประชุม ARF เป็นเวทีการเจรจาแบบพหุภาคีอย่างเป็นทางการที่จัดตั้งขึ้นเป็นครั้งแรกในภูมิภาคเอเชีย-แปซิฟิก ซึ่งเมื่อเทียบกับกระบวนการในการจัดตั้งองค์การทางเศรษฐกิจในภูมิภาคเดียวกัน พบว่า กระบวนการในการจัดตั้ง ARF ใช้ระยะเวลาสั้นกว่าการจัดตั้งความร่วมมือทางการเศรษฐกิจในภูมิภาคเอเชีย-แปซิฟิก (Asia-Pacific Economic Cooperation--APEC) โดย APEC ใช้เวลากว่าสองทศวรรษในการพัฒนาจาก(Pacific Basin Economic Council--PBEC) ในปี ค.ศ. 1967 มาเป็น APEC ในปี ค.ศ.1989 ในขณะที่ ARF ใช้เวลาน้อยกว่า 10 ปี ในการพัฒนาจากการเจรจาทางด้านความมั่นคงแบบไม่เป็นทางการมาสู่ความตกลงที่จะให้มีการถกเถียงกันในประเด็นทางยุทธศาสตร์ในการประชุมระหว่างประเทศสมาชิกอาเซียนกับประเทศคู่เจรจาหรือ ASEAN-PMC ในปี ค.ศ.1993²¹

รวมทั้ง ประเด็นทางด้านความมั่นคงซึ่งแต่เดิมถูกปฏิเสธมาโดยตลอดที่จะให้มีการหยิบยกขึ้นมาเจรจาในเวทีการประชุมอย่างเป็นทางการในกรอบของอาเซียน จะได้มีการนำมาถกเถียงในการประชุมดังกล่าวอย่างกว้างขวาง และที่สำคัญคือ ในการประชุม ARF มีประเทศอื่นๆที่ไม่ใช่ประเทศสมาชิกอาเซียนเข้าไปมีส่วนร่วมด้วย จึงอาจจะกล่าวได้ว่า นอกจากอาเซียนจะประสบ

¹⁹Donald E. Weatherbee, "Southeast Asia at Mid-decade: Independence through Interdependence," *Southeast Asian Affairs 1995* (Singapore: The Institute of Southeast Asian Studies, 1995), pp. 10-11.

²⁰พิษณุ สุวรรณระชา, *สามทศวรรษอาเซียน* (กรุงเทพฯ: สำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย, 2540), หน้า 140.

²¹Harry Harding, op.cit., p. 353.

ความสำเร็จในการพัฒนาความร่วมมือทางด้านความมั่นคงจากเดิมที่ความร่วมมือในด้านดังกล่าว มีรูปแบบที่ไม่เป็นทางการและจำกัดอยู่ระหว่างประเทศสมาชิกอาเซียนเท่านั้น อาเซียนยังประสบความสำเร็จในฐานะแกนนำในการจัดตั้งเวทีการประชุมดังกล่าว

จากปัจจัยดังกล่าวข้างต้น ทำให้มีการพิจารณาบทบาททางด้านการเมืองและความมั่นคงของอาเซียนใหม่จากเดิมที่เคยมองว่า อาเซียนมีความอ่อนแอ โดยไม่สามารถแก้ไขปัญหาความขัดแย้งระหว่างประเทศสมาชิกได้อย่างแท้จริง และเป็นเพียงการ “กวาดปัญหาไว้ใต้พรม” (swept under the carpet)²³ โดยการไม่นำปัญหาความขัดแย้งระหว่างกันมาเจรจาในประชุมอย่างเป็นทางการ เนื่องจากไม่ต้องการให้เกิดความขัดแย้งระหว่างประเทศสมาชิกอาเซียน อันจะส่งผลกระทบต่อความร่วมมือในด้านอื่นๆ

การประชุม ARF ครั้งแรกในปี ค.ศ. 1994 ที่กรุงเทพฯ ประเทศไทย ปรากฏว่า จีนเป็นหนึ่งในบรรดาประเทศที่เข้าร่วมเจรจา ทั้งที่ก่อนหน้านี้ จีนยืนกรานเสมอมาที่จะให้ใช้เวทีการเจรจาแบบทวิภาคีในการแก้ไขปัญหา เนื่องจากจีนไม่ต้องการให้นำความขัดแย้งที่เกี่ยวข้องกับผลประโยชน์แห่งชาติของจีนโดยเฉพาะเรื่องอำนาจอธิปไตยเข้าสู่ที่ประชุมระหว่างประเทศ และที่สำคัญ คือ นอกเหนือจากสหประชาชาติ (The United Nations) แล้ว จีนไม่เคยเข้าไปมีส่วนร่วมอย่างเป็นทางการในเวทีการเจรจาแบบพหุภาคีทางด้านความมั่นคงใดๆเลย ประเด็นดังกล่าวนี้จึงนำไปสู่ความสนใจที่จะศึกษาว่า เพราะเหตุใดจีนจึงเข้าร่วมเวทีการประชุมอาเซียนว่าด้วยความร่วมมือด้านการเมืองและความมั่นคงในภูมิภาคเอเชีย-แปซิฟิก (ASEAN Regional Forum--ARF)

1.2 สมมุติฐาน

การที่จีนเข้าร่วมการประชุมอาเซียนว่าด้วยความร่วมมือด้านการเมืองและความมั่นคงในภูมิภาคเอเชีย-แปซิฟิก (ASEAN Regional Forum) เพราะต้องการลดความไม่แน่นอนและความเสี่ยง อันเป็นผลมาจากความหวาดระแวงของอาเซียนที่มีต่อจีนในกรณีปัญหาความขัดแย้งในภูมิภาค และต้องการเข้าไปมีอิทธิพลต่อการกำหนดทิศทางการร่วมมือในเวทีการประชุม ARF เพื่อให้เป็นเพียงเวทีการปรึกษาหารือ ไม่ใช่องค์การในแก้ไขปัญหาคความมั่นคงอย่างถาวร ซึ่งจีนคิดว่า จะส่งผลกระทบต่อผลประโยชน์ของตน

²³ Amitav Acharya, op.cit., p. 176.

1.3 กรอบความคิดที่ใช้ในการศึกษา

ในวิทยานิพนธ์ฉบับนี้ ผู้ศึกษาใช้กรอบความคิดระเบียบวิธีปฏิบัติระหว่างประเทศ (international regimes approach) เป็นกรอบในการวิเคราะห์การเข้าร่วม ASEAN Regional Forum ของจีน เนื่องจากผู้ศึกษามองว่า ASEAN Regional Forum เป็น international regime ที่อาเซียนจัดตั้งขึ้นเพื่อลดปัญหาความไม่มั่นคงในภูมิภาคเอเชีย-แปซิฟิก ซึ่งมีผู้ให้ความหมายคำว่า international regime ไว้ดังต่อไปนี้

Robert O. Keohane ได้กล่าวว่า “international regime” หมายถึง รูปแบบของหลักการ บรรทัดฐาน กฎระเบียบและกระบวนการตัดสินใจที่ปรากฏโดยชัดแจ้งหรือโดยปริยายซึ่งตัวแสดง(Actor) คาดหวังร่วมกัน²⁴

Oran R. Young ได้กล่าวว่า “international regime” หมายถึง การที่มีความคาดหวังในทางเดียวกัน (ผลประโยชน์ร่วมกัน) และมีรูปแบบของพฤติกรรมที่นำไปสู่ผลประโยชน์ร่วมกัน แต่ไม่ได้หมายความว่า ทั้งความคาดหวังและรูปแบบพฤติกรรมจะเกิดขึ้นพร้อมๆกันจึงจะเกิด Regime ขึ้น²⁵

Stephen D. Krasner ได้กล่าวว่า “international regime” หมายถึง กลุ่มของหลักเกณฑ์ บรรทัดฐาน กฎเกณฑ์และกระบวนการตัดสินใจที่น่าสงสัยและชัดแจ้งซึ่งตัวแสดงคาดหวังร่วมกันในเรื่องที่ถูกจำกัดในความสัมพันธ์ระหว่างประเทศ²⁶

พอสรุปได้ว่า ระบอบระหว่างประเทศหรือวิธีปฏิบัติระหว่างประเทศ international regime คือ แบบแผนหรือบรรทัดฐานของพฤติกรรมที่ประเทศต่างๆ ยอมรับร่วมกันในการดำเนินความสัมพันธ์ระหว่างประเทศ โดยเฉพาะอย่างยิ่งในภาวะที่มีความขัดแย้งหรือความตึงเครียด

²⁴Robert O. Keohane, "The Demand for International Regime," in International Regime, ed. Stephen Krasner (London: Cornell University Press, 1983), p.141.

²⁵Oran R. Young, "Regime Dynamic: The Rise and Fall of International Regime," International Organization Vol. 36, No. 20 (Spring 1982), p. 278.

²⁶Stephen D. Krasner, ed., International Regime (London: Cornell University Press, 1983), p. 2.

จากการที่ผู้ศึกษาต้องการวิเคราะห์ถึงสาเหตุของการเข้าร่วมของจีนในระเบียบวิธีปฏิบัติระหว่างประเทศ ซึ่งในที่นี้คือ ARF ผู้ศึกษาได้นำกรอบความคิดเรื่อง international regime ของ Robert O. Keohane ที่ได้กล่าวถึงสาเหตุที่ทำให้ประเทศต่างๆ เข้ามาร่วมมือกันในการจัดตั้งและร่วมมือใน international regime โดยมีจุดเน้นอยู่ที่ข้อจำกัด (constraints) และข้อส่งเสริม (incentives) มาใช้ในการพิจารณาทางเลือกของตัวแสดง(รัฐ) ซึ่งเป็นผลมาจากการนำทฤษฎีเศรษฐศาสตร์จุลภาคมาใช้ในทฤษฎีนี้ Robert O. Keohane กล่าวว่า international regime เป็นสิ่งที่เกิดขึ้นจากการที่แต่ละรัฐมีข้อจำกัดที่ไม่สามารถบรรลุผลประโยชน์แห่งชาติ (national interest) โดยลำพัง ในสถานการณ์ดังต่อไปนี้²⁷

1. การขาดโครงร่างทางกฎหมายที่ชัดเจนในการสร้างพันธกรรมสำหรับการกระทำต่างๆ
2. ค่าใช้จ่ายทางด้านข้อมูล (information cost)
3. ค่าใช้จ่ายในการติดต่อสื่อสาร (positive transactions cost)

จากสถานการณ์ดังกล่าวข้างต้น ก่อให้เกิดความไม่แน่นอนและความเสี่ยง วิธีที่จะลดปัญหาความไม่แน่นอน (uncertainty) และความเสี่ยง (risk) อันจะนำไปสู่ความขัดแย้งที่รุนแรงและขยายตัวเป็นสงครามได้ ทำได้โดยการเพิ่มการติดต่อสื่อสารทั้งในแง่ปริมาณและคุณภาพโดยการสร้าง international regime ขึ้น โดยมีกลไกอยู่ที่การเจรจา (negotiation) และการต่อรอง (bargaining) และเงื่อนไขที่ทำให้ international regime สามารถดำรงอยู่ได้ คือ ความเข้มข้นของประเด็น (issue density) ซึ่งขึ้นอยู่กับกาพิงพาทซึ่งกันและกันของประเทศที่เข้าร่วมใน international regime ในประเด็นนั้นๆว่ามีอยู่มากน้อยเพียงใด²⁸ อย่างไรก็ตาม Robert O. Keohane กล่าวว่า international regime ยังมีอุปสรรคที่สำคัญ คือ การละทิ้ง (defect) ซึ่งสามารถอธิบายได้โดยใช้ทฤษฎีความล้มเหลวของตลาด (market failure theory)

ในเรื่องรูปแบบของระบบความมั่นคงในระดับภูมิภาค (types of regional security systems) Amitav Acharya กล่าวว่า มีอยู่ด้วยกัน 3 ประเภทดังต่อไปนี้²⁹

²⁷ Robert O. Keohane, op.cit., p. 154.

²⁸ Ibid., pp. 155-157.

²⁹ Amitav Acharya, op.cit., pp. 180-181.

1. Security Regimes ประกอบด้วย

- 1) หลักการ กฎเกณฑ์ และบรรทัดฐานซึ่งจำกัดพฤติกรรมของประเทศต่างๆ โดยประเทศเหล่านั้นเชื่อว่า ประเทศสมาชิกอื่นๆจะปฏิบัติเช่นเดียวกัน
- 2) การแข่งขันสะสมอาวุธและการเตรียมพร้อมในการทำสงครามอาจเกิดขึ้นได้ใน Regime แม้ว่า Regime ดังกล่าวถูกสร้างขึ้น เพื่อจำกัดการแพร่กระจายอาวุธและความสามารถทางทหารโดยเฉพาะ
- 3) การไม่มีสงครามภายในประชาคม อาจเป็นปัจจัยและข้อพิจารณาในระยะสั้น อย่างเช่น ความอ่อนแอทางด้านเศรษฐกิจและการเมืองของตัวแสดง อีกประการหนึ่ง ผลประโยชน์ของตัวแสดงในยามสงบซึ่งเป็นรากฐาน อีกประการหนึ่ง การใช้กำลังเพื่อให้ได้มาซึ่งเป้าหมายหรือเพื่อการมีอยู่ของดุลย์แห่งอำนาจหรือสถานะการป้องกันร่วมกันเป็นสิ่งที่ไม่น่าสงสัยและเกิดขึ้นโดยธรรมชาติในระยะยาว

2. Security Community ประกอบด้วย

- 1) บรรทัดฐานที่เคร่งครัดและสังเกตได้ที่เกี่ยวข้องกับการไม่ใช้กำลังด้วยความคาดหวังในระยะยาวเพื่อหลีกเลี่ยงสงคราม
- 2) ไม่มีการแข่งขันสะสมอาวุธหรือการเตรียมทำสงครามภายในการรวมกลุ่ม
- 3) สถาบันและกระบวนการ (เป็นทางการหรือไม่เป็นทางการ) สำหรับการแก้ไขปัญหาโดยสันติวิธี
- 4) การพึ่งพาซึ่งกันและกันในการบูรณาการและความร่วมมือในภารกิจที่เด่นชัด

3. Defence Community ประกอบด้วย

- 1) ความเห็นพ้องต้องกันของประเทศสมาชิกในประชาคมเกี่ยวกับภัยคุกคามจากภายนอก
- 2) ข้อตกลงแลกเปลี่ยนความช่วยเหลือในช่วงความไม่แน่นอนทางทหาร
- 3) ความสามารถในการปฏิบัติงานและการบูรณาการร่วมกันอย่างเด่นชัด

ผู้วิจัยมองว่า ในขณะที่ระเบียบโลกใหม่ (new world order) ยังไม่มีความชัดเจนในการจัดการกับปัญหาความมั่นคง ประเด็นที่ว่าจีนเป็นภัยคุกคาม (China threat) มีการถกเถียงกันมากขึ้น ในยุคหลังสงครามเย็น สิ่งต่างๆ เหล่านี้ทำให้ประเทศเพื่อนบ้าน โดยเฉพาะอย่างยิ่ง อาเซียนหวาดระแวงจีน การจัดตั้ง ASEAN Regional Forum เป็นความร่วมมือระหว่างประเทศที่มีความสัมพันธ์เป็นมิตรต่อกัน ไม่ว่าจะเป็น ประเทศมหาอำนาจอย่างเช่น สหรัฐอเมริกาและญี่ปุ่น ประเทศคู่เจรจาประเทศอื่นๆ รวมทั้ง เวียดนามซึ่งภายหลังการถอนทหารออกจากกัมพูชา

พยายามพัฒนาความสัมพันธ์กับประเทศสมาชิกอาเซียนโดยอาศัยความช่วยเหลือจากอินโดนีเซีย ซึ่งเป็นพันธมิตรของตน ซึ่งหากจีนไม่เข้าร่วมการประชุมดังกล่าว อาจทำให้เวทีการประชุม ARF ซึ่งรูปแบบ security regime พัฒนาไปเป็นองค์การที่มีรูปแบบ security community เพื่อต่อต้านจีน ดังนั้น การเข้าร่วมการประชุม ARF ซึ่งมีการเจรจาต่อรอง จะทำให้จีนได้รับทราบข้อมูลและทัศนคติทางด้านความมั่นคง อีกทั้ง เป็นการลดความหวาดระแวงของอาเซียนและประเทศต่างๆ ที่เข้าร่วมการประชุมต่อจีน

1.4 ขอบเขตในการศึกษา

วิทยานิพนธ์ฉบับนี้ มุ่งศึกษาความสัมพันธ์ทางด้านความมั่นคงของจีนต่ออาเซียนในยุคหลังสงครามเย็น โดยจะเริ่มศึกษาตั้งแต่ปี ค.ศ. 1989 ซึ่งเป็นช่วงที่มีการเปลี่ยนแปลงโครงสร้างทางการเมืองในระดับโลก จนนำไปสู่ผลกระทบต่อความสัมพันธ์ทางด้านความมั่นคงของจีนและอาเซียน ในที่สุดจีนตัดสินใจเข้าร่วมการประชุม ASEAN Regional Forum ทั้งนี้ เพื่อให้ทราบถึงสาเหตุที่จีนตัดสินใจเข้าร่วมเวทีการประชุมดังกล่าว ผู้ศึกษาต้องพิจารณาถึงบทบาทของจีนในกรอบของ ARF ร่วมด้วย ระยะเวลาของการศึกษาลิ้นสุดในปี ค.ศ. 1998

1.5 วัตถุประสงค์ในการศึกษา

1. เพื่อศึกษาถึงสาเหตุที่จีนยินยอมเข้าร่วมการประชุม ARF ที่อาเซียนจัดตั้งขึ้น
2. เพื่อศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างจีนและอาเซียนภายใต้กรอบของ ARF
3. เพื่อส่งเสริมความเข้าใจเกี่ยวกับความร่วมมือทางด้านความมั่นคงในเวทีการประชุม ARF
4. เพื่อศึกษาความสัมพันธ์ทางด้านความมั่นคงระหว่างจีนและอาเซียนในยุคหลังสงครามเย็น
5. เพื่อศึกษาว่าปัญหาทางด้านความมั่นคงในภูมิภาคเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ในยุคหลังสงครามเย็น

1.6 วิธีการดำเนินการวิจัย

การศึกษาค้นคว้าครั้งนี้จะใช้วิธีการวิจัยเอกสาร (documentary research) โดยอาศัยข้อมูลประเภทต่างๆ ดังนี้ คือ

1. **ข้อมูลขั้นปฐมภูมิ**(primary sources) ได้แก่ คำแถลง(declaration) และสุนทรพจน์(speech)ทั้งของผู้นำจีนและของอาเซียน รายงานการประชุม และปฏิญญาของอาเซียน และข้อตกลงหรือสนธิสัญญาต่างๆ เป็นต้น

2. **ขั้นทุติยภูมิ** (secondary sources) ได้แก่ ข้อมูลจากหนังสือ วิทยานิพนธ์ บทความ และบทวิเคราะห์ทางวิชาการจากวารสาร และข่าวจากหนังสือพิมพ์ทั้งภาษาไทยและภาษาต่างประเทศ

ทั้งนี้ จะได้นำข้อมูลทั้งสองส่วนมาใช้ในการวิเคราะห์เชิงพรรณนา (descriptive analytical method)

1.7 ประโยชน์ที่ได้รับจากการศึกษา

1. ทำให้เข้าใจสาเหตุที่จีนเข้าร่วมการประชุมในกรอบของ ARF
2. ทำให้ได้รับความรู้เกี่ยวกับการสร้างความร่วมมือทางด้านความมั่นคงของอาเซียนในกรอบของASEAN Regional Forum
3. ทำให้ทราบถึงความสัมพันธ์ทางด้านความมั่นคงระหว่างจีนและอาเซียนในยุคหลังสงครามเย็น
4. ทำให้เข้าใจสภาพปัญหาด้านความมั่นคงในภูมิภาคเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ยุคหลังสงครามเย็น

1.8 เนื้อหาในการศึกษา

- บทที่ 1 บทนำ จะอธิบายถึงสภาพปัญหา สมมติฐาน กรอบความคิด ขอบเขตการศึกษา และประโยชน์ที่จะได้รับ
- บทที่ 2 ความสัมพันธ์ทางด้านความมั่นคงระหว่างจีนกับอาเซียนในยุคสงครามเย็นและหลังสงครามเย็น สภาพแวดล้อมทางด้านความมั่นคงในยุคหลังสงครามเย็น และนโยบายของจีนต่ออาเซียนในยุคสงครามเย็น
- บทที่ 3 สถานการณ์ทางด้านความมั่นคงในภูมิภาคเอเชีย-แปซิฟิก แนวคิดในการจัดตั้งเวทีการเจรจาแบบพหุภาคี และปฏิกริยาของประเทศต่างๆ
- บทที่ 4 การจัดตั้งการประชุมอาเซียนว่าด้วยความร่วมมือด้านการเมืองและความมั่นคงในภูมิภาคเอเชีย-แปซิฟิก และการเข้าร่วมของจีน
- บทที่ 5 - บทสรุปและวิเคราะห์ความสัมพันธ์ระหว่างจีนกับอาเซียนและสาเหตุที่จีนเข้าร่วมใน ARF

บทที่ 2

ความสัมพันธ์ทางด้านความมั่นคงระหว่างจีนกับอาเซียน ในยุคสงครามเย็นและหลังสงครามเย็น

ความสัมพันธ์ระหว่างสาธารณรัฐประชาชนจีน (The People's Republic of China)^{*} และอาเซียนมีพัฒนาการกันมายาวนานนับตั้งแต่ประวัติศาสตร์ ซึ่งมีทั้งความขัดแย้งและความร่วมมือกัน อันเป็นผลมาจากความใกล้ชิดทางภูมิศาสตร์ การเปลี่ยนแปลงทั้งภายในและภายนอกประเทศของทั้งสองฝ่าย โดยเฉพาะอย่างยิ่งการเปลี่ยนแปลงการปกครองของจีนในยุคสงครามเย็น จากระบอบสมบูรณาญาสิทธิราชมาเป็นระบอบคอมมิวนิสต์ การที่จีนสนับสนุนการปฏิวัติของพรรคคอมมิวนิสต์ในประเทศสมาชิกอาเซียน ส่งผลให้ความสัมพันธ์ระหว่างจีนกับอาเซียนในช่วงแรกของการก่อตั้งไม่สู้ดีนัก แต่จากความพยายามของสหภาพโซเวียตในการแผ่ขยายอิทธิพลของตนเข้ามาในอินโดจีน โดยอาศัยความร่วมมือจากเวียดนาม และการเกิดวิกฤตการณ์ในกัมพูชาได้นำไปสู่ความร่วมมือระหว่างจีนและอาเซียน

2.1 ความสัมพันธ์ระหว่างจีนกับอาเซียนในยุคสงครามเย็น

การที่จีนตั้งอยู่บนผืนแผ่นดินใหญ่ของทวีปเอเชีย และมีพรมแดนติดต่อกับหลายประเทศในภูมิภาคเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ อันได้แก่ เวียดนาม ลาว พม่า ภูมิภาคเอเชียตะวันออกเฉียงใต้จึงมีความสำคัญทางยุทธศาสตร์ต่อความมั่นคงของจีน โดยจีนถือว่าภูมิภาคเอเชียตะวันออกเฉียงใต้เป็นเขตอิทธิพล (sphere of influence)¹ และเป็นผลประโยชน์ของจีน ตามแนวความคิดที่ว่าจีนเป็นอาณาจักรกลาง (Middle Kingdom) ซึ่งทำให้จีนมองว่า ประเทศที่อยู่รอบๆจะเป็นดินแดนในอารักขาของจีน จากความเชื่อดังกล่าว จีนจึงพยายามรักษาภูมิภาคนี้ไม่ให้ตกอยู่ภายใต้อิทธิพลหรือถูกครอบงำโดยประเทศมหาอำนาจที่มีความขัดแย้งกับจีน โดยเฉพาะประเทศในอินโดจีน (เวียดนาม ลาว และกัมพูชา) ซึ่งจีนถือว่ามีความสำคัญทางยุทธศาสตร์ทางด้านความมั่นคงทางตอนใต้ของจีน

---

^{*} การกล่าวถึงสาธารณรัฐประชาชนจีน (The People's Republic of China) ในครั้งต่อไปจะเรียกเพียงย่อๆ ว่า จีน

¹Leonard C. Sebastian, "Southeast Asian Perceptions of China: the Challenge of Achieving a New Strategic Accommodation," in *Southeast Asian Perspectives on Security*, ed. Derek da Cunha (Singapore: Institute of Southeast Asian Studies, 2000) , p. 161.

ดังนั้น แม้ว่าจีนได้เปลี่ยนแปลงการปกครองมาเป็นระบอบคอมมิวนิสต์ในปี ค.ศ.1949 แต่มรดกทางความคิดดังกล่าวข้างต้น ยังคงมีอิทธิพลต่อการดำเนินความสัมพันธ์ระหว่างจีนกับประเทศในภูมิภาคนี้ ซึ่งมีการผสมผสานกับอุดมการณ์ทางการเมือง ดังจะเห็นได้จาก การที่จีนยึดถือนโยบายการต่อต้านลัทธิครองความเป็นเจ้า (hegemonism) ของมหาอำนาจที่จะเข้ามาแทรกแซงหรือครอบงำภูมิภาคเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ ขณะเดียวกัน จีนก็ได้การสนับสนุนขบวนการปฏิวัติท้องถิ่น (local liberation movement) ในการต่อสู้กับรัฐบาลในประเทศในภูมิภาค² ซึ่งการส่งเสริมการปฏิวัตินี้ส่งผลทำให้ความสัมพันธ์ระหว่างจีนกับประเทศในภูมิภาคนี้ไม่สู้ดีนัก โดยเฉพาะอย่างยิ่งในช่วงที่จีนมีการปฏิวัติวัฒนธรรม

ต่อมา เมื่อประเทศในภูมิภาคเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ 5 ประเทศ อันประกอบด้วย มาเลเซีย อินโดนีเซีย ฟิลิปปินส์ สิงคโปร์ และไทยร่วมมือกันในการก่อตั้งสมาคมประชาชาติเอเชียตะวันออกเฉียงใต้หรืออาเซียน (Association of Southeast Asian Nations--ASEAN) ขึ้น เมื่อวันที่ 8 สิงหาคม 1967 ปฏิกริยาของจีนต่ออาเซียนในระยะเริ่มแรกเป็นไปในเชิงลบ โดยจีนมักจะเรียกอาเซียนว่า “พันธมิตรเพื่อการปฏิวัติซ้อน” “พี่น้องฝาแฝดของซีโต้” และ “เครื่องมือของจักรวรรดินิยมอเมริกา”³ อันเนื่องมาจากสาเหตุสำคัญ 3 ประการคือ ประการแรก จีนมีความเชื่ออยู่ตลอดเวลาว่า กลุ่มประเทศอาเซียนเป็นกลุ่มที่มีนโยบายต่อต้านคอมมิวนิสต์ ประการที่สอง จีนมองว่า อาเซียนเป็นกลุ่มที่มีความสัมพันธ์อย่างใกล้ชิดกับประเทศคู่แข่งสำคัญของจีนซึ่งก็คือ สหรัฐอเมริกาที่มีนโยบายปิดล้อมจีน และประการที่สาม อาเซียนประกอบไปด้วยรัฐที่นอกจากจะไม่เป็นมิตรกับจีนแล้ว ยังมีเจตนาเป็นศัตรูต่อจีนและเป็นมิตรกับคู่แข่งสำคัญของจีนคือ สหรัฐอเมริกา ซึ่งมีนโยบายที่ส่งผลกระทบต่อผลประโยชน์ของจีนในภูมิภาคนี้ ดังนั้น จีนจึงมีท่าทีไม่เป็นมิตรต่ออาเซียนอย่างรุนแรงมาตั้งแต่เริ่มก่อตั้งองค์การนี้ขึ้น⁴

สถาบันวิทยบริการ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

²ศรุต สกฤตรัตน์, จีนและเอเชียอาคเนย์: แนวนโยบายต่างประเทศของจีนต่อเอเชียอาคเนย์ในรอบยี่สิบปี (1960-1980) (สารนิพนธ์ รัฐศาสตรมหาบัณฑิต คณะรัฐศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, 2521), หน้า 1-2.

³Khaw Guat Hoon, *An Analysis of China's Attitudes toward ASEAN, 1967-76* (Singapore: Institute of Southeast Asian Studies, 1977), p. 1. อ้างใน อุตรา อมรฉัตร, เอเชียตะวันออกเฉียงใต้กับความเป็นกลาง: วิเคราะห์กรณีอาเซียน (วิทยานิพนธ์ รัฐศาสตรมหาบัณฑิต คณะรัฐศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2522), หน้า 101.

⁴อุตรา อมรฉัตร, เรื่องเดียวกัน, หน้า 102.

อย่างไรก็ตาม ภายหลังจากการประกาศถอนตัวออกจากภูมิภาคตามลัทธิกัสนของสหรัฐอเมริกาในปี ค.ศ.1969 นโยบายของจีนต่ออาเซียนได้เปลี่ยนแปลงไป โดยจีนมีท่าทีที่เป็นมิตรกับอาเซียนมากขึ้น เนื่องจากความวิตกกังวลของจีนต่อบทบาทและนโยบายของสหภาพโซเวียตในภูมิภาคเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ ซึ่งในขณะนั้นกำลังแผ่ขยายเข้ามาในภูมิภาคนี้เพิ่มขึ้น ถึงแม้ว่าจีนจะยังคงถือว่า สหรัฐอเมริกาเป็นศัตรูที่สำคัญของจีน แต่หลังจากที่จีนได้เกิดข้อพิพาทกับสหภาพโซเวียตจีน จนถึงขั้นมีการปะทะกันอย่างรุนแรงบริเวณแม่น้ำยูสซูรีทางตอนเหนือของแมนจูเรียในกรณีพิพาทแย่งชิงเกาะดามันสกี ตามภาษารัสเซีย หรือเกาะเงินเป่า ตามภาษาจีน ทำให้จีนเริ่มกลัวต่อการรุกรานของโซเวียตมากขึ้น⁵ ทั้งนี้ เพราะตามสภาพภูมิศาสตร์จีนถูกสหภาพโซเวียตปิดล้อมอยู่เกือบทุกด้าน จะเหลืออยู่ก็เพียงภูมิภาคเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ หากนโยบายปิดล้อมจีนของสหภาพโซเวียตประสบความสำเร็จ ก็ส่งผลกระทบต่อความมั่นคงของจีน

ความพยายามของสหภาพโซเวียตในการแผ่ขยายอิทธิพลเข้ามาแทนที่สหรัฐอเมริกาที่เห็นได้ชัดคือ ข้อเสนอให้มีการจัดตั้งระบบความมั่นคงร่วมแห่งเอเชีย (Asian Collective Security) ซึ่งเผยแพร่ในหนังสือพิมพ์อิสเวสเซียปี ค.ศ.1969⁶ อันเป็นการแสดงออกโดยชัดแจ้งถึงจุดมุ่งหมายในการปิดล้อมและต่อต้านจีนในเอเชียของสหภาพโซเวียต ซึ่งหากประเทศสมาชิกอาเซียนยอมรับข้อเสนอของสหภาพโซเวียตก็จะส่งผลให้จีนต้องถูกปิดล้อมในที่สุด ต่อมานายเลโอนิด เบรซเนฟ (Leonid Brezhnev) เลขาธิการพรรคคอมมิวนิสต์ ก็ได้นำมาขยายความระบบความมั่นคงนี้เพื่อต้องการต่อต้านจีนโดยส่วนรวม โดยข้อเสนอความมั่นคงร่วมกัน (collective security) ดังกล่าวไม่ได้รวมสหรัฐอเมริกาและจีน แต่เชิญชวนให้ประเทศอื่นๆ ทำสัญญาร่วมกับโซเวียตในรูปสนธิสัญญาทวิภาคี เพื่อสร้างเจตนารมณ์ของการอยู่ร่วมกันโดยสันติ การร่วมมือทางเศรษฐกิจ และการเมือง แต่ไม่ปรากฏว่าประเทศในเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ตอบรับข้อเสนอนี้แต่ประการใด ทั้งนี้ เป็นเพราะว่าทุกประเทศตระหนักดีว่า วัตถุประสงค์ของโซเวียต คือ การต่อต้านจีน ดังนั้นจึงเกรงว่า หากเข้าร่วมแล้วจะถูกจีนตีความว่ามีนโยบายต่อต้านจีน อันจะทำให้เป็นภัยต่อประเทศได้ในภายหลัง

⁵เขียน ธีระวิทย์, "จีนกับสหรัฐอเมริกา," *วารสารสังคมศาสตร์* 13 (มกราคม 2519), หน้า 80.

⁶วินิตา ศุภรเศวธ์, บรรณานุกรม, *อาเซียนในการเมืองโลก* (กรุงเทพฯ: สถาบันศึกษาความมั่นคงและนานาชาติ คณะรัฐศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2528), หน้า 119.

ความมั่นคงร่วมกัน (Collective Security) โดยทั่วไป หมายถึง ระบบความมั่นคงในระดับโลกภายใต้สหประชาชาติ ซึ่งมีพื้นฐานบนข้อตกลงที่ว่าประเทศภาคีทั้งหมดหรือส่วนใหญ่ร่วมกันต่อต้านประเทศที่ทำลายสันติภาพอย่างผิดกฎหมาย

อย่างไรก็ตาม เมื่ออาเซียนเสนอเรื่องการกำหนดเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ให้เป็นกลางตามปฏิญญาว่าด้วยเขตสันติภาพ เสรีภาพ และความเป็นกลาง (Zone of Peace, Freedom and Neutrality--ZOPFAN) ในปี ค.ศ.1971 ต่อมา สหภาพโซเวียตพยายามเสนอการทำสัญญาทวิภาคีในรูปของแผนความมั่นคงร่วมกันในเอเชียอีกครั้งหนึ่ง แต่ท่าทีของอาเซียนก็ยังคงเหมือนเดิม คือไม่มีการตอบสนองแต่ประการใด ซึ่งนายอาดัม มาลิก รัฐมนตรีว่าการกระทรวงการต่างประเทศของอินโดนีเซียได้แสดงความเห็นว่า “ถ้าแผนการของสหภาพโซเวียตเป็นแผนการเพื่อความมั่นคงโดยแท้จริงแล้วควรจะรวมจีน สหรัฐอเมริกา และมหาอำนาจทางตะวันตกเข้ามาด้วย ไม่ควรจะมีแต่ประเทศในเอเชีย และสหภาพโซเวียตเท่านั้น”⁷

ต่อมา การสิ้นสุดของสงครามอินโดจีนในปี ค.ศ.1975 ทำให้สหรัฐอเมริกายุติบทบาททางด้านทหารในอินโดจีนด้วยการถอนกำลังทหารของตนออกไป ส่งผลให้เกิดการเปลี่ยนแปลงดุลย์แห่งอำนาจครั้งสำคัญขึ้นอีก จากเดิมที่เคยเป็นการถ่วงดุลย์อำนาจระหว่างสหรัฐอเมริกา สหภาพโซเวียต และจีน กลายมาเป็นการเผชิญหน้ากันระหว่างจีนกับสหภาพโซเวียต จีนซึ่งอยู่ในฐานะที่เสียเปรียบสหภาพโซเวียตเกือบทุกด้าน ไม่ว่าจะเป็นด้านกำลังและความก้าวหน้าทางการทหาร ทางออกของจีน คือ การสร้างพันธมิตรกับประเทศสมาชิกอาเซียนเพื่อยับยั้งอิทธิพลของสหภาพโซเวียต แต่การแสวงหาแนวร่วมจากอาเซียนยังมีอุปสรรคที่สำคัญอยู่สองประการคือ ปัญหาคอมมิวนิสต์ และปัญหาบุคคลสองสัญชาติ

เมื่อเวียดนามบุกกัมพูชาในปลายปี ค.ศ.1978 และปลดผู้นำกัมพูชาที่ได้รับการสนับสนุนจากจีน ทำให้จีนและอาเซียนซึ่งมีนโยบายสอดคล้องกันในการต่อต้านการขยายอิทธิพลของสหภาพโซเวียตและเวียดนามร่วมมือกัน จากความร่วมมือกันดังกล่าว ได้นำไปสู่การขยายความสัมพันธ์ทางเศรษฐกิจและการทูตระหว่างจีนกับอาเซียน ขณะเดียวกัน ความสัมพันธ์อันดีระหว่างกันดังกล่าว ได้นำไปสู่ความพยายามของจีนในการแก้ไขปัญหาที่กระทบความสัมพันธ์ระหว่างกันคือ ปัญหาคอมมิวนิสต์ ปัญหาบุคคลสองสัญชาติ เป็นต้น

⁷The Mirror, Singapore (10 September 1973), p. 2. อ้างใน วินิตา ศุภรเศสพย์, บรรณาธิการ, อาเซียนในการเมืองโลก, หน้า 119.

อย่างไรก็ตาม สหภาพโซเวียตไม่ได้ยุติความพยายามในการขยายอิทธิพลเข้ามาในภูมิภาคเอเชียตะวันออกเฉียงใต้เสียเลยทีเดียว ดังเห็นได้จากในปี ค.ศ.1986 ประธานาธิบดี มิคาอิล กอร์บาชอฟ (Mikhail Gorbachev) ได้เสนอแผนการที่วลาดิวอสตอกโดยต้องการให้มีการจัดตั้งองค์การที่มีลักษณะเหมือนการประชุมว่าด้วยความร่วมมือและความมั่นคงแห่งยุโรป (Conference on Security and Cooperation in Europe--CSCE) โดยให้มีชื่อว่า Conference on Security and Cooperation in Asia--CSCA แต่ข้อเสนอของกอร์บาชอฟล้มเหลวอีกเช่นกัน การริเริ่มครั้งที่สองของกอร์บาชอฟในคำแถลงเกี่ยวกับนโยบายกลาสนอส (Krasnoyarsk)** ในเดือนกันยายน ค.ศ.1988 โดยเพิ่มคณะทำงานอันประกอบด้วยสหภาพโซเวียต สหรัฐอเมริกา และจีน ซึ่งเป็นประเทศในเอเชีย-แปซิฟิกที่เป็นสมาชิกคณะมนตรีความมั่นคงแห่งสหประชาชาติ และให้ความสำคัญกับประเด็นวัฒนธรรม เศรษฐกิจ และสิ่งแวดล้อมเป็นประเด็นที่เพิ่มเข้ามา⁹

เมื่อพิจารณาการดำเนินนโยบายต่างประเทศของจีนในยุคสงครามเย็นจะพบว่า เป้าหมายที่สำคัญของจีนต่อเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ก็คือ การลดอิทธิพลของจักรวรรดินิยมตะวันตกและมหาอำนาจอื่นๆ (สหภาพโซเวียต) ซึ่งจีนมองว่าอาจจะเป็นภัยคุกคามต่อความมั่นคงของตนได้ ขณะเดียวกัน จีนก็พยายามเพิ่มบทบาทของตนเองให้เป็นที่ยอมรับในฐานะตัวแปรที่จะสร้างเสถียรภาพให้กับภูมิภาคเอเชียตะวันออกเฉียงใต้¹⁰ ซึ่งนโยบายดังกล่าวได้มีการแสดงออกอย่าง

---

⁹ นายมิคาอิล กอร์บาชอฟ ได้ขึ้นมาดำรงตำแหน่งเลขาธิการพรรคคอมมิวนิสต์ของสหภาพโซเวียตในเดือนมีนาคม ค.ศ.1985 และลาออกจากตำแหน่งประธานาธิบดีของสหภาพโซเวียตในวันที่ 25 ธันวาคม 1991

¹⁰ **นโยบายกลาสนอสท์ (Krasnoyarsk) หรือการเปิดกว้าง (Openness)** เป็นนโยบายที่เปิดกว้างทางการเมืองและด้านเศรษฐกิจ ทั้งในระดับกว้างและลึก โดยเปิดให้มีการเผยแพร่ข่าวสารในสหภาพโซเวียตให้ประชาชนภายในและภายนอกประเทศได้รับรู้มากขึ้น เนื่องจากมองว่าการรับรู้ข้อมูลข่าวสารจะเป็นพื้นฐานของความเข้าใจ ทำให้ประชาชนเข้าร่วมการจัดโครงสร้างใหม่ของสังคมอย่างมีจิตสำนึก และเป็นการสร้างความเป็นประชาธิปไตยในสังคม รวมทั้ง การเปลี่ยนแปลงต่างๆที่เกิดขึ้นทั้งในด้านเศรษฐกิจและสังคม นโยบายนี้ประกาศใช้ควบคู่กับ**นโยบายเปเรสตรอยกา (Perestroika) หรือการปรับโครงสร้าง (Restructuring)** ซึ่งเป็นนโยบายปรับโครงสร้างทางการเมืองและด้านเศรษฐกิจ

⁹David Youtz and Paul Midford, A Northeast Asian Security Regime: Prospect After the Cold War (New York: the Institute for East West Studies, 1992), pp. 6-10.

¹⁰จุลชีพ ชินวรรณโณ, "จีนกับปัญหาความมั่นคงในเอเชียตะวันออกเฉียงใต้," ใน การเมืองระหว่างประเทศในเอเชีย (กรุงเทพฯ: มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช, 2537), หน้า 135-138.

ชัดเจนในคำแถลงของนายกรัฐมนตรีหลี่เผิงในระหว่างการเยือนประเทศไทยในเดือนพฤศจิกายน ค.ศ. 1988 ที่สรุปหลักการดำเนินความสัมพันธ์ระหว่างจีน-อาเซียน 4 ประการ ดังต่อไปนี้¹⁰

1. หลักการอยู่ร่วมกันอย่างสันติ 5 ประการในความสัมพันธ์ระหว่างรัฐต่อรัฐ
2. หลักการต่อต้านลัทธิครองความเป็นเจ้า (hegemonism) ในทุกสถานการณ์
3. ความสัมพันธ์ทางเศรษฐกิจใช้หลักการเสมอภาคและผลประโยชน์ร่วมกัน
4. กิจการระหว่างประเทศใช้หลักอิสรภาพ (independence) และการพึ่งตนเอง (self-reliance) การเคารพซึ่งกันและกัน (mutual respect) ความร่วมมือกันอย่างใกล้ชิด (close co-operation) และการสนับสนุนซึ่งกันและกัน (mutual support)

ต่อมาในยุคหลังสงครามเย็น นโยบายเหล่านี้ ก็ถูกนำมาปฏิบัติในการดำเนินความสัมพันธ์ระหว่างจีนต่ออาเซียนสืบต่อไป

¹⁰ Joseph Y.S. Cheng, "China's ASEAN Policy in the 1990s: Pushing for Regional Multipolarity," *Contemporary Southeast Asia* Vol. 21, No. 2 (August 1999), p. 179.

หลักการอยู่ร่วมกันอย่างสันติ 5 ประการ (Five Principles of Peaceful Coexistence) เป็นหลักการที่จีนนำมาปฏิบัติภายหลังจากการทำสนธิสัญญามิตรภาพสัมพันธมิตรและให้ความช่วยเหลือซึ่งกันและกันกับสหภาพโซเวียตในวันที่ 14 กุมภาพันธ์ 1950 ซึ่งมีผลใช้บังคับเมื่อวันที่ 30 กันยายน 1950 เนื่องจากจีนปฏิเสธที่จะใช้แนวนโยบายการร่วมกลุ่มสัมพันธมิตร หรือการแบ่งเขตอิทธิพลซึ่งจีนเชื่อว่าเป็นการนำไปสู่ความขัดแย้งและความตึงเครียด หลักการนี้ถูกนำไปใช้เป็นหลักการสำคัญของกลุ่มประเทศไม่ฝักใฝ่ฝ่ายใด (Non-Aligned Movement--NAM) ในเวลาต่อมา ประกอบด้วย

1. การเคารพในอำนาจอธิปไตยและบูรณภาพแห่งดินแดนของกันและกัน
2. การไม่รุกรานซึ่งกันและกัน
3. การไม่แทรกแซงกิจการภายในของกันและกัน
4. ความเท่าเทียมกันและสนองผลประโยชน์ของกันและกัน
5. การอยู่ร่วมกันอย่างสันติ

ในเดือนมีนาคม ค.ศ.2000 รัฐมนตรีว่าการกระทรวงการต่างประเทศ นายถัง เจีย ฉวน (Tang Jiaxuan) ได้ระบุเป้าหมาย 5 ประการของนโยบายต่างประเทศของจีนในปี ค.ศ.2000 ประกอบด้วย การต่อต้านลัทธิครองความเป็นเจ้า (hegemonism) ซึ่งถ้อยคำดังกล่าวเป็นความพยายามที่จะลดอิทธิพลของสหรัฐอเมริกา การรักษาสภาพแวดล้อมรอบๆจีนให้มีเสถียรภาพ การขยายความร่วมมือกับประเทศกำลังพัฒนาและอ่าวอ่าว รักษาความสัมพันธ์กับประเทศมหาอำนาจ และการทำงานร่วมกับสหประชาชาติในการสร้างระเบียบทางการเมืองและทางเศรษฐกิจระหว่างประเทศใหม่ที่มีความยุติธรรมและเท่าเทียมกัน อ่านเพิ่มเติมได้ใน Far Eastern Economic Review, *Asia Yearbook 2000* (Hong Kong: South China Morning Post, 2000), p. 108.

2.2 สภาพแวดล้อมทางด้านความมั่นคงของเงินในยุคหลังสงครามเย็น

ในช่วงปลายทศวรรษ 1980 ถึงต้นทศวรรษ 1990 ได้เกิดการเปลี่ยนแปลงในสถานการณ์โลกที่สำคัญหลายประการ โดยเฉพาะการสิ้นสุดของสงครามเย็น¹ ซึ่งส่งผลกระทบต่อประเทศต่างๆ ทั้งในระดับโลกและระดับภูมิภาค รวมทั้งจีน การเปลี่ยนแปลงดังกล่าวที่เกิดขึ้น ถือเป็นสภาพแวดล้อมใหม่ที่มีผลต่อการดำเนินนโยบายของจีน ประกอบกับจีนเองก็ประสบกับปัญหาภายในประเทศซึ่งก็คือ การเรียกร้องประชาธิปไตยของนักศึกษาและปัญญาชนของจีน จนนำไปสู่วิกฤติการณ์เทียนอันเหมิน สถานการณ์ต่างๆ เหล่านี้มีผลต่อการเปลี่ยนแปลงนโยบายต่างประเทศของจีน โดยเฉพาะอย่างยิ่งต่อภูมิภาคเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ ซึ่งจีนได้ให้ความสำคัญต่อการดำเนินความสัมพันธ์กับประเทศในภูมิภาคนี้มากขึ้น ภายหลังจากเหตุการณ์ดังกล่าว

2.2.1 วิกฤติการณ์เทียนอันเหมิน

ในวันที่ 4 มิถุนายน 1989 นักศึกษา ปัญญาชนและประชาชนจีนในเมืองต่างๆ ได้ทำการเรียกร้องให้รัฐบาลจีนทำการปฏิรูปทางการเมืองให้เป็นประชาธิปไตย โดยใช้จตุรัสเทียนอันเหมินเป็นศูนย์กลาง รัฐบาลจีนได้ใช้กำลังทหารเข้าปราบปรามอย่างรุนแรงต่อกลุ่มผู้เรียกร้อง ทำให้มีผู้เสียชีวิตและบาดเจ็บเป็นจำนวนมาก และยังได้มีการจับกุมและลงโทษนักศึกษา และปัญญาชนเหล่านั้นหลายพันคน ความรุนแรงของเหตุการณ์ครั้งนี้จึงถูกเรียกว่า วิกฤติการณ์เทียนอันเหมิน²

¹ เหตุการณ์ที่นำไปสู่การสิ้นสุดของสงครามเย็นคือ ในเดือนพฤศจิกายน ค.ศ.1989 การพังทลายของกำแพงเบอร์ลิน ตามมาด้วยการรวมเยอรมันในเดือนตุลาคม ค.ศ.1990 ต่อมาในเดือนธันวาคม ค.ศ.1991 สหภาพโซเวียตก็ล่มสลาย และมีรัฐเกิดใหม่ชื่อว่า ประชาคมรัฐอิสระ (Commonwealth of Independence States--CIS)

² จุดเริ่มต้นของเหตุการณ์เทียนอันเหมินเกิดขึ้นภายหลังการถึงแก่กรรมของนายหูเหยาบิงอดีตเลขาธิการใหญ่ของพรรคคอมมิวนิสต์ ในวันที่ 15 เมษายน 1989 เมื่อนักศึกษามหาวิทยาลัยปักกิ่งหลายร้อยคนได้เขียนข้อความไว้อาลัยและสดุดีนายหูเหยาบิง ซึ่งข้อความดังกล่าวได้แสดงถึงแนวคิดที่จะให้มีการเปิดกว้างทางความคิดและต้องการให้มีการปฏิรูปทางการเมือง และมีการเดินขบวนที่ปักกิ่งและเชียงใหม่ในเวลาต่อมา จนในที่สุดการเดินขบวนของนักศึกษาเปลี่ยนมาเป็นการชุมนุมเรียกร้องประชาธิปไตย อ่านเพิ่มเติมได้ใน จุลชีพ ชินวรโรณ, "การเมือง สาธารณรัฐประชาชนจีน: อดีต ปัจจุบัน และอนาคต," ใน ประมุขพร วัชรเสถียรและไชยวัฒน์ คำชู, บรรณาธิการ, จีนในโลกที่กำลังเปลี่ยนแปลง กรุงเทพฯ: ศูนย์จีนศึกษา สถาบันเอเชียศึกษา จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2542, หน้า 32-40.

เหตุการณ์ดังกล่าวได้นำไปสู่การเปลี่ยนแปลงทางการเมืองภายในของจีน นั่นก็คือ การเปลี่ยนแปลงทางด้านผู้นำ โดยในการประชุมคณะกรรมการกลางพรรคคอมมิวนิสต์จีนครั้งที่ 13 เมื่อวันที่ 24 มิถุนายน 1989 ที่ประชุมได้ลงมติแต่งตั้งนายเจียง เจ๋อ หมิน (Jiang Zemin) เป็นเลขาธิการพรรคคอมมิวนิสต์จีนแทนนายจ้าว จื่อ หยาง (Zhao Zhiyang)¹¹ นอกจากนี้ เจียง เจ๋อ หมิน ซ่ง ปิง (Song Ping) หลี่ รู่ย ฮวน (Li Ruihuan) ยังได้รับเลือกเป็นสมาชิกและกรรมการประจำของกรมการเมือง ในขณะที่นายจ้าว จื่อ หยางซึ่งเคยถูกมองว่าจะเป็นผู้สืบทอดอำนาจจากเติ้งและพรรคพวกของเขาอีกหลายคนเช่น หูฉีลี่ (Hu Qili) รุยชิงเหวิน (Rui Xingwen) และหยานหมิงฟู (Yan Mingfu) ถูกปลดออกจากตำแหน่ง

การแต่งตั้งนายเจียง เจ๋อ หมิน มีสาเหตุที่สำคัญหลายประการ ประการแรก เขาได้รับความไว้วางใจจากการระงับเหตุการณ์ไม่สงบดังกล่าวโดยไม่มีการเสียเลือดเนื้อ ประการที่ 2 ข้อจำกัดของเติ้ง เสี่ยว ผิง และผู้อาวุโสอื่นๆของพรรคในการแต่งตั้งผู้นำแนวแรก(first-liners)^{**} ซึ่งเกี่ยวข้องและสนับสนุนการใช้กำลังในการปราบปรามการเดินขบวน เนื่องจากต้องการสร้างภาพพจน์ของพรรคและจีนทั้งต่อภายในประเทศและภายนอกประเทศใหม่ ประการที่ 3 ซึ่งเป็นสาเหตุที่สำคัญมากอีกอันหนึ่งคือ การที่นายเจียง เจ๋อ หมินเน้นการดำเนินการปฏิรูปและการนำนโยบายเปิดประเทศมาใช้อย่างถูกต้องตามอุดมการณ์ และประการสุดท้าย เหมือนกับคนอื่นๆที่มาจากนครเซี่ยงไฮ้ นายเจียง เจ๋อ หมินมีโอกาสหลายครั้งที่จะสร้างความสัมพันธ์กับผู้นำระดับสูงหลายคนของจีน และมีประสบการณ์ที่เกี่ยวข้องกับชาวต่างชาติเนื่องมาจากนโยบายเปิดประเทศและการปฏิรูปทางเศรษฐกิจ¹²

---

* นายเจียง เจ๋อ หมิน เกิดเมื่อเดือนกรกฎาคม ค.ศ.1926 ที่มณฑลเจียงซู เคยดำรงตำแหน่งเลขาธิการคณะกรรมการพรรคคอมมิวนิสต์จีน และเป็นนายกเทศมนตรีประจำนครเซี่ยงไฮ้

¹¹Lee Lai To, "Domestic Changes in China since the 4 June Incident and their Implications for Southeast Asia," *Contemporary Southeast Asia* Vol. 13, No.1 (June 1991), p. 20.

^{**}**กลุ่มผู้นำจีน** แบ่งออกเป็น 2 กลุ่มคือ **กลุ่มผู้นำแนวแรก (First Liner) หรือแนวหน้า (Front Liner)** หมายถึง กลุ่มผู้นำที่อยู่ในตำแหน่งที่สำคัญของพรรค ฝ่ายบริหาร และกองทัพ ปฏิบัติหน้าที่ตามตำแหน่งและอำนาจที่ได้รับ ส่วนใหญ่มีอายุประมาณ 50-60 ปี อีกกลุ่มหนึ่งคือ **กลุ่มผู้นำแนวที่สอง (Second Liner)** มักเป็นผู้นำอาวุโสอายุประมาณ 70-80 ปี ที่เกษียณจากตำแหน่งบริหารแล้ว แต่ยังทำหน้าที่ให้คำปรึกษาหารืออยู่เบื้องหลัง

¹²Lee Lai To, op.cit., p.21.

ต่อมา การวางตัวนายเจียง เจ๋อ หมินในฐานะผู้นำใหม่เด่นชัดขึ้น เมื่อนายเต็ง เสี่ยว ผิง ได้ลาออกจากคณะกรรมการทหารส่วนกลาง และให้นายเจียง เจ๋อ หมินเข้ารับตำแหน่งประธานคณะกรรมการทหารส่วนกลางแทน ในการประชุมคณะกรรมการทหารส่วนกลางครั้งที่ 5 (The Fifth Plenum) เมื่อวันที่ 9 พฤศจิกายน 1989 และต่อมา ในเดือนมีนาคม ค.ศ.1993 นายเจียง เจ๋อ หมินได้รับการเลือกตั้งจากสมาชิกสภาประชาชนแห่งชาติให้ขึ้นเป็นประธานาธิบดีคนที่ 5 ของจีน¹³ เจียง เจ๋อ หมิน จึงเป็นผู้นำเพียงคนเดียวที่ควบทั้ง 3 ตำแหน่ง ทั้งในพรรค ฝ่ายบริหาร และกองทัพ โดยเป็นเลขาธิการใหญ่พรรคคอมมิวนิสต์จีน ประธานาธิบดี และประธานคณะกรรมการกลางใหม่ส่วนกลาง¹³

นอกจากการเปลี่ยนแปลงทางด้านผู้นำของจีนแล้ว จีนยังต้องเผชิญกับความพยายามในการเข้าแทรกแซงการเมืองภายในจากประเทศตะวันตกซึ่งส่งผลกระทบต่อเศรษฐกิจและภาพพจน์ของจีนในเวทีการเมืองระหว่างประเทศ โดยกลุ่มประเทศตะวันตกและสหรัฐอเมริกาวันตกได้กดดันให้รัฐบาลจีนปล่อยตัวนักโทษจากวิกฤติการณ์เทียนอันเหมิน และประณามต่อการกระทำที่รุนแรงของรัฐบาลจีน เนื่องจากประเทศเหล่านั้นมองว่าการกระทำที่ปราบปรามอย่างรุนแรงของรัฐบาลจีนต่อผู้เรียกร้อง ถือเป็นการละเมิดสิทธิมนุษยชนอย่างรุนแรง

ทั้งนี้ กลุ่มประเทศตะวันตกรวมทั้งสหรัฐอเมริกา ได้ดำเนินมาตรการคว่ำบาตรทางเศรษฐกิจ โดยสหรัฐอเมริกาตั้งระงับการขายอาวุธ เครื่องมือสื่อสาร เรดาร์ คอมพิวเตอร์ขนาดใหญ่ และเทคโนโลยีระดับสูงแก่จีนซึ่งมีผลต่อการพัฒนาอาวุธและกองทัพของจีน¹⁴ และการค้าระดับรัฐต่อรัฐทั้งหมด รวมทั้ง ระงับการแลกเปลี่ยนการเยือนของเจ้าหน้าที่ระดับสูงทางทหารระหว่างประเทศทั้งสอง ส่วนอังกฤษและสวีเดนก็ได้ระงับการขายอาวุธให้แก่จีนและยกเลิกการเยือนของเจ้าหน้าที่ระดับสูงทางทหารระหว่างกันเช่นกัน¹⁵ นอกจากนี้ ธนาคารโลกยังระงับการให้เงินกู้แก่จีน และญี่ปุ่นเลื่อนแผนการให้กู้เงินจำนวน 6.25 พันล้านเหรียญสหรัฐ

ประธานาธิบดีคนแรกของจีนคือ เหมาเจ๋อตง คนที่ 2 คือ หลิวเส้าฉี คนที่ 3 คือ หลี่เซียนเนียน คนที่ 4 คือ หยางชางคุน

¹³ จูลี่พี ชินวรโรณ, "การเมืองสาธารณรัฐประชาชนจีน: อดีต ปัจจุบันและอนาคต," หน้า 47.

¹⁴ John W. Garver, "Chinese Foreign Policy: the Diplomacy of Damage Control," *Current History* Vol. 90, No. 557 (September 1991), pp. 241-246.

¹⁵ Joseph Y.S. Cheng, "China faces the World in the 1990s," *The Journal of East Asian Affairs* (Winter/Spring 1991), p. 208.

สำหรับแผนพัฒนาเศรษฐกิจ 5 ปี ฉบับที่ 8 (ค.ศ.1990-1995)¹⁶ ทำให้การพัฒนาเศรษฐกิจของจีนชะงักงัน เนื่องจากไม่สามารถดำเนินการตามแผนพัฒนาเศรษฐกิจ 5 ปี ฉบับที่ 8 (ค.ศ.1990-1995) ได้ การกระทำดังกล่าวของสหรัฐอเมริกาและกลุ่มประเทศตะวันตกได้ส่งผลกระทบต่ออย่างมากต่อการพัฒนาประเทศตามนโยบายสี่ทันสมัย (การเกษตร อุตสาหกรรม วิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี และการทหาร)

ในขณะที่การลงทุนและการท่องเที่ยวของจีนก็ได้รับผลกระทบเช่นเดียวกัน เนื่องจากนักลงทุนและนักท่องเที่ยวต่างชาติไม่มั่นใจในสถานการณ์ภายในและความปลอดภัยของจีน ดังนั้น จีนต้องหันไปพยายามพัฒนาความสัมพันธ์กับประเทศอื่น ๆ มากขึ้น โดยเฉพาะประเทศโลกที่ 3 เพื่อหลีกเลี่ยงจากการที่กลุ่มประเทศตะวันตกบีบบังคับ ในขณะที่เดียวกันก็พยายามฟื้นฟูบทบาทและสถานะกลับคืนมา

สิ่งที่เห็นได้ชัดในความพยายามทำลายความโดดเดี่ยวระหว่างประเทศคือ นับตั้งแต่เดือนกรกฎาคม ค.ศ. 1989 จีนได้ส่งเจ้าหน้าที่ระดับสูงไปเยือนประเทศสมาชิกอาเซียน ซึ่งก็ได้การตอบรับเป็นอย่างดีจากประเทศเหล่านั้นเช่นเดียวกัน อีกทั้ง จีนพยายามแสวงหาแนวร่วมจากอาเซียนในเรื่องสิทธิมนุษยชนเพื่อตอบโต้ต่อการกดดันของตะวันตก เนื่องจากปฏิกิริยาของประเทศเหล่านี้ต่อวิกฤตการณ์เทียนอันเหมินแตกต่างจากกลุ่มประเทศตะวันตก กล่าวคือ ประเทศสมาชิกอาเซียนไม่ได้ประณามและคว่ำบาตรจีน นอกจากนี้ ประเทศสมาชิกอาเซียนไม่เห็นด้วยกับนโยบายของสหรัฐอเมริกาที่จะให้โดดเดี่ยวจีน โดยในเดือนกรกฎาคม ค.ศ.1989 รัฐมนตรีต่างประเทศอาเซียนได้แถลงกับฝ่ายตะวันตกในการประชุม ASEAN-PMC เมื่อวันที่ 6 กรกฎาคม 1989 ว่า “การโดด

¹⁶John W. Garver, op.cit., pp. 241-246.

จีนส่งรัฐมนตรีสามท่านและคณะมนตรี (councilors) ซึ่งมีฐานะเทียบเท่ากับรองนายกรัฐมนตรี อีกสองท่านและผู้บัญชาการกองทัพปลดแอกประชาชนหรือกองทัพแดง (People's Liberation Army--PLA) เดินทางมาเยือนไทย ทางฝ่ายไทย, นายกรัฐมนตรี รองนายกรัฐมนตรีหนึ่งท่านและรัฐมนตรีอีกสองท่านเดินทางไปเยือนจีนในเดือนตุลาคม ปีเดียวกัน การเยือนมาเลเซียของรัฐมนตรีและประธานสมาคมกีฬาของจีน ซึ่งตามมาด้วยการเยือนของรัฐมนตรีมาเลเซียสองท่าน รัฐมนตรีสองท่านและประธานคณะกรรมการส่งเสริมการค้าระหว่างประเทศ (Chinese Commission for Promoting International Trade--CCPIT) ของจีนได้เดินทางมาเยือนสิงคโปร์ ผู้แทนจากรัฐสภาฟิลิปปินส์ไปเยือนจีน รัฐมนตรีช่วยว่าการและประธานคณะกรรมการส่งเสริมการค้าระหว่างประเทศ (CCPIT) เดินทางมาเยือนอินโดนีเซีย

เดียวจีนเป็นเรื่องที่ไม่ฉลาด”¹⁷ นอกจากนี้ หากมีการตรวจสอบการเดินทางเยือนระหว่างกันจะพบว่า ในช่วงปี ค.ศ.1990-1991 มีการแลกเปลี่ยนการเยือนระดับสูงบ่อยที่สุดในประวัติศาสตร์ความสัมพันธ์ระหว่างจีนกับประเทศสมาชิกอาเซียน¹⁸

2.2.2. การล่มสลายของสหภาพโซเวียตและยุโรปตะวันออก

ในปลายทศวรรษที่ 1980 การเปลี่ยนแปลงโดยพื้นฐานในนโยบายต่างประเทศและทางการทหารของสหภาพโซเวียตอย่างรวดเร็ว ได้นำไปสู่การลดความขัดแย้งทางทหารระหว่างจีนกับสหภาพโซเวียต และการประชุมสุดยอดระหว่างเติ้ง เสี่ยว ผิงกับประธานาธิบดีกอร์บาชอฟ (Teng-Gorbachav Summit) ในเดือนเมษายน ค.ศ.1989 ได้มีการวางขั้นตอนในการสถาปนาความสัมพันธ์ระดับปกติระหว่างประเทศทั้งสอง¹⁹ ซึ่งในระหว่างการประชุมประธานาธิบดีกอร์บาชอฟได้แจ้งรายละเอียดเกี่ยวกับแผนการลดจำนวนทหารตามแนวชายแดนทางด้านจีนลง 120,000 คน²⁰

ในด้านการแก้ปัญหาข้อพิพาทเกี่ยวกับดินแดน สหภาพโซเวียตได้เชิญผู้แทนจากสาธารณรัฐในประชาคมรัฐอิสระที่มีอาณาเขตติดต่อกับจีนและได้ประกาศตัวเป็นรัฐเอกราชตั้งแต่วันที่ ค.ศ.1990 ได้แก่ คาซัคสถาน ทาจิกิสถาน และคีร์กีซสถาน ให้เข้าร่วมประชุมที่กรุงมอสโกเพื่อ

¹⁷Jiji Press Newswire (Bander Seri Begawan), 6 July 1989. Also in Chen Jie, “Major Concerns in China’s ASEAN Policy,” in *China India Japan and the Security of Southeast Asia*, ed. Chandran Jeshuron (Singapore: Institute of Southeast Asia Studies, 1993), p. 164.

¹⁸Chen Jie, *Ibid.*, p. 165.

¹⁹Bonnie S. Glaser, “China’s Security Perceptions: Interests and Ambitions,” *Asian Survey* Vol. 33, No. 3 (March 1993), pp. 252.

²⁰John W. Garver, “Sino-Russian Relations,” in *China and the World: Chinese Foreign Policy Faces the New Millennium*, ed. Samuel S. Kim (Boulder, Colorado: Westview Press, 1998), p. 122.

จีนและรัสเซียมีพรมแดนติดต่อกันยาวประมาณ 4,330 กิโลเมตร นับว่าเป็นประเทศที่มีอาณาเขตติดต่อกันทางบกเป็นระยะทางยาวที่สุดในโลก

ร่วมกันแก้ไขปัญหามรดกแดนในเดือนเมษายน ค.ศ.1991* ในที่สุด ผู้แทนจีนและสหภาพโซเวียต ได้ลงนามในร่างสนธิสัญญาเขตแดน และอีกหนึ่งเดือนต่อมา ในการเยือนสหภาพโซเวียต ประธานาธิบดีเจียง เจ๋อ หมินได้ให้สัตยาบันต่อสนธิสัญญาดังกล่าว และมีผลบังคับใช้ตั้งแต่วันที่ 16 มีนาคม 1992 เป็นต้นไป ทำให้เกิดความมั่นคงบริเวณพรมแดนของจีนที่ติดต่อกับสหภาพโซเวียต ซึ่งการเจรจาแก้ไขข้อพิพาทเรื่องพรมแดนระหว่างจีนกับรัสเซีย** มีความคืบหน้าพอสมควร²¹

1. มีข้อตกลงร่วมให้เจรจาแก้ไขปัญหามรดกแดนตลอดแนวทั้งส่วนตะวันออก (จากมองโกเลียจรดเกาหลีเหนือ) และส่วนตะวันตก (จากมองโกเลียจรดอัฟกานิสถาน)
2. มีข้อตกลงร่วมให้เจรจากันบนพื้นฐานของสนธิสัญญาที่ทำกันไว้ และในส่วนที่เป็นร่องน้ำให้ใช้กลางน้ำสายใหญ่เป็นหลัก
3. มีข้อตกลงร่วมให้จัดตั้งคณะทำงานร่วมซึ่งเริ่มทำงานตั้งแต่ต้นปี ค.ศ.1988 โดยมีหน้าที่ทำภาพถ่ายทางอากาศเพื่อปักปันเขตแดน
4. พรมแดนส่วนตะวันออก (เป็นร่องน้ำยาวประมาณ 3,700 กิโลเมตร และทางบกประมาณ 600 กิโลเมตร) นั้น ในส่วนที่อยู่ในแม่น้ำยูลูซุรี และแม่น้ำเฮยหลงเจียง (ม.มังกรดำ หรือ ม.อะเมอร์) เกาะที่พิพาทกันมีสี่เกาะ เกาะจินเป่า (หรือดามันสกีมีเนื้อที่ 0.74 ตารางกิโลเมตร) ให้เป็นของจีน ส่วนอีกสามเกาะ (Heixiazhi, Tarabarovsky, Bolshoy) ยังตกลงกันไม่ได้ ให้รักษาสภาพคงที่ (ครอบครองโดยฝ่ายโซเวียต) ไว้ก่อน

* การเจรจาระหว่างจีนกับสี่ประเทศในประชาคมรัฐอิสระ (Commonwealth of Independence States --CIS) ที่มีพรมแดนติดกับจีน อันประกอบด้วย รัสเซีย คาซัคสถาน ทาจิกิสถาน และคีร์กีซสถาน เริ่มเป็นครั้งแรกในเดือนพฤศจิกายน ค.ศ.1992 ต่อมาในเดือนกุมภาพันธ์ ค.ศ.1996 การเจรจาทั้งห้าฝ่ายก็เกิดผลสำเร็จ มีข้อตกลงในการแก้ไขปัญหามรดกแดนซึ่งได้มีการ ลงนามที่เซียงไฮ้ อ่านเพิ่มเติมได้ใน John W. Garver, "Sino-Russian Relation," in *China and the World: Chinese Foreign Policy Faces the New Millennium*, ed. Samuel S. Kim (Boulder, Colorado: Westview Press, 1998), pp. 114-132.

** ในวันที่ 7 ธันวาคม 1991 หนึ่งวันหลังจากตัวแทนของเบรารุส ยูเครน และรัสเซีย ได้ประกาศจัดตั้งประชาคมรัฐอิสระ (CIS) ตัวแทนของรัฐบาลรัสเซีย ได้เดินทางเยือนจีนและได้มอบจดหมายของประธานาธิบดีบอริส เยลซินแก่ประธานาธิบดีหยาง ชาง คุณ โดยจดหมายฉบับดังกล่าวระบุว่า รัสเซียจะเข้ามาดำเนินกิจการระหว่างประเทศแทนสหภาพโซเวียตที่ล่มสลายไป

²¹Pi Ying-hsien, "China's Boundary Issues with the Former Soviet Union," *Issues & Studies* Vol. 28, No. 7 (July 1992), pp. 63-75. อ้างใน เขียน ธีระวิทย์, *นโยบายต่างประเทศจีน* (กรุงเทพฯ: สำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย ศูนย์จีนศึกษา สถาบันเอเชียศึกษา จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2541), หน้า 463.

5. พรมแดนในส่วนตะวันตก แม้ปัญหาจะซับซ้อนขึ้นโดยการแยกตัวเป็นเอกราชของสามสาธารณรัฐที่มีพรมแดนติดกับจีน (รวมกันยาวประมาณ 2,830 กิโลเมตร) แต่ทั้งสามประเทศใหม่ก็ร่วมมือกับรัฐบาลโซเวียตภายใต้การนำของกอร์บาชอฟและรัฐบาลรัสเซียต่อมาอย่างดีในการเจรจาแก้ไขปัญหาพรมแดนกับจีน

จากความพยายามในการแก้ไขปัญหาพรมแดน ทำให้การปรับปรุงความสัมพันธ์ระหว่างรัสเซียกับจีนในยุคหลังสงครามเย็นเป็นไปได้ด้วยดี ดังเห็นได้จากการที่ประธานาธิบดีบอริส เยลซิน (Boris Yeltsin) เสนอให้จีนและรัสเซียเป็นเพื่อนบ้านที่ดี (good neighbourly relationship) ในปี ค.ศ.1992 นอกจากนี้ ทั้งสองประเทศยังมีความร่วมมือทางทหารทั้งในด้านการซื้อขายและทางถ่ายทอดเทคโนโลยี โดยในเดือนธันวาคม ค.ศ.1992 ประธานาธิบดีเยลซินกับประธานาธิบดีหยาง ชาง กุ๋นได้ร่วมกันลงนามในบันทึกความเข้าใจ (memorandum of understanding--MOU) ซึ่งนำไปสู่ความร่วมมือทางทหารและเทคโนโลยีอย่างใกล้ชิดในเดือนธันวาคมปีเดียวกัน²² และการลดกำลังในบริเวณพรมแดนร่วม โดยเป้าหมายของข้อตกลงจะให้เสร็จสิ้นสมบูรณ์ภายในปลายปี ค.ศ.1994²³ นอกจากนี้ในต้นปี ค.ศ.1994 ประธานาธิบดีเยลซินได้ส่งจดหมายถึงประธานาธิบดีเจียง เจ้อ หมีนเสนอให้จีนกับรัสเซียเป็นหุ้นส่วนเชิงสร้างสรรค์ (constructive partnership)²⁴

ในขณะที่การล่มสลายของสหภาพโซเวียตและการสิ้นสุดของสงครามเย็น จะนำไปสู่ความมั่นคงบริเวณพรมแดนของจีน และความสัมพันธ์ที่ดีระหว่างประเทศทั้งสอง แต่การล่มสลายของค่ายสังคมนิยมในยุโรปตะวันออกไปพร้อมๆกับการล่มสลายของสหภาพโซเวียตก็ทำให้ความชอบธรรมของลัทธิสังคมนิยมที่ใช้ในการปกครองประเทศลดลง เนื่องจากการล่มสลายนี้นับว่าเป็นสิ่งที่แสดงให้เห็นว่า ระบอบการปกครองภายใต้แนวทางและอุดมการณ์คอมมิวนิสต์ไม่ประสบความสำเร็จในการปกครองและพัฒนาประเทศ จากการเปลี่ยนแปลงและการปฏิรูปทางการเมืองที่เกิดขึ้นในสหภาพโซเวียต ทำให้จีนตระหนักถึงความสำคัญของการพัฒนาทางเศรษฐกิจ การมุ่งเน้นและให้ความสำคัญในการเสริมสร้างแสนยานุภาพทางทหารและการยึดมั่นในอุดมการณ์ทาง

²²Tai Ming Cheung, "Loaded Weapons: China on Arms Buying Spree in former Soviet Union," *Far Eastern Economic Review* 3(September 1992), p. 16. อ้างใน Jing-Dong Yuan, "China's Defence Modernization: Implications for Asia-Pacific Security," *Contemporary Southeast Asia* Vol. 17, No. 1 (June 1995), p. 73.

²³Bonnie S. Glaser, op.cit., p. 256.

²⁴John W. Garver, op.cit., p. 116.

การเมืองเพียงอย่างเดียวนั้น เป็นสาเหตุสำคัญที่จะทำให้นโยบายของกลุ่มประเทศสังคมนิยม ประสบความสำเร็จได้²⁵

2.2.3 ความสัมพันธ์ระหว่างจีนกับสหรัฐอเมริกา

หลังเหตุการณ์การฆ่าหมู่ที่จัตุรัสเทียนอันเหมินในวันที่ 4 มิถุนายน 1989 ได้นำไปสู่การสิ้นสุดความสัมพันธ์แบบน้ำผึ้งพระจันทร์ระหว่างจีนกับประเทศตะวันตก²⁶ โดยเฉพาะความสัมพันธ์ระหว่างจีนกับสหรัฐอเมริกา นอกจากนี้การประสพชัยชนะของสหรัฐอเมริกาในสงครามอ่าว (Gulf War) ในปี ค.ศ.1991 ส่งผลให้จีนมองว่า สหรัฐอเมริกาอยู่ในฐานะที่เข้มแข็งขึ้นในการที่จะบังคับระเบียบโลกใหม่ (new world order) โดยมีพื้นฐานอยู่บนค่านิยมของสหรัฐอเมริกา ไม่ว่าจะเป็นเรื่องของสิทธิมนุษยชน ประชาธิปไตย และทุนนิยม²⁷ ความขัดแย้งระหว่างสหรัฐอเมริกากับจีนในยุคหลังสงครามเย็นมีอยู่ 3 ประเด็นหลักคือ ปัญหาสิทธิมนุษยชน ปัญหาการขยายอาวุธ และปัญหาไต้หวัน

ในประเด็นเรื่องสิทธิมนุษยชน สหรัฐอเมริกา ได้นำประเด็นนี้มาเป็นเงื่อนไขในการให้สถานภาพของชาติที่ได้รับการอนุเคราะห์ยิ่ง (The most favored nation--MFN)** แก่จีน การกระทำดังกล่าวจีนมองว่าเป็นการแทรกแซงกิจการภายในของจีน จีนเองก็ได้ตอบโต้การกระทำดังกล่าวของสหรัฐอเมริกา ดังจะเห็นได้จาก คำกล่าวของนายเจียง เจ๋อ หมินต่อเยาวชนสามพันคนที่

²⁵ สุรีย์ ไตรรัตน์กุล, การดำเนินนโยบายของจีนต่อพม่าระหว่างปี 2531-2536 (สารนิพนธ์รัฐศาสตรมหาบัณฑิต คณะรัฐศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, 2538), หน้า 3.

²⁶ Michael Yahuda, The International Politics of the Asia-Pacific, 1945-1995 (London: Routledge, 1996), p. 211.

ประธานาธิบดีสหรัฐอเมริกาบิล คลินตัน (Bill Clinton) มาเยือนจีนเป็นครั้งแรกภายหลังวิกฤติการณ์เทียนอันเหมินในวันที่ 25 มิถุนายน-3 กรกฎาคม ค.ศ.1997 และประธานาธิบดีเจียง เจ๋อ หมินเดินทางไปเยือนสหรัฐอเมริกาในเดือนตุลาคมของปีเดียวกัน

²⁷ Bonnie S. Glaser, op.cit., p. 259.

**MFN Clause คือ บทบัญญัติของสนธิสัญญา ซึ่งรัฐหนึ่งยอมรื้อฟื้นพันธกรณีที่ให้การปฏิบัติอย่างชาติที่ได้รับการอนุเคราะห์ยิ่ง (MFN Treatment) แก่รัฐหนึ่งในขอบเขตความสัมพันธ์ที่ตกลงไว้

MFN Treatment คือ การปฏิบัติที่รัฐผู้ให้ให้แก่รัฐผู้รับหรือแก่บุคคลหรือสิ่งต่างๆ ในสัมพันธภาพที่กำหนดไว้กับรัฐนั้น ไม่น้อยกว่าการปฏิบัติที่รัฐผู้ให้ขยายให้แก่รัฐที่ 3 หรือแก่บุคคลหรือสิ่งต่างๆ ในความสัมพันธ์อย่างเดียวกับรัฐที่ 3 นั้น

The Great Hall of the People เมื่อวันที่ 3 พฤษภาคม 1990 ว่า "ในขณะที่เราต้องเปิดประตูสู่โลกภายนอก แต่เราไม่ควรยอมแพ้ต่อความกดดันและการจัดสรรความเป็นตะวันตกทั้งหมด"²⁸

การทูตสิทธิมนุษยชนเป็นนโยบายสำคัญของสหรัฐอเมริกาต่อจีนในยุคหลังสงครามเย็น โดยประเด็นการละเมิดสิทธิมนุษยชนในจีนเป็นส่วนหนึ่งของวาระการประชุมในระดับสูงระหว่างผู้นำจีนและผู้นำสหรัฐอเมริกาทุกครั้ง²⁹ โดยเฉพาะอย่างยิ่งในสมัยรัฐบาลบิล คลินตัน หลังจากที่สิทธิมนุษยชนถูกละเลยในสมัยของประธานาธิบดีจอร์จ บุช กล่าวคือ ประธานาธิบดีจอร์จ บุชได้ให้สิทธิพิเศษทางการค้าแก่จีน โดยไม่มีเงื่อนไขในเรื่องการปรับปรุงสิทธิมนุษยชนในช่วงปี ค.ศ.1990-1992 แม้ว่าจะไม่ได้รับความเห็นชอบของรัฐสภาก็ตาม ซึ่งทำที่ผ่อนปรนดังกล่าว ทำให้ นายจอร์จ บุช แพ้การเลือกตั้งให้กับนายบิล คลินตันที่ใช้แนวทางสิทธิมนุษยชน ทั้งนี้ นายบิล คลินตัน ได้กล่าวหาว่าประธานาธิบดีจอร์จ บุชไม่สนใจเรื่องการละเมิดสิทธิมนุษยชนและการดำเนินนโยบายทางด้านนี้ผิดพลาด การให้ความสำคัญต่อประเด็นสิทธิมนุษยชนในนโยบายต่างประเทศในยุคคลินตันนั้น จะเห็นได้จาก คำปราศรัยของนายวอร์เรน คริสโตเฟอร์ รัฐมนตรีว่าการต่างประเทศของสหรัฐอเมริกาที่ไว้ไว้เกี่ยวกับนโยบายต่างประเทศ เพื่อขอคำรับรองจากรัฐสภาในการแต่งตั้งตนเพื่อเข้ารับตำแหน่งในวันที่ 13 มกราคม 1993 โดยกล่าวไว้ว่า "นโยบายของเรา (สหรัฐ

²⁸Allen S. Whiting, "Chinese Nationalism and Foreign Policy After Deng," *The China Quarterly* 142(June 1995), p. 298.

สหรัฐอเมริกาเริ่มนำสถานภาพของชาติที่ได้รับการอนุเคราะห์ที่ยังมาใช้เป็นครั้งแรกภายหลังสงครามเย็น ในปี ค.ศ.1839 โดยสหรัฐอเมริกาและจีนได้มีการทำสนธิสัญญาที่เรียกว่า Treaty of Wanghai หรือ Cushing Treaty ในวันที่ 3 มิถุนายน 1844 เพื่อประกันผลประโยชน์ทางการค้าของสหรัฐอเมริกา เนื่องจากในขณะนั้น อังกฤษ เยอรมัน ญี่ปุ่นต่างเข้าไปแสวงหาผลประโยชน์ทางการค้าจากความอ่อนแอของจีน ในยุคสงครามเย็นรัฐบาลประธานาธิบดีทอมแมน ได้พักการให้สถานภาพชาติที่ได้รับการอนุเคราะห์ให้แก่สหภาพโซเวียตและประเทศคอมมิวนิสต์รวมทั้งจีนเพื่อต่อต้านลัทธิคอมมิวนิสต์ ในปี ค.ศ.1951 และในปี ค.ศ.1974 รัฐสภาสหรัฐอเมริกาออกกฎหมายที่มีชื่อว่า Jackson-Vanik Trade Act ซึ่งมีเงื่อนไขห้ามรัฐบาลสหรัฐอเมริกาให้สิทธิพิเศษทางการค้าและห้ามให้สินเชื่อของธนาคารเพื่อส่งเสริมการส่งออก-นำเข้า (Exim Bank) กับประเทศที่ประชาชนขาดเสรีภาพ แต่กฎหมายดังกล่าวให้อำนาจประธานาธิบดีในการระงับข้อห้ามได้ในกรณีที่เหมาะสม หลังจากที่ประกาศความสัมพันธ์ทางการทูตระดับปกติระหว่างจีน-สหรัฐอเมริกาในวันที่ 1 มกราคม 1979 ประธานาธิบดีจิมมี คาร์เตอร์ ได้ใช้สิทธิในการให้สิทธิพิเศษทางการค้าแก่จีนถึง 3 ปี โดยให้เหตุผลว่า ต้องการความร่วมมือจากจีนในการต่อต้านการขยายตัวของสหภาพโซเวียตและเวียดนาม จะเห็นได้ว่าการให้สิทธิพิเศษทางการค้าของสหรัฐอเมริกาในช่วงเวลาดังกล่าว คำนึงถึงผลประโยชน์ทางด้านเศรษฐกิจและทางด้านอุดมการณ์เป็นสำคัญ

²⁹Andrew J. Nathan and Robert S. Ross, *The Great Wall and the Empty Fortress* (New York: W.W. Norton, 1997), p. 234.

อเมริกา) ก็เพื่อจะวิวัฒนาการโดยสันติวิธี (peaceful evolution) จากลัทธิคอมมิวนิสต์สู่ประชาธิปไตย”³⁰ และคำปราศรัยของนายวอเรน คริสโตเฟอร์ ในการประชุมระดับโลกว่าด้วยสิทธิมนุษยชนที่กรุงเวียนนา ประเทศออสเตรีย ในวันที่ 14 มิถุนายน ปีเดียวกันว่า “เราจะไม่ยอมให้การพิจารณาในเรื่องวัฒนธรรมมาเป็นเกราะกำบังสุดท้ายของการละเมิดสิทธิมนุษยชน”³¹ หลังการเข้ารับตำแหน่งเมื่อวันที่ 20 กุมภาพันธ์ 1993³² แล้ว ประธานาธิบดีบิล คลินตันได้ประกาศให้สถานภาพของชาติที่ได้รับการอนุเคราะห์ยิ่งแก่จีนเป็นเวลา 1 ปี โดยนำประเด็นสิทธิมนุษยชนมาเป็นเงื่อนไขในการต่ออายุสถานภาพของชาติที่ได้รับความอนุเคราะห์ยิ่ง(MFN)แก่จีนทุกปี ต่อมา ในเดือนกันยายน ค.ศ.1993 สภาคองเกรสของสหรัฐอเมริกาผ่านญัตติให้คณะกรรมการโอลิมปิกระหว่างประเทศ (International Olympic Committee) ปฏิเสธการขอเป็นเจ้าภาพโอลิมปิกปี 2000 ของจีน โดยอ้างว่าจีนมีการละเมิดสิทธิมนุษยชน

ในประเด็นปัญหาอันเกิดจากการขายอาวุธ จีนยอมรับว่าได้ขายเทคโนโลยีการทำขีปนาวุธให้ปากีสถาน ก่อนที่จีนจะเข้าร่วมระบบการควบคุมเทคโนโลยีจรวดนำวิถี (Missile Technology Control Regime--MTCR) กับสหรัฐอเมริกา³³ และการที่จีนทดลองอาวุธนิวเคลียร์ในเดือนตุลาคม ค.ศ.1993 ซึ่งขัดกับความพยายามของสหรัฐอเมริกาในการจัดทำสนธิสัญญาห้ามทดลองอาวุธนิวเคลียร์ทุกประเภท (Comprehensive Test Ban Treaty--CTBT)³⁴ ทำให้สหรัฐอเมริกาตอบโต้โดยดำเนินมาตรการลงโทษทางเทคโนโลยีระดับสูง (high technology sanction) ต่อจีน นอก

³⁰วิลเลียม เอช. โอเวอร์โฮลต์, จีนเขย่าโลก แปลโดยบุญรัตน์ อภิชาติไตรสรณ์ (กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์เนชั่น พับลิชชิ่ง กรุ๊ป, 2538), หน้า 402.

³¹อภิสิทธิ์ ฤทธิ์แรงกล้า, “สิทธิมนุษยชน : มุมมองที่แตกต่าง,” วัฏจักรทางการเมือง 55 (25 มิถุนายน-1 กรกฎาคม 2536), หน้า 53.

³²The Defense Agency, Japan, Defense of Japan 1994 (Japan: Japan Defense Agency, 1994), p. 349.

³³ในวันที่ 10 กันยายน 2000 ประธานาธิบดีบิล คลินตัน ได้ลงนามในร่างกฎหมายสถานภาพการค้าถาวรปกติเป็นการถาวรแก่จีน (Permanent Normal Trade Relations--PNTR) ซึ่งเป็นการยุติการทบทวนสถานภาพชาติที่ได้รับการอนุเคราะห์ยิ่ง (MFN) เป็นรายปี

³⁴จีนไม่ได้ต้องการเข้าเป็นภาคีของระบบการควบคุมเทคโนโลยีจรวดนำวิถีหรือ MTCR แต่ถูกสหรัฐอเมริกาบีบในออกคำแถลงการณ์ร่วมสนับสนุน MTCR เมื่อวันที่ 4 ตุลาคม 1994 เพื่อแลกเปลี่ยนกับการยกเลิกคำสั่งของสหรัฐอเมริกาที่ออกเมื่อวันที่ 24 สิงหาคม 1993 ที่ห้ามขายเทคโนโลยีขั้นสูงให้กับจีน

³⁵จีนเข้าเป็นภาคีในสนธิสัญญาห้ามทดลองอาวุธนิวเคลียร์ทุกรูปแบบหรือ CTBT ในปี ค.ศ.1996 และเข้าเป็นภาคีในสนธิสัญญาห้ามแพร่กระจายอาวุธนิวเคลียร์ (Non-Proliferation Treaty--NPT) ในปี ค.ศ.1992

จากนี้ ยังมีเหตุการณ์ยิงเฮอ (Yinghe Incident)³³ เหตุการณ์นี้ทำให้จีนไม่พอใจ ส่งผลให้ความสัมพันธ์ระหว่างจีนกับสหรัฐอเมริกา ร้าวฉานมากขึ้น³³

ประเด็นสุดท้ายคือ ปัญหาไต้หวันเป็นเรื่องของอำนาจอธิปไตยซึ่งจีนยอมไม่ได้ จีนได้ออกมาประกาศหลายครั้งว่าจีนพร้อมที่จะใช้กำลังในการแก้ไขความขัดแย้ง หากสหรัฐอเมริกาส่งเสริมทั้งทางด้านอาวุธและกำลังทหารในการประกาศแยกตัวเป็นอิสระของไต้หวัน³⁴ ดังนั้น เมื่อประธานาธิบดีจอร์จ บุช ตัดสินใจขายเครื่องบิน F16 จำนวน 150 ลำให้แก่ไต้หวันในปี ค.ศ.1992³⁴ จีนได้ทำการประท้วงและประณามการกระทำดังกล่าวของสหรัฐอเมริกาว่าเป็นการแทรกแซงกิจการภายในของจีน เนื่องจากจีนมองว่า ไต้หวันเป็นส่วนหนึ่งของจีน (one China) และสหรัฐอเมริกาก็ได้ยินยอมในนโยบายจีนเดียวโดยที่ปรากฏอย่างเด่นชัดในแถลงการณ์ร่วมซึ่งใช้ในปี ค.ศ.1972 ก่อนการสถาปนาความสัมพันธ์ระหว่างกันในปี ค.ศ.1979

จากความพยายามของสหรัฐอเมริกาในการกดดันจีน ได้ทำให้ประธานาธิบดีเจียง เจ๋อหมินประกาศนโยบายสี่ไม่ (Four Nots Policy) ในการประชุมคณะกรรมการถาวรของกรรมาธิการเมืองในเดือนกันยายน ค.ศ.1993 นั่นคือ "จีนไม่ต้องการการเผชิญหน้า (not wanting confrontation) ไม่ยั่วยุการเผชิญหน้า (not provoking) ไม่หลีกเลี่ยงการเผชิญหน้า (not

หลีกเลี่ยง (Yinghe) เป็นชื่อเรือของจีนที่สำนักข่าวกรองของสหรัฐอเมริการะบุว่า บรรทุกแก๊สพิษไปอิหร่าน แต่เมื่อเจ้าหน้าที่ของสหรัฐอเมริกาเข้าไปทำการตรวจค้นบนเรือกลับไม่พบแก๊สพิษตามที่สหรัฐอเมริกา กล่าวหา

³³James C. Hsiung, "China's Omni-directional Diplomacy: Realignment to Cope with Monopolar U.S. Power," *Asian Survey* Vol. 35, No. 6 (June 1995), pp. 575-576.

การเสนอของสหรัฐอเมริกาที่จะให้วีซ่าแก่ประธานาธิบดีเตง ฮุยของไต้หวัน ในปี ค.ศ.1995 ได้ก่อให้เกิดปัญหาในความสัมพันธ์ทางการทูตระหว่างจีนกับสหรัฐอเมริกาในสมัยรัฐบาลคลินตัน ต่อมาในปี ค.ศ.1996 จีนทำการทดลองขีปนาวุธในบริเวณช่องแคบไต้หวันก่อนการเลือกตั้งประธานาธิบดีของไต้หวัน เพื่อป้องกันการประกาศแยกตัวเป็นอิสระของไต้หวัน และการประกาศของประธานาธิบดีจอร์จ ดับเบิลยู บุช ในวันที่ 23 เมษายน 2001ว่าจะส่งทหารไปช่วยปกป้องไต้หวันหากถูกจีนรุกราน รวมทั้ง การประกาศขายเรือดำน้ำชั้น "คิตต์" จำนวน 4 ลำ เครื่องบินลาดตระเวน ปืนใหญ่ และอาวุธอื่นๆ อีกหลายรายการ ทำให้จีนไม่พอใจ เนื่องจากจีนถือว่าการกระทำดังกล่าวเป็นการละเมิดอธิปไตย และการขายเรือดำน้ำให้กับไต้หวันก็ส่งผลกระทบต่อยุทธศาสตร์ของจีน แม้ว่า สหรัฐอเมริกาตัดสินใจเลื่อนการขายระบบป้องกันภัยทางอากาศออกไปชั่วคราว

³⁴Cheng-yi Lin, "The Taiwan factor in Asia-Pacific regional security," in *North-East Asian regional security: the Role of International Institutions*, eds. Takash Inoguchi and Grant B. Stillman, (New York: United Nations University Press, 1997), p. 101.

dodging confrontation) และไม่กลัวการเผชิญหน้า (not being afraid of confrontation)"³⁵ ซึ่งหมายความว่าจีนพร้อมที่จะเผชิญหน้าหากสหรัฐอเมริกากดดันในสิ่งที่จีนยอมไม่ได้

2.2.4. สงครามอ่าวเปอร์เซียในปี ค.ศ.1991

มีผลกระทบต่อยุทธศาสตร์การป้องกันประเทศของจีนมาก โดยเฉพาะอย่างยิ่ง การได้รับชัยชนะของสหรัฐอเมริกาในสงครามอ่าวเปอร์เซีย (Gulf War) ในปี ค.ศ.1991 ทำให้จีนตระหนักถึงศักยภาพทางทหารของสหรัฐอเมริกา และเห็นความสำคัญของการพัฒนาขีดความสามารถทางทหารเพื่อให้ทัดเทียมกับประเทศมหาอำนาจอื่น³⁶ และสนใจที่จะพัฒนายุทธศาสตร์ทางทหารด้านเทคโนโลยีระดับสูงมากขึ้น โดยเฉพาะอย่างยิ่งสหรัฐอเมริกา ทั้งนี้ เนื่องมาจากว่าความสัมพันธ์ระหว่างจีน-สหรัฐอเมริกาที่ไม่สู้ดีนักในปี ค.ศ.1993 ดังที่ได้กล่าวแล้ว ส่งผลให้จีนต้องพัฒนากองทัพให้ทันสมัย (defence modernization) ของจีน เพื่อเตรียมพร้อมหากมีการสู้รบเกิดขึ้น และสาเหตุที่สำคัญประการหนึ่งของการพัฒนาขีดความสามารถทางทหารของจีน ก็เพื่อปกป้องทรัพยากรและการพัฒนาเศรษฐกิจตามชายฝั่งทะเลของจีนด้วย

2.2.5 ปัญหาในคาบสมุทรเกาหลี

คาบสมุทรเกาหลี เป็นจุดยุทธศาสตร์ที่สำคัญแห่งหนึ่งของจีน โดยเฉพาะอย่างยิ่งเกาหลีเหนือซึ่งมีพรมแดนติดต่อกับจีน และมีการปกครองในระบบคอมมิวนิสต์เช่นเดียวกับจีน ส่วนเกาหลีใต้นั้น จีนมีความหวาดระแวงว่าอาจจะเป็นภัยต่อจีนได้ เนื่องจากมีความใกล้ชิดกับสหรัฐอเมริกา ความขัดแย้งระหว่างเกาหลีเหนือและเกาหลีใต้ และการที่จีนมีพรมแดนติดต่อกับเกาหลีเหนือจึงเป็นรัฐกั้นชนของจีน ทำให้จีนสนใจในการเปลี่ยนแปลงในคาบสมุทรเกาหลีอย่างมาก เพราะอาจส่งผลกระทบต่อความมั่นคงของจีนได้³⁷

อย่างไรก็ตาม เหตุการณ์ในคาบสมุทรเกาหลีเกิดความตึงเครียดขึ้น เมื่อเกาหลีเหนือได้ถอนตัวจากสนธิสัญญาไม่แพร่กระจายอาวุธนิวเคลียร์ นอกจากนี้ ยังไม่อนุญาตให้เจ้าหน้าที่องค์การพลังงานปรมาณูระหว่างประเทศ (International Atomic Energy Agency--IAEA) ซึ่ง

³⁵ Allen S. Whiting, op.cit., p. 312.

³⁶ Paul H. Godwin, "From Continent to Periphery: PLA Doctrine, Strategy and Capabilities towards 2000," *The China Quarterly* No. 146 (June 1996), p. 473.

³⁷ จุลชีพ ชินวรรณโณ, "จีนกับปัญหาความมั่นคงในเอเชียตะวันออกเฉียงใต้," ใน *การเมืองระหว่างประเทศในเอเชีย* (กรุงเทพฯ: มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช, 2537), หน้า 130.

เกาหลีเหนือเป็นสมาชิกด้วย) เข้าไปตรวจสอบในฐานทัพของเปียง (Yongbyon) ที่อยู่เหนือเปียงยาง ทั้งนี้เป็นเพราะสหรัฐอเมริกาและองค์การพลังงานปรมาณูระหว่างประเทศสงสัยว่าเกาหลีเหนือใช้เป็นสถานที่ผลิตอาวุธนิวเคลียร์ ต่อมา เมื่อวันที่ 12 มีนาคม 1993 เกาหลีเหนือได้ประกาศถอนตัวจากการเป็นสมาชิกขององค์การพลังงานปรมาณูระหว่างประเทศ ทั้งนี้จะมีผลเมื่อครบสามเดือนคือ ในวันที่ 12 มิถุนายน³⁸

สถานการณ์ต่างๆ ได้เลวร้ายลงไปอีกเมื่อสหรัฐอเมริกาส่งจรวดมาที่ฐานทัพในเกาหลีใต้เพื่อเป็นการข่มขู่เกาหลีเหนือ หลังจากนั้นเกาหลีเหนือยังได้ถอนตัวจากสนธิสัญญาหยุดยิงที่ทำขึ้นปี ค.ศ.1953 รวมทั้ง การที่เกาหลีเหนือไม่ยอมรับเขตปลอดทหาร (Demilitarized Zone--DMZ) ที่บริเวณเส้นขนานที่ 38 ซึ่งกั้นพรมแดนระหว่างเกาหลีเหนือและเกาหลีใต้

จากความตึงเครียดที่เกิดขึ้น สหรัฐอเมริกาได้พยายามใช้วิธีการเผชิญหน้ากับเกาหลีเหนือและขอร้องให้จีนช่วยบีบเกาหลีเหนือด้วย ทั้งนี้ เนื่องจากเกาหลีเหนือต้องพึ่งพาจีนค่อนข้างมาก ดังเห็นได้จากการค้าต่างประเทศของเกาหลีเหนือนั้นมากกว่าร้อยละ 50 ทำกับจีน แต่อย่างไรก็ตาม ภายหลังจีนเปิดความสัมพันธ์ทางการทูตกับเกาหลีใต้เมื่อวันที่ 24 สิงหาคม 1992 ก็ส่งผลให้ความสัมพันธ์ระหว่างจีนกับเกาหลีเหนือเย็นชาลงตามลำดับในปีต่อมา อย่างไรก็ตาม จีนเห็นว่าควรแก้ไขปัญหาระหว่างสหรัฐอเมริกาและเกาหลีเหนือด้วยวิธีการปรึกษาหารือ (dialogues) ไม่ใช่มาตรการบีบบังคับ (pressures)

จากปัญหาดังกล่าว จีนจึงพยายามแสดงบทบาทเชิงสร้างสรรค์ โดยจีนใช้สิทธิในการวิไลในคณะมนตรีความมั่นคงแห่งสหประชาชาติเมื่อสหรัฐอเมริกาและเกาหลีใต้เสนอเรื่องการประกาศลาออกจากองค์การพลังงานปรมาณูระหว่างประเทศของเกาหลีเหนือเข้าที่ประชุมฯ เมื่อเดือนเมษายน ค.ศ.1993 และลดการประจันหน้าของทั้งสองฝ่ายลง ในที่สุด เกาหลีเหนือยอมถอนคำประกาศลาออกก่อนถึงกำหนดเวลา แต่ไม่ยอมให้เจ้าหน้าที่ขององค์การพลังงานปรมาณูระหว่างประเทศเข้าตรวจค้นฐานทัพของเปียง โดยอ้างว่าฐานทัพมีสิทธิรักษาความลับ แต่สหรัฐอเมริกาก็พยายามผลักดันให้คณะมนตรีความมั่นคงส่งเครื่องบิน รวมทั้ง เครื่องบินทิ้งระเบิดไปแสดงแสนยานุภาพข่มขู่เกาหลีเหนือบริเวณพรมแดนเกาหลีเหนือและเกาหลีใต้ เมื่อวันที่ 11 มกราคม 1994 ซึ่งจีนเจรจาผ่อนปรนไม่ให้มีมาตรการลงโทษเกาหลีเหนือ จนนำไปสู่การประนีประนอมกันระหว่างเกาหลีเหนือกับสหรัฐอเมริกาในที่สุด

³⁸เชียน ฉีระวิทย์, นโยบายต่างประเทศจีน, หน้า 494.

2.3 ความสัมพันธ์ระหว่างจีนกับอาเซียนในยุคหลังสงครามเย็น

2.3.1 นโยบายของจีนต่ออาเซียนในยุคหลังสงครามเย็น

จากการที่เหตุการณ์เทียนอันเหมินในเดือนมิถุนายน 1989 เป็นจุดหักเหที่สำคัญซึ่งนำไปสู่การแทรกแซงโดยชาติตะวันตก พร้อมกับบการล่มสลายของสหภาพโซเวียตและระบอบคอมมิวนิสต์ในยุโรปตะวันออกได้ผลักดันจีนไปสู่การโดดเดี่ยวระหว่างประเทศ จีนจึงพยายามแสวงหาพันธมิตรทั้งจากศัตรูเก่าอย่างเช่นรัสเซียและประเทศโลกที่สาม โดยเฉพาะอย่างยิ่งกับประเทศเพื่อนบ้าน โดยการดำเนินนโยบายรอบทิศทาง (omni-directional policy) ทั้งนี้ก็เพื่อหลีกเลี่ยงการบีบบังคับของประเทศตะวันตก และเพื่อเสริมสร้างอำนาจการต่อรองของจีนในเวทีการเมืองโลก และหนึ่งในการริเริ่มใหม่คือ นโยบายต่างประเทศที่มุ่งไปทางเอเชีย (Asia-oriented foreign policy) โดยมีภูมิภาคเอเชียตะวันออกเฉียงใต้เป็นเป้าหมายหลัก³⁹

การที่จีนหันมาให้ความสำคัญกับประเทศต่างๆ ในภูมิภาคเอเชียตะวันออกเฉียงใต้มากขึ้น โดยเฉพาะอย่างยิ่งประเทศสมาชิกอาเซียน เนื่องจากว่า อาเซียนเป็นองค์การในระดับภูมิภาคที่สำคัญทั้งทางการเมืองและทางเศรษฐกิจ ผู้นำจีนจึงได้พยายามปรับปรุงความสัมพันธ์กับประเทศสมาชิกอาเซียนมาตั้งแต่ในยุคสงครามเย็น โดยพยายามที่จะแก้ไขปัญหาที่เป็นอุปสรรคต่างๆ เช่น ปัญหาสองสัญชาติของชาวจีนที่อาศัยอยู่ในประเทศอาเซียน และปัญหาพรรคคอมมิวนิสต์ในประเทศสมาชิกอาเซียนที่นิยมจีนหรือเคยได้รับการสนับสนุนจากจีน เพื่อให้เกิดความไว้วางใจต่อกัน ซึ่งนำไปสู่การขยายตัวของการค้า การลงทุน และการร่วมมือทางเศรษฐกิจต่างๆ ระหว่างจีนกับอาเซียน⁴⁰

³⁹Zhao Quansheng, "China's Foreign Relations in the Asia-Pacific Region: Modernization, Nationalism and Regionalism," in *China Review 1995*, eds. Lo Chi Kin, Suzanne Pepper and Tsui Kai Yuen (Hong Kong: The Chinese University Press, 1995), pp. 8-15. Also in Zhao Quansheng "China's Post-Tiananmen Diplomacy," in *The Broken Mirror : China After Tiananmen*, eds. George Essex Hicks (United Kingdom: Longman, 1990), pp. 406-9. อ้างใน Joseph Y.S. Cheng, "China's ASEAN Policy in the 1990s: Pushing for Regional Multipolarity," *Contemporary Southeast Asia* Vol. 21, No. 2 (August 1999), p. 179.

⁴⁰สุรชัย ศิริไกร, นโยบายต่างประเทศของจีนต่อประเทศอาเซียน (กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, 2537), หน้า 70.

นอกจากนี้ ความร่วมมือระหว่างจีนและอาเซียนในการแก้ไขปัญหาภัยพิบัติในยุคนสงครามเย็นส่งผลให้ความสัมพันธ์ระหว่างจีนกับอาเซียนแน่นแฟ้นยิ่งขึ้น* และการที่อาเซียนไม่ได้ประณามหรือคว่ำบาตรจีนภายหลังเหตุการณ์เทียนอันเหมิน ทำให้จีนมองว่า ประเทศเหล่านี้เป็นพันธมิตรของจีน ต่อมา จีนจึงได้สถาปนาความสัมพันธ์ทางการทูตกับประเทศสมาชิกอาเซียนอีกสามประเทศ** คือ กับอินโดนีเซียในวันที่ 8 สิงหาคม 1991*** กับสิงคโปร์ ในวันที่ 3 ตุลาคม ค.ศ.1990 กับบรูไน ในวันที่ 30 กันยายน 1991 ทำให้จีนมีความสัมพันธ์อย่างเป็นทางการ

*อาเซียนมองว่า การรุกรานกัมพูชาของเวียดนามในวันที่ 25 ธันวาคม 1978 และสามารถยึดกรุงพนมเปญได้อย่างรวดเร็วในวันที่ 7 มกราคม 1979 เป็นการละเมิดต่อสนธิสัญญาเขตสันติภาพและความเป็นกลาง หรือ ZOPFAN ซึ่งประกาศในปี ค.ศ.1971 และเป็นภัยต่อความมั่นคงของประเทศในภูมิภาคเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ โดยเฉพาะอย่างยิ่งไทย เพราะนอกจากการรุกรานและการยึดครองกัมพูชาแล้ว เวียดนามยังมีกำลังทหารประจำอยู่ในลาวอีกด้วย ทำให้เวียดนามมีทหารประชิดพรมแดนของไทยโดยตรง ไทยจึงกลายเป็นประเทศด่านหน้าที่เผชิญกับการคุกคามทางทหารจากเวียดนาม ในขณะเดียวกัน การรุกรานกัมพูชาและการสนับสนุนรัฐบาลเงาสัมรินของเวียดนามก็ส่งผลกระทบต่อความมั่นคงของจีน จากมุมมองดังกล่าวได้นำไปสู่ความร่วมมือระหว่างจีนและอาเซียนทั้งในระดับโลก เช่น การที่จีนให้การสนับสนุนอาเซียนในสหประชาชาติ และในระดับระหว่างประเทศ ที่เห็นได้ชัดคือ กรณีที่ไทยอนุญาตให้จีนส่งกำลังอาวุธไปให้เขมรแดงโดยใช้ดินแดนไทยเป็นทางผ่าน ซึ่งความร่วมมือระหว่างจีนและอาเซียนอย่างแข็งแกร่งได้นำไปสู่การแก้ไขปัญหาได้อย่างสัมฤทธิ์ผลในเดือนตุลาคม ค.ศ.1991 อ่านเพิ่มเติมได้ใน จุลชีพ ชินวรโรณ, ขนวนสงครามไทย จีน อินโดจีน กรุงเทพฯ: ดอกหญ้า, 2529. และ สุรชัย ศิริไกร, นโยบายต่างประเทศของจีนต่อประเทศสมาชิกอาเซียน กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, 2537, หน้า 56-60.

**มาเลเซียเป็นประเทศแรกในอาเซียนที่สถาปนาความสัมพันธ์ทางการทูตกับจีน เมื่อวันที่ 31 พฤษภาคม 1974 ต่อมาในวันที่ 9 มิถุนายน 1975 ฟิลิปปินส์ได้สถาปนาความสัมพันธ์ทางการทูตกับจีนหลังจากสหรัฐอเมริกาซึ่งเป็นพันธมิตรของตนได้เริ่มปรับความสัมพันธ์กับจีนแล้ว และไทยสถาปนาความสัมพันธ์ทางการทูตกับจีนในวันที่ 4 กรกฎาคม 1975 ในสมัยรัฐบาลคึกฤทธิ์

***อินโดนีเซีย ได้ประกาศระงับความสัมพันธ์ทางการทูตกับจีนใน ปี ค.ศ.1967 โดยอ้างว่า จีนให้การสนับสนุนพรรคคอมมิวนิสต์อินโดนีเซียในการก่อความไม่สงบทางการเมืองในอินโดนีเซียในปี ค.ศ.1965 ความเคลื่อนไหวในการปรับความสัมพันธ์ทางการทูตเริ่มต้นขึ้นอย่างจริงจัง เมื่อประธานาธิบดีซูฮาร์โต กับรัฐมนตรีว่าการกระทรวงการต่างประเทศของจีน นายเจียน ฉี เจิน ได้พบปะเจรจากันในเดือนกุมภาพันธ์ ค.ศ.1989 ระหว่างเข้าร่วมพิธีศพของจักรพรรดิอิโรโตแห่งญี่ปุ่น จนในที่สุด ผู้นำของทั้งสองประเทศก็ได้ร่วมกันลงนามการฟื้นฟูความสัมพันธ์ทางการทูตในวันที่ 8 สิงหาคม 1990 หลังจากที่ทั้งสองประเทศระงับความสัมพันธ์ระหว่างกันเป็นเวลาถึง 23 ปี อ่านเพิ่มเติมได้ใน สิริมิตร ศิริพละ, การปรับความสัมพันธ์ทางการทูตของอินโดนีเซียต่อสาธารณรัฐประชาชนจีนในปี ค.ศ.1990 (สารนิพนธ์ รัฐศาสตรมหาบัณฑิต คณะรัฐศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, 2534).

กับประเทศสมาชิกอาเซียนทั้งหมด⁴¹ อย่างไรก็ตาม ยังมีปัญหาที่กระทบความสัมพันธ์ระหว่างจีนกับอาเซียนที่สำคัญอยู่สองประการ นั่นก็คือ ปัญหาไต้หวันและปัญหาหมู่เกาะสแปรตลีย์

2.3.2. ความขัดแย้งระหว่างจีนกับอาเซียน

1) ปัญหาไต้หวัน

นับตั้งแต่ ปี ค.ศ.1988 ปัญหาไต้หวันกลายมาเป็นประเด็นที่สำคัญในนโยบายของจีนต่ออาเซียน ดังจะเห็นได้จาก รายงานในหน้าแรกของหนังสือพิมพ์ The People's Daily ของวันที่ 14 พฤศจิกายน 1988 ซึ่งระบุว่า นายกรัฐมนตรีหลี่เฉิงย៉าด้วยท่าทีซึ่งขึงเกี่ยวกับไต้หวันในช่วงของการเยือนกรุงเทพฯ เนื่องจากจีนมองเห็นการพัฒนาความสัมพันธ์ระหว่างประเทศอาเซียนและไต้หวันไปในทิศทางที่กระทบต่อผลประโยชน์แห่งชาติของจีน นั่นคือ บุรณภาพแห่งดินแดน ความสัมพันธ์ ดังกล่าวได้แก่

1. การเยือนบ่อยครั้งของเจ้าหน้าที่ระดับสูงของไต้หวันกับประเทศสมาชิกอาเซียนนับตั้งแต่จีนได้รับการรับรองรัฐ (recognition) จากประเทศในภูมิภาคนี้ในทศวรรษ 1970
2. ความสัมพันธ์ทางธุรกิจระหว่างประเทศอาเซียนและไต้หวันได้ขยายตัวมากกว่าช่วงก่อนหน้า และมีความเป็นรูปธรรมมากกว่าแต่ก่อน

นอกจากนี้ ไต้หวันพยายามขยายอิทธิพลทางเศรษฐกิจในกลุ่มประเทศอาเซียนในรูปแบบที่จีนไม่สามารถสู้ได้คือ การช่วยเหลือทางการเงิน ในความคิดของรัฐบาลจีน การพัฒนาความสัมพันธ์ระหว่างอาเซียน-ไต้หวัน ตั้งแต่ ปี ค.ศ.1988 เกิดจากการที่ไต้หวันใช้เศรษฐกิจเป็นเหยื่อล่อกลุ่มประเทศอาเซียนให้รับรองไต้หวันในฐานะรัฐอิสระ นอกจากนี้ จีนเชื่อว่า ไต้หวันเลือกภูมิภาคเอเชียเป็นเป้าหมายหลักสำหรับการทูตแบบยืดหยุ่น (Elastic Diplomacy--ED)^{*} ซึ่งประกาศใช้ในเดือนมกราคม 1988 ภายหลังจากที่นายหลี่เติงฮุยเป็นประธานาธิบดีของไต้หวัน ซึ่งส่งผลให้ความสัมพันธ์ทางเศรษฐกิจของไต้หวันกับภูมิภาคเอเชียตะวันออกเฉียงใต้เริ่มขยายตัวในทศวรรษที่ 1980

⁴¹Leonard C. Sebastian, op.cit., p. 170.

^{*}การทูตแบบยืดหยุ่น (Elastic Diplomacy--ED) เป็นยุทธศาสตร์ในการแสวงหาการรับรองรัฐ (Recognition) ของไต้หวัน โดยใช้ความช่วยเหลือทางการเงินและเศรษฐกิจเพื่อแลกกับการรับรองความเป็นรัฐจากประเทศที่รับความช่วยเหลือ

การเจริญเติบโตทางเศรษฐกิจดังกล่าว เป็นผลมาจากการผสมผสานระหว่างการคาดการณ์และการส่งเสริมทางเศรษฐกิจของรัฐบาลไต้หวัน โดยไต้หวันได้ลงนามในข้อตกลงทางการค้าแบบทวิภาคีกับเวียดนามและประเทศสมาชิกอาเซียน ซึ่งนำไปสู่การค้าและการลงทุนของไต้หวันที่เพิ่มขึ้นอย่างเห็นได้ชัดในภูมิภาคเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ ทั้งนี้ มูลค่าการค้าระหว่างไต้หวันกับอาเซียนเพิ่มขึ้นเกือบเก้าเท่าจาก 1.8 พันล้านเหรียญสหรัฐอเมริกาในปี ค.ศ.1978 มาเป็น 15.7 พันล้านเหรียญสหรัฐอเมริกาในปี ค.ศ.1993 ในขณะที่การค้าระหว่างไต้หวันกับฮ่องกงเพิ่มขึ้นเพียงเจ็ดเท่าในช่วงเวลาเดียวกัน จากหนึ่งพันล้านเหรียญสหรัฐอเมริกาในปี ค.ศ.1978 มาเป็นเจ็ดล้านเหรียญสหรัฐอเมริกาในปี ค.ศ.1993 ส่วนการลงทุนของไต้หวันในอาเซียนเพิ่มขึ้นจาก 16 พันล้านเหรียญสหรัฐอเมริกาในปี ค.ศ.1984-8 มาเป็น 423 พันล้านเหรียญในปี ค.ศ.1989-93 ส่งผลให้อาเซียนมีส่วนแบ่งในการลงทุนของไต้หวันเพิ่มขึ้นจากร้อยละ 20 ของการลงทุนทั้งหมดของไต้หวันมาเป็น ร้อยละ 32 ในปี ค.ศ.1989-93 เช่นนี้ไต้หวันจึงเป็นประเทศผู้ลงทุนใหญ่ที่สุดในเวียดนาม(ด้วยมูลค่าการลงทุน 1.5 พันล้านเหรียญสหรัฐอเมริกา) ใหญ่เป็นอันดับที่สองในมาเลเซีย (5.9 พันล้านเหรียญสหรัฐอเมริกา) ใหญ่เป็นอันดับที่สามในอินโดนีเซีย (3.6 พันล้านเหรียญสหรัฐอเมริกา) ใหญ่เป็นอันดับที่สี่ในไทย (4.5 พันล้านเหรียญสหรัฐอเมริกา) ใหญ่เป็นอันดับที่ห้าในฟิลิปปินส์ (442 ล้านเหรียญสหรัฐอเมริกา) ส่วนกรณีของฮ่องกงนั้น ได้รับส่วนแบ่งการลงทุนขาออกของไต้หวันเพิ่มขึ้น จากร้อยละ 2 เป็นร้อยละ 7 เท่านั้นคือมีการลงทุน 2 พันล้านเหรียญสหรัฐอเมริกาในปี ค.ศ.1984-8 มาเป็น 92 พันล้านเหรียญสหรัฐอเมริกา ในปี ค.ศ.1989-93⁴²

สาเหตุอีกประการหนึ่งคือ เหตุการณ์ 4 มิถุนายน 1989 ที่จัตุรัสเทียนอันเหมิน ทำให้จีนมีความกังวลเพิ่มขึ้นเกี่ยวกับการทูตแบบยืดหยุ่นของไต้หวัน ทั้งนี้ เนื่องจากว่าเหตุการณ์ดังกล่าวไม่เพียงแต่ทำให้ระบอบคอมมิวนิสต์ของจีนเสียความชอบธรรม ทั้งภายในและภายนอกประเทศ ยังทำให้ภาพพจน์ของไต้หวันในสายตาของคนจีนในแผ่นดินใหญ่ดีขึ้น และยังเพิ่มความประทับใจต่อเสรีภาพทางการเมืองและการประสบความสำเร็จทางเศรษฐกิจของไต้หวัน⁴³ ซึ่งสุดท้ายกรณีเทียนอันเหมิน อาจทำให้ประเทศอื่นๆ หันมารับรองไต้หวันเพิ่มขึ้น

⁴¹ เดิมฮ่องกงเป็นเป้าหมายหลักทางการค้าและการลงทุนของไต้หวัน เนื่องจากมีเชื้อชาติเดียวกัน

⁴² Harry Harding, "Taiwan and East Asia," in *Asia's New World Order*, ed. George T. Yu (New York: New York University Press, 1997), pp. 140-1.

⁴³ Chen Jie, op.cit., p. 150.

การริเริ่มนโยบาย "Go South" ในปี ค.ศ.1994 ของไต้หวันเพื่อส่งเสริมและอำนวยความสะดวกให้กับประชาคมธุรกิจของไต้หวันให้มาลงทุนในเอเชียตะวันออกเฉียงใต้⁴⁴ ก็เป็นหนึ่งในนโยบายของไต้หวันที่แสวงหาการรับรองรัฐ โดยใช้ผลประโยชน์ทางเศรษฐกิจเป็นเหยื่อล่อ แต่อย่างไรก็ดี การที่ประเทศสมาชิกอาเซียนยังคงยึดมั่นในนโยบายจีนเดียว ทำให้นโยบายและความพยายามของไต้หวันไม่ส่งผลกระทบต่อความสัมพันธ์ระหว่างจีน-อาเซียนมากนักเมื่อเทียบกับสหรัฐอเมริกา

2) ปัญหาการแย่งชิงกรรมสิทธิ์ในหมู่เกาะสแปรตลีย์

ก. พัฒนาการของปัญหาหมู่เกาะในทะเลจีนใต้

ปัญหาการแย่งชิงกรรมสิทธิ์ในหมู่เกาะสแปรตลีย์ได้กลายมาเป็นประเด็นที่จะจุดประกายความขัดแย้ง (flashpoint) ในยุคหลังสงครามเย็น ทั้งที่ความจริงแล้ว การอ้างกรรมสิทธิ์ในหมู่เกาะสแปรตลีย์เกิดขึ้นตั้งนานแล้ว นับแต่เมื่อสงครามโลกครั้งที่ 2 ได้สิ้นสุดลง เมื่อประเทศต่างๆ ไม่ว่าจะเป็น จีน (ค.ศ.1949) ไต้หวัน (อ้างหลักฐานทางประวัติศาสตร์เช่นเดียวกับจีน) เวียดนาม (ค.ศ.1955) มาเลเซีย (ค.ศ.1979) และฟิลิปปินส์ (ค.ศ.1956) ต่างพากันอ้างกรรมสิทธิ์เหนือเกาะต่างๆของหมู่เกาะสแปรตลีย์ และต่อมาในปี ค.ศ.1984 บรูไนซึ่งได้รับเอกราช และได้เข้ามาเป็นสมาชิกของอาเซียนก็ได้อ้างกรรมสิทธิ์ด้วยเช่นกัน⁴⁵ นอกจากการอ้างกรรมสิทธิ์ดังกล่าวแล้ว ประเทศคู่กรณีเหล่านี้ ยกเว้นบรูไน ได้ทำการเข้าไปยึดครองและปลูกสิ่งก่อสร้างทางทหารบนเกาะและโขดหินโสโครก ดังจะเห็นได้จากแผนที่ข้างล่างนี้

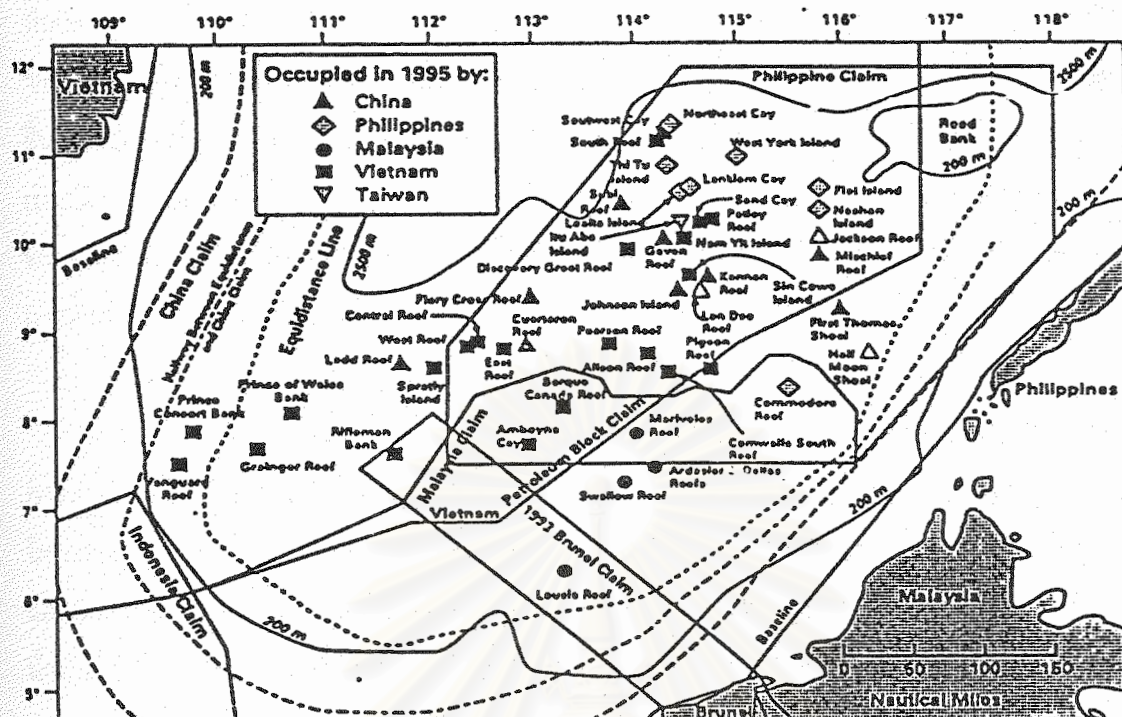
สถาบันวิทยบริการ
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

⁴⁴ Joseph Y.S. Cheng, op.cit., p. 197.

หมู่เกาะสแปรตลีย์ (Spratly) เป็นหมู่เกาะที่ตั้งอยู่ในทะเลจีนใต้ในบริเวณติดต่อหรือใกล้กับหลายประเทศคือ ตั้งอยู่ทางตอนใต้ของเกาะไหหลำของจีน อยู่นอกชายฝั่งด้านตะวันออกของชายฝั่งเวียดนาม อยู่ฝั่งตะวันตกของฟิลิปปินส์ และอยู่ทางตอนเหนือของมาเลเซียและบรูไน

⁴⁵ เจียน ฉีระวิทย์, นโยบายต่างประเทศจีน, หน้า 391-399.

ที่มา : Mark J. Valencia, "The Spratly Imbroglia in the Post-Cold War Era," in Southeast Asia in the New World Order : the Political Economy of a Dynamic Region, eds. David Wurfel and Bruce Burton (New York: St. Martin Press, 1996), p. 245.

แต่ความขัดแย้งดังกล่าวในช่วงสงครามเย็นไม่มีความรุนแรง เนื่องจากจีนมองความขัดแย้งในหมู่เกาะสแปรตลีย์ว่า เป็นการแข่งขันของมหาอำนาจที่มีต่อจีนมากกว่าความขัดแย้งทางอำนาจอหิปไตย ดังจะเห็นได้จากในช่วงปี ค.ศ.1971-1987 จีนไม่แสดงท่าทีใดๆต่อการกระทำของฟิลิปปินส์และมาเลเซียเกี่ยวกับหมู่เกาะสแปรตลีย์ ทั้งนี้ เพราะจีนต้องการแนวร่วมในการต่อต้านลัทธิครองความเป็นเจ้า (hegemony) ของสหภาพโซเวียตในภูมิภาคเอเชียตะวันออกเฉียงใต้

อย่างไรก็ตาม การพัฒนาทางเศรษฐกิจภายในประเทศโดยการปฏิรูปทางเศรษฐกิจในเมืองขนาดใหญ่และนโยบายเปิดประเทศ ส่งผลให้จีนหันมาให้ความสำคัญทางยุทธศาสตร์ในทะเลจีนใต้และทรัพยากรทางทะเลในบริเวณดังกล่าว โดยในช่วงต้นทศวรรษที่ 1980 จีนได้จัดตั้งเขตเศรษฐกิจขึ้นเพื่อดึงดูดการลงทุนจากต่างประเทศ โดยเน้นเมืองที่อยู่ตามชายฝั่งทะเลด้านตะวันออก เริ่มจากปี ค.ศ.1980 ที่จีนประกาศให้เมืองเซินเจิ้น (Shenzhen) จูไห่ (Zhuhai) ชานโถว (Shantou) ในมณฑลกวางตุ้ง และเมืองเซี่ยเหมิน (Xiamen) ในมณฑลฟูเจี้ยน เป็นเขตเศรษฐกิจ

พิเศษ (special economic zones--SEZs) ต่อมาในปี ค.ศ.1983 จีนกำหนดให้เกาะไหหลำเป็น "เขตเศรษฐกิจพิเศษเปิดสำหรับการลงทุนต่างประเทศ" ซึ่งต่อมาในปี ค.ศ.1984 ได้รับการยกระดับขึ้นเป็นเขตเศรษฐกิจพิเศษเขตที่ 5 และในปี ค.ศ.1984 จีนได้เปิดเมืองท่าอีก 14 แห่งถูกกำหนดขึ้นเป็นเมืองท่าเปิด (Open Coastal Cities) ดังนั้น ความสำคัญทางยุทธศาสตร์ในการพัฒนาชายฝั่งทะเลของจีนเป็นสิ่งที่เห็นได้ชัด พร้อมกันนี้ยังมีการใช้ทะเลจีนใต้เป็นช่องทางหลักสำหรับการขยายการค้าต่างประเทศของจีนอีกด้วย⁴⁶

นอกจากนี้ การที่จีนผลิตน้ำมันไม่เพียงพอต่อความต้องการใช้พลังงานภายในประเทศและการส่งเป็นสินค้าออกนับตั้งแต่ปี ค.ศ.1984 อันเป็นผลมาจากการปฏิรูปทางเศรษฐกิจและโครงการพัฒนาชายฝั่งทะเล ทั้งที่แต่เดิมจีนเป็นประเทศที่มีทรัพยากรน้ำมันที่อุดมสมบูรณ์และมีน้ำมันเพียงพอสำหรับความต้องการภายในประเทศและมีส่วนเกินเพื่อการส่งออก ดังนั้นน้ำมัน จึงเป็นปัจจัยสำคัญประการหนึ่งที่ทำให้จีนให้ความสำคัญกับบริเวณดังกล่าวมากขึ้น โดยเฉพาะอย่างยิ่ง การขาดแคลนพลังงานดังกล่าวเป็นปัจจัยสำคัญที่ถ่วงการเจริญเติบโตทางเศรษฐกิจ จีนจึงหันมาให้ความสนใจพื้นที่ชายฝั่งมากขึ้น รวมทั้งทะเลจีนใต้ ซึ่งเชื่อกันว่า มีทรัพยากรน้ำมันและก๊าซธรรมชาติที่อุดมสมบูรณ์

ท่าทีของจีนต่อประเทศสมาชิกอาเซียนในปัญหาหมู่เกาะสแปรตลีย์เริ่มเปลี่ยนแปลงอย่างเห็นได้ชัด เมื่อจีนได้ทำการประท้วงอย่างเปิดเผยถึง 3 ครั้งในหนึ่งสัปดาห์ ภายหลังจากที่รัฐสภาของฟิลิปปินส์ประกาศกฎบัตรกำหนดเขตแดนทางทะเลโดยรวมเกาะ 60 เกาะ ในหมู่เกาะสแปรตลีย์ในปลายปี ค.ศ.1987 ซึ่งการกระทำดังกล่าวเป็นสิ่งที่จีนไม่เคยปฏิบัติมาก่อนต่อประเทศสมาชิกอาเซียน⁴⁷

1. ในกรณีของฟิลิปปินส์เป็นครั้งแรกของจีนที่กล่าวหาตึงประเทศสมาชิกอาเซียน นับตั้งแต่ปี ค.ศ.1970 โดยการประท้วงต่อสาธารณชนเกี่ยวกับประเด็นหมู่เกาะสแปรตลีย์

⁴⁶Chen Jie, "China's Spratly Policy: with Special Reference to the Philippines and Malaysia," *Asian Survey*, Vol. 34, No. 10 (October 1994), p. 895.

⁴⁷Chen Jie, "Major Concerns in China's ASEAN Policy," in *China India Japan and the Security of Southeast Asia*, p. 157.

2. จีนแสดงการประท้วงโดยใช้คำพูดที่รุนแรงเช่น "การอ้างกรรมสิทธิ์ของฟิลิปปินส์เป็นการทำร้ายความรู้สึกของประชาชนจีน อุปสรรคต่อความสัมพันธ์ระหว่างจีนกับฟิลิปปินส์ และขัดต่อแนวโน้มของการผ่อนคลายความตึงเครียดในยุคปัจจุบัน"⁴⁸

โดยก่อนหน้านั้นดูเหมือนว่า มีเวียดนามเท่านั้นเป็นประเทศคู่กรณีความขัดแย้งที่สำคัญของจีนในการแย่งกรรมสิทธิ์หมู่เกาะสแปรตลีย์ เห็นได้จากการใช้กำลังปะทะกันถึง 2 ครั้ง คือ ในปี ค.ศ.1974 จีนใช้กำลังทหารต่อสู้กับกองกำลังเวียดนามที่หมู่เกาะพาราเซลและในปี ค.ศ.1988 จีนจมเรือเวียดนาม 3 ลำ เป็นเหตุให้ชาวเวียดนามเสียชีวิต 72 คน⁴⁹ ทั้งนี้ เนื่องจากจีนมองว่า⁵⁰

1. เวียดนามมีประชากรมาก แต่มีพื้นที่ขนาดเล็กและทรัพยากรภายในประเทศไม่เพียงพอทำให้เวียดนามมียุทธศาสตร์ระยะยาวในหมู่เกาะสแปรตลีย์

2. ในบรรดาประเทศที่อ้างกรรมสิทธิ์ทั้งหมด เวียดนามยึดครองเกาะและหินโสโครกมากที่สุด^{**} และมีความกระตือรือร้นมากที่สุดในการปล้นทรัพยากรน้ำมันและก๊าซของจีน

⁴⁸Renmin Ribao [People's Daily], (26-27 November 1987) and (3 December 1987).

อ้างใน Chen Jie, Ibid., p. 157.

ในยุคหลังสงครามเย็น คู่กรณีในปัญหาหมู่เกาะสแปรตลีย์ส่วนใหญ่ของจีนจะเป็นฟิลิปปินส์ โดยเดือนกุมภาพันธ์ ค.ศ.1995 จีนได้ยึดครอง Mischief Reef ที่อ้างกรรมสิทธิ์โดยฟิลิปปินส์ ทำให้ฟิลิปปินส์ออกมาประท้วงจีนอย่างรุนแรงและเรียกร้องให้ประเทศสมาชิกอาเซียนร่วมกันประณามจีนด้วย ซึ่งได้นำไปสู่การแสดงจุดยืนร่วมกันเป็นครั้งแรกของอาเซียนในกรณีที่ดินล่งล้ำอำนาจอธิปไตยของเกาะมิสซีฟในทะเลจีนใต้ ต่อมาความขัดแย้งระหว่างจีนและฟิลิปปินส์ก็ปะทุขึ้นมาอีก ในปี ค.ศ.1998 เมื่อฟิลิปปินส์ค้นพบว่า จีนได้เปลี่ยนแปลงท่าทีของชาวประมงบนเกาะดังกล่าวเป็นสิ่งปลุกสร้างทางการทหาร

⁴⁹David Rosenberg, "Environmental Pollution around the South China Sea: Developing a Regional Response," *Contemporary Southeast Asia* Vol. 21, No. 1 (April 1999), p. 134.

⁵⁰Chen Jie, "China's Spratly Policy: with Special Reference to the Philippines and Malaysia," *Asian Survey* Vol. 34, No. 10 (October 1994), p. 901.

^{**}เวียดนามครอบครองเกาะและเนินหินโสโครก 24 แห่ง ได้แก่ Ladd Reef, West Reef, Central Reef, East Reef, Southwest Cay เป็นต้น **ฟิลิปปินส์**อ้างกรรมสิทธิ์ในหมู่เกาะคาลายัน (Kalayaan) และได้ส่งทหารครอบครองเกาะและเนินหินโสโครก 8 แห่ง และสร้างลานบินอยู่บนเกาะ Pag-asa (Thitu) **มาเลเซีย**อ้างกรรมสิทธิ์เกาะและเนินหินโสโครก 12 แห่ง และได้ส่งทหารไปประจำการที่ Swallow Reef, Mariveles Reef, Ardasier Bank **ไต้หวัน**ได้ครอบครองเกาะ Itu Aba (เกาะที่ใหญ่ที่สุดในหมู่เกาะสแปรตลีย์และเปลี่ยนชื่อเป็นภาษาจีนว่า เกาะ Taiping) ส่วน**จีน**ครอบครอง Fiery Cross Reef เกาะเล็กๆ และเนินหินโสโครกอีก 6 แห่ง ในขณะที่ **บรูไน**อ้างกรรมสิทธิ์ในเนินหินโสโครก Lousia Reef แต่ก็ไม่ได้ส่งทหารไปประจำการ

3. จนกระทั่งปี ค.ศ.1974 เวียดนามจึงยอมรับรองในคำแถลงการของรัฐบาลและบันทึกทางการทูตอย่างเป็นทางการว่า หมูเกาสแปรตลีย์เป็นดินแดนของจีนตั้งแต่อดีตกาล

ดังนั้น เมื่อการแข่งขันระหว่างสหรัฐอเมริกาและสหภาพโซเวียตลดลง จึงนำไปสู่การลดบทบาททางทหารของประเทศทั้งสองในภูมิภาคฯ ประกอบกับปัญหาความขัดแย้งในกัมพูชาคลี่คลายลงและยุติลงในปี ค.ศ.1991 ทำให้จีนกับอาเซียนไม่ได้เป็นพันธมิตรทางยุทธศาสตร์ในลักษณะแนวร่วมของการเผชิญหน้ากับเวียดนามอีกต่อไป ดังนั้น ปัญหาการอ้างกรรมสิทธิ์เหนือหมูเกาสแปรตลีย์จึงได้ถูกรื้อฟื้นขึ้นมาอีกครั้ง

ข. ความสำคัญของหมูเกาสแปรตลีย์

การที่ประเทศต่างๆ ซึ่งได้แก่ จีน ไต้หวันและ 4 ประเทศในอาเซียนคือ มาเลเซีย บรูไน ฟิลิปปินส์และเวียดนาม ต่างอ้างกรรมสิทธิ์เหนือหมูเกาสแปรตลีย์ดังกล่าวซ้ำซ้อนกัน ทั้งนี้ เพราะหมูเกาสแปรตลีย์ แม้จะเป็นเพียงหมูเกาสเล็กๆ แต่ก็มีความสำคัญที่ทำให้จีน ไต้หวัน เวียดนาม ฟิลิปปินส์ มาเลเซีย และบรูไน ต้องการเป็นกรรมสิทธิ์และเข้าไปครอบครองในบริเวณดังกล่าวซึ่งพอจะสรุปได้⁵¹ ดังนี้

ด้านการเมืองและความมั่นคง

เนื่องจากหมูเกาสแปรตลีย์และหมูเกาสแปรตลีย์มีระดับความลึกของน้ำทะเลมาก และเหมาะแก่การปฏิบัติการของเรือดำน้ำ ดังนั้น หมูเกาสเหล่านี้จึงเป็นจุดยุทธศาสตร์ที่มีความสำคัญอยู่ไม่น้อย เห็นได้จาก ในสมัยสงครามโลกครั้งที่ 2 ญี่ปุ่นได้ยึดเกาะอิตู อะบา (Itu Aba) ในหมูเกาสแปรตลีย์และใช้เป็นฐานทัพเรือดำน้ำและเป็นฐานทัพโจมตีฟิลิปปินส์ หรือแม้แต่ในยุคสงครามเย็น ภายหลังจากที่จีนยึดหมูเกาสแปรตลีย์ไว้ได้ทั้งหมดในเดือนมกราคม 1974 จีนได้ใช้เกาะวูดดี้ (Woody) เป็นฐานทัพเรือและสถานีประมง เพื่อตรวจสอบความเคลื่อนไหวของเรือรบของสหภาพโซเวียตในฐานทัพอ่าวคัมรานห์และในทะเลจีนใต้⁵² ประกอบกับที่ตั้งของหมูเกาส

---

⁵¹ เวียดนามลงนามในสนธิสัญญามิตรภาพและความร่วมมือของอาเซียน (TAC) ในปี ค.ศ.1992 ก่อนที่จะเข้าเป็นประเทศสมาชิกอาเซียนอย่างเป็นทางการในวันที่ 28 กรกฎาคม 1995

⁵¹ สุรัชย์ ศิริไกร, "ปัญหาหมูเกาสแปรตลีย์และสแปรตลีย์ในทะเลจีนใต้," เอเชียปริทัศน์ ปีที่ 14, ฉบับที่ 1 (มกราคม-เมษายน 2536), หน้า 48-50.

⁵² บัณฑิต กรเกษม, บทบาทของจีนและอาเซียนในการแก้ไขข้อขัดแย้งเกี่ยวกับการอ้างกรรมสิทธิ์เหนือหมูเกาสแปรตลีย์ (วิทยานิพนธ์ วิทยาลัยเสนาธิการทหาร สถาบันวิชาการป้องกันประเทศ, 2536), หน้า 19.

สแปรตลีย์ตั้งอยู่ในทะเลจีนใต้ ทำให้มีอาณาเขตติดต่อกับจีน เวียดนาม บรูไน ฟิลิปปินส์ และไต้หวัน และยังตั้งอยู่บนเส้นทางเดินเรือที่สำคัญระหว่างมหาสมุทรอินเดียกับเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ ดังนั้น ถ้าหมู่เกาะเหล่านี้เป็นของจีน ไต้หวัน หรือเวียดนาม ทั้งหมดตามที่กล่าวอ้าง จะทำให้ประเทศเจ้าของดินแดนโดยเฉพาะจีนหรือเวียดนาม มีอาณาเขตติดต่อกับประเทศที่เป็นหมู่เกาะในภูมิภาคเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ เช่น มาเลเซีย บรูไน ฟิลิปปินส์ ซึ่งประเทศเหล่านี้ก็ยังไม่ผู้ไว้วางใจจีนมากนัก เนื่องมาจากว่าจีนเป็นประเทศมหาอำนาจที่ใช้กำลังในการแก้ไขความขัดแย้งทางด้านดินแดน และภายหลังสงครามเย็นสิ้นสุดลงจีน ได้พัฒนาศักยภาพทางทหารให้ทันสมัย โดยเฉพาะอย่างยิ่งการปรับปรุงกองทัพเรือของจีนและอาวุธนิวเคลียร์

ด้านการคมนาคม

หมู่เกาะสแปรตลีย์ตั้งอยู่ระหว่างมหาสมุทรอินเดียและมหาสมุทรแปซิฟิก ทำให้ประเทศที่ครอบครองหมู่เกาะสแปรตลีย์สามารถคุกคามต่อประเทศต่างๆที่ใช้เส้นทางเดินเรือที่ผ่านช่องแคบมะละกาไปยังฟิลิปปินส์ ไต้หวัน เกาหลีใต้ ญี่ปุ่น และเวลาดีวอสต็อกได้ หรือเดินทางจากทะเลจีนใต้ไปยังมหาสมุทรอินเดีย ซึ่งช่องแคบมะละกานี้ มีความคับคั่งเป็นอันดับสองของโลก และมีความสำคัญเหมือน "เส้นชีวิต" ของกองเรือพาณิชย์ของญี่ปุ่น⁵³ ขณะเดียวกันสหรัฐอเมริกาซึ่งเป็นประเทศมหาอำนาจที่มีกองทัพเรือใหญ่ที่สุดในโลก ก็ต้องอาศัยเส้นทางของช่องแคบมะละกาและหมู่เกาะสแปรตลีย์เป็นเส้นทางผ่านระหว่างมหาสมุทรอินเดียไปยังฐานทัพของตนในเกาหลีใต้ และญี่ปุ่น

ด้านเศรษฐกิจ

อาณาบริเวณทะเลจีนใต้นั้น นอกจากจะมีความสำคัญในทางยุทธศาสตร์และการมีเสรีภาพในการเดินเรือแล้ว ยังกล่าวได้ว่า เป็นบริเวณที่มีสัตว์น้ำชุกชุม มีทรัพยากรอุดมสมบูรณ์ และเป็นแหล่งน้ำมันและก๊าซธรรมชาติจำนวนมาก จากการสำรวจหาน้ำมันในทะเลจีนใต้ครั้งแรกในช่วงปี ค.ศ.1968-1970 โดยคณะกรรมการเศรษฐกิจประจำภูมิภาคเอเชียและตะวันออกไกลแห่งสหประชาชาติ (Economic Commission for Asia Far East--ECAFE) ซึ่งมีสำนักงานอยู่ที่กรุงเทพฯ ได้ร่วมมือกับกองทัพเรือสหรัฐอเมริกาและผู้เชี่ยวชาญจากญี่ปุ่น เกาหลีใต้ สาธารณรัฐจีน (ไต้หวัน) ทำการสำรวจและพบว่า มีน้ำมันเชื้อเพลิงในหมู่เกาะสแปรตลีย์และบริเวณอื่นๆใน

⁵³ สุรชัย ศิริไกร, "ปัญหาหมู่เกาะพาราเซลและสแปรตลีย์ในทะเลจีนใต้", หน้า 49.

คณะกรรมการเศรษฐกิจประจำภูมิภาคเอเชียและตะวันออกไกล (ECAFE) ปัจจุบันเปลี่ยนชื่อเป็นคณะกรรมการเศรษฐกิจและสังคมประจำภูมิภาคเอเชียและแปซิฟิก (Economic and Social Commission for Asia and the Pacific--ESCAP)

ทะเลจีนใต้⁵⁴ การค้นพบแหล่งน้ำมันและก๊าซธรรมชาติในบริเวณดังกล่าว ทำให้เมื่อวิกฤตการณ์น้ำมันในต้นทศวรรษ 1970 ลึกลง ประเทศต่างๆที่ตั้งอยู่ในบริเวณทะเลจีนใต้ ต่างพยายามแย่งชิงกันอ้างกรรมสิทธิ์และส่งทหารเข้าไปครอบครองเกาะต่างๆ ตามขีดความสามารถทางทหารเท่าที่กำลังกองทัพของตนจะทำได้

ค. นโยบายของจีนต่อปัญหาหมู่เกาะสแปรตลีย์

ในบรรดาประเทศคู่พิพาทนั้น จีนตกเป็นเป้าความหวาดระแวงมากกว่าประเทศอื่น เนื่องจากจีนซึ่งเป็นประเทศหนึ่งที่มีอำนาจมากที่สุดในภูมิภาคและเป็นประเทศที่ใช้กำลังให้ได้มาซึ่งกรรมสิทธิ์เหนือดินแดนดังกล่าวหลายครั้ง⁵⁵ โดยจีนได้ใช้กำลังทหารขับไล่ทหารของเวียดนามในปี ค.ศ.1974 และได้เข้าครอบครองเกาะทั้งหมดในหมู่เกาะพาราเซล และต่อมาในปี ค.ศ. 1988 จีนได้ใช้กำลังทางเรือกับทหารของเวียดนามจนสามารถยึดดินแดนบางส่วนของหมู่เกาะสแปรตลีย์ พร้อมกันนี้ จีนยังได้พยายามปรับปรุงขีดความสามารถของกองทัพเรือและกองทัพอากาศของตนในยุคหลังสงครามเย็น ดังจะเห็นได้จาก การที่กองทัพจีนกำลังต้องการเรดาร์และระบบนำวิถีจรวดที่มีขีดความสามารถมากกว่าที่ตนมีอยู่จากรัสเซียหรือจากประเทศอื่น และอาจจะซื้อจรวด S-300 ของรัสเซีย ซึ่งมีลักษณะคล้ายกับ Patriots ของสหรัฐอเมริกา และเรือบรรทุกเครื่องบิน (carrier) แต่เจ้าหน้าที่ของจีนก็ปฏิเสธเรื่องที่จีนกำลังวางแผนที่จะซื้อเรือบรรทุกเครื่องบินรุ่น Varyag จากยูเครน อย่างไรก็ตาม จีนคงจะไม่ละทิ้งโอกาสในจัดซื้อเรือบรรทุกเครื่องบิน (carrier) ที่มีขนาดเล็กอย่างแน่นอน⁵⁶ ดังนั้นจึงทำให้ประเทศที่อ้างกรรมสิทธิ์เกิดความหวาดระแวงว่า การกระทำดังกล่าวของจีน มีจุดมุ่งหมายเพื่อเพิ่มขีดความสามารถในการรบนอกเขตชายฝั่งทะเลหากความขัดแย้งในทะเลจีนใต้ทวีความรุนแรงขึ้น

นอกจากนี้ ความสัมพันธ์ระหว่างจีน-พม่ายังมีความใกล้ชิดมากขึ้นอีกด้วย ซึ่งจุดที่สะท้อนถึงความใกล้ชิดระหว่างรัฐบาลทั้งสองก็คือ การลงนามในความตกลงเมื่อเดือนตุลาคม ค.ศ.1989 ที่จีนจะให้ความสนับสนุนทางด้านอาวุธแก่รัฐบาลพม่าเป็นมูลค่าประมาณ 1.2-1.4

⁵⁴Peter Kien-hong Yu, "A Critique of the Three Proposals for 'Solving' the Spratlys Dispute : A Chinese View from Taiwan," *Issues & Studies* Vol. 31, No. 1 (January 1995), p. 63.

⁵⁵Lam Peng Er, "Japan and the Spratlys Dispute," *Asian Survey* Vol. 36, No. 10(October 1996), p. 996.

⁵⁶Bonnie S. Glaser, op.cit., p. 265.

พินล้านเหรียญสหรัฐอเมริกา⁵⁷ จึงทำให้เกิดความเข้าใจที่ว่า การที่จีนให้ความสำคัญที่ดีกับพม่า เป็นเพราะว่าพม่ามีความสำคัญต่อจีนในทางยุทธศาสตร์การขยายอำนาจทางทหารในทะเลจีนใต้ ทั้งนี้ เนื่องจากว่าขีดความสามารถทางทหารของจีนในการปฏิบัติการระยะไกลยังต่ำอยู่มาก และการที่จีนไปสร้างและพัฒนาฐานทัพเรือให้แก่พม่า จะนำไปสู่การที่เรือรบของจีนจะได้รับสิทธิในการแวะพักและเติมน้ำมันเชื้อเพลิงจากฐานทัพเรือของพม่า ซึ่งจะส่งผลให้กองเรือของจีนสามารถปฏิบัติการทางทะเลได้อย่างมีประสิทธิภาพ

นับตั้งแต่ที่จีนเริ่มนำนโยบายเปิดประเทศมาใช้ในปี ค.ศ.1978 ผู้นำจีนได้ให้ความสำคัญกับการพัฒนาทางเศรษฐกิจเป็นอันดับแรก เพื่อให้บรรลุเป้าหมายดังกล่าว จีนต้องการสภาพแวดล้อมของภูมิภาคที่สงบ ดังนั้นนโยบายต่างประเทศของจีนตั้งแต่ต้นทศวรรษที่ 1980 จะเน้นความร่วมมือทางเศรษฐกิจกับประเทศอื่น ด้วยการแสดงท่าทีประนีประนอมในการแก้ไขความขัดแย้งดังกล่าวโดยเสนอที่จะ⁵⁸

1. การนำประเด็นเรื่องอำนาจอธิปไตยมาเจรจาในอนาคต
2. การพัฒนาร่วมของทรัพยากรในหมู่เกาะที่มีความขัดแย้ง
3. ยกเลิกการใช้กำลังและการมอบหมายที่จะแก้ไขความขัดแย้งโดยผ่านการเจรจา

ข้อเสนอของจีนดังกล่าวได้เกิดขึ้นมาตั้งแต่ปี ค.ศ. 1990 โดยจะเห็นได้จากคำกล่าวของประธานาธิบดีเจียง เจ๋อ หมิน นายรัฐมนตรีหลี่เผิง รองนายกรัฐมนตรี และรัฐมนตรีว่าการกระทรวงการต่างประเทศเฉียน ฉี ฉิน และรวมไปถึงการรายงานข่าวของสื่อมวลชนจีนด้วย

สถาบันวิทยบริการ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

⁵⁷ สุรชาติ บำรุงสุข, ค.ศ.2000: ยุทธศาสตร์โลกหลังยุคสงครามเย็น (กรุงเทพฯ: มติชน, 2537), หน้า 162.

⁵⁸ Bonnie S. Glaser, op.cit., pp. 264-265.

บทที่ 3

สถานการณ์ทางด้านความมั่นคงในภูมิภาคเอเชีย-แปซิฟิกและ แนวคิดในการจัดตั้งองค์การทางด้านความมั่นคง

จากสถานการณ์ทางด้านความมั่นคงในภูมิภาคเอเชีย-แปซิฟิกในยุคหลังสงครามเย็นมีความไม่แน่นอน อันเนื่องมาจากการเปลี่ยนแปลงดุลแห่งอำนาจ ได้นำไปสู่การพิจารณาหาหลักในการแก้ไขปัญหาทางด้านความมั่นคง การที่อาเซียนประสบความสำเร็จในการแก้ไขความขัดแย้งระหว่างประเทศสมาชิกโดยใช้วิถีทางแห่งอาเซียน (ASEAN Way) ทำให้มีการวิเคราะห์ถึงความเหมาะสมในการนำรูปแบบดังกล่าว มาใช้ในการแก้ไขปัญหาทางด้านความมั่นคงในยุคหลังสงครามเย็น ในขณะเดียวกัน จากการที่ประเทศนอกภูมิภาคเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ต้องการเข้ามามีส่วนร่วมในกิจการภายในภูมิภาคฯ ต่างพยายามเสนอแนวคิดในการจัดตั้งกลไกแบบพหุภาคีโดยมีการนำรูปแบบของการประชุมว่าด้วยความร่วมมือและความมั่นคงแห่งยุโรป (Conference on Security and Cooperation in Europe--CSCE) มาใช้

3.1 สถานการณ์ทางด้านความมั่นคงในภูมิภาคเอเชีย-แปซิฟิก

3.1.1 การลอบทบาททางด้านความมั่นคงของสหรัฐอเมริกา

ความไร้เสถียรภาพของระบบหลายขั้วอำนาจในภูมิภาคเอเชีย-แปซิฟิกในช่วงหลังสงครามเย็น มีสาเหตุที่สำคัญมาจากความไม่มั่นใจในข้อผูกพันของสหรัฐอเมริกาต่อภูมิภาค เนื่องจากสหรัฐอเมริกาไม่ได้เผชิญกับภัยคุกคามโดยตรงจากความขัดแย้งระดับภูมิภาค นอกจากนี้ นโยบายในการป้องกันพันธมิตรเอเชียของสหรัฐอเมริกาจากการรุกรานไม่ได้รับความเชื่อถือ เนื่องจากในช่วงที่สงครามเย็นมีความรุนแรง การป้องปรามที่แผ่กว้างของสหรัฐอเมริกาไม่ประสบความสำเร็จ โดยกองกำลังของสหรัฐอเมริกาไม่สามารถป้องปรามการที่จีนสนับสนุนเวียดนามเหนือ อีกทั้งความพยายามของประธานาธิบดีนิกสันที่จะถอนทหารออกจากเวียดนาม โดยปราศจากการลดข้อผูกพันในการป้องปรามในเอเชีย รวมทั้ง การประกาศลัทธินิกสัน (Nixon Doctrine หรือ Guam Doctrine) ในปี ค.ศ. 1969 ได้กลายเป็นสิ่งที่บ่งชี้ว่า สหรัฐอเมริกาต้องการหลีกเลี่ยงการเข้ามาเกี่ยวข้องโดยตรงในสงครามที่จะเกิดขึ้นในอนาคต¹

¹Derek McDougall, The International Politics of the New Asia Pacific (Boulder, Colorado: Lynne Rienner, 1997), p. 4.

จากข้อจำกัดทางด้านเศรษฐกิจและทางการเมืองภายในประเทศ ทำให้มีการลดบทบาททางทหารของสหรัฐอเมริกาในเอเชียลงภายหลังสงครามเย็น ดังจะเห็นได้จาก มติเกี่ยวกับยุทธศาสตร์ทางทหารในแปซิฟิกของสหรัฐอเมริกาของสภาของเกรสออกมาในปี ค.ศ. 1990 ที่มีชื่อว่า East Asia Strategy Initiative(EASI) ซึ่งได้แสดงถึงการวางแผนลดกำลังทหารที่ปฏิบัติการอยู่ในภูมิภาคเอเชีย-แปซิฟิกลงไปร้อยละ 10 ถึง 12 จนถึงปี ค.ศ.1993 (จาก 135,000 คน เหลือ 102,000 คน)²

ภายหลังการถอนทหารจากฟิลิปปินส์ของสหรัฐอเมริกาในปี ค.ศ.1992 ประเทศสมาชิกอาเซียนมีความเห็นพ้องตรงกันที่จะให้สหรัฐอเมริกาคงกองกำลังทหารในเอเชียตะวันออกเฉียงใต้เพื่อป้องปรามจีนและญี่ปุ่น แต่อย่างไรก็ตาม มีข้อตกลงเกี่ยวกับการคงอยู่ของกองกำลังทหารสหรัฐอเมริกาในภูมิภาคเอเชียตะวันออกเฉียงใต้น้อยมาก แม้ว่าสหรัฐอเมริกาสามารถบรรลุข้อตกลงในการใช้ฐานทัพในสิงคโปร์ และสามารถซ่อมบำรุงเรือรบของตนในอินโดนีเซียและมาเลเซีย³

แม้ว่า ผู้นำสหรัฐอเมริกาจะพยายามย้าว่า การถอนฐานทัพออกไปจากฟิลิปปินส์จะไม่มีผลต่อความสนใจและพันธกรณีที่ตนจะรักษาปกป้องजरโรงเสถียรภาพและความมั่นคงในภูมิภาคเอเชีย-แปซิฟิก และยังคงดำรงสถานะความเป็นมหาอำนาจทั้งในภูมิภาคนี้ และย่านมหาสมุทรอินเดียได้ แม้จะมีข้อจำกัดและความกดดันทางด้านงบประมาณและมีกระแสคัดค้านจากชาวอเมริกันที่ปรารถนาจะให้สหรัฐอเมริกาคลับไปสู่ความ "โดดเดี่ยว" ตามค่านิยมดั้งเดิมของประเทศตนเพิ่มมากขึ้นก็ตาม⁴ ดังคำยืนยันของรัฐมนตรีว่าการกระทรวงการต่างประเทศนายเจมส์ เบเกอร์ (James Baker) ที่ได้กล่าวไว้ภายหลังการประชุมร่วมกันรัฐมนตรีว่าการต่างประเทศ

²Susan L. Shirk, "Asia-Pacific Regional Security: Balance of Power or Concert of Powers?," in *Regional Orders: Building Security in a New World*, eds. David A. Lake and Patrick M. Morgan (Pennsylvania: the Pennsylvania State University Press, University Park, 1997), p. 257.

³Alastair Iain Johnston, "The Myth of the ASEAN Way? : Explaining the Evolution of the ASEAN Regional Forum," in *Imperfect Unions: Security Institutions over Time and Space*, eds. Helga Haftendorn, Robert O. Keohane and Wallander (England: Oxford University Press, 1999), p. 293.

⁴Jim Wolf, "U.S. Vow to Remain Asia Power," *Bangkok Post*, (30 December 1991). อ้างใน วีระ นุชเปี่ยม, "เอเชียหลังยุคสงครามเย็น," *เอเชียปริทัศน์* ปีที่13, ฉบับที่ 2 (พฤษภาคม-สิงหาคม 2535), หน้า 11.

อาเซียน เมื่อเดือนกรกฎาคม 1990 ว่า "สหรัฐอเมริกาเข้ามามีบทบาทเกี่ยวข้องกับอย่างเต็มที่มาโดยตลอด และก็มีเจตนารมณ์ที่จะดำรงความเกี่ยวข้องเช่นนั้นต่อไปพร้อมกับพันธมิตรของเราในเอเชีย-แปซิฟิกเพื่อส่งเสริมผลประโยชน์ร่วมกันของเรา"⁵

อย่างไรก็ตาม การเดินทางมาเยือนภูมิภาคเอเชีย-แปซิฟิกของประธานาธิบดีจอร์จ บุชในช่วงเดือนธันวาคม 1991-มกราคม 1992 ซึ่งมีจุดมุ่งหมายประการหนึ่งคือ การสร้างความมั่นใจแก่ประเทศต่างๆ ในภูมิภาคฯว่า สหรัฐอเมริกาจะยังยึดมั่นในความผูกพันที่จะรักษาเสถียรภาพและความมั่นคงในภูมิภาค กลับไม่ประสบความสำเร็จใดๆ ทั้งนี้ เนื่องมาจากกรณีของความสัมพันธ์กับญี่ปุ่นซึ่งผู้นำสหรัฐฯ ได้ทำการเน้นที่ปัญหาการค้าแต่กลับสร้าง "ภาพลบ" ให้แก่สัมพันธภาพที่สันคลอนอยู่แล้ว

ส่วนหนึ่งของความล้มเหลวของการเจรจาที่เนื่องมาจากความกังวลและเป้าหมายเร่งด่วนเฉพาะหน้าของสหรัฐอเมริกาซึ่งมี 2 ประการคือ ประการแรก การที่ผู้นำคือ ตัวประธานาธิบดีบุชที่ตั้งใจจะเสนอตัวเข้ารับการเลือกตั้งเป็นสมัยที่ 2 ในเดือนพฤศจิกายน 1992 และประการที่สองอยู่ที่ปัญหาการค้ากับประเทศในภูมิภาคเอเชีย ซึ่งแสดงออกมาในการเดินทางมาเยือนหลายชาติในภูมิภาคฯของประธานาธิบดีในช่วงเดือนธันวาคม-มกราคม 1992⁶ และปัญหาที่สองนี้เองที่แสดงให้เห็นผู้นำของเอเชียได้เห็นถึงความตกต่ำอ่อนแอและเลห์เหลี่ยมของสหรัฐอเมริกาที่แสดงออกมาด้วยการหันมาเร่งรัดประเทศคู่ค้าของตนให้จัดการกับสิ่งที่เห็นว่า เป็นการค้าที่ไม่ตรงไปตรงมา จนทำให้เกิดความบาดหมางตึงเครียดกันยิ่งขึ้น นอกจากนี้ ยังได้ก่อให้เกิดความสงสัยและไม่แน่ใจแก่

⁵Far Eastern Economic Review (9 August 1990), p.9. อ้างใน ธีระ นุชเปี่ยม, "เอเชียหลังยุคสงครามเย็น", หน้า 32.

⁶Jim Wolf, "U.S. Vow to Remain Asia Power," Bangkok Post (30 December 1991). อ้างใน ธีระ นุชเปี่ยม, "เอเชียหลังยุคสงครามเย็น", หน้า 11.

สหรัฐอเมริกา ได้ประกาศใช้พระราชบัญญัติว่าด้วยการค้าและการแข่งขัน (The Omnibus Trade and Competitiveness Act) หรือเรียกสั้นๆว่า Trade Bill ในเดือนสิงหาคม ค.ศ.1988 โดยมาตรา 301 ระบุว่าประเทศใดที่ปฏิบัติทางการค้าไม่เป็นธรรมกับสหรัฐอเมริกา ผู้แทนการค้าของสหรัฐอเมริกา (US Trade Representative--USTR) มีอำนาจที่จะตัดสินลงโทษ โดยใช้มาตรการตอบโต้ทางการค้า เช่น หักนำสินค้าจากประเทศนั้นๆ หรือการตั้งกำแพงภาษีนำเข้า ในการประกาศรายชื่อประเทศที่ปฏิบัติการค้าไม่เป็นธรรมกับสหรัฐอเมริกาครั้งแรกในเดือนพฤษภาคม ค.ศ.1989 ได้แก่ ญี่ปุ่น บราซิล และอินเดีย และประเทศที่ไม่ให้ความคุ้มครองสิทธิทรัพย์สินทางปัญญาของอเมริกาก็อีก 25 ประเทศ ซึ่งเป็นประเทศในเอเชียเป็นส่วนใหญ่ รวมทั้งไทยที่จัดอยู่ในบัญชีกลุ่มประเทศที่ถูกรับตามองเป็นพิเศษ (Priority Watch List)

บรรดาชาติในเอเชีย-แปซิฟิกเกี่ยวกับทั้งเจตนารมณ์และกำลังความสามารถของสหรัฐอเมริกาที่จะรักษาเสถียรภาพและความมั่นคงแห่งภูมิภาค⁷

3.1.2 การเพิ่มบทบาททางด้านความมั่นคงของญี่ปุ่น

การที่สหรัฐอเมริกาเรียกร้องให้ญี่ปุ่นช่วยแบ่งเบาภาระความรับผิดชอบ (burden sharing) ในการรักษาความมั่นคงระหว่างประเทศโดยเฉพาะในซีกโลกตะวันออกแทนสหรัฐอเมริกา โดยการเพิ่มบทบาททางด้านความมั่นคงและที่สำคัญคือ บทบาทดังกล่าวต้องไม่จำกัดอยู่แต่เฉพาะด้านความช่วยเหลือทางการเงินเท่านั้น กรณีที่เห็นได้ชัดคือ การที่สหรัฐอเมริกาขอให้ญี่ปุ่นส่งทหารไปร่วมปฏิบัติการในสงครามอ่าวเปอร์เซีย(ค.ศ.1990-1991) ทั้งนี้ เนื่องจากสหรัฐอเมริกา มองว่า การที่ญี่ปุ่นมีความมั่งคั่งขึ้นอย่างรวดเร็วเป็นผลมาจากสนธิสัญญาความมั่นคงร่วมกันระหว่างสหรัฐอเมริกาและญี่ปุ่น ทำให้ญี่ปุ่นไม่มีภาระในการสร้างกองทัพแห่งชาติ พร้อมกับนี้ สหรัฐอเมริกายังวิพากษ์วิจารณ์ญี่ปุ่นเพิ่มขึ้นอีกว่า ญี่ปุ่นเป็นพวก "โดยสารฟรี" (free rider) อาศัยการคุ้มครองป้องกันความมั่นคงจากสหรัฐอเมริกา ดังนั้น เมื่อชาติตะวันตกสนับสนุนให้มีการทำสงครามร่วมกันภายใต้กรอบของสหประชาชาติ และให้มีการจัดตั้งกองทัพนานาชาติขึ้น ประธานาธิบดี จอร์จ บุช ได้ขอให้ญี่ปุ่นเข้าร่วมเป็นพันธมิตรในสงคราม แต่ญี่ปุ่นไม่ยอมส่งทหารเข้าไปร่วมรบโดยอ้างข้อจำกัดในการส่งกำลังทหารออกนอกประเทศที่มีการกำหนดไว้ในมาตรา 9 ของรัฐธรรมนูญ^{**} อย่างไรก็ตาม ญี่ปุ่นกลับส่งเงินไปช่วย 13,000 ล้านดอลลาร์ เพื่อเป็นค่าใช้จ่าย

⁷Linda Sieg, "Bush's Visit Reinforce Japanese View of Weakened U.S.," Bangkok Post (11 January 1992). อ้างใน ธีระ นุชเปี่ยม, "เอเชียหลังยุคสงครามเย็น," หน้า 11.

ความพยายามของสหรัฐอเมริกาที่จะให้ญี่ปุ่นเข้ามารับผิดชอบในการรักษาความมั่นคงในภูมิภาคเอเชีย-แปซิฟิก เห็นได้ชัดในปฏิญญาร่วมญี่ปุ่น-สหรัฐอเมริกา (Japan-US Joint Declaration) ที่ได้มีการลงนามในเดือนเมษายน ค.ศ.1996 โดยปฏิญญาร่วมได้วางแนวทางในการป้องกันที่เรียกว่า Defence Guideline ระบุว่า ญี่ปุ่นสามารถใช้ออกกำลังป้องกันตนเอง (Self-Defence force) ในการป้องกันประเทศ แทนการขอความช่วยเหลือจากสหรัฐอเมริกาแต่เพียงอย่างเดียว นอกจากนี้ ญี่ปุ่นยังสามารถใช้ออกกำลังดังกล่าวในการแก้ไขปัญหาความมั่นคงในภูมิภาคเอเชีย-แปซิฟิก ซึ่งสามารถกระทำร่วมกับกองกำลังของสหรัฐอเมริกา

มาตรา 9 บัญญัติไว้ว่า "ด้วยความปรารถนาอันจริงใจต่อสันติภาพระหว่างประเทศบนพื้นฐานของความยุติธรรมและกฎระเบียบ ประชาชนญี่ปุ่นสละสิทธิ์การในการทำสงคราม ในฐานะที่เป็นสิทธิอำนาจแห่งอธิปไตยของชาติ ทั้งการคุกคามหรือการใช้กำลัง เพื่อเป็นวิถีทางในการระงับข้อพิพาทใดๆระหว่างประเทศ

เพื่อบรรลุถึงวัตถุประสงค์ในวรรคข้างต้น จะไม่มีการคงไว้ซึ่งกองกำลังทางบก ทางทะเล และทางอากาศ หรือศักยภาพสงครามใดๆ สิทธิในการเข้าร่วมสงครามของรัฐจะไม่ได้รับการยอมรับ"

ในการสนับสนุนทางด้านการส่งกำลังบำรุงสำหรับกองกำลังนานาชาติ และเพื่อให้ความช่วยเหลือทางเศรษฐกิจแก่ประเทศอาหรับที่ได้รับผลกระทบจากการห้ามค้าขายกับประเทศอิรัก

การที่ญี่ปุ่นจำกัดบทบาททางด้านความมั่นคงของตนเพียงความช่วยเหลือทางเศรษฐกิจ และการเงินเป็นสำคัญ ก็เพื่อหลีกเลี่ยงความหวาดระแวงของเพื่อนบ้านของญี่ปุ่นในเอเชีย แต่การกระทำเช่นนี้ของญี่ปุ่น ได้ทำให้บรรดาผู้นำและคนอเมริกันส่วนใหญ่ไม่พอใจญี่ปุ่นและยังได้กล่าวเสียดสีว่า การกระทำของญี่ปุ่นเป็นการดำเนินการทูตแบบเขียนเช็ค (Checkbook Diplomacy)⁸ สหรัฐอเมริกายังมองว่าการกระทำดังกล่าวของญี่ปุ่นแสดงถึงความไม่เต็มใจช่วยแบ่งเบาความรับผิดชอบในการแก้ไขวิกฤตการณ์ระหว่างประเทศที่อยู่ห่างไกลประเทศของตน ที่สำคัญคือ ญี่ปุ่นไม่ได้ส่งบุคลากรไปร่วมกับกองกำลังนานาชาติ ทำให้ดูเหมือนว่า สหรัฐอเมริกาเป็นทหารรับจ้างเพื่อปกป้องผลประโยชน์ของญี่ปุ่น

ดังนั้น หลังจากสงครามอ่าวเปอร์เซียยุติลงได้ปีเศษ รัฐบาลญี่ปุ่นจึงได้พยายามผลักดันนโยบายการส่งทหารออกนอกประเทศเข้าสู่รัฐสภา และในเดือนมิถุนายน 1992 รัฐสภาได้ลงมติ 329 : 17 ผ่านร่างกฎหมายว่าด้วยความร่วมมือกับสหประชาชาติเพื่อปฏิบัติการรักษาสันติภาพ (The UN Peace-Keeping Operation Law--UNPKO) ซึ่งอาจถือได้ว่าเป็นจุดผันเปลี่ยนที่สำคัญของนโยบายความมั่นคงของญี่ปุ่นหลังสงครามเย็น⁹ โดยกฎหมายฉบับนี้ออนุญาตให้ กองกำลังป้องกันตนเอง (Self Defense Force)^{*} ออกไปปฏิบัติการนอกประเทศเพื่อรักษาสันติภาพ โดยไม่ต้องแก้ไขรัฐธรรมนูญมาตรา 9

⁸ไพศาล นภสินธุวงศ์, "ญี่ปุ่น : ทางเลือกของยุทธศาสตร์ทหารหลังยุคสงครามเย็น," *นาวิกานุบัญญัติสาร* 38 (มกราคม-เมษายน 2538), หน้า 41.

⁹ไชยวัฒน์ คำชู, "ญี่ปุ่น," *เอเชียรายปี 1994/2537* (กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2537), หน้า 223.

^{*}เดิม**กองกำลังป้องกันตนเอง**จัดตั้งขึ้นในวันที่ 10 สิงหาคม ค.ศ.1950 โดยใช้ชื่อว่า **กองกำลังตำรวจกองหนุน** (National Police Reserve) ต่อมาในวันที่ 1 กรกฎาคม ค.ศ.1954 กองกำลังตำรวจกองหนุนก็ได้ยกฐานะเป็น "**กองกำลังป้องกันตนเอง**" อันประกอบด้วย **กองกำลังป้องกันตนเองทางบก** (Ground Self-Defense Force--GSDF) **กองกำลังป้องกันตนเองทางทะเล** (Maritime Self-Defense Force--MSDF) และ **กองกำลังป้องกันตนเองทางอากาศ** (Air Self-Defense Force--ASDF) และขยายกำลังรบ นอกจากนี้ รัฐสภาญี่ปุ่นได้ผ่านร่างกฎหมายจัดตั้งทบวงการป้องกันประเทศ (Defense Agency) ซึ่งความจริงก็คือ กระทรวงกลาโหมนั่นเอง ดังนั้น ทางรัฐบาลญี่ปุ่นถือว่า วันที่ 1 กรกฎาคมของทุกปี เป็น "วันกองทัพญี่ปุ่น"

สาเหตุที่มีการร่างกฎหมายฉบับนี้ขึ้นมา ก็เนื่องจากการที่ญี่ปุ่นถูกวิพากษ์วิจารณ์อย่างหนักจากประเทศตะวันตกว่า ญี่ปุ่นพยายาม “หลบซ่อนอยู่หลังรัฐธรรมนูญญี่ปุ่น” (มาตรา 9) ที่ห้ามการใช้อำนาจแก้มิชอบความขัดแย้งระหว่างประเทศ เพื่อหลีกเลี่ยงการส่งบุคลากรไปร่วมช่วยเหลือประเทศพันธมิตร นอกจากนี้ยังเนื่องมาจากความต้องการของญี่ปุ่นเองที่ต้องการเข้าเป็นสมาชิกถาวรของคณะมนตรีความมั่นคงแห่งสหประชาชาติ (UN Security Council) ดังเห็นได้จาก การที่นายโคอิชิ กาคิตะ เลขาธิการคณะรัฐมนตรีที่กล่าวว่า ถ้าญี่ปุ่นไม่สามารถมีส่วนร่วมในการปฏิบัติการรักษาสันติภาพของประชาชาติแล้ว อาจจะมีผลกระทบต่อความพยายามของญี่ปุ่นที่จะเป็นสมาชิกถาวรของ UNSC ซึ่งความปรารถนานี้ ผู้นำญี่ปุ่นคือ นายทากะ มียาซาว่า ได้กล่าวอย่างชัดเจนในเดือนมกราคม 1992 ที่สหประชาชาติ โดยญี่ปุ่นได้ให้เหตุผลว่า ญี่ปุ่นเป็นประเทศมหาอำนาจทางเศรษฐกิจและได้บริจาคเงินประจำปีให้กับประชาชาติมากเป็นอันดับ 2 รองจากสหรัฐอเมริกา ดังนั้น ญี่ปุ่นจึงควรมีเสียงและบทบาทในสหประชาชาติมากขึ้น ความปรารถนานี้ได้รับการสนับสนุนจากสหรัฐอเมริกาเห็นได้จากคำกล่าวของประธานาธิบดีบิล คลินตัน เมื่อครั้งที่มาเยือนญี่ปุ่นเมื่อต้นเดือนมกราคม 1992 อย่างไรก็ตาม การที่ญี่ปุ่นจะเข้าไปเป็นสมาชิกถาวรของคณะมนตรีความมั่นคงแห่งสหประชาชาตินั้น ยังมีอุปสรรคที่สำคัญอยู่ 3 ประการด้วยกันคือ¹⁰

1. ยังมีประเทศอื่นอีก เช่น เยอรมัน บราซิล อินเดีย ที่ต้องการเป็นสมาชิกถาวร UNSC เช่นเดียวกับญี่ปุ่น
2. จะต้องมีการแก้ไขกฎบัตรสหประชาชาติ โดยเฉพาะอย่างยิ่งในมาตรา 107 ที่ยังถือว่า ญี่ปุ่นเป็นประเทศศัตรู
3. จะต้องได้รับการอนุมัติจากประเทศสมาชิกถาวรของ UNSC ที่มีอยู่ในปัจจุบันทั้ง 5 ประเทศ

อย่างไรก็ตาม นับตั้งแต่มีกฎหมาย UNPKO ในปี ค.ศ. 1992 เป็นต้นมา กองกำลังป้องกันตนเองของญี่ปุ่นก็ได้เริ่มปฏิบัติงานทางด้านการรักษาสันติภาพ โดยญี่ปุ่นได้ส่งทหารเข้าร่วมกับสหประชาชาติในกัมพูชา(ค.ศ.1992-93) โมซัมบิก(ค.ศ.1993-95) ซาอีร์ และยังมีการปฏิบัติการในคินยา แทนซาเนีย และอูกันดา เพื่อให้การสนับสนุนการส่งกำลังบำรุงแก่หน่วยหลักของตนในวันดา

¹⁰ไชยวัฒน์ คำชู, “ญี่ปุ่น,” หน้า 225.

การขยายบทบาทด้านความมั่นคงของญี่ปุ่น ในขณะที่สหรัฐอเมริกาทำที่ว่าจะลดบทบาทด้านนี้ลง ได้ทำให้ประเทศในเอเชีย-แปซิฟิกวิตกว่า ญี่ปุ่นจะเข้ามาสวมบทบาทแทนสหรัฐอเมริกาในภูมิภาคนี้ ทั้งนี้ เนื่องจากว่าประเทศเหล่านี้ไม่เคยล้มนโยบายการขยายอำนาจของญี่ปุ่นในช่วงสงครามโลกครั้งที่ 2 นอกจากนี้ ความไม่ลงรอยและความบาดหมางระหว่างญี่ปุ่นกับสหรัฐอเมริกาในเรื่องการค้าก็มีผลต่อบทบาททางด้านความมั่นคงทั้งในปัจจุบันและอนาคต และสิ่งที่เป็นความกังวลของประเทศเหล่านี้ รวมทั้งจีนก็คือ การที่ญี่ปุ่นจะเข้าควบคุมเส้นทางการเดินเรือและเพิ่มกำลังทางทหารของตน

3.1.3. ภัยคุกคามจากจีน

เมื่อสหรัฐอเมริกาและสหภาพโซเวียตลดบทบาททางการทหารในภูมิภาคเอเชียตะวันออกเฉียงใต้อย่างได้ลง ภายหลังจากสิ้นสุดของสงครามเย็น ได้เกิดความกลัวว่า จีน ญี่ปุ่น และอินเดียจะเข้ามาแทนที่ประเทศมหาอำนาจเดิมที่ถอนตัวออกไป อันเป็นปรากฏการณ์ที่เรียกว่า สูญญากาศแห่งอำนาจ (power vacuum) ในบรรดาประเทศมหาอำนาจเหล่านี้ ดูเหมือนว่า ประเทศในภูมิภาคจะมุ่งเป้าหมายไปที่จีน ดังเห็นได้จาก คำกล่าวของอดีตผู้นำทางทหารของมาเลเซียซึ่งให้สัมภาษณ์กับหนังสือพิมพ์ Sunday Times ของสิงคโปร์เมื่อวันที่ 29 มีนาคม 1992 ว่า "ในขณะที่อินเดียถูกจำกัดด้วยปัญหาภายในประเทศและญี่ปุ่นถูกจำกัดโดยรัฐธรรมนูญ จีนยังคงเพิ่มค่าใช้จ่ายทางการป้องกันประเทศและพยายามที่จะพัฒนากองทัพให้ทันสมัย"¹¹

คำกล่าวนี้ดูจะเป็นจริง เนื่องจากจีนกระทำการซื้ออาวุธและทำการสะสมอาวุธมากขึ้น ทั้งที่สหภาพโซเวียตล่มสลายลง อันหมายถึงศัตรูของจีนลดลงไปหนึ่งประเทศ สำหรับประเทศที่ขายอาวุธส่วนใหญ่ให้กับจีนคือ รัสเซีย เพราะว่าภายหลังจากเหตุการณ์เทียนอันเหมิน จีนถูกประเทศตะวันตกคว่ำบาตรทางการค้า ดังนั้น จีนจึงไปมีความสัมพันธ์ทางทหารกับรัสเซีย* โดยจีนได้ซื้อ

¹¹"ASEAN should be wary of China's Military Expansion," Sunday Times (Singapore) No.29 (March 1992), p. 11. อ้างใน Amitav Acharya, "A Regional Security Community in Southeast Asia?" The Journal of Strategic Studies Vol. 18, No. 3 (September 1995), p. 183.

*ความร่วมมือทางการทหารระหว่างจีน-รัสเซีย มี 4 รูปแบบ : การซื้ออาวุธก้าวหน้าโดยตรงจาก รัสเซียของจีน, การถ่ายทอดเทคโนโลยีทางทหารของรัสเซียต่อจีน, การร่วมกันผลิตอาวุธยุทธโปกรณ์ระหว่างจีนกับรัสเซีย และการส่งผู้เชี่ยวชาญและนักเทคนิคชาวรัสเซียไปทำงานในโรงงานทหารของจีน อ่านเพิ่มเติมได้ใน Jin-Dong Yuan, "China's Defiance Modernization: Implications for Asia-Pacific Security," Contemporary Southeast Asia Vol. 17, No. 1 (June 1995), pp. 71-74.

ระบบอาวุธหลักจากรัสเซียเป็นจำนวนมาก มีมูลค่าถึงสองพันล้านเหรียญสหรัฐอเมริกา ไม่ว่าจะ เป็น เครื่องบินโจมตีพิสัยไกลรุ่น Su 27 จำนวน 26 ลำ, เครื่องบินสกัดกั้นข้าศึกพิสัยไกลรุ่น Mig-31 จำนวน 24 ลำ, เครื่องบินขนส่งพิสัยกลาง/ไกลรุ่น Ilyushin Il-76 จำนวน 10 ลำ, และ เครื่องบินสกัดกั้นข้าศึกรุ่น Mig-29 และเครื่องบินโจมตีภาคพื้นดินรุ่น Su-24 ไม่ทราบจำนวนที่แน่ชัด¹²

ในขณะเดียวกัน จะเห็นได้ว่า จีนมีอัตราการเจริญเติบโตทางเศรษฐกิจที่เพิ่มสูงขึ้นจนเป็นที่แปลกใจของคนทั่วโลก จากอัตราการเจริญเติบโตทางเศรษฐกิจโดยเฉลี่ยร้อยละ 9.5 ต่อปี ในทศวรรษที่ 1980 ได้นำไปสู่อัตราการเจริญเติบโตทางเศรษฐกิจกว่าร้อยละ 13 ในต้นทศวรรษที่ 1990¹³ จนมีการมองกันว่า จีนอาศัยเงินที่ได้จากความเจริญรุ่งเรืองทางเศรษฐกิจ (economic boom) มาพัฒนากำลังทหารให้แข็งแกร่งขึ้นและต้องการก้าวขึ้นมาเป็นประเทศมหาอำนาจ¹⁴ จะเห็นได้ว่า ในยุคหลังสงครามเย็น จีนได้เพิ่มค่าใช้จ่ายทางการทหารถึงร้อยละ 13-15 นอกจากนี้ จีนยังมีจำนวนทหารประจำการมากถึง 3,199,100 นาย จนมีผู้กล่าวว่า จีนนั้นเป็นหนึ่งในกองทัพที่มีพลังอำนาจมากที่สุดในโลก และมีการคาดการณ์ว่าภายในปี ค.ศ. 2015 จีนจะกลายเป็นประเทศที่มีแสนยานุภาพทางทหารที่ยิ่งใหญ่ที่สุดในโลกอีกด้วย ดังปรากฏในตารางที่ 1 ที่แสดงงบประมาณทางทหารและตารางที่ 2 ซึ่งแสดงอัตรากำลังพลของกองทัพจีนข้างล่างนี้

¹²Jim Mann, "Russia Boosting China's Arsenal," Los Angeles Times (Washington Edition), (30 November 1992), p. 1. Tai Ming Cheung, "Loaded Weapons: China on Arms Buying Spree in former Soviet Union," Far Eastern Economic Review (3 September 1992), p. 21. Idem, "China's Buying Spree," Far Eastern Economic Review (8 July 1993), p. 24. อ้างใน Jing-Dong Yuan, op.cit., p. 72.

¹³พัชรราวลัย วงศ์บุญสิน, "อาเซียน-จีน หลังยุคสงครามเย็น," มติชน (28 สิงหาคม 2539), หน้า 21.

¹⁴Nicholas D. Kristof, "The Rise of China," Foreign Affairs Vol. 72, No. 5 (November/December 1993), p. 65.

ตารางที่ 1
รายจ่ายเป็นทางการในการป้องกันประเทศของจีน

ปี	งบประมาณ		เพิ่ม %	จ่ายจริง พันล้าน หยวน	%ของ GDP	% ของงบ ประมาณ ทั้งหมด	หมายเหตุ
	พันล้าน หยวน	พัน ล้าน US \$					
1983	17.7	7.7			3.9		
1984	18.1	7.6			3.2		
1985	19.1	7.2			2.2		
1986	20.1	7.1			2.1		
1987	21.0	6.8			1.9		
1988	21.53	5.9	8.2		1.5		
1989	25.1	5.8	14.9		1.6		
1990	29.1	6.6	14.6		1.6		
1991	32.5	7.2	13.8		1.6		
1992	37.0	6.7	12.2	37.8	1.6		
1993	42.5	7.4	12	43.2	1.4		
1994	52.0	6.7	22	55.1	1.3		
1995	63.3	7.6	14.5		1.2		
1996	71.5	8.6			5.9		
1997	80.6	9.7			5.7		
1998	90.9	11.0			5.3		
1999	104.7						

ที่มา : (1) เขียน ฉีระวิทย์, นโยบายต่างประเทศของสาธารณรัฐประชาชนจีน (กรุงเทพฯ: สำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย , 2540), หน้า 75.

(2) สุรชาติ บำรุงสุข, กำลังรบเอเชีย: ข้อมูลและตัวเลข, กรุงเทพฯ : สถาบันเอเชียศึกษา จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2541, หน้า 53, 61.

(3) The Military Balance 1997/1998.

(4) The Military Balance 1998/1999.

(5) The Military Balance 1999/2000.

ตารางที่ 2
อัตรากำลังพลของกองทัพจีน (ค.ศ.1980-1995)

ปี	ประชากร (ล้านคน)	ทหารประจำการ (ล้านคน)	กองทัพ บก (ล้านคน)	กองทัพเรือ (ล้านคน)	กองทัพ อากาศ (ล้านคน)	กำลัง สำรอง (ล้านคน)
1979	975	4.3	3.625	.300	.400	7.0
1982	1024	4.0	3.150	.360	.490	7.7
1985	1055	3.9	2.973	.350	.490	6.5
1988	1087	3.2	2.300	.300	.470	6.5
1992	1148	3.03	2.300	.260	.470	1.2
1993	1201	2.93	2.220	.260	.470	1.2
1995	1218	2.93	2.220	.260	.470	1.2

ที่มา : The Military Balance 1994-1995, 1996/1997.

Asia Yearbook

Asia-Pacific Defence Report Annual Reference Edition

อ้างใน เขียน อีระวิทย์, นโยบายต่างประเทศจีน (กรุงเทพฯ: สำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย, ศูนย์จีนศึกษา สถาบันเอเชียศึกษา จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2541), หน้า 78.

นอกจากการพัฒนาทางเศรษฐกิจที่ควบคู่ไปกับการพัฒนาแสนยานุภาพทางทหารของจีนนั้น ได้นำไปสู่ภาพลักษณ์ของการเป็นภัยคุกคามหรือ "China Threat" แล้ว พฤติกรรมของจีนในอดีตที่ใช้กำลังในการแก้ไขปัญหามากครั้ง เช่น สงครามเกาหลี (ค.ศ.1950-1953) และสงครามสังฮอนเวียดนาม (กุมภาพันธ์-มีนาคม ค.ศ.1979) นอกจากนี้ยังมีและพฤติกรรมอีกด้านหนึ่งของจีนที่สร้างความหวาดระแวงให้แก่ประเทศเพื่อนบ้านในภูมิภาคเอเชียตะวันออกเฉียงใต้คือ จีนพร้อมที่จะใช้กำลังในการแก้ไขปัญหาคความขัดแย้งเรื่องเขตแดน เช่น การทำสงครามกับอินเดีย (ค.ศ.1962) กับไซเวียตที่เกาะจินเป่า (หรือที่ไซเวียต เรียกว่า ดามันสกี ค.ศ.1969) การยึดหมู่เกาะพาราเซล (ค.ศ.1974) และการยึดบางเกาะในหมู่เกาะสแปรตลีย์ (ค.ศ.1988)¹⁵ ก็ เป็นสิ่งที่ย้ำภาพของการเป็นภัยคุกคามของจีนต่อประเทศต่างๆ ในภูมิภาคฯ ได้เป็นอย่างดี

¹⁵เขียน อีระวิทย์, นโยบายต่างประเทศของจีน (กรุงเทพฯ: สำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย ศูนย์จีนศึกษา สถาบันเอเชียศึกษา จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2541), หน้า 92.

ส่วนในกรณีการขายอาวุธของจีน ซึ่งส่วนใหญ่เป็นการขายให้กับประเทศที่มีปัญหาขัดแย้งกับประเทศเพื่อนบ้านนั้น เช่น การขายจรวดพิสัยกลางแบบ CSS-2 ให้แก่ซาอุดีอาระเบีย การขายจรวดและการเผยแพร่ความรู้ทางอาวุธจรวดให้แก่ปากีสถาน อียิปต์ เกาหลีเหนือ อิรัก อิหร่าน และการขายอาวุธให้แก่ศรีลังกา เนปาล บังคลาเทศ และพม่าซึ่งเป็นประเทศเพื่อนบ้านของอินเดีย เป็นต้น ทำให้อินเดียต้องเฝ้าจับตามองอิทธิพลของจีนที่มีต่อการขายอาวุธให้แก่ประเทศเหล่านี้¹⁶ และทำให้ประเทศต่างๆ โดยเฉพาะอย่างยิ่งสหรัฐอเมริกาได้วิพากษ์วิจารณ์อย่างมากว่าจีนขาดความรับผิดชอบ ขายอาวุธเพื่อให้ได้เงินตรามาใช้ในการพัฒนาเศรษฐกิจและอาวุธของประเทศ และการขายอาวุธของจีนนั้นอาจก่อให้เกิดการแข่งขันอาวุธและการเผชิญหน้าในภูมิภาคต่างๆ ได้¹⁷

ผู้นำจีน นักวิชาการ และสื่อของจีน ได้พยายามแก้ข้อกล่าวหาที่ว่าจีนเป็นภัยคุกคามมาโดยตลอด ดังจะเห็นได้จากที่ นายเฉียน ฉี ฉิน รองนายกรัฐมนตรีและรัฐมนตรีว่าการกระทรวงการต่างประเทศของจีนได้อ้างคำสอนของขงจื้อที่ว่า "อย่าทำกับคนอื่นเหมือนอย่างที่เราไม่ต้องการให้คนอื่นทำกับเรา เพราะฉะนั้นจีนจะไม่มีวันคุกคามหรือรุกรานประเทศอื่น"¹⁸ อีกทั้งเพื่อไม่ให้ประเทศในเอเชียหวาดระแวงจีนมากเกินไป จีนได้พยายามแสดงจุดยืนด้วยการสร้างความสบายใจให้แก่ประเทศในภูมิภาคเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ ดังนี้¹⁹

(1) จีนจะไม่คัดค้านการตั้งฐานทัพทางทหารของสหรัฐอเมริกาในญี่ปุ่นและเกาหลี(จะไม่ได้ไม่ต้องกลัวว่า จีนจะเข้ามาแทนที่สหรัฐอเมริกา) แม้ว่า โดยหลักการแล้วจีนจะเห็นว่า ฐานทัพของต่างชาติไม่ควรตั้งอยู่ในภูมิภาคใดเลย

¹⁶ เรื่องเดียวกัน, หน้า 219.

¹⁷ สุรชัย ศิริไกร, "นโยบายต่างประเทศของไทยช่วงหลังสงครามเย็น : ความมั่นคงและระเบียบใหม่ของโลก," ใน ชัยโชค จุลศิริวงศ์, บรรณาธิการ, 5 ทศวรรษการต่างประเทศของไทย: จากความขัดแย้งสู่ความร่วมมือ (กรุงเทพฯ: จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2536), หน้า 218

¹⁸ Denny Roy, "The 'China Threat' Issue: Major Arguments," Asian Survey Vol. 36, No. 8 (August 1996), p. 763.

¹⁹ ชัยวัฒน์ คำชู, "จีนจะเป็นภัยคุกคามต่อไทยและเอเชียหรือไม่?," มติชน (20 มีนาคม 2540), หน้า 13.

- (2) จีนจะไม่เริ่มใช้อาวุธนิวเคลียร์ก่อน
- (3) จีนจะไม่ใช้อาวุธนิวเคลียร์ต่อประเทศที่ไม่มีอาวุธนิวเคลียร์ และ
- (4) จีนปรารถนาให้มีการแก้ไขข้อพิพาทเรื่องดินแดนอย่างสันติวิธี และพร้อมที่จะ "เก็บ" เอาเรื่องความเห็นที่แตกต่างกันเกี่ยวกับกรรมสิทธิ์เหนือหมู่เกาะสแปรตลีย์ไว้ก่อนและร่วมกันพัฒนาเศรษฐกิจในทะเลจีนตอนใต้ เป็นต้น

ในขณะที่เดียวกันสื่อมวลชนของจีน อย่างเช่น หนังสือพิมพ์ Jiefangjun Bao (Liberation Army Daily) รายงานว่า จีนถูกกล่าวหาเป็นจำเลยในทฤษฎีภัยคุกคามจากจีน "China threat theory" โดยมีจุดมุ่งหมายเพื่อให้เกิดความบาดหมางระหว่างจีนและประเทศเพื่อนบ้านเอเชีย อันเกิดจากการอิทธิพลของสหรัฐอเมริกาในภูมิภาคขลดลง นอกจากนี้ยังกล่าวอีกว่า การที่สหรัฐอเมริกาต่อต้านจีนและยังเรียกร้องให้ป้องกันจีน เนื่องจากต้องการส่วนแบ่งตลาดการค้าอาวุธส่วนใหญ่ในเอเชีย²⁰ จากตารางที่ 3 จะเห็นได้ว่าจีนเป็นประเทศอันดับที่ห้าที่ขายอาวุธรายสำคัญของโลกในช่วงปี ค.ศ.1988-92

ตารางที่ 3

ประเทศที่ขายอาวุธสงครามที่สำคัญของโลกในช่วงปี ค.ศ. 1988-92

อันดับที่	ประเทศ	คิดเป็น(ล้านเหรียญสหรัฐอเมริกา)
1	สหรัฐอเมริกา	54,968
2	สหภาพโซเวียต/รัสเซีย	45,182
3	ฝรั่งเศส	9,349
4	เยอรมัน	8,190
5	จีน	7,658
6	อังกฤษ	7,623

ที่มา: SIPRI Yearbook 1993.

จีนประกาศอย่างเป็นทางการว่าจะไม่ใช้อาวุธนิวเคลียร์เป็นประเทศแรก (no-first-use - - NFU) ในปี ค.ศ.1964 หลังจากการทดลองนิวเคลียร์ครั้งแรก อ่านเพิ่มเติมได้ใน Alastair Iain Johnston, "China's New 'Old Thinking': the Concept of Limited Deterrence," *International Security* Vol. 20, No. 3 (Winter 1995/96), p. 21.

²⁰Jiefangjun Bao [Liberation Army Daily], (3 November 1995) and *South China Morning Post* (4 November 1995). อ้างใน Joseph Y.S. Cheng, "China's ASEAN Policy in the 1990s: Pushing for Regional Multipolarity," *Contemporary Southeast Asia* Vol. 21, No. 2 (August 1999), p. 182.

อย่างไรก็ตาม จากการศึกษาในประเทศในภูมิภาคเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ มีประวัติศาสตร์ความสัมพันธ์กับจีนต่างกัน จึงส่งผลให้มุมมองของประเทศเหล่านั้นต่อจีนแตกต่างกัน ดังนี้²¹

1. **การปรองดอง** (Accommodation) ไทยเป็นประเทศที่มีความสัมพันธ์ที่ดีกับจีนมากที่สุด ในบรรดาประเทศสมาชิกอาเซียน ดังจะเห็นได้จากการแลกเปลี่ยนการเยือนของผู้นำจีนและราชวงศ์ของไทยอย่างสม่ำเสมอ เนื่องจากไม่มีปัญหาชาวจีนโพ้นทะเลภายในประเทศ
2. **การแลกเปลี่ยนอย่างระมัดระวัง** (Cautious interchange) แม้ว่า มาเลเซียไม่ได้มองว่า จีนเป็นภัยคุกคาม และเชื่อว่าจีนสามารถเป็นแนวร่วมในการต่อต้านการกดขี่และบีบบังคับของประเทศตะวันตกได้เป็นอย่างดี แต่การที่มาเลเซียดำเนินนโยบายภูมิบุตรซึ่งเป็นการกีดกันคนเชื้อสายจีนในประเทศและปัญหาชาวจีนโพ้นทะเลภายในประเทศ ทำให้การดำเนินความสัมพันธ์ระหว่างกันเป็นไปอย่างระมัดระวัง
3. **การหลีกเลี่ยง** (Avoidance) จากการศึกษาประชากรส่วนใหญ่ของสิงคโปร์มีเชื้อสายจีน ดังนั้น การแสดงท่าทีใดๆ ของสิงคโปร์ต่อจีนต้องคำนึงถึงท่าทีของประเทศสมาชิกอาเซียนอื่นๆ เพื่อไม่ให้เกิดความหวาดระแวงว่ามีนโยบายโอนเอียงเข้าข้างจีน ขณะเดียวกัน สิงคโปร์ก็พยายามแสดงให้เห็นว่านโยบายของตนมีความเป็นเอกเทศไม่ได้ขึ้นอยู่กับจีน
4. **ความหวาดระแวงสงสัยอยู่ลึกๆ** (Deeply skeptical) จากประสบการณ์ในอดีต โดยเฉพาะการส่งเสริมการปฏิบัติของลัทธิคอมมิวนิสต์ และปัญหาชาวจีนโพ้นทะเลในฟิลิปปินส์และอินโดนีเซีย ทำให้ทั้งสองประเทศมีความหวาดระแวงจีน

แต่โดยภาพรวมแล้ว ประเทศสมาชิกส่วนใหญ่ของอาเซียนไม่ได้คิดว่า จีนเป็นภัยคุกคามโดยตรงหรือในอนาคตอันใกล้ แต่การพัฒนาแสนยานุภาพทางทหารของจีน ความใกล้ชิดทางภูมิศาสตร์ ปัญหาการอ้างกรรมสิทธิ์หมู่เกาะสแปรตลีย์ในทะเลจีนใต้ ก็เป็นปัจจัยที่ทำให้ประเทศต่างๆ ในภูมิภาคเอเชีย-แปซิฟิกหวาดระแวงจีนอยู่ไม่น้อย

²¹David B.H. Denoon and Wendy Frieman, "China's Security Strategy: the View from Beijing, ASEAN and Washington," *Asian Survey* Vol. 36, No. 4 (April 1996), pp. 429-433.

3.1.4 การพัฒนาศักยภาพทางทหารของประเทศสมาชิกอาเซียน

ในขณะที่นโยบายทางด้านเศรษฐกิจจะเป็นจุดเด่นของโลกในยุคหลังสงครามเย็นก็ตามที่ แต่ปรากฏการณ์ที่เห็นได้ชัดอีกด้านหนึ่งคือ การเพิ่มงบประมาณทางทหารและการจัดซื้ออาวุธ ยุทโธปกรณ์ทางทหารเป็นจำนวนมากของประเทศสมาชิกอาเซียน โดยงบประมาณทางทหารของประเทศสมาชิกอาเซียน 6 ประเทศ เพิ่มขึ้นกว่าร้อยละ 77 ในปี ค.ศ.1993 ถึง 11.5 พันล้านเหรียญ เมื่อเปรียบเทียบกับ 6.6 พันล้านเหรียญ ในช่วงปี ค.ศ. 1980-1981²² ซึ่งนอกจากการเพิ่มงบประมาณทางทหารแล้ว ประเทศเหล่านี้ยังมีการนำเข้าอาวุธในจำนวนที่เพิ่มขึ้น จนทำให้ภูมิภาคเอเชียเป็นภูมิภาคที่มีการนำเข้าอาวุธเป็นอันดับที่สอง รองจากภูมิภาคตะวันออกกลาง ทั้งๆที่ไม่ได้มีการสู้รบดังเช่นในตะวันออกกลาง ดังจะเห็นได้จากตารางแสดงการใช้จ่ายทางทหารของอาเซียนและสัดส่วนการนำเข้าอาวุธเข้าของประเทศกำลังพัฒนาในภูมิภาคต่างๆ ทั่วโลกข้างล่างนี้

²² Amitav Acharya, op.cit., p. 104.

* บรรดาประเทศในกลุ่มอาเซียน ระหว่างปี ค.ศ.1986-1993 ไทยจัดว่าเป็นประเทศที่ซื้อเครื่องบินมากที่สุด สิงคโปร์จัดอยู่ในอันดับที่ 2 ตามด้วยฟิลิปปินส์ มาเลเซีย อินโดนีเซีย และบรูไนซึ่งเป็นประเทศที่ซื้อเครื่องบินน้อยที่สุดในกลุ่มอาเซียน สำหรับประเทศอื่นๆ เช่น กัมพูชาและลาว จัดได้ว่าซื้อเครื่องบินน้อยมากเมื่อเทียบกับประเทศสมาชิกอาเซียน นอกจากนี้ ไทยยังได้สั่งซื้อเรือบรรทุกเครื่องบิน (Carrier) จากสเปน ซึ่งต่อมาตั้งชื่อว่า เรือหลวงจักรีนฤเบศร์ อ่านเพิ่มเติมได้ใน ปณิธาน วัฒนายากรและเดสมอนด์ บอล, “การแข่งขันสะสมอาวุธในภูมิภาค,” *สยามรัฐสัปดาห์วิจารณ์* ปีที่ 43, ฉบับที่ 36 (2-8 กุมภาพันธ์ 2540), หน้า 12-15.

ตารางที่ 4
การใช้จ่ายทางทหารของอาเซียนในปี ค.ศ.1989-95
(พันล้านเหรียญสหรัฐอเมริกา)

	1989	1990	1991	1992	1993	1994	1995
บรูไน	-	-	-	0.396	0.212	0.258	0.268
อินโดนีเซีย	1.593	1.61	1.5	1.8	2.03	2.4	2.8
มาเลเซีย	1.384	1.7	1.72	2.5	2.64	3.1	3.5
สิงคโปร์	1.49	1.7	2.13	2.5	2.44	3.1	4.0
ไทย	1.8	2.06	2.4	2.9	3.12	3.6	3.9
ฟิลิปปินส์	1.28	0.928	0.986	1.1	0.749	1.1	1.2

ที่มา : Institute of International and Strategic Studies, The Military Balance (London: Oxford University Press, 1989-95). อ้างใน Ian James Storey, "Creeping Assertiveness: China, the Philippines and the South China Sea Dispute," Contemporary Southeast Asia Vol. 21, No. 1 (April 1999), p. 104.

ตารางที่ 5
สัดส่วนของสัญญาในการนำอาวุธเข้าของประเทศกำลังพัฒนา
ในปี ค.ศ.1987-1994 : จำแนกตามภูมิภาค

ภูมิภาค	1987-1990	1990-1994
- ตะวันออกกลาง	58.31	55.65
- เอเชีย	26.35	39.00
- อเมริกาใต้	7.59	3.35
- แอฟริกา	7.86	2.01

ที่มา : สุรชาติ บำรุงสุข, กำลังรบเอเชีย: ข้อมูลและตัวเลข (กรุงเทพฯ: สถาบันเอเชียศึกษา จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2541), หน้า 3.

การพัฒนาศักยภาพทางทหารดังกล่าวทั้งในด้านปริมาณและคุณภาพ จนมีการกล่าวกันว่า ภูมิภาคเอเชียตะวันออกเฉียงใต้มีการแข่งขันสะสมอาวุธ ซึ่งหากพิจารณาตามลักษณะสำคัญ 4 ประการของการแข่งขันสะสมอาวุธ (arms race) จะเป็นไปดังต่อไปนี้²³

1. ต้องมีคู่กรณีสองฝ่ายหรือมากกว่าสองฝ่ายที่มีความรู้สึกเป็นศัตรูกัน
2. ประเทศเหล่านั้นต้องสร้างกองกำลังทหารเพื่อใช้ในการต่อสู้หรือการป้องปรามต่อประเทศผู้ร่วมแข่งขันสะสมอาวุธประเทศอื่นอย่างมีประสิทธิภาพ
3. ประเทศเหล่านั้นต้องแข่งขันในรูปแบบของปริมาณ (บุคลากร, อาวุธ) และ/หรือคุณภาพ (บุคลากร, อาวุธ, องค์กร, กฎระเบียบ, การปฏิบัติการ)
4. ต้องมีการเพิ่มในด้านปริมาณและ/หรือการปรับปรุงในด้านคุณภาพอย่างรวดเร็ว

อย่างไรก็ตาม หากพิจารณาจากการจัดสรรทางทหารของประเทศในภูมิภาคนี้ จะพบว่าปรากฏการณ์ดังกล่าวเป็นเพียงการพัฒนาศักยภาพทางทหารเท่านั้น ไม่ใช่การสะสมอาวุธ โดยมิสาเหตุสำคัญดังต่อไปนี้²⁴ ประการที่หนึ่ง ประเทศในภูมิภาคนี้ต้องการพึ่งตนเองมากขึ้น อันเป็นผลมาจากการลดลงของการประกันความมั่นคงจากภายนอก ประการที่สอง ได้มีการขยายของตลาดผู้ขายอาวุธจนทำให้อุปกรณืใหม่และที่ใช้แล้วหาซื้อได้ง่าย และสามารถต่อรองราคาได้ ประการที่สาม ความเจริญทางเศรษฐกิจที่เพิ่มขึ้นในประเทศสมาชิกอาเซียนส่วนใหญ่ ได้ทำให้งบประมาณทางทหารเพิ่มมากขึ้น ดังที่ นาย Yao Ning Hong รัฐมนตรีว่าการกระทรวงกลาโหมของสิงคโปร์ ได้กล่าวไว้เมื่อวันที่ 1 กรกฎาคม 1993 ว่า “ปัจจุบันการเจริญเติบโตทางเศรษฐกิจอย่างรวดเร็วของประเทศสมาชิกอาเซียน ทำให้ประเทศเหล่านี้มีเงินมากพอที่จะพัฒนาและปรับปรุงความสามารถของกองทัพเรือ อากาศ และกองทัพบก²⁵” ประการที่สี่ แรงผลักดันภายในประเทศมีผลต่อการกำหนดนโยบายทางการทหาร เช่น การควบคุมของฝ่ายทหารในการจัดซื้ออาวุธ การแข่งขันการบริการระหว่างผู้ขายอาวุธต่างๆ และการคอร์รัปชันในวงการทหาร ประการที่ห้า ความต้องการที่จะได้มาซึ่งอาวุธที่มีความก้าวหน้าทางเทคโนโลยี และประการสุดท้าย ความ

²³ J.N. Mak, "The Asia-Pacific Security Order," in *Asia-Pacific in the New World Order*, eds. Anthony McGrew and Christopher Brook (London: Routledge, 1998), pp. 94-96.

²⁴ Amitav Acharya, op.cit., pp. 184-185.

²⁵ "Lean, Mean SAF by 2000," Interview with Defence Minister Dr. Yeo Ning Hong, *The Straits Times* (1 July 1993). อ้างใน Amitav Acharya and Richard Stubb, "The Perils of Prosperity? Security and Economic Growth in the ASEAN Region," in *Security Issues in the Post-Cold War World*, ed. M. Jane Davis (UK: Edward Elgar, 1996), p. 104.

ขัดแย้งทางดินแดนและการแข่งขันทางการเมืองระหว่างประเทศในภูมิภาคฯ ได้นำไปสู่การพัฒนา ศักยภาพทางทหาร จนเกิดเป็นการแข่งขันการสะสมอาวุธได้

อย่างไรก็ดี สาเหตุที่สำคัญอีกประการหนึ่งของการพัฒนาขีดความสามารถทางทหาร ดังกล่าวของประเทศสมาชิกอาเซียนเกิดจากความกลัวภัยคุกคามจากจีน (China threat) ในเวลา เดียวกันสามารถเชื่อมโยงกับประเด็นที่ประเทศสมาชิกบางประเทศ (มาเลเซีย ฟิลิปปินส์ บรูไน) มีความขัดแย้งในการอ้างกรรมสิทธิ์เหนือหมู่เกาะสแปรตลีย์กับจีนด้วย พร้อมกันนี้ ประเทศเหล่านี้ ยังมองว่าจีนมักใช้กำลังในการแก้ไขปัญหาเกี่ยวกับดินแดน ซึ่งพฤติกรรมดังกล่าวจะทำให้เกิด ความไร้เสถียรภาพและกระทบต่อการพัฒนาทางเศรษฐกิจในภูมิภาคฯ

นอกจากนี้ การเปลี่ยนรูปแบบการพัฒนาขีดความสามารถทางทหารของประเทศสมาชิก อาเซียน ในช่วงหลังสงครามโลกครั้งที่สอง จากการพึ่งพาประเทศมหาอำนาจซึ่งเคยเป็นอดีต เจ้าอาณานิคมมาเป็นการจัดซื้ออาวุธด้วยตนเอง ทั้งนี้ ก็เนื่องมาจากความเจริญเติบโตทางด้าน เศรษฐกิจทำให้ประเทศเหล่านี้สามารถจัดสรรงบประมาณในการซื้ออาวุธยุทโธปกรณ์เพื่อพัฒนาขีด ความสามารถ นอกจากนี้ อาวุธที่เคยได้รับจากประเทศมหาอำนาจส่วนใหญ่เป็นอาวุธมือสองและ ล้าหลังไม่สามารถสร้างศักยภาพให้แก่ประเทศสมาชิกอาเซียนได้จึงทำให้เกิดความต้องการอาวุธ ใหม่และทันสมัย

ในขณะเดียวกัน ประเทศมหาอำนาจซึ่งเคยให้ความช่วยเหลือทางด้านอาวุธได้ประสบกับ สภาวะตกต่ำทางเศรษฐกิจภายในประเทศ ซึ่งส่งผลให้ต้องลดความช่วยเหลือทางด้านอาวุธ ยุทโธปกรณ์ลง และจากการที่อุตสาหกรรมการผลิตอาวุธและการค้าอาวุธทำรายได้ให้กับประเทศ สูง จึงทำให้ประเทศเหล่านี้ต้องการที่จะขายอาวุธมากกว่าที่จะให้เปล่าดังเช่นในยุคสงครามเย็น อย่างไรก็ตาม ประเทศสมาชิกอาเซียนได้เปลี่ยนจากการพึ่งประเทศผู้ขายอาวุธหลักเพียงประเทศ เดียวมาเป็นการนำเข้าอาวุธจากหลายประเทศเพื่อถ่วงดุลระหว่างประเทศผู้ขายอาวุธ ซึ่งจะทำให้ ลดการพึ่งพิงประเทศเหล่านั้น²⁶

²⁶Panitan Wattanayagorn, "ASEAN's Arms Modernization and Arms Transfers Dependence," *The Pacific Review* Vol. 8, No. 3 (1995), p. 503.

ประเด็นต่างๆที่กล่าวมาแล้วข้างต้น แสดงให้เห็นถึงความไม่มั่นคงและสภาพที่ไม่แน่นอนในภูมิภาคเอเชีย-แปซิฟิก จนนำไปสู่ความพยายามที่จะจัดหามาตรการและกลไกเพื่อให้สามารถคาดการณ์สภาพในอนาคตได้

3.2 สถาบันและกระบวนการในการแก้ไขความขัดแย้งในภูมิภาค

3.2.1 วิถีทางแห่งอาเซียน (ASEAN Way)

ตลอดระยะเวลา 23 ปี นับตั้งแต่ปี ค.ศ.1967 ถึง1990 การดำเนินงานหลักของประเทศสมาชิกอาเซียนคือ ความร่วมมือทางด้านความมั่นคงของอาเซียน ที่เด่นชัดที่สุด คือ ความร่วมมือกันในการต่อต้านภัยคอมมิวนิสต์และการแก้ไขปัญหาวิกฤติการณ์ในประเทศกัมพูชา แต่การดำเนินงานทางด้านความมั่นคงของอาเซียนที่ผ่านมา เป็นเพียงการเจรจากันทางการเมืองแบบทวิภาคีและแบบพหุภาคีในด้านทางการทูตที่ไม่มีแบบแผน

นอกจากนี้ อาเซียนยังเห็นด้วยว่า ในยุคหลังสงครามเย็น สหรัฐอเมริกาได้ลดบทบาททางด้านความมั่นคงลง ประกอบกับภูมิภาคเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ประสบกับปัญหานานาประการที่คุกคามต่อความมั่นคง ซึ่งส่งผลให้ประเทศในอาเซียนรู้สึกไม่มั่นใจต่อเสถียรภาพในภูมิภาคเอเชีย-แปซิฟิกโดยรวม พร้อมกันนี้ อาเซียนยังมองว่า สภาวะแวดล้อมระหว่างประเทศที่มีเสถียรภาพและความมั่นคงเท่านั้นที่เป็นเครื่องค้ำประกันการพัฒนาภูมิภาคไปสู่ความเจริญรุ่งเรือง

ในการประชุมระดับรัฐมนตรีต่างประเทศของอาเซียน ครั้งที่ 33 เมื่อวันที่ 26 กรกฎาคม 2000 ที่กรุงเทพฯ ไทยได้เป็นเจ้าภาพในการจัดการประชุมระหว่างรัฐมนตรีว่าการกระทรวงการต่างประเทศอาเซียนกับรัฐมนตรีว่าการกระทรวงการต่างประเทศจีน ญี่ปุ่น และเกาหลีใต้หรือที่เรียกว่า การประชุม ASEAN+3 อย่างเป็นทางการเป็นครั้งแรก และมีการจัดตั้ง ASEAN Troika ซึ่งเป็นกลไกให้อาเซียนสามารถร่วมมือแก้ไขปัญหาคำคัญที่ส่งผลกระทบต่อความมั่นคงในภูมิภาค โดย ASEAN Troika จะประกอบด้วยรัฐมนตรีว่าการกระทรวงการต่างประเทศที่เป็นประธานคณะกรรมการประจำอาเซียนในปัจจุบัน อดีต และอนาคต ซึ่งจะทำหน้าที่เข้าไปช่วยเหลือไกล่เกลี่ยหรือให้ข้อเสนอแนะต่อสมาชิกอาเซียนที่มีปัญหาหรือข้อพิพาทระหว่างกัน นอกจากนี้ ไทยในฐานะประธานคณะกรรมการบริหารอาเซียนได้พยายามผลักดันให้มีการจัดตั้งคณะมนตรีสูงสุด (High Council) เพื่อเป็นองค์การในการพิจารณาให้ข้อวินิจฉัย และคำปรึกษาแก่ประเทศสมาชิก อ่านเพิ่มเติมได้ใน กระทรวงการต่างประเทศ, การต่างประเทศไทย พ.ศ.2540-2543: ประมวลผลงานในรอบ 3 ปี ของกระทรวงการต่างประเทศ กรุงเทพฯ: บริษัทอมรินทร์พริ้นติ้งแอนด์พับลิชชิ่ง, 2543.

และความมั่นคงอย่างราบรื่น²⁷ จากปัจจัยดังกล่าวได้ทำให้อาเซียนเห็นความจำเป็นที่จะต้องหา
มาตรการในการรับมือกับปัญหาต่างๆที่กระทบกระเทือนต่อความมั่นคงของภูมิภาคในลักษณะที่
เป็นรูปธรรมและมีแบบแผนมากขึ้น

อย่างไรก็ตาม ในขณะเดียวกัน ภูมิภาคเอเชียตะวันออกเฉียงใต้มีการพัฒนาเทคโนโลยีในการ
ป้องกันและแก้ไขความขัดแย้งระหว่างกันอยู่ก่อนแล้ว ซึ่งได้มีการทดลองแล้วว่าประสบความสำเร็จ
สำเร็จในการแก้ไขความขัดแย้งระหว่างประเทศสมาชิกอาเซียน ทั้งนี้ ความสำเร็จในการจัดการ
ความขัดแย้งของอาเซียนดังกล่าว เนื่องมาจากเทคนิค 5 ประการด้วยกัน ดังต่อไปนี้²⁸

1.1 การยึดมั่นต่อกฎเกณฑ์พื้นฐาน (Adherence to the Ground Rules) ที่ปรากฏอยู่ในคำแถลงและแถลงการณ์ของอาเซียน ในการประชุมสุดยอดของอาเซียน (ASEAN Summit)
ครั้งที่หนึ่ง ณ บาหลี ประเทศอินโดนีเซียในปี ค.ศ.1976 ที่ประชุมได้มีการลงนามเอกสารที่สำคัญ
3 ฉบับคือ ปฏิญญาสมานฉันท์แห่งอาเซียน (The Declaration of ASEAN Concord) สนธิสัญญา
มิตรภาพและความร่วมมือในเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ (Treaty of Amity and Cooperation in
Southeast Asia--TAC or Bali Treaty) และความตกลงว่าด้วยการจัดตั้งสำนักงานเลขาธิการ
อาเซียน

สำหรับเอกสารสองฉบับแรกนั้น นับว่าเป็นเอกสารที่วางแนวทางความร่วมมือด้านต่างๆ
ภายในอาเซียน และความสัมพันธ์ระหว่างอาเซียนกับประเทศภายนอก โดยเฉพาะอย่างยิ่งทาง
ด้านการเมือง ซึ่งเป็นผลสะท้อนมาจากความวิตกกังวลเกี่ยวกับเสถียรภาพและความมั่นคงของ
อาเซียนในขณะนั้น ทั้งนี้ เห็นได้จากสาระสำคัญของปฏิญญาสมานฉันท์อาเซียน ที่ระบุให้มีการ
ประชุมหัวหน้าคณะรัฐบาลของประเทศสมาชิกอาเซียนตามความจำเป็น และเมื่อมีความจำเป็นให้
มีการประสานความคิดเห็นและความร่วมมือซึ่งกันและกัน เพื่อเสริมสร้างความเป็นปึกแผ่นทาง

²⁷ พิษณุ สุวรรณระฆัง, สามทศวรรษอาเซียน (กรุงเทพฯ: สำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย, 2540),
หน้า 138.

²⁸ Hoang Anh Tuan, "ASEAN Dispute Management: Implications for Vietnam and an
Expanded ASEAN," Contemporary Southeast Asia Vol. 18, No. 1 (June 1996), pp. 63-71.

สนธิสัญญามิตรภาพและความร่วมมือในเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ (Treaty of Amity and
Cooperation in Southeast Asia--TAC) เป็นปฏิญญาฉบับเดียวของอาเซียนที่ได้รับการรับรองจากองค์การ
สหประชาชาติว่าเป็นเอกสารทางกฎหมาย

การเมือง พร้อมกันนี้ ยังย้ำให้มีการระงับกรณีพิพาทในภูมิภาคฯโดยสันติวิธีอย่างรวดเร็วที่สุดเท่าที่จะทำได้²⁹

ส่วนในสนธิสัญญามิตรภาพและความร่วมมือก็มีสาระสำคัญสอดคล้องกันคือ การย้ำถึงการระงับข้อพิพาทระหว่างประเทศด้วยเหตุผลและความยืดหยุ่นโดยสันติวิธีบนพื้นฐานของหลักการตามกฎบัตรสหประชาชาติ³⁰ นอกจากนี้ สนธิสัญญาดังกล่าวยังได้กำหนดบรรทัดฐานที่ใช้ในความสัมพันธ์ระหว่างประเทศสมาชิกอาเซียน 4 ประการ อันประกอบด้วย³¹

1). การไม่แทรกแซงกิจการภายในของแต่ละประเทศ (Non-interference in internal affairs) บรรทัดฐานของการไม่แทรกแซงถูกสร้างขึ้นเพื่อให้รัฐบาลอาเซียนมีเอกภาพพอที่จะร่วมมือกันต่อต้านแรงกดดันจากภายนอก เช่นการที่รัฐบาลของบางประเทศถูกตั้งคำถามเกี่ยวกับการละเมิดสิทธิมนุษยชนหรือการละเลยต่อการเรียกร้องของชนบางกลุ่มที่ต้องการปกครองตนเอง รวมไปถึงการไม่รับรู้ต่อการละเมิดสิทธิมนุษยชนในประเทศเพื่อนบ้านโดยอ้างว่า เพื่อบรรลุเสถียรภาพในระดับภูมิภาค

2). การไม่ใช้กำลัง (Non-use of force) บรรทัดฐานนี้เป็นสิ่งจำเป็นที่สำคัญต่อสันติภาพในภูมิภาคฯ เนื่องจากหลักการไม่แทรกแซงอาจจะไม่เพียงพอเมื่อรัฐมีความขัดแย้งระหว่างกันในเรื่องดินแดน

3). การแก้ไขปัญหาข้อขัดแย้งโดยสันติวิธี (Peaceful settlement of disputes) บรรทัดฐานนี้กำหนดให้มีการละเว้นจากการใช้กำลังหรือการคุกคามในการแก้ไขกรณีพิพาท แต่ให้มีการเจรจาระหว่างคู่กรณีฉันท์มิตร

4). การแก้ปัญหาภายในภูมิภาคฯโดยองค์การระดับภูมิภาคและการจำกัดการแทรกแซงจากภายนอกภูมิภาค (Regional solutions for regional problems, limiting the scope for external intervention) แนวความคิดนี้ เห็นได้ชัดจากคำว่า ความเข้มแข็งในภูมิภาค (regional resilience) ของประธานาธิบดีอินโดนีเซีย นายซูฮาร์โต (Soeharto) ซึ่งความเข้มแข็งในภูมิภาคจะเกิดจากความเข้มแข็งภายในแต่ละประเทศใน

²⁹ ดูข้อมูลฉบับสมบูรณ์ได้ในภาคผนวก ก., หน้า 139.

³⁰ ดูข้อมูลฉบับสมบูรณ์ได้ในภาคผนวก ข., หน้า 151.

³¹ Sheldon W. Simon, "Security prospects in Southeast Asia: collaborative efforts and the ASEAN Regional Forum," *The Pacific Review* Vol. 11, No. 2 (1998), p. 197. อ้างใน Malcolm Chalmers, *Confidence-Building in Southeast Asia* (Boulder, Colorado: Westview Press, 1996), pp. 19-26.

ภูมิภาคเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ โดยถ้อยคำดังกล่าวสะท้อนถึงความต้องการที่จะแก้ไขปัญหาด้วยตนเองมากกว่าที่จะเชิญประเทศภายนอกให้เข้ามาช่วยแก้ไขปัญหา³²

นอกจากนี้ สนธิสัญญามิตรภาพและความร่วมมือซึ่งมีการแก้ไขในปี ค.ศ.1987ยังอนุญาตให้ประเทศที่ไม่ใช่สมาชิกอาเซียนสามารถเข้าร่วมลงนามเป็นภาคีในสัญญาฯ เพื่อร่วมแก้ไขปัญหาโดยสันติวิธี³³

1.2 การควบคุมตนเอง (Self-restraint) เป็นสิ่งสำคัญต่อการดำรงอยู่ของอาเซียน โดยเฉพาะในช่วงแรกของการก่อตั้ง เนื่องจากประเทศสมาชิกบางประเทศปฏิบัติต่อประเทศอื่นในฐานะศัตรู³⁴ การควบคุมตนเองไม่ให้ใช้กำลังในการแก้ไขปัญหาทำให้อาเซียนสามารถรักษาเอกภาพไว้ได้

1.3 การนำวิธีการปรึกษาหารือและฉันทามติมาใช้ (Musyawarah/mufakat หรือ Consultation/consensus) โดยคำว่า “มุสจาฮารา” (musyawarah)^{*} หมายถึง การที่ผู้นำจะไม่ตัดสินใจเด็ดขาดหรือบังคับให้เจตนารมณ์ของตนเองเป็นที่ยอมรับ แต่จะเสนอแนะอย่างสุภาพถึงวิถีทางที่ประชาคมควรจะดำเนินการโดยปรึกษาหารือกับผู้มีส่วนร่วมอื่นๆ ทั้งหมดเสมอๆ แล้วนำความคิดเห็นตลอดจนความรู้สึกของบุคคลเหล่านั้นมาพิจารณาอย่างละเอียดก่อนที่จะสรุปผลออกมา ซึ่งกระบวนการสร้างฉันทามติ (consensus-building process) ดังกล่าว แม้ว่าจะช้าและน่าเบื่อ แต่เป็นสิ่งที่จำเป็นในการดำรงไว้ซึ่งความร่วมมือของอาเซียน³⁵ เพราะส่วนดีคือ ประเทศสมาชิกได้แสดงความคิดเห็นออกมาโดยพร้อมเพรียง ก่อนที่จะมีการประนีประนอมความเห็น ส่วนคำว่า “mufakat” หมายถึง ฉันทามติ ซึ่งความหมายของคำนี้ตามนัยยะของอาเซียนจะมีความยืดหยุ่น (flexible consensus) กล่าวคือ ฉันทามติไม่จำเป็นที่ประเทศสมาชิกจะต้องเห็นด้วยทุกประการ อาจจะมีข้อขัดแย้งอยู่บ้าง แต่ที่สำคัญคือ ต้องไม่ทำลายผลประโยชน์ของประเทศที่คัดค้าน

³²Mely Calallero-Anthony, “Mechanisms of Dispute Settlement: the ASEAN Experience,” *Contemporary Southeast Asia* Vol. 20, No. 1 (April 1998) , p. 51.

³³ดูข้อมูลฉบับสมบูรณ์ได้ในภาคผนวก ค., หน้า 165.

³⁴Hoang Anh Tuan, op.cit., pp. 65-66.

^{*}Musjawarah และ Mufakat เป็นคำภาษามลายู ซึ่งเป็นที่รู้จักกันในสังคมชนบทของประเทศอินโดนีเซีย มาเลเซีย และฟิลิปปินส์ โดยบุคคลที่นำเอาแนวคิดเรื่อง Musjawarah มาใช้คือ ประธานาธิบดีซูการ์โนของประเทศอินโดนีเซีย

³⁵Bilson Kurus, “The ASEAN Triad: National Interest, Consensus-seeking and Economic Cooperation,” *Contemporary Southeast Asia* 16(March 1995), p. 405. อ้างใน Shaun Narine, “ASEAN and the ARF: the Limits of the “ASEAN Way”,” *Asian Survey* Vol. 37, No. 10 (October 1997), p. 965.

1.4 การใช้ประเทศที่ 3 ไกล่เกลี่ยเพื่อแก้ไขปัญหาความขัดแย้ง (Third-party mediation) ในอดีต การไกล่เกลี่ยโดยประเทศที่สาม ไม่ถูกนำมาใช้อย่างเป็นทางการมากนัก เนื่องจากประเทศสมาชิกอาเซียนขาดความเข้าใจซึ่งกันและกัน การนำวิธีการดังกล่าวมาใช้จึงเป็นแบบไม่เป็นทางการ³⁶ ต่อมา มีการนำวิธีการนี้มาใช้มากขึ้น ยกตัวอย่างเช่น ความขัดแย้งระหว่างสิงคโปร์กับฟิลิปปินส์ในกรณี Flor Contemplacion ซึ่งสหรัฐอเมริกาเป็นผู้ไกล่เกลี่ยปัญหาการแย่งชิงกรรมสิทธิ์เหนือเกาะ Pulau Batu Putih (Pedra Blance) ระหว่างมาเลเซียและสิงคโปร์ซึ่งทั้งสองประเทศได้ยื่นให้ศาลโลกตัดสินในเดือนสิงหาคม ค.ศ.1994 มาเลเซียอ้างกรรมสิทธิ์บนพื้นฐานของสนธิสัญญาที่ทำขึ้นตั้งแต่ยุคอาณานิคมและอำนาจอธิปไตย ส่วนสิงคโปร์อ้างกรรมสิทธิ์โดยอาศัยแนวความคิดเรื่อง terra nullis (no man's land) และเคยควบคุมประภาคาร Horsburgh ที่ตั้งอยู่บนเกาะดังกล่าว³⁷

1.5 การตกลงที่จะมีความเห็นต่างกัน (Agreeing to disagree)หรือเก็บความไม่ลงรอยกันไว้แก้ไขในเวลาต่อไป (To shelve disagreement for later settlement) ในขณะที่ประเทศสมาชิกอาเซียนไม่สามารถตกลงเกี่ยวกับนโยบายร่วมกันได้ แต่ก็ยินยอมที่จะให้แต่ละประเทศดำเนินตามวิธีการของตน ในขณะที่ยังคงความแตกต่างในหลักการสมานฉันท์ (language of solidarity)³⁸ ทั้งนี้ เพื่อเพิ่มอำนาจการต่อรองโดยเฉพาะกับประเทศมหาอำนาจ ในขณะที่เดียวกัน การช่วยเหลือซึ่งกันและกันในการเผชิญหน้ากับปัญหาภายนอก สามารถลดความรู้สึกของประเทศสมาชิกที่ต้องการการสนับสนุนจากภายนอก บางครั้งเมื่อมีความขัดแย้งเกิดขึ้น หากไม่ใช่ประเด็นสำคัญมากนักประเทศสมาชิกอาจยอมให้เรื่องผ่านไปได้ แต่ถ้าความขัดแย้งเกิดขึ้นที่เป็นปัญหาสำคัญก็อาจจะเก็บปัญหาเอาไว้ก่อนระยะหนึ่ง แล้วจึงนำกลับมาพิจารณาอีกครั้ง ด้วยวิธีการนี้เมื่อระยะเวลาผ่านไปความรุนแรงต่างๆ จะคลายตัวลง เช่นนี้เท่ากับเป็นการผ่อนคลายไม่ให้เกิดความขัดแย้งรุนแรง ปรัชญาการณที่เห็นได้ชัดในความสัมพันธ์ของอาเซียนคือ ท่าทีของอาเซียนที่มีต่อการบุกรุกกัมพูชาของเวียดนาม ในเดือนธันวาคม 1978 วิกฤตการณ์ดังกล่าวได้แสดงให้เห็นถึงความพยายามในการรักษาความเป็นเอกภาพที่ไว้ว่าจะปราศจากอุปสรรคและความแตกต่างกันในแนวทางแก้ไขปัญหา

³⁶Mely Caballero-Anthony, "Mechanisms of Dispute Settlement: the ASEAN Experience," *Contemporary Southeast Asia* Vol. 20, No. 1 (April 1998), p. 61.

³⁷Hoang Anh Tuan, op.cit. , pp. 68-69.

³⁸Shaun Narine, op.cit., p. 965.

นอกจากนี้ยังมีตัวอย่างอื่นที่แสดงให้เห็นถึงความแตกต่างทางความคิดในการแก้ไขปัญหา คือ ในปี ค.ศ.1981 อินโดนีเซียได้ต่อต้านข้อเสนอของสิงคโปร์ที่ต้องการให้อาเซียนสนับสนุนทางด้านอาวุธต่อกองกำลังฝ่ายตรงข้าม (กองกำลังเขมรแดง) ที่ต่อต้านรัฐบาลกัมพูชาที่อยู่ภายใต้ อิทธิพลของเวียดนาม เนื่องจากอินโดนีเซียและมาเลเซียมองว่า เวียดนามเป็นรัฐก้นชนที่สำคัญ ในการต่อต้านการขยายตัวของจีน แต่ในที่สุด ประเทศสมาชิกอาเซียนก็ตกลงที่จะประนีประนอม เพื่อที่จะดำรงไว้ซึ่งความเห็นอันหนึ่งอันเดียวกัน ดังเห็นได้จาก การที่อินโดนีเซียและมาเลเซีย สนับสนุนการรณรงค์ของอาเซียนในการปฏิเสธการรับรองรัฐบาลพมเปญที่สหประชาชาติ ทั้ๆที่ ยังหวาดหวั่นกับการเป็นพันธมิตรกับจีน³⁹

อย่างไรก็ตาม อาเซียนไม่มีมาตรการการแทรกแซงทางการเมือง เศรษฐกิจ และทาง ทหาร เพื่อใช้เป็นบรรทัดฐานและให้มีผลบังคับใช้เป็นระเบียบวิธีปฏิบัติ (code of conduct) ของ ประเทศสมาชิกอาเซียน นอกจากนี้ สภาสูง (high council) อันเป็นองค์กรที่ได้มีการระบุในสนธิ สัญญาดังกล่าวเพื่อแก้ไขปัญหาความขัดแย้งระหว่างประเทศสมาชิกอาเซียนในปัจจุบันก็ไม่ได้มี การจัดตั้งขึ้น ตามความต้องการของอินโดนีเซีย⁴⁰ เป็นต้น

3.2.2 ความร่วมมือทางทหาร

เนื่องมาจากความอ่อนแอของประเทศสมาชิกในอันที่จะป้องกันภัยคุกคามต่อความมั่นคง ร่วมกัน ดังนั้น แม้ว่าประเทศสมาชิกอาเซียนจะมีความร่วมมือทางทหารแบบทวิภาคี แต่ประเทศ สมาชิกส่วนใหญ่ยกเว้นอินโดนีเซียซึ่งดำเนินนโยบายไม่ฝักใฝ่ฝ่ายใดต่างพยายามแสวงหาความ ร่วมมือทางทหารกับประเทศมหาอำนาจภายนอกทั้งแบบทวิภาคีและแบบพหุภาคี อันได้แก่

1) ข้อตกลงป้องกันห้ามหาอำนาจ (The Five Power Defence Arrangement--FPDA)

ข้อตกลงดังกล่าวจัดทำขึ้นในปี ค.ศ. 1971 ประเทศคู่ภาคีในข้อตกลงประกอบด้วย มาเลเซีย อังกฤษ ออสเตรเลีย นิวซีแลนด์ และสิงคโปร์ โดยข้อตกลงดังกล่าวเป็นผลมาจากการดำเนินนโยบายการเผชิญหน้า (konfrontasi) มาเลเซียของอินโดนีเซียและการตอบสนองต่อ

³⁹Hoang Anh Tuan, op.cit., p. 68.

⁴⁰Eiichi Furukawa, "ASEAN Regional Forum: A process for confidence 'fermentation' ," in Managing Security and Peace in the Asia-Pacific, eds. Bunn Nagara and Cheah Siew Ean (Malaysia: ISIS Malaysia, 1996) , p. 335.

การคาดการณ์เกี่ยวกับการถอนตัวของอังกฤษจากภูมิภาคเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ภายหลังการประกาศถอนตัวจากคลองซูเอซในปี ค.ศ.1969 ดังนั้น ข้อตกลงดังกล่าวจึงมีจุดมุ่งหมายเพื่อรับการสนับสนุนจากภายนอกในการป้องกันสิงคโปร์และมาเลเซีย

อย่างไรก็ดี FPDA ไม่ใช่สัญญาพันธมิตรหรือการประกันความมั่นคง ทั้งนี้ จะเห็นได้ว่าข้อความในสัญญาระบุว่า ถ้าคู่สัญญาต้องเผชิญกับการโจมตีด้วยกำลังอาวุธจากภายนอกหรือด้วยการสนับสนุนจากภายนอก หรือถูกคุกคามว่าจะถูกโจมตี คู่สัญญาจะมาปรึกษากันทันที แต่การใช้มาตรการใดนั้น ขึ้นอยู่กับนโยบายของแต่ละรัฐบาล ในขณะที่ FPDA ช่วยปรับปรุงความสัมพันธ์ระหว่างสิงคโปร์และมาเลเซีย แต่การที่อินโดนีเซียมีความรู้สึกไม่มั่นคงอันเกิดจากการร่วมมือภายใต้ FPDA และรวมถึงการที่อินโดนีเซียหวาดระแวงว่าจีนจะขยายอิทธิพลเข้ามาในปอแกซ Natuna จึงทำให้อินโดนีเซียทำสนธิสัญญาความมั่นคงกับออสเตรเลียในเดือนธันวาคม ปี 1995

2). ความร่วมมือทางทหารแบบทวิภาคี (Bilateral defence cooperation)

แม้ว่า อาเซียนไม่มีบทบาทในกิจกรรมทางทหารอย่างเป็นทางการ แต่ความร่วมมือทางทหารแบบทวิภาคีระหว่างประเทศสมาชิกและกับประเทศมหาอำนาจภายนอกภูมิภาค ทั้งการฝึกอบรบและการแลกเปลี่ยนการเยือนระหว่างเจ้าหน้าที่ทางทหารได้เกิดขึ้นอย่างสม่ำเสมอในรูปแบบที่นายพล Try Sutrisno หัวหน้าของกองทัพอินโดนีเซียเรียกว่า "defence spiderweb"⁴¹ โดยประเทศสมาชิกทั้งหมดของอาเซียนเข้าไปเกี่ยวพันกับความร่วมมือทางทหารกับประเทศคู่ภาคีในหลายรูปแบบ โดยประเทศที่เข้าร่วมอย่างแข็งขันมากที่สุดคือ อินโดนีเซียซึ่งเข้าร่วมฝึกกับประเทศสมาชิกทุกประเทศ ยกเว้นบรูไน

อย่างไรก็ตาม เมื่อบรรดาสมาชิกต่างมีการติดต่อร่วมมือทางทหารแบบทวิภาคีและความสามารถของอาเซียนที่จะกระทำในฐานะกลุ่มการเจรจาที่เป็นกลุ่มก้อนเพิ่มมากขึ้น จึงได้มีข้อเรียกร้องให้มีความร่วมมือระหว่างสมาชิกทุกประเทศในทางการทหารแบบพหุภาคี แต่ก็ได้รับการปฏิเสธจากประเทศสมาชิกอาเซียนมาโดยตลอดในยุคสงครามเย็น ทั้งนี้ เนื่องจากว่า⁴²

⁴¹Malcolm Chalmers, op.cit., p. 30.

⁴²Ibid., pp. 34-35.

1).ความไม่ไว้วางใจระหว่างกัน ในกรณีนี้ รัฐบาลของประเทศเหล่านี้พบว่า ความร่วมมือทางทหารแบบทวิภาคีง่ายกว่าการแสวงหาข้อผูกมัดอย่างเต็มรูปแบบโดยมีองค์การแบบพหุภาคีเข้ามาเกี่ยวข้อง

2).ภัยคุกคามภายในประเทศตน ในช่วงเวลาดังกล่าวนี้ ภัยคุกคามหลักที่กองกำลังของประเทศสมาชิกอาเซียนส่วนใหญ่ประสบอยู่ คือ ปัญหาต่างๆที่เกิดขึ้นในประเทศ เช่น ปัญหาชาติพันธุ์ การก่อการร้าย และการแพร่ขยายของลัทธิคอมมิวนิสต์ เป็นต้น

3).การไม่มีกำลังเพียงพอที่จะช่วยเพื่อนสมาชิกในการปกป้องประเทศ จากการศึกษาที่ประเทศเหล่านี้ต้องใช้กำลังของตนในการแก้ไขปัญหาความมั่นคงภายในประเทศ และต้องป้องกันประเทศจากการที่อาจถูกรุกรานจากศัตรู ดังนั้น ประเทศเหล่านี้จึงไม่มีพลังอำนาจพอที่จะให้ความช่วยเหลือแก่ประเทศอื่นๆในกลุ่มอาเซียน

4).การกลัวกระแสต่อต้าน การที่ประเทศสมาชิกอาเซียนไม่ต้องการจัดตั้งพันธมิตรทางทหารในลักษณะองค์การ เพราะว่าการทำเช่นนั้นจะส่งผลให้เกิดการต่อต้านจากรัฐภายนอก ภูมิภาคเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ว่า อาเซียนมีความมุ่งหวังที่จะขยายอำนาจทางทหาร

อย่างไรก็ตาม แม้ว่า อาเซียนจะประสบผลสำเร็จจากการใช้วิถีทางแห่งอาเซียนหรือ ASEAN Way ในการแก้ไขความขัดแย้งระหว่างประเทศสมาชิก แต่เมื่อพิจารณาสถาบันและกระบวนการในการแก้ไขความขัดแย้งของอาเซียนจะพบว่า จุดเน้นอยู่ที่การรักษาหน้า (saving face) และเอกภาพ (solidarity) ระหว่างประเทศสมาชิกด้วยกัน รูปแบบการเจรจาแก้ไขปัญหาจึงเป็นไปในลักษณะที่ไม่เป็นทางการ จึงไม่แน่ใจว่าวิธีการดังกล่าวจึงนำมาใช้ในการจัดการกับปัญหาทางด้านความมั่นคงในภูมิภาคเอเชีย-แปซิฟิกยุคหลังสงครามเย็น

3.3 ข้อเสนอของประเทศมหาอำนาจในการจัดตั้งองค์การทางด้านความมั่นคง

จากสภาวะทางการเมืองที่ไม่แน่นอนที่เกิดขึ้นในภูมิภาคเอเชีย-แปซิฟิกดังที่ได้กล่าวไว้แล้วข้างต้น ทำให้มีความพยายามเสนอแนวทางในการจัดการกับปัญหาดังกล่าวจากประเทศนอกภูมิภาค ซึ่งมีจุดมุ่งหมายในการริเริ่มแตกต่างกันออกไป ดังนี้

3.3.1 ข้อเสนอของโซเวียต

ในการประชุมระดับรัฐมนตรีที่ Irkutsk ในเดือนสิงหาคม ค.ศ. 1990 อันเป็นการเจรจา ระหว่างรัฐมนตรีว่าการกระทรวงการต่างประเทศสหภาพโซเวียตนายอีดูวต เชวาตนาตเซ (Eduard

Shevardnadze) และเลขาธิการของสหรัฐอเมริกา นายเจมส์ เบเกอร์ (James Baker) นายเซวาดนาตเซ ได้เสนอแนวคิดในการจัดตั้ง Conference on Security and Cooperation in Asia หรือ CSCA อีกครั้งหนึ่ง ข้อเสนอดังกล่าวมีความแตกต่างไปจากข้อเสนออื่นๆของกอร์บาชอฟก่อนหน้านี้ ในแง่ของความเป็นรูปธรรม กล่าวคือ นายเซวาดนาตเซได้เสนอให้มีการประชุมอย่างเต็มรูปแบบ (full-scale meeting) ของรัฐมนตรีว่าการกระทรวงการต่างประเทศของประเทศในภูมิภาคเอเชีย-แปซิฟิกที่วลาดิวอสตอกในปี ค.ศ.1993 พร้อมกับการประชุมสุดยอดของประเทศในเอเชียทั้งหมดด้วย อย่างไรก็ตาม ในประเด็นที่เกี่ยวกับประเทศสมาชิกที่เข้าร่วมยังมีความคลุมเครืออยู่ เนื่องจากว่านายเซวาดนาตเซได้กล่าวไว้ว่า ประเทศที่จะเข้าร่วมการประชุมนั้นควรเป็นประเทศที่มีความสามารถทางทหาร นอกจากนี้ เขายังได้เสนอว่าปัญหาเกี่ยวกับดินแดนและปัญหาทวิภาคีต่างๆไม่จำเป็นต้องได้รับการแก้ไขก่อนที่มีการจัดตั้งองค์การดังกล่าว

ในเดือนธันวาคม ค.ศ.1990 กอร์บาชอฟได้เสนอข้อคิดเห็นเพิ่มเติมในการให้สัมภาษณ์กับหนังสือพิมพ์อาซาฮี ซิมูนของญี่ปุ่นว่า ประการแรก เขาเสนอให้มีการจัดตั้งศูนย์การป้องกันความขัดแย้ง (Conflict Prevention Center) ซึ่งเป็นส่วนหนึ่งของกระบวนการเฮลซิงกิ (Helsinki Process) ด้วยการปรับใช้กับภูมิภาคเอเชีย-แปซิฟิก ประการที่สอง เขาอ้างว่า การสร้างองค์การ CSCA เป็นจุดเริ่มต้นที่สำคัญในการทำให้การแก้ไขความขัดแย้งง่ายขึ้น

อีก 2 เดือนต่อมา คือ เมื่อเดือนกุมภาพันธ์ ค.ศ.1991 กอร์บาชอฟได้กล่าวปราศรัยต่อสภาไคเอ็ดระหว่างการประชุมญี่ปุ่นว่า CSCA มีประโยชน์ต่อการแก้ไขปัญหามลพิษ ปัญหาเชื้อชาติ และปัญหาสิ่งแวดล้อมและกล่าวถึงข้อเสนอที่ให้มีการจัดการประชุมรัฐมนตรีว่าการกระทรวงการต่างประเทศในปี ค.ศ.1993 ของนายเซวาดนาตเซ⁴³

3.3.2 ข้อเสนอของออสเตรเลียและแคนาดา

คำแถลงของนายกรัฐมนตรีของแคนาดา นางโจ คลาร์ก (Joe Clark) ต่อหอการค้าเวอร์จิเนีย เมื่อวันที่ 17 กรกฎาคม 1990 ในหัวข้อเรื่อง “แคนาดาและเอเชีย-แปซิฟิกในทศวรรษที่

⁴³David Youtz and Paul Midford, A Northeast Asian Security Regime: Prospects after the Cold War (New York: Institute for East West Studies, 1992), pp. 8-10.

1990” (Canada and Asia-Pacific in the 1990’s)⁴⁴ ได้เรียกร้องให้มีความร่วมมือทางด้านความมั่นคงในด้านต่างๆ เช่น การแพร่กระจายอาวุธนิวเคลียร์ และการรักษาสันติภาพไปถึงการหลบหนีเข้าเมืองอย่างผิดกฎหมาย การขนยาเสพติด ความเสื่อมโทรมของสิ่งแวดล้อม การหลบหนีเข้าเมืองและการเพิ่มจำนวนประชากร และได้ย้ำถึงความต้องการระบบพันธมิตรแบบทวิภาคีของสหรัฐอเมริกาให้คงอยู่ต่อไป

พร้อมกันนี้ ในวันที่ 19 กรกฎาคม 1990 ที่มหาวิทยาลัยโมนาส ณ กรุงเมลเบิร์น รัฐมนตรีว่าการกระทรวงการต่างประเทศของออสเตรเลีย นายกาเรธ แอเวนส์ (Gareth Evans) ได้เสนอแนวคิดการจัดตั้งองค์กรพหุภาคีแบบเดียวกันกับการประชุมว่าด้วยความร่วมมือและความมั่นคงแห่งยุโรป (Conference on Security and Cooperation in Europe--CSCE) ซึ่งการประชุมนี้ทำหน้าที่เจรจาปัญหาความมั่นคง ลดอาวุธชนิดต่างๆ และการร่วมมือทางเศรษฐกิจซึ่งเป็นผลดีต่อทวีปยุโรป ภายใต้หัวข้อที่ว่า อนาคตเอเชียของออสเตรเลีย (Australia’s Asian Future)⁴⁵ ต่อมาในการประชุม ASEAN-PMC ที่จาการ์ตา อินโดนีเซีย ในเดือนกรกฎาคม ปีเดียวกัน นายแอเวนส์ก็ได้เสนอแนวความคิดนี้อีกครั้งหนึ่ง ซึ่งได้รับการสนับสนุนจากแคนาดา⁴⁶

⁴⁴Pauline Kerr, Andrew Mack and Paul Evans, “The Evolving Security Discourse in the Asia-Pacific,” in Pacific Cooperation: Building Economic and Security Regime in the Asia Pacific Region, eds. Andrew Mack and John Ravenhill (Boulder, Colorado: Westview Press, 1995), p. 236.

การประชุมว่าด้วยความร่วมมือและความมั่นคงแห่งยุโรป (Conference on Security and Cooperation in Europe--CSCE) จัดตั้งขึ้นในปี ค.ศ.1975 ที่นครเฮลซิงกิ ประเทศฟินแลนด์ มีประเทศสมาชิกทั้งหมด 35 ประเทศ โดยมี Helsinki Final Act เป็นข้อตกลงที่สำคัญในการกำหนดบทบาทและหน้าที่ขององค์การดังกล่าว ซึ่งตามบทบัญญัติระบุมิตรภาพไว้ 4 ประการ ประการแรก ความร่วมมือด้านการเมือง ประกอบด้วยคำแถลงการณ์ของหลักการ 10 ประการและมาตรการสร้างความเชื่อมั่นทางการทหารร่วมกัน ประการที่สอง ความร่วมมือทางเศรษฐกิจ วิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี และสิ่งแวดล้อม ประการที่สาม ความร่วมมือทางด้านมนุษยธรรม โดยเฉพาะทางด้านสิทธิมนุษยชน และประการสุดท้าย ความร่วมมือในการติดตามผลและการเจรจาอื่นๆ ปัจจุบัน การประชุมดังกล่าวได้พัฒนาไปเป็น องค์การเพื่อความมั่นคงและการร่วมมือแห่งยุโรป (Organization for Security and Cooperation in Europe--OSCE) อ่านเพิ่มเติมได้ใน Trevor Findlay, “The European Cooperative Security Regime: New Lessons for the Asia-Pacific,” in Pacific Cooperation : Building Economic and Security Regime in the Asia-Pacific Region, eds. Andrew Mack and John Ravenhill (Boulder, Colorado: Westview Press, 1995), pp. 209-232.

⁴⁵Pauline Kerr, Andrew Mack and Paul Evans, op.cit., p. 236.

⁴⁶Robyn Lim, “The ASEAN Regional Forum : Building on Sand,” Contemporary Southeast Asia Vol. 20, No. 2(August 1998), p. 120.

ต่อมาในปี ค.ศ.1991 รัฐบาลแคนาดาได้ประกาศจัดตั้ง North Pacific Cooperative Security Dialogue--NPCSD โดยมีจีน เกาหลีเหนือ เกาหลีใต้ ญี่ปุ่น รัสเซีย สหรัฐอเมริกา และแคนาดาเข้าร่วม ซึ่งในช่วงปี ค.ศ.1991-1993 NPCSD ได้จัดการประชุมเชิงปฏิบัติการและการประชุมติดต่อกัน จนกระทั่งแคนาดามีรัฐบาลใหม่หลังปี ค.ศ.1993 จึงเลิกให้ความสนใจการประชุมที่จัดตั้งขึ้น⁴⁷ สำหรับเวทีการประชุม NPCSD นั้น มีการแบ่งออกเป็น 2 ระดับด้วยกันคือ⁴⁸

- 1) ระดับรัฐบาล(governmental track) เกี่ยวข้องกับการประชุมระหว่างเจ้าหน้าที่วางแผนนโยบาย
- 2) ระดับที่ไม่ใช่รัฐบาล (non-governmental track) ประกอบด้วยนักวิชาการและผู้เชี่ยวชาญของทางราชการ

อย่างไรก็ตาม การแบ่งแยกการประชุมทั้งสองระหว่างสองระดับนี้ไม่ค่อยมีความชัดเจนมากนัก*

3.3.3 ข้อเสนอของเกาหลีใต้

ประธานาธิบดี โร้ว แท วู (Roh Tae Woo) เสนอให้มีการจัดตั้งการประชุมปรึกษาหารือในภูมิภาคเอเชียตะวันออกเฉียงเหนือ (Consultative Conference for Northeast Asia) ในการประชุมสมัชชาสหประชาชาติในเดือนตุลาคม ค.ศ.1988 ซึ่งการริเริ่มนี้ เรียกร้องให้มีการประชุมเกี่ยวกับสันติภาพในภูมิภาคของ 6 ประเทศ โดยเน้นไปที่ปัญหาคาบสมุทรเกาหลี รวมไปถึง การห้ามรุกรานและการลดกำลัง⁴⁹

⁴⁷Harry Harding, "International Order and Organization in the Asia-Pacific Region," in *East Asia in Transition : toward a New Regional Order*, ed. Robert S. Ross (New York: M.E. Sharpe, 1995), p. 343.

⁴⁸Amitave Acharya and Richard Stubbs, eds., op.cit., pp. 184-185.

***การประชุมระดับเอกชน** ประกอบด้วย การประชุมเชิงปฏิบัติการ (work shop) 4 ครั้ง และการประชุมอย่างเป็นทางการที่จัดขึ้นโดยมหาวิทยาลัยยอร์กในนามของกิจการภายนอกประเทศและการค้าต่างประเทศของแคนาดา (External Affairs and International Trade Canada) อ่านเพิ่มเติมได้ใน David Dewitt and Paul Evans, eds., *The Agenda for Cooperative Security in the North Pacific* (Toronto: North Pacific Cooperative Security Research Programme, 1993).

⁴⁹Foreign Broadcast Information Service, *Daily Report – East Asia*, FBIS-EAS 88-203, (October 20, 1988), p. 19. อ้างใน David Youtz and Paul Midford, op.cit., pp.12-13.

ต่อมา เกาหลีใต้แสดงความสนใจต่อข้อเสนอ CSCA ของสหภาพโซเวียตในปี ค.ศ.1990 แม้ว่าสงครามที่ต่อความร่วมมือดังกล่าวมากกว่าแคนาดาและออสเตรเลีย และในสัปดาห์ที่นายกรัฐมนตรีแคนาดา คลาร์ก แถลงถึงแนวความคิดในการจัดตั้งกลไกแบบพหุภาคี รัฐมนตรีว่าการกระทรวงการต่างประเทศของเกาหลีใต้ ได้แสดงความยินดีที่จะพิจารณาข้อเสนอของแคนาดา อย่างไรก็ตาม เขาได้กล่าวว่า เกาหลีใต้ยังไม่พร้อมที่จะผูกมัดตนเองกับสถาบันทางด้านความมั่นคงในภูมิภาคฯ

ในระหว่างเดินทางเยือนมอสโกในเดือนธันวาคม ค.ศ.1990 ประธานาธิบดี โรว์ เดอ ฌู ได้ยื่นข้อเสนออีกครั้งหนึ่งให้มีการจัดตั้ง Consultative Conference for Peace in Northeast Asia เพื่อเป็นเวทีให้ประเทศที่สนใจเข้าร่วม รวมทั้งสหภาพโซเวียต ในการพิจารณาข้อเสนอแนะเกี่ยวกับโครงสร้างของสันติภาพและความร่วมมือในเอเชียตะวันออกเฉียงเหนือ นอกจากนี้ ประธานาธิบดีเกาหลีใต้ยังระบุว่า การพัฒนาของความสัมพันธ์แบบทวิภาคีควรจะเป็นพื้นฐานของการริเริ่มดังกล่าว โดยเฉพาะความสัมพันธ์ระหว่างเกาหลีใต้กับสหภาพโซเวียตและการแก้ไขปัญหาการเผชิญหน้าระหว่างสองเกาหลีเป็นภาระหน้าที่ประการแรก เพื่อสันติภาพในเอเชียตะวันออกเฉียงเหนือ⁵⁰

3.3.4 ข้อเสนอของมองโกเลีย

มองโกเลีย ได้ให้การสนับสนุนข้อเรียกร้องในการสร้างกลไกสำหรับการรักษาหารือและการเจรจาโดยตลอด โดยเฉพาะประเด็นที่มีความกังวลร่วมกัน รองรัฐมนตรีว่าการกระทรวงการต่างประเทศ นาย Khumbagyn Olzvoy เสนอว่า กลไกดังกล่าวควรเริ่มจากการประชุมของผู้เชี่ยวชาญจากหลายประเทศเพื่อรวบรวมความคิดเห็น ซึ่งจะก่อให้เกิดความผ่อนคลายทางทหารและการสร้างความมั่นใจในความปลอดภัยของการขนส่งระหว่างประเทศและการติดต่อสื่อสารในภูมิภาคนี้ เขายังเสนออีกว่า กลุ่มประเทศที่เข้าร่วมควรจะเป็นมองโกเลีย สหภาพโซเวียต สหรัฐอเมริกา จีน ญี่ปุ่น แคนาดา และสองเกาหลี⁵¹ จากการริเริ่มดังกล่าว ทำให้มองโกเลียเป็นประเทศแรกในเอเชียตะวันออกเฉียงที่เสนอให้มีการจัดตั้งการประชุมเพื่อความมั่นคงในภูมิภาคและมาตรการการจำกัดอาวุธ รวมทั้ง มาตรการสร้างความมั่นใจ⁵²

⁵⁰Ibid., p. 12.

⁵¹Trevor Findlay and Andrew Mack, "Confidence-Building Measures: the Idea Spreads," *The Pacific Review* Vol. 3, No. 2 (May 1990), p. 21.

⁵²David Youtz and Paul Midford, op.cit., p. 14.

3.4 ปฏิกริยาของประเทศต่างๆ ต่อการจัดตั้งความร่วมมือแบบพหุภาคี

3.4.1 สหรัฐอเมริกา

ในสมัยรัฐบาลจอร์จ บุช ได้มีการต่อต้านแนวความคิดที่จะนำรูปแบบของการประชุมว่าด้วยการเมืองและความมั่นคงแห่งยุโรป (CSCE) มาใช้ในเอเชียตะวันออกเฉียง โดยอ้างว่า เอเชียตะวันออกเฉียง* เป็นภูมิภาคที่มีความแตกต่างจากยุโรปอย่างมาก ทั้งในด้านความหลากหลายทางประวัติศาสตร์ วัฒนธรรม ระดับความเจริญทางเศรษฐกิจ และโครงสร้างทางภูมิรัฐศาสตร์ สิ่งเหล่านี้ทำให้แนวคิดเรื่องความมั่นคงแบบยุโรปดูจะไม่เหมาะกับภูมิภาคนี้⁵³ นอกจากนี้ การขาดฉันทามติภายในอาเซียน สามารถสะท้อนให้เห็นถึงสภาพแวดล้อมทางภูมิรัฐศาสตร์ของประเทศสมาชิก พฤติกรรมและนโยบายของรัฐบาลที่บางประเทศสามารถนำไปสู่ความเป็นศัตรูกับประเทศสมาชิกอื่นๆในอาเซียน และที่สำคัญคือ การปราศจากการกำหนดภัยคุกคามร่วมกัน (common threat) ดังเห็นได้อย่างชัดเจนในช่วงความขัดแย้งในกัมพูชา⁵⁴ ซึ่งเหตุผลที่แท้จริงของการที่สหรัฐอเมริกาอ้างเหตุผลดังกล่าวก็เนื่องมาจากการที่สหรัฐอเมริกาเกรงว่า องค์การความมั่นคงแบบพหุภาคีที่เสนอมานั้นทำให้ข้อตกลงแบบทวิภาคีที่สหรัฐอเมริกาทำกับประเทศต่างๆในภูมิภาคฯ อ่อนแอลง⁵⁵

อย่างไรก็ตาม การที่สหรัฐอเมริกาเปลี่ยนทัศนคติใหม่ต่อแนวคิดในการจัดตั้งเวทีการเจรจาแบบพหุภาคีได้เริ่มส่งสัญญาณเป็นครั้งแรกในช่วงปลายรัฐบาลบุช เมื่อเลขาธิการรัฐนาย เจมส์ เบเกอร์ แสดงการสนับสนุนความพยายามในการแก้ไขปัญหโดยใช้กลไกแบบพหุภาคีที่

---

* เอเชียตะวันออกเฉียง ในที่นี้หมายถึง เอเชียตะวันออกเฉียงเหนือ (ญี่ปุ่น, เกาหลีเหนือ, เกาหลีใต้, มองโกเลีย, จีน, ฮองกง และไต้หวัน) เอเชียตะวันออกเฉียงใต้(บรูไน, อินโดนีเซีย, มาเลเซีย, ฟิลิปปินส์, สิงคโปร์, ไทย, เวียดนาม, ลาว, กัมพูชา, พม่า, ออสเตรเลีย, นิวซีแลนด์ และปาปัวนิวกินี) โอเชียเนีย (Oceania), ประเทศในอนุทวีปอินเดีย, ตะวันตกของตะวันออกเฉียงกลาง, รัสเซียและสาธารณรัฐเอเชียงกลางของประชาคมรัฐอิสระ

⁵³Richard Solomon , " Asian Security in the 1990's: Integration in Economics, Diversity in Defence," Speech presented by Assistant Secretary of States for East Asian and Pacific Affairs, University of San Diego, 30 October 1990. (excerpts published in the US Department of State Dispatch, 5 November 1990) อ้างใน Amitav Acharya and Richard Stubbs, op.cit., p.1 86.

⁵⁴Michael Leifer, The ASEAN Regional Forum: Extending ASEAN's Model of Regional Security (New York: Oxford University Press, 1996), p. 14.

⁵⁵Sheldon W. Simon, "Security prospects in Southeast Asia: collaborative efforts and the ASEAN Regional Forum," The Pacific Review Vol. 11, No. 2 (1998), p. 205.

ยึดหยุ่นและชั่วคราว⁵⁶ ต่อมา รัฐบาลคลินตันก็แสดงออกอย่างชัดเจนว่าจะสนับสนุนแนวคิดพหุภาคีนิยม โดยสหรัฐอเมริกาได้ระบุว่า การสนับสนุนแนวคิดพหุภาคีเป็นหนึ่งในเป้าหมายหลัก 10 ประการของนโยบายใหม่ของสหรัฐอเมริกาในเอเชีย⁵⁷ นอกจากนี้ ในการประชุมสุดยอดของเอเปคที่ Seattle สหรัฐอเมริกาในเดือนพฤศจิกายน ค.ศ.1993 ประธานาธิบดีบิล คลินตันยังได้ริเริ่มให้มีการใช้ที่ประชุมสุดยอดในการสร้างประชาคมแปซิฟิกใหม่ (new pacific community-NPC) ซึ่งข้อเสนอแนะดังกล่าวได้เพิ่มความหวาดระแวงให้กับอาเซียน⁵⁸ เนื่องจากกลไกที่จะจัดตั้งขึ้นดูเหมือนจะถูกครอบงำโดยประเทศมหาอำนาจหรือประเทศที่พัฒนาแล้ว อีกทั้ง การที่ประชาคมแปซิฟิกใหม่ ประกอบด้วยประเด็นหลัก 3 ประการ ได้แก่ ความมั่นคงในระดับ ภูมิภาค การเปิดเสรีทางการค้าและการส่งเสริมประชาธิปไตยและสิทธิมนุษยชน⁵⁹ ทำให้ประเทศอาเซียนไม่สามารถยอมรับการนำปัญหาของ 2 ประเด็นหลังสุดคือ ประชาธิปไตยและสิทธิมนุษยชนเข้ามาในข้อตกลงระดับภูมิภาค หรือการเปิดเสรีทางการค้าอย่างรวดเร็วตามความต้องการของสหรัฐอเมริกาได้ ยิ่งกว่านั้นประเทศเหล่านี้ไม่ต้องการให้นำประเด็นการค้าและความมั่นคง เชื่อมโยงกัน⁶⁰ ข้อเสนอเกี่ยวกับเอเปคที่ Seattle จึงได้รับการปฏิเสธอย่างสุภาพ

3.4.2 จีน

เจ้าหน้าที่จากกององค์การระหว่างประเทศของกระทรวงการต่างประเทศของจีนอ้างว่า องค์การอย่างเช่น CSCE ไม่เหมาะกับภูมิภาคเอเชีย-แปซิฟิก โดยได้อ้างเหตุผลว่า เนื่องจาก

⁵⁶James A. Baker , "America in Asia: Emerging Architecture of a Pacific Community, " *Foreign Affairs* Vol. 70, No. 5 (1991/92), p. 5. อ้างใน Amitav Acharya and Richard Stubbs, op.cit., p. 186.

⁵⁷Susumo Awanohara, "Group Theraph," *Far Eastern Economic Review* (15 April 1993), pp. 10-11. อ้างใน Amitav Acharya and Richard Stubbs, op.cit., p. 186.

⁵⁸Amitav Acharya, "ASEAN and Asia-Pacific Multilateralism: Managing Region Security," in *The New Challenges for ASEAN : Emerging Policy Issues*, eds. Amitav Acharya and Richard Stubbs (Vancouver: UBC Press, 1995), p. 197.

⁵⁹Eiichi Furukawa, op.cit., p. 328.

⁶⁰Ibid., p. 328.

ความหลากหลายทางภูมิศาสตร์การเมืองของภูมิภาคฯ รวมทั้งการขาดความเห็นพ้องต้องกันเกี่ยวกับศัตรูร่วมกัน (common enemy)⁶¹

อย่างไรก็ตาม นักวิจัยอาวุโสจากสถาบันการศึกษาทางยุทธศาสตร์ (Institute of Strategic Studies) ของมหาวิทยาลัยการป้องกันแห่งชาติ (the National Defense University) กล่าวว่า ในระยะยาวหากความสัมพันธ์ทางความมั่นคงของสหรัฐอเมริกาถูกยกเลิกไป ระบบความมั่นคงแบบพหุภาคีเป็นสิ่งที่ไม่อาจหลีกเลี่ยงได้ โดยเฉพาะอย่างยิ่ง ระบบที่จะช่วยแก้ปัญหาทางเศรษฐกิจและความมั่นคง แต่เจ้าหน้าที่และนักวิจัยของจีนส่วนใหญ่เห็นว่า กลไกแบบพหุภาคีในระดับอนุภูมิภาคเป็นสิ่งที่เหมาะสมกว่าและสามารถทำให้เป็นจริงได้มากกว่าความพยายามที่จะสร้างองค์การหรือเวทีการเจรจาทางด้านความมั่นคงทั่วภูมิภาคฯ⁶²

จีนยังคงรักษาท่าทีอย่างระมัดระวังต่อกลไกพหุภาคี และรอให้ประเทศอื่นริเริ่ม ในขณะที่เห็นว่า ปัญหาความมั่นคงในภูมิภาคส่วนใหญ่ที่ไม่สามารถแก้ไขโดยใช้เวทีพหุภาคี โดยจีนจะหาทางจำกัดขอบเขตและองค์ประกอบของความร่วมมือทางด้านความมั่นคงแบบพหุภาคี ในขณะที่เน้นข้อผูกพันแบบทวิภาคี โดยเฉพาะอย่างยิ่งระหว่างประเทศมหาอำนาจต้องเป็นหลักสำคัญของความมั่นคงในภูมิภาค จีนจะแสวงหาทางที่จะหลีกเลี่ยงหรือลดข้อจำกัดพฤติกรรมของจีนที่เป็นผลมาจากความร่วมมือทางด้านความมั่นคง แม้ว่า จีนจะเห็นด้วยที่จะเข้าร่วมในการประชุมทางด้านความมั่นคงแบบพหุภาคี เพื่อปกป้องผลประโยชน์ของจีนและพยายามที่จะสร้างผลลัพธ์ของกระบวนการ⁶³

3.4.3 อาเซียน

ประเทศสมาชิกอาเซียนปฏิเสธข้อเสนอความร่วมมือทางด้านความมั่นคงของออสเตรเลียและแคนาดาที่มีรูปแบบของ CSCE โดยให้เหตุผลว่า เอเชียมีความแตกต่างไปจากยุโรป⁶⁴ ดังเห็น

⁶¹Banning Garrett and Bonnie Glaser, "Multilateral Security in the Asia-Pacific Region and its Impact on Chinese Interests : View from Beijing," *Contemporary Southeast Asia* Vol. 16, No. 1 (June 1994), p. 19.

⁶²Ibid., p. 20.

⁶³Ibid., pp. 32-33.

⁶⁴"อาเซียนกับความรับผิดชอบในความมั่นคงในภูมิภาคเอเชีย-แปซิฟิก," *วิจัย* (27 กรกฎาคม 2537), หน้า 3.

ได้จากคำกล่าวของรัฐมนตรีว่าการกระทรวงการต่างประเทศของสิงคโปร์ นาย Wong Kan Seng ที่ว่า “ความร่วมมือในรูปแบบนี้ไม่เหมาะสมกับเอเชีย เนื่องจากประเทศเหล่านี้มีความหลากหลายทั้งในด้านวัฒนธรรม เชื้อชาติ และการเมือง”⁶⁵ และรัฐมนตรีว่าการกระทรวงการต่างประเทศของอินโดนีเซีย นายอาลี อลาตัส ที่กล่าวว่า “พวกเราต้องระมัดระวัง โดยไม่คิดว่า ของบางอย่างที่ประสบผลสำเร็จในภูมิภาคหนึ่งจะนำมาใช้ในอีกภูมิภาคหนึ่ง”⁶⁶

ถึงแม้ว่า ข้อเสนอของประเทศนอกภูมิภาคเหล่านี้ จะไม่ได้รับการตอบรับจากทั้งสหรัฐอเมริกา จีน หรือแม้กระทั่งองค์การในภูมิภาค อย่างเช่นอาเซียน แต่ประเทศเหล่านี้ก็ปฏิเสธไม่ได้ว่าสถานการณ์ทางด้านความมั่นคงในภูมิภาคยังคงมีความไม่แน่นอน ดังนั้น ความพยายามในการจัดหากลไกในการจัดการกับปัญหาความมั่นคงยังคงดำเนินต่อไป ทั้งนี้ เพื่อให้สามารถคาดการณ์อนาคตได้อย่างมีประสิทธิภาพ

สถาบันวิจัยบริการ
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

⁶⁵“ASEAN Cool to Pacific Security Proposal,” New Straits Times and Business Times (8 October 1990). อ้างใน Pauline Kerr, Andrew Mack and Paul Evans, op.cit., p.237.

⁶⁶Ibid., p.237.

บทที่ 4

การจัดตั้งการประชุม ASEAN Regional Forum (ARF) และการเข้าร่วมของจีน

จากสถานการณ์ทางด้านความมั่นคงในภูมิภาคเอเชีย-แปซิฟิกที่มีความไม่แน่นอน ส่งผลให้ประเทศต่างๆ ซึ่งส่วนใหญ่เป็นประเทศนอกภูมิภาคเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ ต่างพยายามเสนอให้มีการสร้างเวทีการเจรจาทางด้านความมั่นคงขึ้น ข้อเสนอดังกล่าวได้รับการปฏิเสธ เนื่องจากอาเซียนไม่มั่นใจว่า ข้อเสนอมีความเหมาะสมในการจัดการกับปัญหาความมั่นคงในภูมิภาคฯ ได้อีกทั้ง ประเทศสมาชิกอาเซียนยังมีความหวาดระแวงว่า ประเทศมหาอำนาจพยายามใช้เวทีการเจรจาเพื่อเข้ามาแทรกแซงกิจการภายในของประเทศ อย่างไรก็ตาม ความพยายามของประเทศเหล่านี้ก็เป็นตัวกระตุ้นให้อาเซียนในฐานะองค์การระดับภูมิภาคในการเป็นผู้ริเริ่ม จนในที่สุดก็นำไปสู่การจัดตั้งการประชุมอาเซียนว่าด้วยความร่วมมือด้านการเมืองและความมั่นคงในภูมิภาคเอเชีย - แปซิฟิกหรือ ARF ในปี ค.ศ.1994

4.1 การจัดตั้งการประชุมอาเซียนว่าด้วยความร่วมมือด้านการเมืองและความมั่นคงในภูมิภาคเอเชีย-แปซิฟิก (ASEAN Regional Forum--ARF)

4.1.1 จุดเริ่มต้นของการจัดตั้ง

หลายประเทศในภูมิภาคเอเชีย-แปซิฟิก ได้เสนอให้มีการจัดตั้งองค์การความร่วมมือทางด้านความมั่นคง ตามรูปแบบต่อไปนี้เป็นคือ องค์การทางด้านความมั่นคงแบบ CSCE ของสหภาพโซเวียตในปี ค.ศ.1986 Consultative Conference for Peace ของเกาหลีใต้ในปี ค.ศ.1988 Pro-Soviet Forum ของมองโกเลีย Conference on Security and Cooperation in the Asia-Pacific ของออสเตรเลียที่ริเริ่มในปี ค.ศ.1990 North Pacific Cooperative Security Dialogue ที่นำเสนอโดยแคนาดาในปี ค.ศ.1990¹ อย่างไรก็ตาม ข้อเสนอเหล่านี้ ได้รับการปฏิเสธจากสหรัฐอเมริกา จีนและอาเซียน

การที่อาเซียนปฏิเสธข้อเสนอของประเทศเหล่านี้ ก็เนื่องมาจากอาเซียนไม่มั่นใจว่า ข้อเสนอที่มีแนวความคิดแบบตะวันตก จะมีความเหมาะสมในการแก้ไขปัญหาในภูมิภาคเอเชีย

---

¹Sorpong Peou, "The ASEAN Regional Forum: Stabilising Asia's Balance-of-Power System," in *Dynamo or Dynamite?: Cambodia's Future in ASEAN*, eds. Kao Kim Hourn and Jeffrey A. Kaplan (London: ASEAN Academic Press, 1999), p. 135.

ตะวันออกเฉียงใต้ ประกอบกับอาเซียนยังมีความรู้สึกหวาดระแวงว่า ประเทศเหล่านี้จะพยายามที่จะกลับเข้ามามีอิทธิพลต่อกิจการภายในภูมิภาคฯ และประการสำคัญคือ อาเซียนต้องการเป็นผู้ริเริ่มการแก้ไขปัญหาในภูมิภาคด้วยตนเองมากกว่าที่จะรับแนวความคิดจากประเทศนอกภูมิภาค

ปัญหาความมั่นคงในภูมิภาคเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ที่ประเทศสมาชิกอาเซียนมองว่า จะเป็นประเด็นที่จุดประกายความขัดแย้ง (flashpoint) คือ ปัญหาการอ้างกรรมสิทธิ์ในหมู่เกาะสแปรตลีย์ ซึ่งมีประเทศสมาชิกอาเซียนเข้าไปเกี่ยวพันด้วยถึง 3 ประเทศคือ มาเลเซีย ฟิลิปปินส์ และบรูไน โดยมีจีนเป็นประเทศคู่กรณีสำคัญ และเนื่องจากจีนได้มีการใช้กำลังในการแก้ไขความขัดแย้งถึงสองครั้งด้วยกัน และถึงแม้ว่าประเทศคู่กรณีของจีนส่วนใหญ่แล้วจะเป็นเวียดนาม แต่การพัฒนาศักยภาพทางการทหารของจีน ก็เป็นปัจจัยอีกประการหนึ่งที่ทำให้ประเทศสมาชิกอาเซียนเกิดความหวาดระแวงว่า จีนกำลังเตรียมการเพื่อใช้กำลังกับประเทศที่เกี่ยวข้องในปัญหาดังกล่าว ซึ่งการกระทำดังกล่าวจะส่งผลกระทบต่อเสถียรภาพและความมั่นคงภายในภูมิภาคฯ

การที่อินโดนีเซียไม่ได้เกี่ยวข้องกับกรณีการอ้างกรรมสิทธิ์ในหมู่เกาะสแปรตลีย์ ดังเช่น มาเลเซีย ฟิลิปปินส์ และบรูไน ส่งผลให้อินโดนีเซียคิดว่า ประเทศตนสามารถแสดงบทบาทในฐานะประเทศผู้ไกล่เกลี่ย (mediator) ที่ไม่มีส่วนได้ส่วนเสีย และยังจะได้ประโยชน์จากการหลีกเลี่ยงความขัดแย้งในทะเลจีนใต้ซึ่งจะขัดขวางเส้นทางการเดินเรือ (The Sea Lines of Communication--SLOC) ผ่านภูมิภาคเอเชียตะวันออกเฉียงใต้และเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ ดังนั้นอินโดนีเซียจึงเริ่มด้วยการจัดการประชุมเชิงปฏิบัติการเกี่ยวกับการจัดการความขัดแย้งที่อาจเกิดขึ้นในทะเลจีนใต้ (Workshop on Managing Potential Conflicts in the South China Sea) ขึ้นที่เมืองเด็นปาซาร์ (Denpasar) ประเทศอินโดนีเซียในวันที่ 22 มกราคม 1990² เพื่อเป็นเวทีให้จีนกับประเทศอื่นๆที่อ้างกรรมสิทธิ์ สามารถหันหน้ามาเจรจากันในประเด็นที่ไม่ใช่เรื่องอำนาจอธิปไตยอย่างไม่เป็นทางการ ดังเห็นได้จากคำกล่าวของรัฐมนตรีว่าการกระทรวงการต่างประเทศ นายอาลี อลาตตีที่ว่า “แนวคิดในการจัดการประชุมดังกล่าวเพื่อพูดคุยกันแบบไม่เป็นทางการไม่ใช่เพื่อเจรจาใดๆทั้งสิ้น³” ในการประชุมครั้งแรกนี้ มีเพียงเจ้าหน้าที่และนักวิชาการจากประเทศสมาชิกอาเซียนเท่านั้นที่เข้าร่วมการประชุม

²Tobias Ingo Nischalke, “Insights from ASEAN’s Foreign Policy Co-operation: the “ASEAN Way”, a Real Spirit or a Phantom,” *Contemporary Southeast Asia* Vol. 22, No. 1 (April 2000), p. 98.

³China and Indonesia Formally Resume Tie,” *Far Eastern Economic Review* (2 August 1990), p.12. อ้างใน Michael Antolik, “The ASEAN Regional Forum The Spirit of Constructive Engagement,” *Contemporary Southeast Asia* Vol. 16, No. 2 (September 1994), p. 123.

ต่อมา การประชุมเชิงปฏิบัติการครั้งที่ 2 ในเดือนมกราคม ค.ศ.1991จีน ได้หัน เวียดนาม และลาวได้รับเชิญให้เข้าร่วมการประชุมเชิงปฏิบัติการดังกล่าว⁴ โดยประเด็นที่มีการพิจารณากัน ส่วนใหญ่จะเป็นประเด็นทางด้านเทคนิค เช่น ความหลากหลายทางชีวภาพ ระดับและกระแสน้ำ ทะเล การใช้ทรัพยากร และความปลอดภัยในการเดินเรือและการขนส่งสินค้า⁵ ทั้งนี้ อินโดนีเซียมีความคาดหวังว่า การประชุมนี้จะสร้างความมั่นใจและความก้าวหน้าของการทูตเชิงป้องกัน (preventive diplomacy) ซึ่งจะนำไปสู่การลดการเผชิญหน้าในการแย่งชิงการอ้างกรรมสิทธิ์ อย่างไรก็ตาม จีนยืนยันที่จะใช้การเจรจาแบบทวิภาคีในการแก้ไขปัญหา ซึ่งอินโดนีเซียได้ออกมาคัดค้านข้อเสนอดังกล่าว โดยให้เหตุผลว่า มีประเทศคู่กรณี 3 ประเทศหรือมากกว่านั้นที่มีส่วนเกี่ยวข้องกับพื้นที่ดังกล่าว⁶

ในการประชุม ASEAN-PMC เมื่อวันที่ 22 กรกฎาคม 1991 ที่จัดขึ้น ณ กรุงจาการ์ตา ประเทศอินโดนีเซีย รัฐมนตรีว่าการกระทรวงการต่างประเทศญี่ปุ่น นายทาโร นากายามาได้เสนอแนวความคิดที่จะใช้การประชุม ASEAN-PMC เป็นเวทีในการเจรจาประเด็นทางด้านความมั่นคง ซึ่งข้อเสนอดังกล่าวมีการถกเถียงกันอย่างมากในที่ประชุม ทั้งนี้ เนื่องมาจากว่า การที่เขาเสนอให้ใช้ที่ประชุม ASEAN-PMC อภิปรายเรื่องความมั่นคง มีนัยแฝงอยู่ว่า สหภาพโซเวียตและจีนซึ่งไม่ได้เป็นสมาชิก ASEAN-PMC แต่มีบทบาทสำคัญยิ่งต่อปัญหาความมั่นคงในภูมิภาค จะไม่มีส่วนร่วมในการอภิปรายด้านความมั่นคงที่มีขึ้นนี้ โดยเจ้าหน้าที่กระทรวงการต่างประเทศของญี่ปุ่นพยายามอธิบายว่า ในระยะเริ่มแรก ควรจำกัดการอภิปรายเฉพาะประเทศที่เป็นมิตรกัน ต่อเมื่อผ่านไปสักระยะหนึ่งแล้วจึงค่อยพิจารณาเชิญชวนประเทศอื่นให้เข้าร่วม แนวความคิดเช่นนี้ของ

⁴Lee Lai To, "The South China Sea-China and Multilateral Dialogues," *Security Dialogue* Vol. 30, No. 2 (1999), pp. 165-178.

⁵ดูรายละเอียดในภาคผนวก ง. , หน้า 168.

⁶Allen S. Whiting, "ASEAN Eyes China: The Security Dimension," *Asian Survey* Vol. 37, No. 4 (April 1997), p. 305.

การประชุม ASEAN-PMC เป็นการประชุมระหว่างประเทศสมาชิกอาเซียนกับประเทศคู่เจรจา (Dialogue Partners) อันประกอบด้วย ประชาคมยุโรป (ค.ศ.1972) ออสเตรเลีย (ค.ศ.1974) นิวซีแลนด์ (ค.ศ. 1975) ญี่ปุ่น (ค.ศ.1977) แคนาดา (ค.ศ.1977) สหรัฐอเมริกา (ค.ศ.1977) และโครงการพัฒนาแห่งสหประชาชาติหรือ The United Nations Development Programme--UNDP (ค.ศ.1977) โดย UNDP เป็นหน่วยงานหลักที่ให้ความช่วยเหลือทางการเงินและทางด้านเทคนิคต่ออาเซียน ปัจจุบัน UNDP ไม่ได้เป็นประเทศคู่เจรจาของอาเซียนแล้ว อ่านเพิ่มเติมได้ใน E.A. Hamzah, "Dialogue Partners," in *The ASEAN Reader*, comp. K.S. Sandhu, Sharon Siddique et al (Singapore: Institute of Southeast Asia Studies, 1992), pp. 69-71.

ญี่ปุ่น ได้ก่อให้เกิดความไม่พอใจแก่สหภาพโซเวียตและจีนที่เข้าร่วมการประชุมตามคำเชิญของ มาเลเซียเป็นประเทศเจ้าภาพ

อย่างไรก็ตาม ข้อเสนอดังกล่าวไม่ได้รับการตอบรับจากที่ประชุม ASEAN-PMC หรือแม้ แต่ประเทศสมาชิกอาเซียน⁷ ทั้งที่ความจริงแล้วข้อเสนอของนากายามาเป็นการหยิบยืมมาจาก ข้อเสนอแนะในการประชุม ASEAN-ISIS^{*} ครั้งที่ 6 ในระหว่างวันที่ 2-3 มิถุนายน 1991^{**} ซึ่งในที่

⁷Akiko Fukushima, *Japanese Foreign Policy: the Emerging Logic of Multilateralism* (New York: St. Martin's Press, 1999), p. 43.

^{*}**สถาบันศึกษาความมั่นคงและนานาชาติของอาเซียน** (ASEAN Institutes of Strategic and International Studies--ASEAN-ISIS) เป็นองค์การที่ไม่ใช่รัฐบาล ทำหน้าที่ส่งเสริมความร่วมมือและประสานงานระหว่างนักวิชาการ นักวิเคราะห์กับที่ประชุมอาเซียน กิจกรรมมีตั้งแต่การศึกษาทิศทางของนโยบาย การแลกเปลี่ยนข้อมูลและความคิดเห็นระหว่างกัน จัดตั้งขึ้นเป็นครั้งแรกที่บาหลี ประเทศอินโดนีเซีย ในเดือนกันยายน ค.ศ.1984 ในระยะเริ่มแรก ASEAN-ISIS มีตัวแทนจาก 4 ประเทศสมาชิกอาเซียน อันประกอบด้วย Center for Strategic and International Studies--CSIC ของอินโดนีเซีย Institute of Strategic and International Studies--ISIS ของมาเลเซีย Institute of International Affairs--SIIA ของสิงคโปร์ Institute for Security and International Studies--ISIS ของไทย และตัวแทนเอกชนจากฟิลิปปินส์ ต่อมาในปี ค.ศ.1988 ASEAN-ISIS ได้เริ่มดำเนินการอย่างทางการ โดยมีการประกาศกฎบัตรที่ประเทศสิงคโปร์ ต่อมาในปี ค.ศ.1991 Institute of Strategic and Development Studies--ISDS ของฟิลิปปินส์ก็ได้เข้าเป็นสมาชิก Institute for International Relations ของเวียดนามเข้าร่วมในปี ค.ศ.1996 และในปี ค.ศ.1997 Institutes of Strategic and International Studies ของพม่าและลาวเข้าร่วมเป็นลำดับต่อมา ปัจจุบัน The Cambodian Institute for Cooperation and Peace--CICP ของกัมพูชาเข้าร่วมองค์การดังกล่าว ส่วนบรูไนไม่ได้มีการจัดตั้งสถาบันเพื่อเข้าร่วมการประชุม อ่านเพิ่มเติมได้ใน Daljit Singh, "Evolution of the Security Dialogue Process in the Asia-Pacific," in *Southeast Asian Perspectives on Security*, ed. Derek da Cunha (Singapore: Institute of Southeast Asian Studies, 2000), p. 52. Noda Makito, "The Role of Nonstate Actors in Building an ASEAN Community," in *Road to ASEAN-10: Japanese Perspectives on Economic Integration*, eds. Sekiguchi Sueo and Noda Makito (Singapore: Institute of Southeast Asian Studies, 1999), p. 182.

^{**}นายยูคิโอะ ซาโตะ อธิบดีกรมข่าวสารและการวางแผน ซึ่งเป็นผู้ยกร่างสุนทรพจน์ของรัฐมนตรีว่าการกระทรวงการต่างประเทศญี่ปุ่น นายทาโร นากายามา ได้รับเชิญให้เข้าร่วมการประชุม ASEAN-ISIS ครั้งที่ 6 ณ กรุงจาการ์ตา อินโดนีเซีย ระหว่างวันที่ 2-3 มิถุนายน 1991 ในฐานะผู้สังเกตการณ์ ที่ประชุมมีความเห็นพ้องต้องกันว่า ถึงเวลาแล้วที่จะสร้างเวทีการเจรจาทางด้านความมั่นคง แต่ยังมีความขัดแย้งกันในกรณีการเข้าร่วมของประเทศคอมมิวนิสต์ (จีนและสหภาพโซเวียต) อ่านเพิ่มเติมได้ใน Paul Midford, "Japan's leadership role in East Asian Security Multilateralism: the Nakayama Proposal and the logic of reassurance," *The Pacific Review* Vol. 13, No. 3 (2000), pp. 367-397.

ประชุม ASEAN-ISIS ดังกล่าว ยังเสนอให้มีการจัดการประชุมเจ้าหน้าที่อาวุโส (Senior Officials Meeting--SOM) เพื่อทำหน้าที่สนับสนุนกระบวนการการประชุม ASEAN-PMC⁸ ถึงแม้ว่าข้อเสนอของญี่ปุ่นจะได้รับการปฏิเสธก็ตาม แต่นี่ก็เป็นการแสดงให้เห็นถึงความมุ่งมั่นที่จะมีบทบาททางด้านการเมืองและความมั่นคงของญี่ปุ่นในยุคหลังสงครามเย็น อันเป็นผลมาจากการผลักดันของสหรัฐอเมริกาที่ต้องการให้ญี่ปุ่นเข้ามามีส่วนในการรับผิดชอบประเด็นความมั่นคงระหว่างประเทศมากขึ้น (burden sharing) ประกอบกับญี่ปุ่นเองก็มีความมั่นใจมากขึ้น จากการที่ประสบความสำเร็จในการพัฒนาเศรษฐกิจของตน

อย่างไรก็ตาม การที่อาเซียนปฏิเสธข้อเสนอของนากายามา ก็เนื่องมาจากสาเหตุสำคัญ 3 ประการคือ ประการแรก ข้อเสนอของ ASEAN-ISIS ในการประชุมเมื่อเดือนมิถุนายน ค.ศ.1991 นั้น ทางที่ประชุม ASEAN-ISIS ได้ตั้งใจจะเสนอในการประชุมสุดยอดที่สิงคโปร์ในปี ค.ศ.1992 แต่การเสนอของนากายามาในเดือนกรกฎาคม ค.ศ.1991 จึงเสมือนเป็นการตัดหน้าอาเซียน ประการที่สอง ข้อเสนอของนากายามา ได้นำเข้าสู่ที่ประชุมโดยไม่ได้ขอความสนับสนุนจากสหรัฐอเมริกา และประเทศสมาชิกอาเซียนก่อนล่วงหน้า และประการสุดท้าย ความคิดริเริ่มดังกล่าวควรมาจากการเสนอของประเทศมหาอำนาจขนาดเล็กในภูมิภาคเอเชีย-แปซิฟิก มากกว่าที่จะมาจากประเทศอภิมหาอำนาจ⁹

นอกจากความพยายามของประเทศต่างๆ ในการเสนอแนวความคิดเพื่อจัดการกับปัญหาทางด้านความมั่นคงในยุคหลังสงครามเย็นแล้ว สหประชาชาติในฐานะองค์การระดับโลกก็ได้มีการเรียกร้องให้องค์การในระดับภูมิภาคเข้ามามีบทบาทในการแก้ไขปัญหามากขึ้น โดยในการประชุมสุดยอดของคณะมนตรีความมั่นคงแห่งสหประชาชาติ เมื่อวันที่ 31 มกราคม 1992 นายบุญโทรส บุญโทรส กาลี เลขาธิการสหประชาชาติ ได้เสนอรายงานที่มีชื่อว่า “แผนการดำเนินงานเพื่อสันติภาพ”(Agenda for Peace)¹⁰ เพื่อเรียกร้องให้ประเทศต่างๆ ในแต่ละภูมิภาคมีส่วนร่วมในการเสริมสร้างสันติภาพของโลก โดยเอกสารดังกล่าวได้เสนอหนทางในการสร้างสันติภาพผ่านความร่วมมือและการปรึกษาหารือระหว่างสหประชาชาติและองค์การระหว่างประเทศระดับภูมิภาคด้วย

⁸Noda Makito, "The Role of Nonstate Actors in Building an ASEAN Community," in *Road to ASEAN-10: Japanese Perspectives on Economic Integration*, eds. Sekiguchi Sueo and Nuda Makito (Singapore: Institute of Southeast Asian Studies, 1999), p. 183.

⁹Akiko Fukushima, op.cit., p. 144.

¹⁰มานพ เมฆประยูรทองและกิตติศักดิ์ วรรณนะภูติ, *สหประชาชาติ: สันติภาพกับการพัฒนา* (กรุงเทพฯ : สมาคมสหประชาชาติแห่งประเทศไทย, 2538), หน้า 26.

วิธีการ 3 รูปแบบคือ การทูตเชิงป้องกัน (preventive diplomacy) การรักษาสันติภาพ (peace-keeping) และการสร้างสันติภาพ(peace-making) โดยมีจุดมุ่งหมายให้ประเทศต่างๆ ร่วมกันพิจารณาปัญหาที่จะกระทบต่อสันติภาพในแต่ละภูมิภาค และร่วมกันกำหนดมาตรการแก้ไขปัญหานั้นๆ ซึ่งในบางกรณีอาจต้องเรียกร้องให้ประเทศนอกกลุ่มเข้ามามีบทบาทในการแก้ปัญหาด้วย

ทั้งนี้ เลขาธิการสหประชาชาติได้ให้ความสำคัญกับการใช้การทูตเชิงป้องกันเพื่อสกัดกั้นไม่ให้ความขัดแย้งเกิดขึ้น โดยเสนอให้ประเทศต่างๆ สร้างความมั่นใจระหว่างกันโดยอาศัยมาตรการต่างๆ (confidence-building measures) อาทิ การปรึกษาหารือร่วมกันอย่างเปิดเผยและจริงใจ การสร้างระบบเตือนภัยล่วงหน้า (early-warning system) บนพื้นฐานของการแลกเปลี่ยนข้อมูลทางด้านความมั่นคงและการทหารอย่างเป็นทางการเป็นระบบระหว่างประเทศในภูมิภาค เป็นต้น¹¹

ต่อมา ในการประชุมสุดยอดของอาเซียนเมื่อเดือนมกราคม ค.ศ.1992 ASEAN-ISIS ได้เสนอรายงาน(Memorandum)ที่มีชื่อว่า "A Time for Initiative : Proposals for the Consideration of the Fourth Summit"¹² ต่อที่ประชุมสุดยอดอาเซียน โดย ASEAN-ISIS ได้เสนอความร่วมมือที่สำคัญ 3 ประการคือ ประการที่หนึ่ง สนับสนุนให้มีความร่วมมือทางการเมืองและความมั่นคงในภูมิภาคเอเชีย-แปซิฟิก โดยอาศัยเวทีการประชุม ASEAN-PMC ซึ่งสามารถทำให้อาเซียนเป็นแกนนำ ข้อเสนอนี้ได้รับการตอบรับจากนายกรัฐมนตรีของไทยคือ นายอานันท์ ปันยารชุน ที่ได้กล่าวว่า "พวกเราในอาเซียนเชื่อว่า นี่เป็นเวลาที่จะจัดการกับปัญหาความมั่นคงด้วยตัวเราเองและพวกเราต้องอาศัยความเข้มแข็งภายใน และลดการพึ่งพิงประเทศมหาอำนาจภายนอก"¹³ ประการที่สอง Memoranda ได้เสนอให้ประเทศอื่นๆ ในภูมิภาคเอเชีย-แปซิฟิก ภาคนานูวตี (accession) ในสนธิสัญญามิตรภาพและความร่วมมือ (Treaty of Amity and Cooperation in Southeast Asia--TAC) รวมทั้ง ต้องการให้อาเซียนจัดการประชุมสุดยอดอย่าง

¹¹Linda J. Perkin, "ASEAN-UN Cooperation for Peace and Preventive Diplomacy: A United Nations Perspective," in *ASEAN-UN Cooperation in Preventive Diplomacy*, ed. Sarasin Viraphol and Werner Pfening (Bangkok: Ministry of Foreign Affairs, 1995), p. 9.

¹²ดูข้อมูลฉบับสมบูรณ์ได้ในภาคผนวก จ., หน้า 181.

¹³Agence France Press (AFP, Hong Kong), 25 January 1992 ; Foreign Broadcast Information Service, Daily Report/East Asia (hereafter cited as FBIS, DR/EA), 27 January 1992, p. 2. อ้างใน Michael Antolik, "The ASEAN Regional Forum: the Spirit of Constructive Engagement," *Contemporary Southeast Asia* Vol. 16, No. 2 (September 1994), p. 119.

สมัครและประการสุดท้าย เป็นประเด็นความร่วมมือทางด้านเศรษฐกิจรายงาน เสนอให้อาเซียนสร้างเขตการค้าเสรีอาเซียน(ASEAN Free Trade Area--AFTA) เพื่อส่งเสริมความร่วมมือทางเศรษฐกิจ จากที่ประชุมสุดยอดของอาเซียน จึงได้นำข้อเสนอทั้งหมดของ ASEAN-ISISที่ได้กล่าวมานี้มาปรับใช้¹⁴ นอกจากรายงานฉบับนี้แล้ว ASEAN-ISISยังได้เสนอ ASEAN-ISIS Memoranda อีกหลายฉบับ ซึ่งมีส่วนสำคัญในการกำหนดนโยบายของอาเซียน

นอกจากนี้ ที่ประชุมสุดยอดของอาเซียนได้แถลงถึงความต้องการที่จะให้มีการจัดการประชุมทางด้านความมั่นคง ดังที่ระบุไว้ในปฏิญญาสิงคโปร์ว่า “อาเซียนสามารถใช้การประชุมที่จัดตั้งขึ้นเพื่อสนับสนุนการเจรจาเกี่ยวกับประเทศนอกภูมิภาคในการเสริมสร้างความมั่นคงในภูมิภาคแถบนี้ พอกับการเจรจาระหว่างประเทศสมาชิกอาเซียนเกี่ยวกับความร่วมมือทางด้านความมั่นคง (ดังเช่น การสัมมนาทางด้านความมั่นคงในภูมิภาคเอเชีย-แปซิฟิกที่จัดขึ้นในปี ค.ศ.1991 และการประชุมเชิงปฏิบัติการเกี่ยวกับการจัดการความขัดแย้งที่อาจเกิดขึ้นในทะเลจีนใต้ที่จัดขึ้นที่บาหลีในปี ค.ศ.1990 และที่บันดุงในปี ค.ศ.1991) ซึ่งเป็นการนำปฏิญญาสมานฉันท์ (Declaration of ASEAN Concord) ของปี ค.ศ.1976 มาใช้อย่างเต็มที่ ดั่งนั้น เพื่อส่งเสริมความพยายามนี้ อาเซียนควรเจรจากับประเทศนอกภูมิภาคในเรื่องการเมืองและความมั่นคงให้มากขึ้น โดยการประชุม ASEAN-PMC”¹⁵

¹⁴Daljit Singh, op.cit., p.53.

¹⁵ASEAN-ISIS Memoranda ประกอบด้วย A Time for Initiative : Proposals for the Consideration of the Fourth Summit (เดือนมกราคม ค.ศ.1992) ; The Environment and Human Rights in International Relations : An Agenda for ASEAN's Policy Approaches and Responses (เดือนกรกฎาคม ค.ศ.1992) ; Enhancing ASEAN's Security Co-operation (5 มิถุนายน 1993) ; Confidence Building Measures in Southeast Asia (เดือนธันวาคม ค.ศ.1993) ; The South China Sea Disputes : Renewal of a Commitment for Peace (เดือนพฤษภาคม ค.ศ.1995) และในปี ค.ศ.1997 สถาบันศึกษาความมั่นคงและนานาชาติของอาเซียน เตรียมร่างรายงานเกี่ยวกับหลักการบริหารความสัมพันธ์ทางการเมืองกับจีน และวิสัยทัศน์ของอาเซียน เพื่อเสนอต่อที่ประชุมระดับรัฐมนตรีว่าการต่างประเทศในเดือนกรกฎาคมและรายงานอื่นๆ เกี่ยวกับอนาคตของการประชุม ARF เพื่อเสนอต่อที่ประชุม ARF ในปี ค.ศ.1997 อ่านเพิ่มเติมได้ใน Malaya C. Ronas, "ASEAN-ISIS as a forum on regional policy issues : a Philippine perspective," in Dynamo or Dynamite?: Cambodia's Future in ASEAN, ed. Kao Kim Hourn and Jeffrey A. Kaplan (London: ASEAN Academic Press, 1999), pp. 212-216. และ Daljit Singh, op.cit., p. 59.

¹⁵ASEAN Secretariat, ASEAN: An Overview (Jakarta: ASEAN Secretariat, 1995), p. 61.

ต่อมาในการประชุม ASEAN-PMC ปีเดียวกัน ญี่ปุ่นได้กล่าวสนับสนุนการจัดตั้งเวทีการประชุมแบบพหุภาคีว่า สหรัฐอเมริกากำลังประสบปัญหาทางด้านเศรษฐกิจและมีหนี้สินมากมาย จึงไม่สามารถรับผิดชอบหรือแก้ไขปัญหาความขัดแย้งในภูมิภาคเอเชีย-แปซิฟิกดังที่เคยเป็นมาในอดีต ดังนั้น ญี่ปุ่น จีน เกาหลีใต้ ไต้หวัน กลุ่มอาเซียน ออสเตรเลีย และนิวซีแลนด์ ซึ่งมีความเจริญก้าวหน้าทางเศรษฐกิจ และมีศักยภาพมากพอควรทำเข้ามาทำรับผิดชอบในการรักษาสันติภาพและแก้ไขปัญหาความมั่นคง แนวความคิดของญี่ปุ่นนอกจากจะเป็นการจุดประกายความคิดให้กับประเทศสมาชิกอาเซียนในการจัดตั้งการประชุมอาเซียนว่าด้วยความร่วมมือด้านการเมืองและความมั่นคงในภูมิภาคเอเชีย-แปซิฟิก (ASEAN Regional Forum--ARF) ยังเป็นที่ชื่นชอบของประเทศต่างๆในเอเชีย ทั้งนี้ เป็นเพราะว่าหลายประเทศเช่น เกาหลีใต้ จีน และประเทศสมาชิกอาเซียน ยังมีความเกรงกลัวญี่ปุ่น เนื่องจากจากประสบการณ์ที่ญี่ปุ่นเคยแสดงความทารุณในสงครามโลกครั้งที่ 2 และญี่ปุ่นเองก็ไม่เคยชดใช้ค่าเสียหายให้แก่ผู้ที่ได้รับเคราะห์กรรมจากสิ่งที่ทหารญี่ปุ่นทำไว้ ประเทศเหล่านี้จึงไม่ไว้วางใจญี่ปุ่นและเห็นว่า ถ้าญี่ปุ่นต้องการแสดงบทบาททางด้านทหารและความมั่นคงของตน ก็ต้องทำร่วมกับสหรัฐอเมริกาหรือภายใต้กรอบของสหประชาชาติ

ดังนั้น ข้อเสนอของญี่ปุ่นที่ให้การจัดการกับปัญหาทางด้านความมั่นคงโดยใช้เวทีการเจรจาแบบพหุภาคีจึงได้รับการตอบรับอย่างดี ทั้งนี้เพราะอาเซียนต้องการจะรวมญี่ปุ่นไว้ในเวทีการเจรจาดังกล่าวเพื่อป้องกันการที่ญี่ปุ่นอาจจะกระทำฝ่ายเดียว (unilateral) ในอนาคต เนื่องจากในขณะนั้น ญี่ปุ่นกำลังมีความสนใจทะเลจีนใต้และเส้นทางการเดินเรือ (Sea Line of Communication--SLOC) มากซึ่งในอนาคตญี่ปุ่นอาจต้องการยึดครองดินแดนนี้¹⁶ อย่างไรก็ตาม ประเทศสมาชิกอาเซียนยังไม่สามารถตกลงกันได้ในประเด็นการเข้าร่วมของประเศมหาอำนาจ เนื่องจากว่าอินโดนีเซียและมาเลเซียซึ่งมีความห่วงใยเกี่ยวกับอิทธิพลของประเศมหาอำนาจได้ออกมาคัดค้านการขยายและการจัดตั้งเวทีการเจรจาแบบพหุภาคีเพื่อความร่วมมือทางด้านความมั่นคง¹⁷

¹⁶ชัยโชค จุลศิริวงศ์, “มโนทัศน์ของไทยต่อการเสริมสร้างอำนาจรัฐในเอเชียตะวันออกเฉียงใต้หลังยุคสงครามเย็น : ศึกษากรณีการประชุมอาเซียนว่าด้วยความร่วมมือด้านการเมืองและความมั่นคงในภูมิภาคเอเชีย-แปซิฟิก (ARF),” เอกสารประกอบคำบรรยายวิชา นโยบายต่างประเทศของไทย, หน้า 4.

¹⁷Leszek Buszynski, “Southeast Asia in the Post Cold War Era,” *Asian Survey* Vol. 32, No. 9 (1992), p. 847.

4.1.2 ปัจจัยที่มีอิทธิพลในการจัดตั้งการประชุม ARF

ปัจจัยที่มีส่วนสำคัญในการผลักดันให้มีการจัดตั้งการประชุมอาเซียนว่าด้วยความร่วมมือทางด้านความมั่นคงในภูมิภาคเอเชีย-แปซิฟิกคือ การแปรเปลี่ยนพฤติกรรมของจีนต่อปัญหาการแย่งชิงกรรมสิทธิ์ในหมู่เกาะสแปรตลีย์ จากท่าทีประนีประนอมมาเป็นท่าทีที่แข็งกร้าว ดังนี้

ในช่วงสงครามเย็น จีนได้แสดงท่าทีประนีประนอมต่อประเทศอาเซียนในกรณีปัญหาหมู่เกาะสแปรตลีย์เป็นผลมาจากการที่จีนแสวงหาแนวร่วมในการต่อต้านการขยายตัวของสหภาพโซเวียตศัตรูหมายเลขหนึ่งและของเวียดนามลูกสมุนในภูมิภาคเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ซึ่งในอดีตจีนถือว่าเป็นเขตอิทธิพลของตน ต่อมา ภายหลังจากเหตุการณ์เทียนอันเหมินในปี ค.ศ.1989 จีนได้ถูกกดดันและคว่ำบาตรจากประเทศตะวันตกโดยเฉพาะอย่างยิ่งสหรัฐอเมริกา ดังนั้น จึงทำให้จีนต้องหันกลับไปหาพันธมิตรเดิมคือ อาเซียน เพื่อหลีกเลี่ยงการถูกโดดเดี่ยวจากนานาประเทศและเพื่อหาแนวร่วมในต่อต้านการกดดันจากประเทศตะวันตก ในขณะที่เดียวกันก็เพื่อให้เกิดการพัฒนาเศรษฐกิจของประเทศตามนโยบายสี่ทันสมัยดำเนินต่อไป

จากปัจจัยดังกล่าวข้างต้น จีนจึงจำเป็นต้องยับยั้งชั่งใจในการกระทำใดๆที่จะส่งผลกระทบต่อเสถียรภาพและความสมดุลทางยุทธศาสตร์ในภูมิภาคฯ และบั่นทอนความไว้วางใจของประเทศในภูมิภาคเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ ซึ่งนอกจากจะส่งผลกระทบต่อการพัฒนาเศรษฐกิจของจีนแล้ว ยังเป็นอุปสรรคต่อการร่วมมือกับประเทศเหล่านี้ ขณะเดียวกัน จีนก็พยายามแสดงท่าทีประนีประนอมด้วยการประกาศว่า จีนจะไม่ใช้กำลังในการแก้ไขปัญหากับประเทศสมาชิกอาเซียน และจะไม่นำเรื่องอำนาจอธิปไตยเหนือหมู่เกาะสแปรตลีย์มาเจรจากันในช่วงนี้ รวมทั้งเสนอให้มีการพัฒนาร่วมกันในบริเวณหมู่เกาะดังกล่าว

แต่จากการที่จีนมีความหวาดระแวงต่อความพยายามของอินโดนีเซียในการแก้ไขปัญหการอ้างกรรมสิทธิ์ในกรอบของการประชุมเชิงปฏิบัติการเกี่ยวกับการจัดการความขัดแย้งที่อาจเกิดขึ้นในทะเลจีนใต้ อันเป็นผลสืบเนื่องมาจากในอดีตอินโดนีเซียเคยผนวกดินแดน 50,000 ตารางกิโลเมตรที่จีนเชื่อว่าเป็นดินแดนในหมู่เกาะสแปรตลีย์ ตามข้อตกลงซึ่งมีการลงนามร่วมกันระหว่างอินโดนีเซียและมาเลเซีย ในปี ค.ศ.1969 โดยระบุว่า บริเวณดังกล่าวเป็นไหล่ทวีประหว่างประเทศ

---

¹ ข้อเสนอของจีนดังกล่าวได้เกิดขึ้นมาตั้งแต่ปี ค.ศ.1990 โดยจะเห็นได้จากคำกล่าวของประธานาธิบดีหยางชางคุน นายกรัฐมนตรีหลี่เฉิง และรัฐมนตรีว่าการกระทรวงการต่างประเทศ เฉียนฉีเจิน

ทั้งสอง¹⁸ และการพัฒนาความสัมพันธ์ระหว่างอาเซียนกับเวียดนามนับตั้งแต่ปี ค.ศ.1988 ที่จีนใช้กำลังในการแก้ไขปัญหามุมเกาะสแปรตลีย์กับเวียดนาม โดยเวียดนามเป็นฝ่ายเสนอให้มีการเจรจากับมาเลเซีย บรูไน ฟิลิปปินส์ และอินโดนีเซีย (ซึ่งมีปัญหาเรื่องหมู่เกาะ Natuna กับเวียดนาม) เพื่อแก้ไขปัญหามุมเกาะสแปรตลีย์โดยไม่มีจีนเข้าร่วม ภายหลังจากที่จีนปฏิเสธที่จะเจรจากับเวียดนามหลังการใช้กำลังเข้าไปยึดครองเกาะบางส่วนในหมู่เกาะสแปรตลีย์ โดยเวียดนามมีความเชื่อว่า การเจรจาดังกล่าวเรื่องปัญหามุมเกาะสแปรตลีย์กับประเทศสมาชิกอาเซียนโดยลำพัง จะทำได้ง่ายกว่าการเจรจากับจีน เนื่องจากเวียดนามกับประเทศอาเซียนเหล่านี้มีจุดยืนที่คล้ายคลึงกัน อาจจะตกลงแบ่งผลประโยชน์ระหว่างคู่กรณีพิพาทได้ และอาจนำข้อตกลงไปเจรจาดูเรื่องกับจีนในภายหลัง ซึ่งก็จะทำให้ประเทศเหล่านี้ได้เปรียบและมีน้ำหนักในการเจรจาระหว่างกับเวียดนามตระหนักดีว่าประเทศเหล่านี้มีความหวาดระแวงไม่ไว้ใจจีนเป็นทุนเดิมอยู่แล้ว จึงต้องการแสวงหาประโยชน์จากความรู้สึกต่อต้านจีนสร้างแนวร่วมทางการทูต

แต่ความพยายามทางการทูตของเวียดนามในช่วงเวลาดังกล่าวยังไม่สัมฤทธิ์ผลเท่าใดนั้น เนื่องจากการแก้ไขปัญหาก็ยังไม่สำเร็จลุล่วง และแนวโน้มในการปรับปรุงความสัมพันธ์ระหว่างจีนกับเวียดนามยังไม่เด่นชัด อีกทั้ง ประเทศสมาชิกอาเซียนเหล่านี้ก็ยังลังเลใจที่จะร่วมมือกับเวียดนามต่อต้านจีน ประการสุดท้าย ประเทศสมาชิกอาเซียนตระหนักดีว่า จีนเป็นประเทศมหาอำนาจในภูมิภาคนี้ การกระทำใดๆ ที่เกี่ยวข้องกับผลประโยชน์ของจีนโดยไม่ปรึกษาหารือกับจีนย่อมเป็นนโยบายที่เสี่ยงอันตรายอย่างยิ่ง¹⁹

ดังนั้น เมื่อปัญหาก็มีพหุชาติคลี่คลายลงจนนำไปสู่การลงนามในสนธิสัญญากรุงปารีสในเดือนตุลาคม ค.ศ.1991 ปัญหาที่เป็นอุปสรรคต่อการพัฒนาความสัมพันธ์ระหว่างอาเซียนและเวียดนามหมดสิ้นไป ได้นำไปสู่ความกระตือรือร้นของประเทศสมาชิกอาเซียนในการรับเวียดนามเข้าเป็นสมาชิกประเทศที่ 7²⁰ ซึ่งทางฝ่ายเวียดนามเองก็ได้แสดงความจำนงค์จะเข้าเป็นสมาชิกอาเซียนมาตั้งแต่ปลายปี ค.ศ.1991 ในระหว่างการเยือนประเทศอินโดนีเซีย สิงคโปร์ และไทยของ

¹⁸Sheng Lijun, "Beijing and Spratlys," *Issues and Studies* Vol. 3, No.7 (July 1995), p. 27.

¹⁹บัณฑิต กรเกษม, บทบาทของจีนและอาเซียนในการแก้ไขข้อขัดแย้งเกี่ยวกับการอ้างกรรมสิทธิ์เหนือหมู่เกาะสแปรตลีย์ (วิทยานิพนธ์ วิทยาลัยเสนาธิการทหาร สถาบันวิชาการป้องกันประเทศ, 2536), หน้า 49.

²⁰Sheng Lijun, op.cit., p. 28.

นายกรัฐมนตรีน โว วัน เกียต (Vo Van Kiet)²¹ จากปรากฏการณ์ดังกล่าว ทำให้จีนมองว่าประเทศสมาชิกอาเซียนกำลังรวมกลุ่มเพื่อต่อรองกับจีนในกรณีพิพาทหมู่เกาะดังกล่าว

ดังนั้น จีนจึงได้ประกาศกฎหมายอาณาเขตทางทะเลและเขตต่อเนื่อง (Law on the Territorial Sea and the Contiguous Zone) ในวันที่ 25 กุมภาพันธ์ 1992²² เพื่อตอบโต้การกระทำที่เป็นการทำหายของฝ่ายตรงข้าม และเพื่อเป็นการปกป้องอาณาเขตของตน ทั้งนี้ มาตราที่ 2 ได้ระบุว่า

“อาณาเขตของจีน ประกอบด้วยผืนแผ่นดินใหญ่ของสาธารณรัฐประชาชนจีน และหมู่เกาะชายฝั่งทะเล ไต้หวันและหมู่เกาะทั้งหมด ซึ่งประกอบด้วยหมู่เกาะเตียวหยู (Diaoyutai Islands) หมู่เกาะเผิงหู (Penghu Islands) หมู่เกาะตงซา (Dongsha Islands) หมู่เกาะซีซา (Xisha Islands) หมู่เกาะจงซา (Zhongsha Islands) และหมู่เกาะน่านซา (Spratly) รวมทั้งเกาะอื่นๆซึ่งเป็นของสาธารณรัฐประชาชนจีน²³”

การที่จีนได้กล่าวอ้างทำที่ของตนในกฎหมายอาณาเขตทางทะเลและเขตต่อเนื่อง (Law of the People's Republic of China on the Territorial Sea and the Contiguous Zone) ก็เพื่อเป็นการอ้างอำนาจอธิปไตยของจีนเหนือหมู่เกาะสแปรตลีย์ และการให้อำนาจแก่กองทัพเรือของจีนในการขับไล่ผู้ล่วงล้ำ (trespassers) โดยใช้กำลัง²⁴ ซึ่งการอ้างสิทธิในเช่นนี้ ทำให้จีนสามารถขยายอำนาจอธิปไตยได้ถึง 1,000 ไมล์ทะเล* ครอบคลุมเกาะทุกเกาะในทะเลจีนใต้ อันส่ง

²¹ กัณยรัตน์ อังคณวิศัลย์, *ความสัมพันธ์ระหว่างจีนและเวียดนามในบริบทของอาเซียน: ยุคหลังสงครามเย็น* (สารนิพนธ์ รัฐศาสตร์มหาบัณฑิต คณะรัฐศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, 2541), หน้า 58.

²² Tobias Ingo Nischalke, op.cit., p. 99.

²³ Law of the People's Republic of China on the Territorial Sea and the Contiguous Zone (China: Legislative Affairs Commission of the Standing Committee of the National People's Congress of the People's Republic of China, 1992). อ้างใน Shee Poon Kim, “The South China Sea in China's Strategic Thinking,” Contemporary Southeast Asia Vol. 19, No. 4 (March 1998), p. 380.

²⁴ Chen Jie, “China's ASEAN Policy in the 1990's: Pushing for Regional Multipolarity,” Asian Survey Vol. 34, No. 10 (October 1994), p. 898.

* การขยายพื้นที่ทางทะเลดังกล่าวของจีนได้ครอบคลุมถึงเกาะเตียวหยู (ตามชื่อเรียกของจีน) หรือที่ญี่ปุ่นเรียกว่า เกาะเซนกากุ ทำให้จีนและญี่ปุ่นมีความขัดแย้งในเรื่องกรรมสิทธิ์เหนือเกาะดังกล่าว

ผลกระทบต่อความมั่นคงของประเทศต่างๆ ในภูมิภาคเอเชีย-แปซิฟิก ทั้งนี้ เนื่องจากว่า หมู่เกาะเหล่านี้ตั้งอยู่บนเส้นทางการเดินเรือไปมาระหว่างมหาสมุทรอินเดียและมหาสมุทรแปซิฟิก ดังนั้น การครอบครองหมู่เกาะในทะเลจีนใต้ จึงเป็นการคุกคามต่อเสรีภาพในการเดินเรือและการบินพาณิชย์

นอกจากการประกาศกฎหมายดังกล่าวแล้ว จีนยังมีพฤติกรรมที่แสดงถึงการมีเจตนาที่ไม่โปร่งใสหรือบริสุทธิใจคือ ประการแรก จีนมีการเพิ่มงบประมาณทางทหาร รวมทั้งการซื้ออาวุธจากรัสเซีย คือ เครื่องบินโจมตีพิสัยไกลรุ่น SU -26 ซึ่งการกระทำดังกล่าวทำให้ประเทศอาเซียนมองว่า จีนมีความตั้งใจที่จะเพิ่มพูนกำลังอาวุธเพื่อทำการอ้างกรรมสิทธิ์เหนือน่านน้ำประชิดชายฝั่งของจีน ประการที่สอง จีนได้นำคณะสำรวจเป็นจำนวนมากของจีนไปยังทะเลจีนใต้เพื่อยืนยันการอ้างกรรมสิทธิ์ในพื้นที่ดังกล่าว ประการที่สาม จีนได้ลงนามอนุญาตให้บริษัท Crestone Energy Corporation จากเมืองเดนเวอร์สหรัฐอเมริกาให้เข้าไปสำรวจน้ำมันและก๊าซธรรมชาติในพื้นที่ขัดแย้งในบริเวณหมู่เกาะสแปรตลีย์ในเดือนพฤษภาคม และประการสุดท้าย จีนได้ส่งกองกำลังทหารเข้าไปครอบครองโขดหินในหมู่เกาะสแปรตลีย์ในเดือนกรกฎาคม ในปีเดียวกัน²⁵

ในกรณีดังกล่าว อาเซียนได้ทำการตอบโต้การกระทำของจีน โดยที่ประชุมประจำปีรัฐมนตรีว่าการกระทรวงการต่างประเทศของอาเซียน (ASEAN Ministerial Meeting) ที่มะนิลา ประเทศฟิลิปปินส์ ในเดือนกรกฎาคม ค.ศ. 1992 ได้มีการประกาศปฏิญญาทะเลจีนใต้ (Declaration on the South China Sea) โดยฟิลิปปินส์เป็นประเทศผู้ริเริ่ม²⁶ ปฏิญญาเกี่ยวกับทะเลจีนใต้ได้ระบุว่า ปัญหาในทะเลจีนใต้กระทบกระเทือนถึงสันติภาพและเสถียรภาพในภูมิภาคเอเชีย-แปซิฟิกและอาเซียนปรารถนาให้แก้ไขปัญหาโดยสันติวิธี^{**} โดยให้ทุกฝ่ายที่เกี่ยวข้องใช้

²⁵Lee Lai To, "ASEAN-PRC Political and Security Cooperation : Problems, Proposal and Prospect," *Asian Survey* Vol. 33, No. 11 (November 1993), pp. 1097-1098.

²⁶ร่างปฏิญญาทะเลจีนใต้มีการร่างใหม่ถึง 4 ครั้ง เนื่องจากเจ้าหน้าที่จากประเทศสมาชิกอาเซียนส่วนใหญ่ไม่เห็นด้วยกับการใช้ถ้อยคำที่รุนแรงของเจ้าหน้าที่ฟิลิปปินส์

²⁶Michael Leifer, *The ASEAN Regional Forum: Extending ASEAN's Model of Regional Security* (New York: Oxford University Press, 1996), p. 18.

^{**}**หลักการขั้นพื้นฐานในการแก้ไขข้อขัดแย้งโดยสันติวิธี** ประกอบด้วย การเคารพซึ่งกันและกันในเอกราชอธิปไตย ความเสมอภาค บุรณภาพแห่งดินแดนและเอกลักษณ์แห่งชาติของประชาชาติทั้งปวง สิทธิของทุกรัฐที่จะนำความเป็นอยู่ของชาติตนให้ปลอดภัยจากการแทรกแซง การบ่อนทำลายหรือการขู่ข่มขู่บังคับจาก

หลักการในสนธิสัญญามิตรภาพและความร่วมมือในเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ (Treaty of Amity and Cooperation in Southeast Asia—TAC) ของปี ค.ศ.1976 เป็นพื้นฐาน²⁷

การวางแนวทางการแก้ไขปัญหาหมู่เกาะสแปร์ตลีย์ในปฏิญญาอาเซียน นับเป็นการแสดงจุดยืนร่วมกันของอาเซียนเป็นครั้งแรกภายหลังการยุติวิกฤตการณ์ในกัมพูชา ซึ่งปฏิญญาดังกล่าวได้รับการสนับสนุนจากทั้งประเทศคู่เจรจา (dialogue partner)^{*} และเวียดนามซึ่งได้เข้าร่วมการประชุมและได้ร่วมลงนามในสนธิสัญญามิตรภาพและความร่วมมือ เพื่อเตรียมเข้าเป็นสมาชิก

นอกจากการประกาศปฏิญญาเกี่ยวกับทะเลจีนใต้แล้ว ที่ประชุมอาเซียนยังตกลงร่วมกันที่จะให้ใช้การประชุม ASEAN-PMC ในการเจรจาเกี่ยวกับประเด็นความมั่นคงนอกเหนือจากประเด็นทางด้านเศรษฐกิจในปีต่อมา ซึ่งออสเตรเลียและสหรัฐอเมริกาให้การสนับสนุนอย่างชัดเจนในการขยายการเจรจาความมั่นคงภายในอาเซียนไปสู่การประชุม PMC²⁸ การประชุมดังกล่าว นอกจากจะมีประเทศสมาชิกอาเซียนและประเทศคู่เจรจาแล้วยังมีเวียดนามในฐานะประเทศผู้สังเกตการณ์ รวมทั้งจีนและรัสเซียก็ได้เข้าไปมีส่วนร่วมในฐานะประเทศที่ได้รับเชิญเข้าร่วมการประชุมด้วย²⁹

การแสดงจุดยืนร่วมกันในปฏิญญาทะเลจีนใต้และความพยายามของอาเซียนในการดึงประเทศมหาอำนาจเข้ามาเกี่ยวข้องกับปัญหาดังกล่าว รวมทั้ง การเสริมสร้างความสัมพันธ์ระหว่างประเทศคู่กรณีพิพาทที่เป็นสมาชิกอาเซียนกับเวียดนามภายหลังปัญหาในกัมพูชาสิ้นสุดลง ได้สร้างความกังวลใจและความกดดันให้แก่จีนอย่างมาก ดังนั้น จีนจึงพยายามเสนอให้ใช้เวทีการเจรจาแบบทวิภาคีในการแก้ไขปัญหา เช่น ในเดือนสิงหาคม ค.ศ. 1992 จีนเสนอต่อมาเลเซีย

ภายนอก การไม่แทรกแซงกิจการภายในของกันและกัน การระงับข้อขัดแย้งหรือกรณีพิพาทโดยสันติวิธี การเลิกคุกคามหรือการใช้กำลัง และความร่วมมือระหว่างอัครภาคีด้วยกันอย่างมีเหตุผล

²⁷ ดูข้อมูลฉบับสมบูรณ์ได้ในภาคผนวก จ., หน้า 197.

^{*} **ประเทศคู่เจรจา** (Dialogue Partners) ประกอบด้วย สหรัฐอเมริกา ญี่ปุ่น แคนาดา ออสเตรเลีย นิวซีแลนด์ เกาหลีใต้และสหภาพยุโรป

²⁸ Alastair Iain Johnston, "The Myth of the ASEAN Way?: Explaining the Evolution of the ASEAN Regional Forum," in *Imperfect Unions: Security Institutions over Time and Space*, eds. Helga Haftendorn, Robert O. Keohane and Wallander (England: Oxford University Press, 1999), pp. 291-292.

²⁹ Harry Harding, "International Order and Organization in the Asia-Pacific Region," in *East Asia in Transition: Toward New Regional Order*, ed. Robert S. Ross (New York: M.E. Sharpe, Inc., 1995), p. 349.

ในเรื่องข้อตกลงร่วมเกี่ยวกับการพัฒนาทรัพยากรน้ำมันและก๊าซในพื้นที่ขัดแย้ง และระหว่างการเดินทางเยือนจีน ในเดือนกุมภาพันธ์ ค.ศ. 1993 ประธานาธิบดีรามอสและประธานาธิบดีเจียง เจ๋อ หมิน ได้ตกลงในหลักการที่จะสำรวจและพัฒนาร่วมในดินแดนที่ขัดแย้งและยกประเด็นอำนาจอธิปไตยไว้แก้ไขในเวลาต่อไป³⁰

การที่จีนต้องการให้มีการเจรจาแบบทวิภาคีมากกว่าแบบพหุภาคีในการแก้ไขปัญหาคความมั่นคง ก็เนื่องมาจากสาเหตุที่สำคัญ 4 ประการด้วยกันคือ ประการแรก จีนมีความเชื่อดั้งเดิมว่าระบบระหว่างประเทศมีลำดับชั้น (hierarchy) เนื่องจากจีนตระหนักถึงความไม่เท่าเทียมกันทางด้านอำนาจของรัฐ ประการที่สอง จีนในฐานะประเทศมหาอำนาจต้องการให้มีการเจรจาแบบทวิภาคี ซึ่งจีนจะมีอำนาจในการต่อรองเหนือคู่เจรจามากกว่าการเจรจาในกรอบของพหุภาคี ที่จีนต้องเผชิญกับการต่อรองของกลุ่มประเทศ ทำให้จีนอยู่ในฐานะเสียเปรียบ ประการที่สาม จากประสบการณ์ในอดีต ทำให้จีนหวาดระแวงว่า องค์การเหล่านั้นจะสร้างความแตกแยกในอำนาจอธิปไตยของจีน และประเทศอื่นอาจจะอาศัยองค์การดังกล่าวเข้ามาแทรกแซงกิจการภายในของจีนเพื่อทำลายผลประโยชน์ของจีน และประการสุดท้าย จากการที่แนวคิดทางทหารของจีนให้ความสำคัญกับการปกปิดข้อมูลและการสร้างความเข้าใจผิด (deception) ทำให้จีนต่อต้านแนวคิดความโปร่งใส (transparency) ทางทหารซึ่งเป็นประเด็นที่มีการถกเถียงในกลไกการเจรจาทางด้านความมั่นคงแบบพหุภาคี³¹

นอกจากพฤติกรรมของจีนที่ใช้เวทีการเจรจาแบบทวิภาคีในการแก้ไขปัญหาลแล้ว จีนยังไม่ต้องการให้อาเซียนนำปัญหาคความขัดแย้งเรื่องหมู่เกาะสแปรตลีย์ไปเจรจากับประเทศที่ไม่เกี่ยวข้อง ซึ่งจะทำให้ประเด็นดังกล่าวกลายเป็นประเด็นระหว่างประเทศ ดังจะเห็นได้จาก การประชุมเชิงปฏิบัติการเกี่ยวกับการจัดการความขัดแย้งที่อาจเกิดขึ้นในทะเลจีนใต้ (Workshop on Managing Potential Conflicts in the South China Sea) ในปี ค.ศ. 1993 ซึ่งอาเซียนได้เชิญญี่ปุ่นและสหรัฐอเมริกาเข้าร่วมการประชุมดังกล่าวด้วย จีนได้แสดงการประท้วงการกระทำ

³⁰ Lee Lai To, "ASEAN-PRC Political and Security Cooperation: Problems, Proposal and Prospect," *Asian Survey* Vol. 33, No. 11 (November 1993), p. 899.

³¹ Samuel S. Kim, "China's Regional Security Behavior seem to be propelled by Unilateralism in Bilateral Clothing," in his, *China's Quest for Security in the Post-Cold War World*, (Carlisle Barracks, PA: U.S. Army War College, 1996), p. 14. อ้างใน Denny Roy, "The Foreign Policy of Great-Power China," *Contemporary Southeast Asia* Vol. 19, No. 2 (September 1997), pp. 132-133.

ดังกล่าวของอาเซียนด้วยการไม่เข้าร่วมการประชุม ทั้งนี้ จีนได้ให้เหตุผลว่า ทั้งสองประเทศนั้นไม่ได้เป็นประเทศคู่พิพาทในปัญหาดังกล่าว³²

ในช่วงเวลาเดียวกัน อาเซียนก็ได้มีการเตรียมพร้อมสำหรับความร่วมมือทางด้านความมั่นคง โดยที่ประชุมของอาเซียนที่กรุงโซลในระหว่างวันที่ 1-2 พฤศจิกายน 1992 มีการเสนอให้มีการจัดตั้ง Council for Security Co-operation in the Asia-Pacific--CSCAP แต่ก็ได้มีการจัดตั้งจนกระทั่งในการประชุมโต๊ะกลม (Round Table) ที่กรุงกัวลาลัมเปอร์ ในวันที่ 8 มิถุนายน 1993 ตัวแทนของสถาบันวิจัย 24 แห่งจากสิบประเทศในภูมิภาคเอเชีย-แปซิฟิก ได้ตกลงจัดตั้ง CSCAP ขึ้นมา³³ พร้อมกันนี้ ก็ได้ตั้งคณะกรรมการขึ้นมา 4 คณะ เพื่อรับผิดชอบการดำเนินการเกี่ยวกับประเด็นต่างๆดังนี้

1. การร่างกฎบัตรและข้อบังคับของ CSCAP
2. การสนับสนุนทางการเงิน
3. การสร้างคณะทำงานของ CSCAP
4. การเข้าเป็นสมาชิกของ CSCAP

และในการประชุมคณะกรรมการเมื่อวันที่ 16 ธันวาคม 1993 ที่ลอมบอก (Lombok) ประเทศอินโดนีเซียที่ประชุมตกลงที่จะจัดตั้งกลุ่มคณะทำงาน (Working Group) ขึ้นมา 4 กลุ่ม อันประกอบด้วย

1. กลุ่มคณะทำงานเกี่ยวกับความร่วมมือทางทะเล (Working Group on Maritime Cooperation) ในภูมิภาคเอเชียตะวันออกเฉียงใต้
2. กลุ่มคณะทำงานเกี่ยวกับการส่งเสริมความร่วมมือทางด้านความมั่นคงในแปซิฟิกเหนือ (Working Group on North Pacific Dialogue)

³²Lam Peng Er, "Japan and the Spratlys Disputes: Aspirations and Limitations," *Asian Survey* Vol. 36, No. 10 (October 1996), p. 1007.

³³Desmond Ball, "CSCAP: Its future place in the regional security architecture," in *Managing Security and Peace in the Asia-Pacific*, eds. Bunn Nagara and Cheah Siew Ean (Malaysia: ISIS Malaysia, 1996), p. 289.

3. กลุ่มคณะทำงานเกี่ยวกับมาตรการสร้างความมั่นใจ รวมถึง ความโปร่งใส (Working Group on Confidence Building Measures including Transparency)
4. กลุ่มคณะทำงานเพื่อศึกษาแนวความคิดเกี่ยวกับความร่วมมือทางด้านความมั่นคงและความมั่นคงรอบด้าน (Working Group on Cooperation and Comprehensive Security)

จุดมุ่งหมายและหน้าที่ของ CSCAP ตามที่ระบุไว้ในมาตราที่ 2 ของกฎบัตร คือ เพื่อกำหนดกระบวนการในการสร้างความมั่นใจและความร่วมมือทางด้านความมั่นคงระหว่างประเทศในภูมิภาคเอเชีย-แปซิฟิก ซึ่งกระบวนการดังกล่าวตั้งอยู่บนพื้นฐานของความเป็นกันเอง (informality) การไม่แบ่งแยก (inclusiveness) ความเกี่ยวข้องอย่างเป็นทางการ (official involvement) และกระบวนการแบบค่อยเป็นค่อยไป (evolutional process)³⁴

จนในที่สุด การประชุม ASEAN-PMC ที่ประเทศสิงคโปร์ในเดือนกรกฎาคม ค.ศ.1993 ที่ประชุมได้ตกลงที่จะจัดตั้งการประชุมเพื่อถกเถียงในประเด็นความมั่นคงขึ้นโดยเฉพาะ และเรียกการประชุมนี้ว่า การประชุมอาเซียนว่าด้วยความร่วมมือด้านการเมืองและความมั่นคงในภูมิภาคเอเชีย-แปซิฟิก(ASEAN Regional Forum--ARF) ซึ่งมติดังกล่าวได้รับการสนับสนุนจากประเทศคู่เจรจา รวมทั้ง สหรัฐอเมริกาที่ในช่วงแรกมีความสงสัยต่อข้อเสนอเกี่ยวกับการจัดตั้งเวทีการเจรจาแบบพหุภาคีในภูมิภาคเอเชีย-แปซิฟิก โดยแนวคิดในการจัดตั้ง ARF ได้รับการตอบรับเป็นอย่างดีจากประธานาธิบดีบิล คลินตันที่เพิ่งได้รับการเลือกตั้ง พร้อมกันนี้ นายบิล คลินตัน ได้ให้การสนับสนุนทั้ง ARF และ APEC ในการสร้างประชาคมแปซิฟิก (pacific community) ด้วย³⁵ ทั้งนี้ เนื่องจากสหรัฐอเมริกามองว่า เวทีการเจรจาแบบพหุภาคีเช่นนี้ จะช่วยสนับสนุนและส่งเสริมข้อตกลงแบบทวิภาคีที่สหรัฐอเมริกาทำกับประเทศต่างๆ ในภูมิภาคมากกว่าจะทำลายข้อตกลงดังกล่าว³⁶

³⁴Ibid., pp. 301-304.

³⁵Jeannie Henderson, *Reassessing ASEAN* (London: Oxford University Press, 1999), p. 27.

³⁶Mohamed Jawhar Hassan, "ASEAN and the ASEAN Regional Forum," in *ASEAN Towards 2020 : Strategic Goals and Future Direction*, ed. Stephen Leong (Malaysia : ISIS Malaysia, 1998), p. 60

ในการประชุมดังกล่าวจีนได้รับเชิญให้เข้าร่วมการประชุมด้วย ซึ่งท่าทีของจีนต่อเวทีการเจรจาแบบพหุภาคีระดับภูมิภาคตั้งอยู่บนพื้นฐานอยู่บนหลักการที่รัฐมนตรีการต่างประเทศ นายเฉียน ฉี ฉิน ได้แถลงไว้ในวันที่ 24 กรกฎาคม 1993 ว่า "สำหรับความร่วมมือทางด้านความมั่นคงในมุมมองของเรา(จีน) เราควรเริ่มต้นด้วยการเจรจาทางความมั่นคงในระดับภูมิภาคแบบทวิภาคีในหลายรูปแบบ ระดับที่แตกต่างกันและผ่านช่องทางต่างๆ เพื่อตอบสนองต่อความหลากหลายของภูมิภาค โดยผ่านการเจรจาและการปรึกษาหารือดังกล่าว เราอาจจะปรับปรุงการติดต่อสื่อสารและความเชื่อมั่นซึ่งกันและกัน จีนจะเข้ามามีส่วนร่วมในการเจรจาและการปรึกษาหารือ"³⁷ นอกจากนี้ นายเฉียน ฉี ฉิน ยังเสนอหลักการทั่วไปเกี่ยวกับกระบวนการสร้างเวทีการเจรจาด้วยความมั่นคงแบบพหุภาคีว่าควรจะมีพื้นฐานอยู่ที่

1. ประเทศทั้งหมดควรจะได้รับปฏิบัติอย่างเท่าเทียมกันบนพื้นฐานของหลักการอยู่ร่วมกันอย่างสันติ 5 ประการ
2. ไม่มีประเทศใดแสวงหาความเป็นเจ้า เขตอิทธิพล หรือแม้แต่จัดตั้งหรือเข้าร่วมพันธมิตรทางทหารที่มุ่งต่อต้านประเทศอื่น
3. ไม่มีประเทศใดแทรกแซงกิจการภายในของประเทศอื่น
4. การลดและการควบคุมอาวุธควรมีการปฏิบัติให้บรรลุผลสำเร็จ
5. ความพยายามเหล่านี้เพื่อยุติการแข่งขันสะสมอาวุธและการแพร่กระจายอาวุธนิวเคลียร์
6. ปัญหาความขัดแย้งเรื่องดินแดน ปัญหาด้านพรมแดน และความยุ่งยากระหว่างประเทศในภูมิภาคฯ ควรได้รับการแก้ไขโดยสันติวิธีปราศจากการใช้กำลัง

จากคำแถลงดังกล่าว ได้แสดงให้เห็นว่า จีนให้ความสำคัญกับการแก้ไขปัญหาโดยการเจรจาแบบทวิภาคีในระดับต่างๆ ซึ่งจีนมองว่าจะเป็นประโยชน์ต่อจีนและประสบความสำเร็จได้มากกว่าการเจรจาแบบพหุภาคี อย่างไรก็ตาม เมื่อจีนไม่อาจจะขัดขวางกระบวนการในการ

³⁷"China Ready to take part in Asian Security Dialogues," excerpts from speech by Vice-Premier and Foreign Minister Qian Qichen at the Foreign Correspondents' Association in Singapore 24 July 1993, *Beijing Review*, (9-15 August 1993). อ้างใน Banning Garrett and Bonnie Glaser, "Multilateral Security in the Asia-Pacific Region and its Impact on Chinese Interests: View from Beijing," *Contemporary Southeast Asia* Vol. 16, No. 1 (June 1994), p.15.

จัดตั้งการประชุมแบบพหุภาคีของอาเซียนได้ จีนจึงเสนอแนะแนวทางที่จะเป็นการส่งเสริมผลประโยชน์ของจีนให้อาเซียนได้พิจารณาเพื่อนำไปปรับใช้

4.1.3 การเข้าร่วม ARF ของจีน

ในประเด็นที่จีนเข้าร่วมในการประชุมอาเซียนว่าด้วยความร่วมมือทางด้านการเมืองและความมั่นคงในภูมิภาคเอเชีย-แปซิฟิกหรือ ARF แม้ว่าประเทศสมาชิกอาเซียนจะมีทัศนคติต่อจีนแตกต่างกันออกไป แต่เสียงส่วนใหญ่ของอาเซียนในการเกี่ยวข้องกับจีนคือ การมี "ความสัมพันธ์เชิงสร้างสรรค์" (constructive engagement) โดยเฉพาะประเด็นความมั่นคงและการเมือง ทั้งนี้เนื่องจากอาเซียนเห็นพ้องต้องกันว่า จีนมีความสำคัญมากต่อประเด็นความมั่นคงหลักทั้งหมดในภูมิภาคเอเชียตะวันออกเฉียงใต้และบางประเด็นในภูมิภาคเอเชีย-แปซิฟิก โดยเฉพาะอย่างยิ่งปัญหาความขัดแย้งในทะเลจีนใต้ ความขัดแย้งในคาบสมุทรเกาหลี และประเด็นเรื่องเกาะไต้หวัน และที่สำคัญคือ บางประเทศในอาเซียนยังมีความกังวลเกี่ยวกับจีนและมองว่า จีนยังเป็นภัยคุกคามในระยะยาว³⁸ มุ่งหมายหลักประการหนึ่งของการประชุม ARF คือ การมีความสัมพันธ์กับจีนและการรักษาความสัมพันธ์กับสหรัฐอเมริกาทางเศรษฐกิจ การเมือง และความมั่นคง³⁹

จากมุมมองของอาเซียนดังกล่าว ได้ส่งผลให้การดำเนินนโยบายของอาเซียนต่อจีนมีลักษณะของการใช้ไม้อ่อน และการดึงจีนให้เข้ามามีส่วนร่วมในการพัฒนาและความเป็นไปต่างๆ ในภูมิภาคฯ นโยบายของอาเซียนมีความแตกต่างไปจากสหรัฐอเมริกาซึ่งดำเนินนโยบายปิดล้อมและการมีความสัมพันธ์แบบมีเงื่อนไข (containment และ conditional engagement) ที่มีลักษณะของการกีดกันและกดดันจีนในเรื่องต่างๆ และที่เห็นได้ชัดคือการดำเนินนโยบายสิทธิมนุษยชนของสหรัฐอเมริกาภายหลังเหตุการณ์เทียนอันเหมิน ในปี ค.ศ.1989

ภายหลังจากการปรับความสัมพันธ์ทางการเมืองกับจีนแล้ว อาเซียนพยายามดึงจีนให้เข้ามามีส่วนร่วมในเวทีการประชุมต่างๆ ของอาเซียน หลังจากที่จีนได้แสดงเจตนาพร้อมอย่างเด่นชัดและบ่อยครั้งในอันที่จะขอเข้ามามีส่วนร่วมในอาเซียน⁴⁰ ดังเห็นได้จาก การที่อาเซียนได้เปิดโอกาสให้จีนเข้าร่วมการประชุมระดับรัฐมนตรีประจำปีของอาเซียน ณ กรุงกัวลาลัมเปอร์ ประเทศ

³⁸Lee Lai To, "The China Factor in ASEAN Security," A paper present on Chulalongkorn-Nus Political Science Conference 29-31 May 1997, p. 9.

³⁹Sorpong Peou, op.cit., p. 161.

⁴⁰พัชรราวลัย วงศ์บุญสิน, "อาเซียน-จีน หลังยุคสงครามเย็น," มติชน (28 สิงหาคม 2539), หน้า 21.

มาเลเซียในปี ค.ศ. 1991 ตามคำเชิญของมาเลเซียในฐานะเจ้าภาพ การประชุมระดับรัฐมนตรีของอาเซียน ในปี ค.ศ.1992 และที่สำคัญคือ การประชุมในปี ค.ศ. 1993 อาเซียนได้เชิญจีนให้เข้าฟังข้อเสนอแนะเกี่ยวกับการประชุมอาเซียนว่าด้วยความร่วมมือทางการเมืองและความมั่นคงในภูมิภาคเอเชีย-แปซิฟิก (ASEAN Regional Forum--ARF) ที่จะจัดขึ้นเป็นครั้งแรกที่กรุงเทพฯ ในปี ค.ศ.1994⁴¹

สำหรับในส่วนของจีนนั้น แม้ว่าจีนกล่าวถึงข้อเสนอที่ให้มีการจัดตั้งเวทีเจรจาทางด้านความมั่นคงในภูมิภาคเอเชีย-แปซิฟิก ในช่วงต้นทศวรรษที่ 1990 ว่า สถานการณ์ที่มีการเจรจาต่อรองแบบพหุภาคีเป็นสถานการณ์ที่จีนอยู่ในฐานะเสียเปรียบ⁴² แต่จีนก็จะเข้าร่วมการประชุม ASEAN Regional Forum เพื่อเป็นการพิสูจน์ความตั้งใจของตนที่จะรักษาสถานะเดิม (status quo) และเป็นการส่งเสริมยุทธศาสตร์ทางการทูตของตนภายหลังจากเหตุการณ์เทียนอันเหมิน ในปี ค.ศ.1989 เพื่อเป็นการแสวงหาแนวร่วมจากอาเซียน⁴³ ทั้งนี้ เนื่องจากว่า การเข้าร่วมเวทีการเจรจาดังกล่าวเป็นการแสดงให้เห็นว่า จีนยินดีที่จะแก้ไขปัญหาคความมั่นคงในภูมิภาคฯ โดยสันติวิธี ไม่ใช่การใช้กำลังในการแก้ไขความขัดแย้ง ซึ่งการกระทำเช่นนั้นจะเป็นการเพิ่มความหวาดระแวงของอาเซียนต่อจีน ดังนั้น แม้ว่า จีนจะมีความกังวลเกี่ยวกับผลกระทบในเชิงลบของกลไกแบบพหุภาคีต่อผลประโยชน์ของตนก็ตาม แต่จีนก็ยังกล่าวว่า "จีนจะเข้าร่วมใน ARF ซึ่งเป็นองค์การปรึกษาหารือที่สร้างขึ้นเพื่อพิจารณาปัญหาทางด้านความมั่นคงในภูมิภาคเอเชีย-แปซิฟิก อันเกิดจากการริเริ่มของประเทศสมาชิกอาเซียน ที่จะจัดขึ้นเป็นครั้งแรกที่กรุงเทพฯ ในปีนี้"⁴⁴

ส่วนที่อาเซียนสามารถแสดงบทบาทในฐานะแกนนำทางการทูตในการส่งเสริมและการกำหนดโครงสร้างการเจรจาแบบพหุภาคีที่จะจัดตั้งขึ้นมาใหม่นี้ เนื่องมาจากเหตุผล 2 ประการคือ ประการแรก อาเซียนได้รับการยอมรับจากประเทศมหาอำนาจหลักในภูมิภาคเอเชีย-แปซิฟิก ไม่ว่าจะเป็น สหรัฐอเมริกาหรือญี่ปุ่นซึ่งไม่ต้องการที่จะมีบทบาทนำในเวทีการเจรจาที่จัดตั้งขึ้นใหม่

⁴¹Lee Lai To, "ASEAN-PRC Political and Security Cooperation: Problem, Proposal and Prospects," *ASEAN Survey* Vol. 33, No. 11 (November 1993), p. 1096.

⁴²Alastair Iain Johnston, op.cit., p. 295.

⁴³Ibid., p. 296.

⁴⁴In the view of a prominent CICIR Southeast Asia expert, the ASEAN Regional Forum symbolizes "the first step towards multilateral political and economic dialogues in the Asia-Pacific region and will help push forward the security system in the region." อ้างใน Banning Garrett and Bonnie Glaser, op.cit., pp. 20-21.

นี้ ในขณะที่จีนเองก็ไม่เต็มใจที่จะเข้าร่วมในความร่วมมือแบบพหุภาคีที่มีประเทศมหาอำนาจอื่นๆ เป็นผู้ริเริ่ม ประการที่ 2 รูปแบบของอาเซียนมีความเหมาะสมสำหรับยุคหลังสงครามเย็น เนื่องจากความตึงเครียดในภูมิภาคเอเชีย-แปซิฟิกไม่ได้เป็นภัยคุกคามที่เห็นได้ชัดหรือที่จะนำไปสู่ความร่วมมือทางการทหาร⁴⁵ อาเซียนเห็นพ้องต้องกันว่า เวทีการเจรจาทางด้านความมั่นคงในระดับภูมิภาค จะช่วยรักษาความสนใจของสหรัฐอเมริกาในการที่จะคงอยู่ในภูมิภาคฯ ซึ่งปรากฏว่าการคาดคะเนของอาเซียนได้รับเห็นความพ้องจากรัฐบาลคลินตันว่า เวทีการเจรจาทางด้านความมั่นคงแบบพหุภาคี เป็นส่วนประกอบสำคัญของยุทธศาสตร์ของสหรัฐอเมริกา⁴⁶

4.1.4 แนวความคิดเรื่องระเบียบวิธีปฏิบัติระหว่างประเทศ

การที่จีนเข้าร่วมการประชุมอาเซียนว่าด้วยความร่วมมือด้านการเมืองและความมั่นคงในภูมิภาคเอเชีย-แปซิฟิกหรือ ARF ทำให้จีนได้รับประโยชน์หลายประการ ทั้งในด้านการติดต่อสื่อสารกับประเทศสมาชิกอาเซียนเพื่อลดความหวาดระแวง การรับรู้ข่าวสารทางด้านความมั่นคง และมีส่วนร่วมในการกำหนดทิศทางการประชุมไม่ให้ส่งผลกระทบต่อผลประโยชน์ของจีน

สาเหตุที่จีนเข้าร่วมการประชุม ARF สามารถอธิบายได้จากแนวความคิดเรื่อง International Regime ของ Robert O. Keohane ที่ได้กล่าวว่า International Regime เป็นสิ่งที่เกิดขึ้นจากการที่แต่ละรัฐมีข้อจำกัดที่ไม่สามารถบรรลุผลประโยชน์แห่งชาติ (national interest) โดยลำพัง ในสถานการณ์ดังต่อไปนี้²⁷

1. การขาดโครงร่างทางกฎหมายที่ชัดเจนในการสร้างพันธกรรมสำหรับการกระทำต่างๆ
2. ค่าใช้จ่ายทางด้านข้อมูล (information cost)
3. ค่าใช้จ่ายในการติดต่อสื่อสาร (positive transactions cost)

จากสถานการณ์ดังกล่าวข้างต้น ก่อให้เกิดความไม่แน่นอนและความเสี่ยง วิธีที่จะลดปัญหาความไม่แน่นอน (uncertainty) และความเสี่ยง (risk) อันจะนำไปสู่ความขัดแย้งที่รุนแรงและขยายตัวเป็นสงครามได้ ทำได้โดยการเพิ่มการติดต่อสื่อสารทั้งในแง่ปริมาณและคุณภาพโดย

⁴⁵Michael Leifer, op.cit., p. 26.

⁴⁶Alastair Iain Johnston, op.cit., p. 298.

²⁷Robert O. Keohane, "The Demand for International Regime," in *International Regime*, ed. Stephen Krasner (London: Cornell University Press, 1983), p. 154.

การสร้าง international regime ขึ้น โดยมีกลไกอยู่ที่การเจรจา (negotiation) และการต่อรอง (bargaining) และเงื่อนไขที่ทำให้ international regime สามารถดำรงอยู่ได้ คือ ความเข้มข้นของประเด็น (issue density) ซึ่งขึ้นอยู่กับภารกิจซึ่งกันและกันของประเทศที่เข้าร่วมใน international regime ในประเด็นนั้นๆว่ามีอยู่มากน้อยเพียงใด²⁸

การเข้าร่วมการประชุม ARF ของจีนที่เป็นไปตามกรอบความคิดนี้ เพราะจีนต้องการลดความหวาดระแวงของอาเซียน ซึ่งเป็นผลมาจากท่าทีที่แข็งกร้าวในปัญหาหมู่เกาะสแปรตลีย์และการพัฒนาศักยภาพทางการทหารของจีน อันเป็นปัจจัยสำคัญที่นำไปสู่การจัดตั้งการประชุมดังกล่าวด้วยภายใต้การสนับสนุนของประเทศมหาอำนาจอื่นๆในภูมิภาคฯ โดยเฉพาะอย่างยิ่งสหรัฐอเมริกาซึ่งมีการปรับเปลี่ยนท่าทีต่อกลไกแบบพหุภาคีในสมัยรัฐบาลคลินตัน รวมทั้งการพัฒนาความสัมพันธ์ระหว่างอาเซียนและเวียดนามภายหลังวิกฤติการณ์กัมพูชาสิ้นสุดลง ซึ่งหากจีนไม่เข้าร่วมการประชุม อาจนำไปสู่การรวมกลุ่มเพื่อต่อต้านจีนภายใต้การครอบงำของสหรัฐอเมริกา ขณะเดียวกันจากการที่ Robert O. Keohane ได้กล่าวถึง อุปสรรคของความร่วมมือในกรอบของระเบียบวิธีปฏิบัติที่สำคัญ คือ การละทิ้ง (defect) นั้นสามารถนำมาอธิบายพฤติกรรมของจีนภายหลังการเข้าร่วมการประชุมดังกล่าวได้เป็นอย่างดี

4.2 พฤติกรรมของจีนภายหลังการเข้าร่วมการประชุม ASEAN Regional Forum

จากการที่จีนมองว่าในระยะเริ่มแรก การประชุมควรมีรูปแบบที่ไม่เป็นสถาบันซึ่งจะมีความเหมาะสมกว่ารูปแบบอื่น ทั้งนี้ เป็นผลมาจากความเชื่อของจีนว่า รูปแบบดังกล่าวจะทำให้สหรัฐอเมริกาไม่สามารถครอบงำสถาบันทางด้านความมั่นคงในภูมิภาคฯได้⁴⁷ ซึ่งพฤติกรรมของจีนในการประชุม ARF เป็นสิ่งที่แสดงถึงแนวความคิดดังกล่าวได้

การประชุม ARF ครั้งที่ 1 ซึ่งจัดขึ้นที่กรุงเทพฯ ประเทศไทย เมื่อวันที่ 25 กรกฎาคม 1994 ได้มีประเทศต่างๆ เข้าร่วมการประชุม 17 ประเทศด้วยกัน อันประกอบด้วย ประเทศสมาชิกอาเซียน 6 ประเทศ (อินโดนีเซีย มาเลเซีย ฟิลิปปินส์ สิงคโปร์ บรูไน ไทย) สหรัฐอเมริกา ญี่ปุ่น แคนาดา ออสเตรเลีย นิวซีแลนด์ เกาหลีใต้ เวียดนาม สำหรับลาวและปาปัวนิวกินีเข้าร่วมในฐานะประเทศ ผู้สังเกตการณ์ ส่วนจีน และรัสเซียเข้าร่วมในฐานะประเทศคู่ปรึกษาหารือ และอีกกลุ่มประเทศคือ สหภาพยุโรป นอกจากนี้ ยังมีพม่าซึ่งเข้าร่วมในฐานะแขกของไทยซึ่งเป็นเจ้าภาพ ใน

²⁸Ibid., pp.155-157.

⁴⁷Alastair Iain Johnston, op.cit, p. 296.

การประชุมนี้ใช้เวลาเพียง 3 ชั่วโมง โดยรัฐมนตรีจากแต่ละประเทศมีสิทธิพูดคนละ 10 นาที ในที่ประชุมไม่มีการเน้นถึงเรื่องใดเป็นกรณีพิเศษ ยกเว้นกรณีที่ออสเตรเลียและแคนาดาได้เสนอให้มีการจัดตั้ง Track I inter-sessional เพื่อพิจารณาประเด็นที่ไม่สามารถหยิบยกขึ้นมาพิจารณาในการประชุมระดับรัฐมนตรี แต่ข้อเสนอนี้ได้รับการปฏิเสธจากจีน⁴⁸ อย่างไรก็ตาม ในการประชุมครั้งนี้ไม่ได้มีการนำประเด็นความขัดแย้งเรื่องหมู่เกาะสแปรตลีย์ขึ้นมาพูดมากนัก เนื่องจากเกรงว่าจะก่อให้เกิดปัญหาในการประชุมครั้งแรก⁴⁹ เหตุการณ์ดังกล่าวได้แสดงให้เห็นถึงความพยายามของอาเซียนในการแก้ไขปัญหาในลักษณะที่ทุกฝ่ายมีความสบายใจ (at a peace comfortable to all participants) โดยการนำแนวทางของวิถีสากลแห่งอาเซียน (ASEAN Way) มาใช้ซึ่งมีความแตกต่างจาก CSCE ของยุโรป

ในช่วงปี ค.ศ.1994 นี้ อินโดนีเซียได้มีปัญหาคความขัดแย้งกับจีนในกรณีที่ดินอ้างกรรมสิทธิ์ในบ่อก๊าซธรรมชาติที่อยู่ทางตะวันออกเฉียงเหนือของเกาะนาตุนา (Natuna) ออกไปประมาณ 180 กิโลเมตร ซึ่งอินโดนีเซียทำสัญญาอนุญาตให้บริษัทเอ็กซอน (Exxon) เข้าไปทำการสำรวจ โดยก่อนหน้านั้นในการประชุมเชิงปฏิบัติการเกี่ยวกับความขัดแย้งที่อาจเกิดขึ้นในทะเลจีนใต้ครั้งที่ 4 ซึ่งจัดขึ้นที่ Surabaya อินโดนีเซีย ในระหว่างวันที่ 23-25 สิงหาคม 1993 จีนได้นำแผนที่มาแสดงว่าอาณาเขตทางตอนใต้ของจีนครอบคลุมถึงบ่อก๊าซนาตุนา การอ้างกรรมสิทธิ์ดังกล่าวของจีนทำให้อินโดนีเซียเริ่มตระหนักว่า ตนไม่สามารถดำรงความเป็นกลางในการเจรจาเกี่ยวกับปัญหาในทะเลจีนใต้ได้อีกต่อไป โดยในการประชุม ARF ครั้งนี้ อินโดนีเซียได้ออกมาเรียกร้องให้จีนอธิบาย

⁴⁸Michael Leifer, op.cit., p. 32.

⁴⁹ดูข้อมูลฉบับสมบูรณ์ได้ในภาคผนวก ข., หน้า 199.

ความแตกต่างระหว่าง ARF และ CSCE มีอยู่ด้วยกัน 4 ประการคือ ประการแรก CSCE พัฒนามาจากสนธิสัญญาและปฏิญญา ในขณะที่ ARF พัฒนามาจากกระบวนการเจรจา ทำให้ CSCE มีลักษณะของความเป็นสถาบันมากกว่า ARF ประการที่สอง CSCE ใช้คะแนนเสียงส่วนใหญ่ในการลงมติ ส่วน ARF ยึดถือหลักการฉันทามติ ประการที่สาม ประเทศมหาอำนาจขนาดใหญ่มีบทบาทนำในการจัดตั้ง CSCE ส่วน ARF ถูกจัดตั้งขึ้นโดยประเทศสมาชิกอาเซียน และประการสุดท้าย CSCE มีความร่วมมือ 3 ด้านด้วยกัน คือ ความมั่นคงทางด้านเศรษฐกิจ และทางด้านมนุษยธรรม ในขณะที่ ARF จำกัดความร่วมมือเฉพาะทางด้านความมั่นคง อ่านเพิ่มเติมได้ใน Eiichi Furukawa, "ASEAN Regional Forum: A process for confidence 'fermentation'," in *Managing Security and Peace in the Asia-Pacific*, ed. Bunn Nagara and Cheah Siew Ean (Malaysia: ISIS Malaysia, 1996) , pp. 330-331. Also in Akiko Fukushima, op.cit., p. 152.

เกี่ยวกับการขยายอาณาเขตของจีนเข้าไปในเกาะนาตุนา แต่จีนให้การปฏิเสธที่จะออกมาตอบคำถามในประเด็นดังกล่าว⁵⁰

ในเวลาต่อมา จีนได้ออกมากล่าวแก้ตัวว่า เส้นเขตแดนที่มีการกำหนดขึ้นมานั้นอาจมีความคลุมเครือ แต่จีนไม่ได้ตั้งใจที่จะอ้างกรรมสิทธิ์ในเกาะ Natuna แต่ประการใด นอกจากนี้จีนยังได้พยายามสร้างความมั่นใจแก่อินโดนีเซียอีกหลายครั้ง ทั้งในการประชุมเจ้าหน้าที่และระดับรัฐมนตรีว่าการกระทรวงการต่างประเทศของอาเซียนในเดือนสิงหาคม การประชุม ARF และการประชุมสุดยอดของเอเปคในเดือนพฤศจิกายน ปีเดียวกันนั้น อย่างไรก็ตาม ท่าทีของจีนเกี่ยวกับข้อพิพาท Natuna ยังไม่มีความชัดเจนมากนัก⁵¹ และได้ส่งผลทำให้อินโดนีเซียซึ่งเป็นประเทศเดียวในอาเซียนที่ไม่เคยทำข้อตกลงความร่วมมือทางด้านความมั่นคงกับประเทศนอกภูมิภาค ตัดสินใจทำข้อตกลงเกี่ยวกับความร่วมมือทางด้านความมั่นคงกับออสเตรเลียเมื่อวันที่ 18 ธันวาคม 1995

การประชุม ARF ครั้งที่ 2 ที่บันดาร์ เสรี เบกาวัน ประเทศบรูไน เมื่อวันที่ 1 สิงหาคม 1995 ได้มีประเทศต่างๆ เข้าร่วม 18 ประเทศกับอีกหนึ่งกลุ่ม ประกอบด้วย ประเทศสมาชิกอาเซียน 7 ประเทศ (เวียดนามเข้าเป็นสมาชิกประเทศที่ 7) จีน รัสเซีย ประเทศคู่เจรจา 6 ประเทศ และสหภาพยุโรป ณ ที่ประชุมดังกล่าวได้มีการจัดทำเอกสาร ASEAN Concept Paper⁵² เพื่อกำหนดขั้นตอนการดำเนินการของการประชุม ARF ออกเป็น 3 ขั้นตอนคือ มาตรการสร้างความมั่นใจ (confidence building measures--CBMs) การทูตเชิงป้องกัน (preventive diplomacy) และการแก้ไขความขัดแย้ง (conflict resolution) ซึ่งที่ประชุมได้ให้การรับรองขั้นตอนต่างๆ เหล่านั้น อย่างไรก็ตาม คำว่า “การแก้ไขความขัดแย้ง” ได้เปลี่ยนไปเป็น “การเข้าหาความขัดแย้ง” (the elaboration of approaches to conflicts) ภายหลังจากที่จีนออกมาคัดค้าน เนื่องจากจีนเชื่อว่า ถ้อยคำดังกล่าวจะเป็นการให้อำนาจแก่ที่ประชุม ARF เข้าแทรกแซงต่อปัญหาความขัดแย้งที่จีนต้องการใช้เวทีการเจรจาแบบทวิภาคีในการแก้ไขปัญหา⁵³ ในการประชุมครั้งนี้ จีนยอมตกลงที่จะให้มีการเจรจากับประเทศสมาชิกอาเซียนเกี่ยวกับปัญหาหมู่เกาะสแปรตลีย์ในฐานะกลุ่มเป็นครั้งแรก⁵⁴ ซึ่งเป็นผลมาจากการแสดงจุดยืนร่วมกันในกรณีที่ดินลวงล้าอริบไต่ยในหินโสโครกมิสซีฟ

⁵⁰Gerald Segal, “East Asia and the “Constrainment” of China,” *International Security* Vol. 20, No.4 (Spring 1996), p. 131.

⁵¹Allen S. Whiting, op.cit., p. 305.

⁵²ดูข้อมูลฉบับสมบูรณ์ได้ในภาคผนวก ข., หน้า 202.

⁵³Alastair Iain Johnston, op.cit., p. 315.

⁵⁴Sorpong Peou, op.cit., p. 160.

(Mischief Reef) ที่ฟิลิปปินส์อ้างกรรมสิทธิ์ ในเดือนกุมภาพันธ์ปีเดียวกัน โดยสิงคโปร์และไทยที่ไม่มีข้อพิพาทหรืออ้างกรรมสิทธิ์หมู่เกาะในทะเลจีนใต้ให้การสนับสนุนอย่างเต็มที่⁵⁵

นอกจากนี้ ที่ประชุม ARF ยังได้นำเอาข้อเสนอเกี่ยวกับ Track I Inter-sessional ของออสเตรเลียและแคนาดากลับมาพิจารณาอีกครั้งหนึ่ง และที่ประชุม ARF มีมติให้มีการจัดตั้ง Track I Inter-sessional ขึ้น โดยมีการประนีประนอมกันในเรื่องชื่อ(label)และอำนาจหน้าที่(mandate) ทั้งนี้ เนื่องจากจีนได้คัดค้านการใช้คำว่า “คณะทำงาน” (working group) และประเด็นการกำหนดกรอบระยะเวลา เพราะทั้งสองประเด็นทำให้การประชุม ARF จะมีลักษณะความเป็นสถาบันมากยิ่งขึ้น นอกจากนี้ จีนยังต้องการให้มี Inter-sessional group เพียงสองกลุ่มเท่านั้น

จากปัจจัยข้างต้น ได้นำไปสู่การจัดตั้งกลุ่มคณะทำงานขึ้นมา 3 กลุ่ม ซึ่งแบ่งออกได้เป็น 2 รูปแบบ อันประกอบด้วย Inter-sessional meeting on peacekeeping operation--ISM PKO , Inter-sessional meeting on search and rescue--ISM SAR และ Inter-sessional support group on CBMs--ISG CBMs⁵⁶ ซึ่งแต่ละกลุ่มจะมีประเทศสมาชิกอาเซียนกับประเทศที่เสนอตัวเป็นประธานร่วมกัน ซึ่งจีนก็ได้ยอมรับมติดังกล่าว แม้ว่าจีนจะไม่มีวาระที่หรือวันที่จะเข้าไปมีส่วนร่วมมากนัก

นอกจากนี้ จีนยังเรียกร้องให้มีการเจรจาต่อรองในแต่ละประเด็นเป็นรายกรณีไป ตัวอย่างเช่น เมื่อแคนาดากำหนดวาระการประชุมสำหรับ ISM on PKO แคนาดาได้มีการประนีประนอมกับจีนในกรณีการใช้คำว่า “การจัดเตรียมกองกำลังสำรองเพื่อการปฏิบัติการรักษาสันติภาพ” (PKO Standby Arrangements) ซึ่งฝ่ายจีนพยายามเรียกร้องให้มีการยกเลิกการใช้ถ้อยคำดังกล่าว เพราะทางการทหารไม่ต้องการให้มีการกล่าวโดยนัยยะซึ่งจะผูกมัดตนเองในการรักษาสันติภาพภายในภูมิภาค แคนาดาจึงเปลี่ยนชื่อใหม่เป็น PKO Arrangement อย่างไรก็ตาม ใน

⁵⁵ กวี จงกิจถาวร, “อนาคตความร่วมมือด้านเมืองและความมั่นคงอาเซียน,” เอกสารการสัมมนาเรื่อง 30 ปีอาเซียนกับก้าวต่อไปในอนาคต เสนอ ณ ห้องประชุมจุมภฏ-พันธุ์ทิพย์ อาคารประชาธิปไตย-จำเริญพรณี จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัยในวันที่ 5 สิงหาคม 2540, หน้า 3.

⁵⁶ ดูข้อมูลฉบับสมบูรณ์ได้ในภาคผนวก ฉ., หน้า 211.

แคนาดาและมาเลเซียเป็นประธานร่วมใน Inter-sessional Meeting on Peace Keeping Operation ญี่ปุ่นเป็นประธานใน Inter-sessional Support Group on confidence Building Measure ร่วมกับอินโดนีเซีย และสิงคโปร์และสหรัฐอเมริกาเป็นประธานร่วมใน Inter-sessional Meeting on Search and Rescue

แถลงการณ์ร่วมของการประชุม ARF ครั้งที่ 3 ในปี ค.ศ.1996 ที่ประชุมเรียกร้องให้ประเทศสมาชิกพิจารณาการเข้าร่วมใน PKO Standby Arrangement ในคราวนี้ จีนไม่ได้แสดงท่าทีคัดค้านแต่อย่างใด⁵⁷

อาเซียน ได้นำประเด็นสนธิสัญญาเขตปลอดอาวุธนิวเคลียร์ในเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ (Southeast Asian Nuclear Weapon Free Zone--SEANWFZ) ที่ผู้นำของประเทศสมาชิกอาเซียนร่วมกันลงนามในการประชุมสุดยอดครั้งที่ 5 ที่กรุงเทพฯ ในปีเดียวกันเข้าหารือกับประเทศที่เข้าร่วมการประชุม ARF เนื่องจากสนธิสัญญาจะมีผลบังคับใช้ ก็ต่อเมื่อประเทศที่มีอาวุธนิวเคลียร์ (Nuclear Weapon States--NWS) 5 ประเทศให้การยอมรับโดยการลงนามในพิธีสารต่อท้ายสัญญา⁵⁸ สหรัฐอเมริกาต่อต้านการนำสนธิสัญญาดังกล่าวมาปฏิบัติ เนื่องจากจะส่งผลกระทบต่อกองเรือที่ 7 ซึ่งเดินทางผ่านภูมิภาคนี้ ในขณะที่จีนแสดงท่าทีสนับสนุนต่อสนธิสัญญา

การประชุม ARF ครั้งที่ 3 ที่กรุงจาการ์ตา ประเทศอินโดนีเซีย เมื่อวันที่ 23 กรกฎาคม 1996 มีประเทศเข้าร่วมการประชุมเพิ่มขึ้นอีก 2 ประเทศคือ พม่าและอินเดีย ดังนั้นจึงมีประเทศที่เข้าร่วมประชุมทั้งสิ้นเป็น 20 ประเทศและ 1 กลุ่ม โดยที่อินเดียได้รับสถานะให้เป็นประเทศคู่เจรจา ส่วนพม่าเป็นประเทศผู้สังเกตการณ์ ที่ประชุมได้กำหนดหลักการเพื่อเป็นแนวทางและข้อพิจารณาในการรับสมาชิกใหม่ ดังปรากฏอยู่ในคำแถลงการณ์การประชุม ARF⁵⁹ เนื่องจากก่อนหน้านี้มีหลายประเทศแสดงความจำนงขอเข้าร่วมการประชุม ARF ที่เห็นได้ชัดคือ อังกฤษและฝรั่งเศส ซึ่งต้องการเข้าร่วมการประชุม ARF ในฐานะประเทศมากกว่าในฐานะตัวแทนของสหภาพยุโรป⁶⁰

อย่างไรก็ตาม ท่าทีของจีนต่อความร่วมมือทางด้านความมั่นคงเริ่มเปลี่ยนแปลงไปในปี ค.ศ.1996 เมื่อจีนเสนอตัวเป็นประธานการประชุม Intersessional Meeting on Confidence Building Measures ร่วมกับฟิลิปปินส์ซึ่งจะจัดขึ้นที่ปักกิ่งในปี ค.ศ.1997 ทั้งนี้ ก็เนื่องมาจากสาเหตุสำคัญ 2 ประการคือ ประการแรก ในการประชุมเอเปคในเดือนพฤศจิกายน ค.ศ.1995 เลขาธิการทางด้านความมั่นคงของสหรัฐอเมริกาคือ นายแพร์รี (Perry) ได้เสนอให้มีการบรรจุ

⁵⁷Alastair Iain Johnston, op.cit., p. 311.

⁵⁸Komate Kamalanavin, "The Treaty on Southeast Asia Nuclear Weapon Free Zone," *สารานุกรมย์ ฉบับที่ระลึกครบรอบปี 55, (10 กุมภาพันธ์ 2541),* หน้า 167-173.

⁵⁹ดูข้อมูลฉบับสมบูรณ์ได้ในภาคผนวก ก., หน้า 217.

⁶⁰Malcolm Chalmers, *Confidence-Building in Southeast Asia* Boulder, Colorado: Westview Press, 1996, p. 149.

ประเด็นความมั่นคงและมาตรการสร้างความมั่นใจในระยะยาวระงับการประทุมเอเปค ซึ่งจีนได้คัดค้านข้อเสนอดังกล่าว เนื่องจากได้หันเองก็เป็นสมาชิกเอเปค ภายหลังจากเหตุการณ์ดังกล่าว จีนพยายามเบี่ยงเบนบทบาททางด้านความมั่นคงในเอเปค โดยการเข้ามาบีบบทบาทในเชิงรุกในกระบวนการสร้างความมั่นใจในการประชุม ARF แทน

ประการที่ 2 การประกาศปฏิญญาร่วมญี่ปุ่น-สหรัฐอเมริกา (Japan-US Joint Declaration) ก็เพื่อเป็นการยืนยันการเป็นพันธมิตรทางด้านความมั่นคงแบบทวิภาคีซึ่งทำให้จีนตื่นตระหนก เนื่องจากจีนมองว่า ปฏิญญาร่วมดังกล่าวพุ่งเป้าไปที่จีนในฐานะศัตรูในอนาคต โดยปฏิญญาร่วมดังกล่าวได้มีการปรับเปลี่ยนความร่วมมือทางด้านความมั่นคงทั้งเป้าหมายและอาณาบริเวณที่อยู่ในความคุ้มครอง ในด้านเป้าหมาย ปฏิญญาดังกล่าวได้ปรับเปลี่ยนจากการอาศัยความคุ้มครองจากสหรัฐอเมริกาในต่อต้านภัยคุกคามความมั่นคงของญี่ปุ่นเพียงอย่างเดียว มาเป็นการแก้ไขเหตุการณ์ฉุกเฉินในอาณาบริเวณรอบๆญี่ปุ่น ความขัดแย้ง ความไม่แน่นอน และความไร้เสถียรภาพในภูมิภาคเอเชีย-แปซิฟิกด้วยกองกำลังป้องกันตนเองของญี่ปุ่น ซึ่งสามารถกระทำร่วมกับกองกำลังของสหรัฐอเมริกาหรือกระทำโดยลำพังได้ ส่วนในด้านเขตคุ้มครองตามปฏิญญา ได้ระบุให้ขยายการคุ้มครองจากญี่ปุ่นและตะวันออกไกลมาเป็นภูมิภาคเอเชีย-แปซิฟิก ซึ่งก็กินความรวมถึงช่องแคบมะละกา หมู่เกาะพาราเซล และหมู่เกาะสแปรตลีย์ในทะเลจีนใต้ ช่องแคบไต้หวัน และคาบสมุทรเกาหลีด้วย⁶¹ ดังนั้น จีนได้ตอบโต้การกระทำดังกล่าว โดยกล่าวอ้างว่า ความร่วมมือทางด้านความมั่นคงแบบพหุภาคีเป็นความร่วมมือที่จะประกันความมั่นคงร่วมกันในภูมิภาคเอเชีย-แปซิฟิก⁶²

การประชุม ARF ครั้งที่ 4 ที่สุบัง ไจยา (Subang Jaya) ประเทศมาเลเซียในวันที่ 27 กรกฎาคม 1997 ที่ประชุมได้เสนอให้มีการพัฒนาจากมาตรการสร้างความมั่นใจอันเป็นขั้นตอนที่หนึ่ง (CBMs) ไปสู่การทูตเชิงป้องกัน (preventive diplomacy) ซึ่งเป็นขั้นตอนที่สอง โดยที่ประชุมต้องการให้ Inter-sessional Group on CBMs ระบุถึงเป้าหมายซึ่งคาบเกี่ยวกันระหว่างขั้นตอนที่หนึ่งและสอง เพื่อทำให้ขั้นตอนที่หนึ่งบรรลุเป้าหมายครบถ้วนอย่างแท้จริง ซึ่งจีนได้ทำการคัดค้านข้อเสนอดังกล่าวอย่างรุนแรง โดยที่รัฐมนตรีว่าการกระทรวงการต่างประเทศของจีน นายเฉียน ฉี ฉิน ได้แถลงว่า ถ้ายังมีการสร้างความมั่นใจมากขึ้นเท่าใดก็จะยิ่งเสริมสร้างความสัมพันธ์

⁶¹Zhao Jiequi, "Redefinition of Japan-US Security Arrangements and Institute of Its Repercussions," *Foreign Affairs Journal* No.41(September 1996), p. 34.

⁶²Akiko Fukushima, op.cit., p. 43.

ระหว่างประเทศสมาชิกดียิ่งขึ้น และยิ่งย่ำอีกว่า การประชุม ARF ไม่จำเป็นที่จะต้องพัฒนาไปสู่ขั้นตอนของการทูตเชิงป้องกันอย่างรีบเร่ง ทั้งนี้ การที่จีนกล่าวเช่นนั้น เนื่องจากจีนเกรงว่า ประเด็นหมู่เกาะสแปรตลีย์จะถูกหยิบยกขึ้นมาเจรจา⁶³ ในปีเดียวกันนี้ ลาวและพม่าได้เข้าเป็นสมาชิกอาเซียนอย่างสมบูรณ์

ภายหลังการประชุมสุดยอดอย่างไม่เป็นทางการระหว่างอาเซียนและจีน ผู้นำอาเซียนและประธานาธิบดีของจีน นายเจียง เจ๋อ หมิน ได้มีแถลงการณ์ร่วมเกี่ยวกับความร่วมมือระหว่างอาเซียน-จีนสู่ศตวรรษที่ 21 ในวันที่ 16 ธันวาคม 1997 ซึ่งมีสาระสำคัญเกี่ยวกับปัญหาในทะเลจีนใต้คือ ทุกฝ่ายที่เกี่ยวข้องกับปัญหาความขัดแย้งในทะเลจีนใต้เห็นพ้องต้องกันที่จะแก้ไขข้อขัดแย้งโดยการปรึกษาหารือและการเจรจากันฉันมิตรตามหลักกฎหมายระหว่างประเทศซึ่งเป็นที่ยอมรับร่วมกันโดยทั่วไป รวมถึงอนุสัญญาแห่งสหประชาชาติว่าด้วยกฎหมายทะเลปี ค.ศ.1982 (UN Convention on the Law of the Sea--UNCLOS) และในขณะที่ยังหาข้อยุติในความขัดแย้งที่มีอยู่ อาเซียนและจีนเห็นพ้องกันที่จะพยายามแสวงหาแนวทางเพื่อความร่วมมือในพื้นที่ดังกล่าว⁶⁴

อย่างไรก็ตาม พฤติกรรมที่แสดงความรับผิดชอบของจีนก็ไม่ได้เป็นเครื่องยืนยันว่าในอนาคตจีนจะปฏิบัติตามสิ่งที่จีนเคยให้สัญญาไว้กับอาเซียน โดยจีนเริ่มทำการอ้างกรรมสิทธิ์ในทะเลจีนใต้อีกครั้งหนึ่ง ดังจะเห็นได้จากในเดือนตุลาคม ค.ศ.1998 ฟิลิปปินส์ค้นพบว่า จีนได้ปลูกสร้างสิ่งก่อสร้างทางการทหารบนหินโสโครกมิดซีฟ ซึ่งฟิลิปปินส์ก็ได้ทำการตอบโต้โดยการควบคุมตัวชาวประมงจีนจำนวน 20 คนและยึดเรือประมงดังกล่าวในข้อหาทำการประมงผิดกฎหมาย ต่อมา ได้มีการเจรจาระหว่างสองฝ่ายในระหว่างวันที่ 22-23 มีนาคม 1999 ที่กรุงมะนิลา แต่การเจรจาไม่มีความคืบหน้า เนื่องจากจีนปฏิเสธข้อเสนอของฟิลิปปินส์ที่จะให้เรือถอนสิ่งก่อสร้างของจีนบนหินโสโครกดังกล่าว⁶⁵ ก่อนที่จีนจะทำการเคลื่อนไหวยุทธวิธีดังกล่าวในทะเลจีนใต้ จีนเฝ้ารอจนประเทศในภูมิภาคฯจับตามองจีนน้อยลง อันเป็นผลมาจากการที่ประเทศเหล่านี้หมกมุ่นกับการแก้ไขปัญหาวิกฤติการณ์ทางการเงินที่เกิดขึ้นในกลางปี ค.ศ.1997 อยู่นั่นเอง⁶⁶

⁶³Ibid., p. 148.

⁶⁴ดูข้อมูลฉบับสมบูรณ์ได้ในภาคผนวก ก., หน้า 222.

⁶⁵Jon M. Van Dyke and Mark J. Valencia, "How valid are the South Chin Sea Claims under the Law of the Sea Convention?," *Southeast Asian Affairs 2000* (Singapore: Institute of Southeast Asian Studies, 2000), p. 60.

⁶⁶Derek da Cunda, op.cit., p. 25.

จากพฤติกรรมของจีนในช่วงปี ค.ศ.1995-98 แสดงให้เห็นว่า จีนกำลังดำเนินนโยบาย รุกคืบ (creeping assertive policy) ซึ่งเป็นนโยบายแบบค่อยเป็นค่อยไปในการสร้างการปรากฏตัวของจีนในทะเลจีนใต้ โดยไม่มีการเผชิญหน้าทางการทหาร ทั้งนี้ จะมียุทธศาสตร์ในเชิงปฏิบัติ อยู่ 2 ประการคือ ประการแรก การใช้แนวทางทางการทูต โดยจีนกล่าวว่าย้อยู่เสมอว่า จีนไม่ต้องการให้นำประเด็นเรื่องอำนาจอธิปไตยในหมู่เกาะสแปรตลีย์มาเจรจา แต่จีนพร้อมที่จะเก็บประเด็นอำนาจอธิปไตยไว้ก่อนแล้ว แก้ไขปัญหาโดยสันติวิธี โดยตั้งอยู่บนพื้นฐานของกฎหมายระหว่างประเทศ และการพัฒนาทรัพยากรธรรมชาติร่วมกับประเทศที่อ้างกรรมสิทธิ์อื่นๆ นอกจากนี้ จีนยังได้เข้าร่วมในเวทีการเจรจาทั้งแบบทวิภาคีและพหุภาคีด้วย ประการที่สอง เมื่อใดก็ตามที่มีโอกาส จีนก็จะเข้าไปยึดครองหินโสโครกและสร้างสิ่งปลูกสร้างบนหินโสโครกและเกาะต่างๆ ในหมู่เกาะสแปรตลีย์⁶⁷ ในขณะที่ B.A. Hamzah นักวิเคราะห์ชาวมาเลเซียเรียกยุทธศาสตร์ดังกล่าวของจีนว่า ยุทธศาสตร์ก้าวไปข้างหน้า 3 ก้าว ถอยหลัง 3 ก้าว (three-step-forward, two-step-back strategy) โดยเขาได้ยกกรณีทะเลจีนใต้ว่า เมื่อจีนขยายอิทธิพลเข้าไปในทะเลจีนใต้ โดยการยึดครองหินโสโครกมิดชีฟ และหากประเทศในภูมิภาคฯทำการประท้วงการกระทำดังกล่าว จีนก็จะแสดงท่าทีที่เป็นมิตร ซึ่งการกระทำเช่นนี้ถือว่าเป็นการถอยหลัง 2 ก้าว แต่ในขณะเดียวกัน จีนก็ไม่ยอมลืมนโยบายที่จีนได้เข้าครอบครองไว้แล้ว⁶⁸

ในส่วนของความคืบหน้า การประชุม ARF ครั้งที่ 5 จัดขึ้นที่มะนิลา ฟิลิปปินส์ เมื่อวันที่ 27 กรกฎาคม 1998 มีประเทศเข้าร่วมการประชุมเพิ่มขึ้นอีกหนึ่งประเทศคือ มองโกเลีย ต่อมา ในการประชุม ARF ครั้งที่ 6 ที่สิงคโปร์ ในวันที่ 26 กรกฎาคม 1999 กัมพูชาซึ่งเข้าเป็นสมาชิกอาเซียนประเทศที่ 10 ก็ได้เข้าร่วมการประชุมดังกล่าวด้วย และการประชุม ARF ครั้งที่ 7 ที่กรุงเทพฯ ประเทศไทย เมื่อวันที่ 27 กรกฎาคม 2000 นอกจากการเข้าร่วมการประชุม ARF ของเกาหลีเหนือแล้ว ยังมีการประชุมร่วมกันอย่างเป็นทางการครั้งแรกระหว่างรัฐมนตรีอาเซียนกับรัฐมนตรีว่าการกระทรวงการต่างประเทศของจีน ญี่ปุ่น และเกาหลีใต้ที่เรียกว่า ASEAN+3 และมีการจัดตั้งกลุ่มผู้ประสานงานของอาเซียน (ASEAN Troika) ขึ้น ตามที่ไทยได้เสนอไว้ในการประชุมสุดยอดอย่างไม่เป็นทางการ ครั้งที่ 3 ที่มะนิลา ในเดือนพฤศจิกายน ค.ศ.1999 ทั้งนี้ เพื่อให้เป็นกลไกให้อาเซียนสามารถร่วมมือแก้ไขปัญหาคritical ที่ส่งผลกระทบต่อภูมิภาค⁶⁹

⁶⁷Ian James Storey, "Creeping Assertiveness: China the Philippines and the Southeast China Sea Dispute," *Contemporary Southeast Asia* Vol. 21, No. 1 (April 1999), p. 99.

⁶⁸Derek da Cunha, op.cit., p. 24.

⁶⁹กระทรวงการต่างประเทศ, การต่างประเทศไทย พ.ศ.2540-2543: ประมวลผลงานในรอบ 3 ปีของกระทรวงการต่างประเทศ (กรุงเทพฯ: บริษัท อมรินทร์พริ้นติ้งแอนด์พับลิชชิ่ง, 2543), หน้า 103-108.

บทที่ 5 บทสรุป

นับตั้งแต่ปลายทศวรรษที่ 1980 เป็นต้นมา มีเหตุการณ์และความเปลี่ยนแปลงหลายประการที่มีผลกระทบต่อนโยบายของจีนต่อภูมิภาคเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ โดยเฉพาะอย่างยิ่งต่ออาเซียนดังนี้ ประการแรก เหตุการณ์เทียนอันเหมินในปี ค.ศ.1989 กระทบต่อภาพพจน์ของจีนในเวทีการเมืองระหว่างประเทศและการพัฒนาประเทศตามนโยบายสี่ทันสมัย (การเกษตร อุตสาหกรรม การทหาร วิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี) ทั้งนี้ เนื่องจากภายหลังเหตุการณ์ดังกล่าว ลึกลง จีนได้ถูกประเทศพันธมิตรตะวันตก โดยเฉพาะอย่างยิ่งสหรัฐอเมริกาคว่ำบาตรทางเศรษฐกิจและกดดันในประเด็นสิทธิมนุษยชน ประการที่สอง การล่มสลายของประเทศค่ายสังคมนิยมในยุโรปตะวันออกและสหภาพโซเวียตในปี ค.ศ.1990 ได้นำไปสู่การสิ้นสุดของสงครามเย็น ซึ่งการที่สงครามเย็นสิ้นสุดลง ทำให้ความสำคัญทางยุทธศาสตร์ของจีนต่อสหรัฐอเมริกาในระบบดุลแห่งอำนาจสามเส้า(สหรัฐอเมริกา สหภาพโซเวียต จีน)ได้ลดลง ประการที่สาม สหรัฐอเมริกา ประสบชัยชนะในสงครามอ่าวเปอร์เซียในปี ค.ศ.1991 ทำให้จีนมองว่า สหรัฐอเมริกากลายเป็นประเทศมหาอำนาจเพียงประเทศเดียวในโลก(unipolar) และอยู่ในฐานะที่เข้มแข็งที่จะจัดระเบียบโลกบนพื้นฐานค่านิยมของสหรัฐอเมริกา ไม่ว่าจะเป็นสิทธิมนุษยชน ประชาธิปไตย และทุนนิยม ซึ่งจีนจะถูกกดดันจากสหรัฐอเมริกายิ่งขึ้น ดังนั้น จีนจึงพยายามแสวงหาพันธมิตรทั้งจากศัตรูเก่าอย่างสหภาพโซเวียตและประเทศโลกที่สาม โดยเฉพาะอย่างยิ่งประเทศเพื่อนบ้าน โดยการดำเนินนโยบายรอบทิศทาง (omni-directional policy) ทั้งนี้ เพื่อหลีกเลี่ยงการบีบบังคับของประเทศตะวันตกและเพื่อเสริมสร้างอำนาจการต่อรองของจีนในเวทีการเมืองโลก และหนึ่งในความริเริ่มใหม่นี้คือ นโยบายต่างประเทศที่มุ่งไปทางเอเชีย (Asia-oriented foreign policy) โดยเอเชียตะวันออกเฉียงใต้เป็นเป้าหมายหลัก

5.1 ความสัมพันธ์ทางด้านความมั่นคงระหว่างจีนกับอาเซียนในยุคหลังสงครามเย็น

ในบรรดาประเทศเพื่อนบ้านนั้น จีนหันมาให้ความสำคัญกับประเทศสมาชิกอาเซียนมากขึ้น สิ่งที่เห็นได้ชัดคือ การเดินทางเยือนประเทศสมาชิกอาเซียนของผู้นำจีนภายหลังวิกฤตการณ์เทียนอันเหมินสิ้นสุดลงและการสถาปนาความสัมพันธ์ทางการทูตระหว่างจีนกับประเทศสมาชิกอาเซียนอีกสามประเทศในช่วงต้นทศวรรษที่ 1990 คือ กับอินโดนีเซียในเดือนสิงหาคม ค.ศ.1990 กับสิงคโปร์ ในเดือนตุลาคม ค.ศ.1990 และบรูไนในเดือนกันยายน ค.ศ. 1991 และ ซึ่งทำให้จีนมี

ความสัมพันธ์อย่างเป็นทางการกับประเทศสมาชิกอาเซียนทั้งหมด ทั้งนี้ ก็เนื่องมาจากสาเหตุสำคัญ 3 ประการด้วยกันคือ ประการแรก อาเซียนเป็นองค์การในระดับภูมิภาคที่มีบทบาทสำคัญทั้งทางการเมืองและทางเศรษฐกิจ ประการที่สอง จีนและอาเซียนเคยร่วมมือกันในการแก้ไขปัญหาภัยพิบัติ และประการที่สาม อาเซียนไม่ได้คว่ำบาตรหรือประณามการกระทำของจีนในวิกฤติการณ์เทียนอันเหมิน ทำให้จีนมองว่าประเทศเหล่านี้เป็นพันธมิตรของตน ดังนั้น จีนจึงพยายามแสวงหาแนวร่วมจากอาเซียนเพื่อเป็นการหลีกเลี่ยงการโดดเดี่ยวและการบีบบังคับของประเทศตะวันตก ขณะเดียวกันก็เป็นการเสริมสร้างอำนาจการต่อรองของจีน

อย่างไรก็ตาม แม้ว่าความสัมพันธ์ระหว่างจีนกับอาเซียนในยุคหลังสงครามเย็นจะมีแนวโน้มที่ดีขึ้น แต่จีนกับอาเซียนก็ยังมีปัญหาระหว่างกันซึ่งอาจส่งผลกระทบต่อความสัมพันธ์ได้ในอนาคต ไม่ว่าจะเป็นปัญหาที่ได้หวนพยายามแสวงหาการรับรองรัฐ ปัญหาภัยคุกคามจากจีน และปัญหาการแย่งชิงกรรมสิทธิ์เหนือหมู่เกาะสแปรตลีย์ ซึ่งมีประเทศคู่พิพาท 6 ประเทศด้วยกัน ได้แก่ จีน ไต้หวัน เวียดนาม และประเทศสมาชิกอาเซียนอีก 3 ประเทศ (ฟิลิปปินส์ มาเลเซีย และบรูไน)

แต่กรณีปัญหาที่กระทบความสัมพันธ์ระหว่างสองฝ่าย ซึ่งเป็นปัญหาที่มีความสำคัญอย่างมากคือ ปัญหาหมู่เกาะสแปรตลีย์ ถึงแม้ว่า ปัญหาดังกล่าวไม่ได้เป็นปัญหาโดยตรงระหว่างจีนกับอาเซียน แต่การที่หมู่เกาะสแปรตลีย์ตั้งอยู่บนเส้นทางการเดินเรือ (Sea Lane of Communication--SLOC) ไปมาระหว่างมหาสมุทรอินเดียและมหาสมุทรแปซิฟิก ทำให้การครอบครองหมู่เกาะดังกล่าวเป็นการคุกคามต่อเสรีภาพในการเดินเรือและการบินพาณิชย์ของประเทศสมาชิกอาเซียน รวมถึงประเทศอื่นๆที่ใช้เส้นทางดังกล่าวในการเดินเรือ ไม่ว่าจะเป็นกองเรือที่ 7 ของสหรัฐอเมริกาที่เดินทางไปมาระหว่างฐานทัพของตนในภูมิภาคเอเชีย-แปซิฟิก หรือเรือบรรทุกน้ำมันของญี่ปุ่น ส่งผลให้ปัญหาหมู่เกาะสแปรตลีย์เป็นปัญหาที่กระทบต่อเสถียรภาพและความมั่นคงในทะเลจีนใต้และต่อภูมิภาคเอเชีย-แปซิฟิกโดยรวม

ดังนั้น อินโดนีเซียซึ่งไม่ได้เป็นคู่กรณีพิพาท จึงได้พยายามแสดงบทบาทในฐานะผู้ไกล่เกลี่ยในกรณีปัญหาหมู่เกาะสแปรตลีย์ เนื่องจากอินโดนีเซียไม่ต้องการให้ความขัดแย้งในทะเลจีนใต้ส่งผลกระทบต่อเส้นทางการเดินเรือ (SLOC) ทั้งนี้ อินโดนีเซียได้จัดการประชุมเชิงปฏิบัติการเกี่ยวกับการแก้ไขความขัดแย้งในทะเลจีนใต้ขึ้นในปี ค.ศ.1990 เพื่อเป็นเวทีให้จีนกับประเทศที่เกี่ยวข้องมาเจรจากัน ซึ่งอินโดนีเซียมีความคาดหวังว่า การประชุมนี้จะสร้างความเชื่อมั่นและความก้าวหน้าของการทูตเชิงป้องกัน (preventive diplomacy) อันจะนำไปสู่การลด

การเผชิญหน้ากันในการแย่งชิงการอ้างกรรมสิทธิ์ได้ เนื่องจากการประชุมเชิงปฏิบัติการนี้เป็นเพียงการประชุมเชิงวิชาการ ผู้เข้าร่วมการประชุมส่วนใหญ่เป็นนักวิชาการจากสถาบันการศึกษาต่างๆ และประเด็นที่พิจารณากันก็เป็นประเด็นทางด้านเทคนิค ไม่ใช่ประเด็นทางด้านอำนาจอธิปไตย ทำให้มีการเจรจากันอย่างเปิดเผยและเป็นกันเอง

ในช่วงเดียวกันนี้ จีนเองก็ได้แสดงท่าทีประนีประนอมด้วยการประกาศว่า จีนจะไม่ใช้กำลังในการแก้ไขปัญหากับประเทศสมาชิกอาเซียน และจะไม่นำเรื่องอำนาจอธิปไตยเหนือหมู่เกาะสแปรตลีย์มาเจรจากัน รวมทั้ง เสนอให้มีการพัฒนาความร่วมมือในบริเวณหมู่เกาะดังกล่าว ดังจะเห็นได้จากคำกล่าวของประธานาธิบดีหยาง ชาง คุณ นายรัฐมนตรีหลี่เผิง รองนายกรัฐมนตรี และรัฐมนตรีว่าการกระทรวงการต่างประเทศเฉียน ฉี ฉิน ทั้งนี้ เนื่องจากจีนไม่ต้องการบั่นทอนความไว้วางใจของประเทศในภูมิภาคเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ ซึ่งนอกจากจะส่งผลกระทบต่อการพัฒนาเศรษฐกิจของจีนแล้ว ยังจะเป็นอุปสรรคต่อความร่วมมือกับประเทศเหล่านี้ และที่สำคัญคือ ศักยภาพทางทหารที่ล้าหลังของจีนต้องใช้เวลาในการพัฒนาอีกหลายปี ทำให้จีนคิดว่า หากจีนใช้กำลังในการยึดพื้นที่ดังกล่าวทั้งหมดโดยทันที อาจจะทำให้เกิดความขัดแย้งอย่างรุนแรงระหว่างจีนกับประเทศคู่พิพาทจนถึงขั้นการทำสงครามปกป้องผลประโยชน์ ซึ่งจีนเองก็ไม่มีความพร้อมในการใช้กำลัง

อย่างไรก็ตาม ความพยายามในการไกล่เกลี่ยของอินโดนีเซียดังกล่าวไม่ค่อยประสบความสำเร็จมากนัก เนื่องจากจีนมีความหวาดระแวงอินโดนีเซีย อันเป็นผลมาจากการที่อินโดนีเซียเคยทำข้อตกลงร่วมกับมาเลเซียในการผนวกดินแดนส่วนหนึ่งในหมู่เกาะสแปรตลีย์มาเป็นของตน ประกอบกับความคืบหน้าในการพัฒนาความสัมพันธ์ระหว่างอาเซียนและเวียดนามภายหลังวิกฤตการณ์ในกัมพูชาสิ้นสุดลง จนนำไปสู่การแสดงความจำนงค์ขอเข้าเป็นประเทศสมาชิกอาเซียนของเวียดนามในปลายปี ค.ศ.1991 ส่งผลทำให้จีนมองว่า ประเทศเหล่านี้กำลังรวมกลุ่มกันเพื่อต่อรองกับจีนในกรณีความขัดแย้งในหมู่เกาะสแปรตลีย์ จากปัจจัยที่ได้กล่าวแล้วข้างต้นนำไปสู่การประกาศกฎหมายอาณาเขตทางทะเลและเขตต่อเนื่อง (Law on the Territorial Sea and Contiguous Zone) ของจีนในวันที่ 25 กุมภาพันธ์ 1992

นอกจากการประกาศกฎหมายดังกล่าวแล้ว จีนยังมีพฤติกรรมที่แสดงถึงเจตนาที่ไม่บริสุทธิ์คือ ประการแรก จีนมีการเพิ่มงบประมาณทางทหาร รวมทั้ง การซื้อเครื่องบินโจมตีพิสัยไกล รุ่น SU -27 จำนวน 26 ลำจากรัสเซีย ซึ่งการกระทำดังกล่าวทำให้ประเทศอาเซียนมองว่า จีนมีความตั้งใจที่จะเพิ่มพูนกำลังอาวุธเพื่อทำการอ้างกรรมสิทธิ์นอกน่านน้ำที่ประชิดชายฝั่ง

ของจีน ประการที่สอง จีนได้นำคณะสำรวจเป็นจำนวนมากของจีนไปยังทะเลจีนใต้ ทั้งนี้เพื่อยืนยันการอ้างกรรมสิทธิ์ในพื้นที่เหล่านั้นประการที่สาม จีนได้ลงนามอนุญาตให้บริษัท Crestone Energy Corporation จากเมืองเดนเวอร์ สหรัฐอเมริกาเข้าไปสำรวจน้ำมันและก๊าซธรรมชาติในพื้นที่ขัดแย้งในบริเวณหมู่เกาะสแปรตลีย์ในเดือนพฤษภาคม และประการสุดท้าย จีนได้ส่งกองกำลังทหารเข้าไปครอบครองโขดหินในหมู่เกาะสแปรตลีย์ในเดือนกรกฎาคม ในปีเดียวกันนั้น

จากท่าทีที่แข็งกร้าวของจีน ได้นำไปสู่การแสดงจุดยืนร่วมกันของประเทศสมาชิกอาเซียนต่อกรณีพิพาทดังกล่าว โดยที่ประชุมระดับรัฐมนตรีอาเซียนในปี ค.ศ.1992 ได้ระบุแนวทางแก้ไขปัญหาไว้ในปฏิญญาทะเลจีนใต้ (Declaration on the South China Sea) เนื่องจากการแสดงท่าทีของจีนได้ส่งผลกระทบต่อความมั่นคงของภูมิภาคเอเชียตะวันออกเฉียงใต้โดยรวม นอกจากนี้ ที่ประชุมฯยังมีมติให้นำประเด็นปัญหาทางด้านความมั่นคงมาเจรจาในกรอบของการประชุม ASEAN-PMC ในเดือนกรกฎาคม ค.ศ.1993

การแสดงควมมีเอกภาพร่วมกันของอาเซียนและความพยายามดึงประเทศมหาอำนาจซึ่งเป็นประเทศคู่เจรจาในกรอบของ ASEAN-PMC ให้เข้ามาเกี่ยวข้องกับปัญหาหมู่เกาะสแปรตลีย์รวมทั้ง การเสริมสร้างความสัมพันธ์ระหว่างประเทศคู่กรณีพิพาทที่เป็นประเทศสมาชิกอาเซียนและเวียดนาม ได้สร้างความกังวลใจและความกดดันต่อจีน ทั้งนี้ เนื่องจากจีนในฐานะที่เป็นประเทศมหาอำนาจในภูมิภาคต้องการให้มีการแก้ไขปัญหาในเวทีการเจรจาแบบทวิภาคี ซึ่งจีนสามารถมีอำนาจในการต่อรองเหนือคู่เจรจา แต่หากมีการเจรจาในกรอบของพหุภาคี จะทำให้จีนต้องเผชิญกับการต่อรองของกลุ่มประเทศซึ่งจะทำให้จีนอยู่ในฐานะเสียเปรียบ ดังนั้น จีนจึงพยายามใช้เวทีการเจรจาแบบทวิภาคีในการแก้ไขปัญหาดังกล่าวเช่น ในเดือนสิงหาคม ค.ศ. 1992 จีนเสนอข้อตกลงร่วมเกี่ยวกับการพัฒนาทรัพยากรน้ำมันและก๊าซในพื้นที่ขัดแย้งต่อมาเลเซีย และระหว่างการประชุมอาเซียนของฟิลิปปินส์ ในเดือนกุมภาพันธ์ ค.ศ. 1993 ประธานาธิบดีรามอสและประธานาธิบดีเจียง เจ๋อ หมิน ตกลงในหลักการที่จะสำรวจและพัฒนาพร้อมในดินแดนที่ขัดแย้งและยกประเด็นอำนาจอธิปไตยไว้แก้ไขในอนาคต

นอกจากจีนยืนกรานที่จะใช้เวทีการเจรจาแบบทวิภาคีในการแก้ไขปัญหาแล้ว จีนยังไม่ต้องการให้อาเซียนนำปัญหาความขัดแย้งเรื่องหมู่เกาะสแปรตลีย์ไปเจรจากับประเทศที่ไม่เกี่ยวข้อง จนทำให้ประเด็นดังกล่าวกลายเป็นประเด็นระหว่างประเทศ ดังจะเห็นได้จาก ที่ประชุมเชิงปฏิบัติการเกี่ยวกับการจัดการความขัดแย้งในทะเลจีนใต้ (Workshop on Managing Potential Conflicts in the South China Sea) เมื่อปี ค.ศ. 1993 ที่อาเซียนได้เชิญญี่ปุ่น

และสหรัฐอเมริกาเข้าร่วมการประชุม จีนได้ออกมาประท้วงการกระทำดังกล่าวของอาเซียนด้วยการไม่เข้าร่วมการประชุม ทั้งนี้ จีนได้ให้เหตุผลว่า ทั้งสองประเทศนั้นไม่ได้เป็นประเทศคู่พิพาทในปัญหาหมู่เกาะ

พอจะสรุปได้ว่า ความสัมพันธ์ระหว่างจีนกับอาเซียนในยุคหลังสงครามเย็นมีแนวโน้มที่ดีขึ้น แต่ยังมีอุปสรรคหรือตัวแปรที่สำคัญคือ กรณีปัญหาหมู่เกาะสแปรตลีย์ ที่ทำให้อาเซียนมีความรู้สึกหวาดระแวงจีน อันเนื่องมาจากพฤติกรรมที่ไม่จริงจังของจีนในการแก้ไขปัญหาดังกล่าว

5.2 สาเหตุที่จีนเข้าร่วมการประชุมอาเซียนว่าด้วยความร่วมมือทางด้าน การเมืองและความมั่นคงในภูมิภาคเอเชีย-แปซิฟิก

หากพิจารณาแนวทางของจีนในการแก้ไขข้อพิพาททางด้านอำนาจอธิปไตยเหนือดินแดนแล้วจะพบว่า จีนจะไม่ยอมตกลงหรือยอมชอมกับคู่พิพาทในกรณีดังกล่าว ทั้งนี้ เนื่องมาจากว่าปัญหาทางด้านดินแดนและอำนาจอธิปไตยเป็นสิ่งที่จีนให้ความสำคัญมาก ที่เห็นได้ชัดคือปัญหาไต้หวัน และในกรณีของปัญหาหมู่เกาะสแปรตลีย์ก็เช่นเดียวกัน โดยทั่วไปจีนมักใช้รูปแบบของการปฏิบัติโดยฝ่ายเดียว (unilateral) เช่น การใช้กำลังในการแก้ไขความขัดแย้งกับเวียดนามในปี ค.ศ.1974 และ1988 และการประกาศกฎหมายเพื่อเป็นการยืนยันการอ้างกรรมสิทธิ์ และอีกรูปแบบคือ การใช้เวทีการเจรจาแบบทวิภาคี (bilateral) กับประเทศคู่กรณีพิพาท แต่ปรากฏว่าในปี ค.ศ.1994 จีนได้เปลี่ยนวิธีการเจรจาใหม่ด้วยการเข้าร่วมการประชุมอาเซียนว่าด้วยความร่วมมือทางการเมืองและความมั่นคงในภูมิภาคเอเชีย-แปซิฟิก(ASEAN Regional Forum--ARF) ซึ่งเป็นเวทีการเจรจาแบบพหุภาคี (multilateral) ทั้งนี้ก็เนื่องมาจากว่า

ประการแรก จีนต้องการลดความหวาดระแวงของอาเซียนต่อจีน อันเป็นผลมาจากทำที่ที่แข็งกร้าวของตนต่อปัญหาหมู่เกาะสแปรตลีย์ พฤติกรรมที่ใช้กำลังในการแก้ปัญหาทางด้านดินแดนในอดีต การพัฒนากองทัพให้ทันสมัยภายหลังจากสงครามเย็นสิ้นสุดลง รวมทั้ง การให้ความช่วยเหลือทางการทหารแก่พม่า นับตั้งแต่ปี ค.ศ.1988 ของจีนซึ่งอาเซียนมองว่า จีนกำลังเตรียมพร้อมสำหรับการใช้กำลังในการแก้ไขความขัดแย้ง จีนเชื่อว่าความหวาดระแวงดังกล่าวเป็นปัจจัยสำคัญที่นำไปสู่การจัดตั้งการประชุมอาเซียนว่าด้วยความร่วมมือทางการเมืองและความมั่นคงหรือ ARF ทั้งนี้ เนื่องจากในช่วงต้นทศวรรษที่ 1990 ประเทศนอกภูมิภาคพยายามเสนอให้มีการสร้างกลไกแบบพหุภาคีเพื่อจัดการกับปัญหาความมั่นคงในยุคหลังสงครามเย็น ซึ่งข้อเสนอเหล่านี้ไม่ได้รับการยอมรับหรือการพัฒนาไปมากนัก แต่ภายหลังการประกาศกฎหมาย

ทะเลอาณาเขตและเขตต่อเนื่องของจีนในเดือนกุมภาพันธ์ ค.ศ.1992 แนวความคิดดังกล่าวถูกนำกลับมาใช้และได้มีการพัฒนาไปอย่างรวดเร็ว โดยในเดือนกรกฎาคมปีเดียวกัน อาเซียนได้ประกาศปฏิญญาทะเลจีนใต้ ซึ่งจีนมองว่าการประกาศปฏิญญาดังกล่าวเป็นการแสดงเอกภาพร่วมกันเป็นครั้งแรกของอาเซียนต่อกรณีพิพาทดังกล่าว ทั้งที่ก่อนหน้านี้ ปัญหาการแย่งชิงกรรมสิทธิ์ในหมู่เกาะสแปรตลีย์เป็นปัญหาทางความสัมพันธ์ระหว่างจีนกับบางประเทศสมาชิกอาเซียน ปฏิญญาดังกล่าวเรียกร้องให้มีการแก้ไขปัญหาโดยสันติวิธี และที่ประชุมยังมีมติให้นำประเด็นความมั่นคงมาเจรจาในกรอบของ ASEAN-PMC ในปี ค.ศ.1993 ต่อมาในการประชุม ASEAN-PMCในเดือนกรกฎาคม ค.ศ.1993 ที่ประชุมได้ตกลงให้จัดการประชุมต่างหากขึ้นเพื่อถกเถียงในประเด็นความมั่นคงโดยเฉพาะ โดยเรียกการประชุมดังกล่าวว่า การประชุมอาเซียนว่าด้วยความร่วมมือด้านการเมืองและความมั่นคงในภูมิภาคเอเชีย-แปซิฟิกหรือ ARF ซึ่งหากจีนไม่เข้าร่วมการประชุมดังกล่าว อาจทำให้อาเซียนหวาดระแวงเงินเพิ่มขึ้น ซึ่งจะส่งผลกระทบต่อยุทธศาสตร์ในการแสวงหาแนวร่วมเพื่อต่อต้านการกดดันของประเทศตะวันตกของจีนภายหลังเหตุการณ์เทียนอันเหมินและอาจนำไปสู่การรวมกลุ่มเพื่อต่อต้านจีน

ประการที่สอง จีนมีความกังวลว่า จะมีการรวมกลุ่มระหว่างประเทศสมาชิกอาเซียนกับเวียดนามเพื่อต่อรองกับจีนในกรณีหมู่เกาะสแปรตลีย์ โดยประเทศสมาชิกอาเซียนกับเวียดนามได้มีการพัฒนาความสัมพันธ์ระหว่างกันนับตั้งแต่ปี ค.ศ.1988 เวียดนามเป็นฝ่ายเสนอให้มีการเจรจากับมาเลเซีย บรูไน ฟิลิปปินส์ และอินโดนีเซีย (ซึ่งมีปัญหาเรื่องหมู่เกาะ Natuna กับเวียดนาม) เพื่อแก้ไขปัญหาหมู่เกาะสแปรตลีย์โดยไม่มีจีนเข้าร่วม ภายหลังจากที่จีนปฏิเสธการเจรจากับเวียดนาม ทั้งนี้ เนื่องจากเวียดนามมีความเชื่อว่า การเจรจาดังกล่าวเรื่องปัญหาหมู่เกาะสแปรตลีย์กับประเทศสมาชิกอาเซียนโดยลำพัง จะทำได้ง่ายกว่าการเจรจากับจีน เนื่องจากเวียดนามกับประเทศสมาชิกอาเซียนเหล่านี้มีจุดยืนที่คล้ายคลึงกัน อาจจะตกลงแบ่งผลประโยชน์ระหว่างคู่กรณีพิพาทได้ และอาจนำข้อตกลงนั้นไปเจรจต่อรองกับจีนในภายหลัง ซึ่งก็จะทำให้กลุ่มประเทศที่ร่วมมือกันเป็นฝ่ายได้เปรียบและมีน้ำหนักในการเจรจา ประกอบกับเวียดนามตระหนักดีว่าประเทศสมาชิกอาเซียนเหล่านี้มีความหวาดระแวงไม่ไว้วางใจจีนเป็นทุนเดิมอยู่แล้ว จึงต้องการแสวงหาประโยชน์จากความรู้สึกต่อต้านจีนสร้างแนวร่วมทางการทูต

อย่างไรก็ตาม ความพยายามทางการทูตของเวียดนามในช่วงเวลาดังกล่าวยังไม่สัมฤทธิ์ผลเท่าใดนัก เนื่องจากการแก้ไขปัญหาที่พ่ายแพ้ไม่สำเร็จลุล่วงและการปรับปรุงความสัมพันธ์ระหว่างจีนกับเวียดนามยังไม่มีผลชัดเจนนัก จึงทำให้ประเทศสมาชิกอาเซียนเหล่านี้เกิดความลังเลใจที่จะร่วมมือกับเวียดนามต่อต้านจีน และที่สำคัญ ประเทศสมาชิกอาเซียนตระหนักดีว่า จีน

เป็นประเทศมหาอำนาจในภูมิภาคนี้ การกระทำใดๆ ที่กระทบต่อผลประโยชน์ของจีนโดยไม่ปรึกษาหารือกับจีนก่อน ย่อมเป็นนโยบายที่เสี่ยงอันตรายอย่างยิ่ง

แต่เมื่อปัญหากัมพูชาคลี่คลายลงจนนำไปสู่การลงนามในสนธิสัญญากรุงปารีส ในเดือนตุลาคม ค.ศ.1991 ทำให้ปัญหาที่เป็นอุปสรรคต่อการพัฒนาความสัมพันธ์ระหว่างอาเซียนและเวียดนามหมดสิ้นไป ประเทศสมาชิกอาเซียนจึงมีความกระตือรือร้นในการรับเวียดนามเข้าเป็นสมาชิกประเทศที่ 7 ซึ่งทางฝ่ายเวียดนามเองก็ได้แสดงเจตจำนงขอเข้าเป็นสมาชิกอาเซียนมาตั้งแต่ปลายปี ค.ศ.1991 แล้ว ในระหว่างการเยือนประเทศอินโดนีเซีย สิงคโปร์ และไทยของนายกรัฐมนตรี โว วัน เกียต (Vo Van Kiet) ต่อมา ในการประชุมระดับรัฐมนตรีของอาเซียนในปี ค.ศ.1992 เวียดนามได้ลงนามในสนธิสัญญามิตรภาพและความร่วมมือ (TAC) เพื่อเตรียมตัวเข้าเป็นสมาชิกอาเซียน จากปรากฏการณ์ดังกล่าว ทำให้จีนมองว่า ประเทศเหล่านี้กำลังรวมกลุ่มกันเพื่อต่อรองกับจีนในกรณีความขัดแย้งในหมู่เกาะสแปรตลีย์

ประการสุดท้าย จีนกลัวการครอบงำของประเทศมหาอำนาจอื่นๆ โดยอาศัยเวทีการเจรจาทางด้านความมั่นคงแบบพหุภาคีที่จัดตั้งขึ้นมาใหม่ จากการที่สถานะการณ์ทางด้านความมั่นคงในภูมิภาคเอเชีย-แปซิฟิกมีความไม่แน่นอนในช่วงหลังสงครามเย็น อันมีสาเหตุมาจากการลดบทบาททางการทหารของสหรัฐอเมริกา ปัญหาคาบสมุทรเกาหลี ปัญหาไต้หวัน เป็นต้น ได้ส่งผลให้ประเทศในภูมิภาคเอเชีย-แปซิฟิกเกิดความไม่มั่นใจ ขณะเดียวกัน ไม่ว่าจะเป็นออสเตรเลีย แคนาดา และญี่ปุ่นซึ่งอยู่นอกภูมิภาคเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ก็ได้พยายามเสนอให้มีการจัดตั้งกลไกความร่วมมือแบบพหุภาคีขึ้นเพื่อแก้ไขปัญหาความมั่นคงและช่วยลดปัญหาความขัดแย้งในภูมิภาคเอเชีย-แปซิฟิก ซึ่งนอกจากจะช่วยในการจัดการกับปัญหาความไม่แน่นอนและความไร้เสถียรภาพในภูมิภาคแล้ว ประเทศเหล่านี้ยังต้องการเข้าไปมีส่วนร่วมในกิจการของภูมิภาคฯ เพิ่มขึ้น

ในกรณีของญี่ปุ่นนั้น ความต้องการในการเพิ่มบทบาททางด้านความมั่นคงของตนในยุคหลังสงครามเย็น ทำให้ประเทศที่เคยถูกทารุณกรรมจากทหารญี่ปุ่นในช่วงสงครามโลกครั้งที่สอง โดยเฉพาะจีนมีความรู้สึกหวาดระแวงว่า การเพิ่มบทบาทดังกล่าวจะทำให้ญี่ปุ่นหันกลับมาเป็นมหาอำนาจทางทหารอีกครั้งหนึ่ง และที่สำคัญคือ ข้อเสนอของญี่ปุ่นที่ให้ใช้เวทีการประชุม ASEAN-PMC ซึ่งจีนไม่ได้เข้าร่วมในการเจรจาปัญหาทางด้านความมั่นคง ทำให้จีนมองว่า ญี่ปุ่นต้องการกันจีนออกจากการเข้าไปมีส่วนร่วมและต้องการเข้าไปมีอิทธิพลในการครอบงำกระบวนการในการแก้ไขปัญหาโดยอาศัยกลไกนี้

ในส่วนที่เกี่ยวกับข้อเสนอให้มีการจัดตั้งเวทีการเจรจาแบบพหุภาคีดังกล่าว ในช่วงแรกนั้น ไม่ได้ได้รับความเห็นชอบจากสหรัฐอเมริกา อาเซียน และจีน ทั้งนี้ เนื่องจากการที่ข้อเสนอเหล่านี้ส่วนใหญ่เป็นการนำรูปแบบของการประชุมว่าด้วยความมั่นคงและความร่วมมือแห่งยุโรปหรือ CSCEมาใช้ ทำให้ประเทศมหาอำนาจเช่นสหรัฐอเมริกาปฏิเสธแนวความคิดนั้น เนื่องจากเกรงว่าจะมีการจำกัดอาวุธ (arms control) และลดข้อผูกพันในสนธิสัญญาแบบทวิภาคีที่ตนทำกับประเทศอื่นๆ ในภูมิภาคเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ ส่วนอาเซียนก็เกรงว่าประเด็นเรื่องสิทธิมนุษยชนซึ่งเป็นประเด็นที่มีการเจรจากันในการประชุม CSCE จะถูกหยิบยกขึ้นมาเจรจาในเวทีการประชุมดังกล่าว และยังหวาดระแวงว่าประเทศผู้เสนอต้องการกลับเข้ามามีอิทธิพลต่อกิจการภายในภูมิภาคเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ ดังนั้น อาเซียนจึงปฏิเสธข้อเสนอโดยอ้างความแตกต่างระหว่างเอเชียกับยุโรป

ในขณะที่จีนเองก็ปฏิเสธข้อเสนอที่จะให้มีการเจรจาแบบพหุภาคีในการแก้ไขปัญหาทางความมั่นคง เนื่องมาจากสาเหตุที่สำคัญ 4 ประการด้วยกันคือ ประการแรก จีนมีความเชื่อดั้งเดิมว่า ระบบระหว่างประเทศมีลำดับชั้น (hierarchy) จากแนวความคิดดังกล่าวทำให้จีนตระหนักถึงความไม่เท่าเทียมกันทางด้านอำนาจของรัฐ ประการที่สอง จีนในฐานะประเทศมหาอำนาจต้องการให้มีการเจรจาแบบทวิภาคี ซึ่งจีนจะมีอำนาจในการต่อรองเหนือคู่เจรจามากกว่าการเจรจาในกรอบของพหุภาคี จีนต้องเผชิญกับการต่อรองของกลุ่มประเทศ ทำให้จีนอยู่ในฐานะที่เสียเปรียบ ประการที่สาม จากประสบการณ์ในอดีต ทำให้จีนหวาดระแวงว่า องค์การเหล่านั้นจะสร้างความแตกแยกในอำนาจอธิปไตยของจีน และประเทศอื่นอาจจะอาศัยองค์การดังกล่าวเข้ามาแทรกแซงกิจการภายในของจีนเพื่อทำลายผลประโยชน์ของจีน และประการสุดท้ายจากการที่แนวคิดทางทหารของจีนให้ความสำคัญกับการปกปิดข้อมูลและการสร้างความเข้าใจผิด (deception) ทำให้จีนต่อต้านแนวคิดความโปร่งใส (transparency) ทางทหารซึ่งจะเป็นประเด็นที่มีการถกเถียงในเวทีการเจรจาทางด้านความมั่นคงแบบพหุภาคี

แม้ว่า อาเซียนไม่เห็นด้วยกับกลไกการเจรจาแบบพหุภาคีที่มีรูปแบบของ CSCE แต่การที่อาเซียนตระหนักดีว่า ตนกำลังเผชิญกับปัญหาความมั่นคง ได้นำไปสู่ความพยายามของอาเซียนในฐานะองค์การระดับภูมิภาคที่จะริเริ่มในการแก้ไขปัญหาด้วยตนเอง ดังจะเห็นได้จากรายงานของ ASEAN-ISIS และปฏิญญาสิงคโปร์ในการประชุมสุดยอดของอาเซียนครั้งที่ 4 ในปี ค.ศ. 1992 แต่ความพยายามของอาเซียนในการจัดตั้งเวทีการเจรจาแบบพหุภาคีไม่ค่อยมีความคืบหน้ามากนัก เนื่องมาจากว่าประเทศสมาชิกอาเซียนบางประเทศอย่างเช่นอินโดนีเซียและ

มาเลเซียซึ่งมีความกังวลเกี่ยวกับอิทธิพลของประเทศที่เป็นมหาอำนาจจึงได้ออกมาคัดค้านการ จัดตั้งเวทีการเจรจาทางด้านความมั่นคงที่จะมีประเทศมหาอำนาจเข้าร่วม

อย่างไรก็ตาม กระบวนการในการจัดตั้งกลไกการเจรจาแบบพหุภาคีได้พัฒนาไปอย่างมากภายหลังจากที่ที่แข็งกร้าวของจีนในปัญหาหมู่เกาะสแปรตลีย์ โดยเฉพาะอย่างยิ่ง การลงมติให้มีการจัดตั้งการประชุมที่มีชื่อว่า “การประชุมอาเซียนว่าด้วยความร่วมมือทางการเมืองและความมั่นคงในภูมิภาคเอเชีย-แปซิฟิก” (ASEAN Regional Forum--ARF) ในที่ประชุม ASEAN-PMC ค.ศ.1993 ประกอบกับการปรับเปลี่ยนท่าทีต่อเวทีการเจรจาแบบพหุภาคีของประเทศต่างๆ โดยเฉพาะอย่างยิ่งสหรัฐอเมริกา ภายหลังจากการเปลี่ยนแปลงตัวผู้นำคือจากนายจอร์จ บุชมาเป็น นายบิล คลินตันซึ่งมีนโยบายที่แข็งกร้าวต่อจีน ทำให้จีนมองการเปลี่ยนแปลงเหล่านั้นด้วยความหวาดระแวง จีนจึงปรับท่าทีต่อการจัดการประชุมดังกล่าว โดยการเข้าร่วมการประชุม ARF ทั้งนี้ ก็เพื่อไม่ให้เกิดการประชุม ARF ถูกครอบงำโดยประเทศมหาอำนาจอื่นๆซึ่งจะส่งผลกระทบต่อผลประโยชน์ของจีน ทั้งนี้ เนื่องจากประเด็นทางด้านความมั่นคงที่เจรจากันส่วนใหญ่เป็น ประเด็นที่มีส่วนเกี่ยวข้องกับจีน นอกจากนี้ จะทำให้อาเซียนและประเทศมหาอำนาจลดความหวาดระแวงต่อจีนด้วย รวมทั้งการเข้าร่วมการประชุมดังกล่าวจะทำให้จีนได้รับทราบข้อมูลข่าวสารทางด้านความมั่นคงต่างๆอีกด้วย

5.3 กรอบความคิดที่ใช้ในการศึกษา

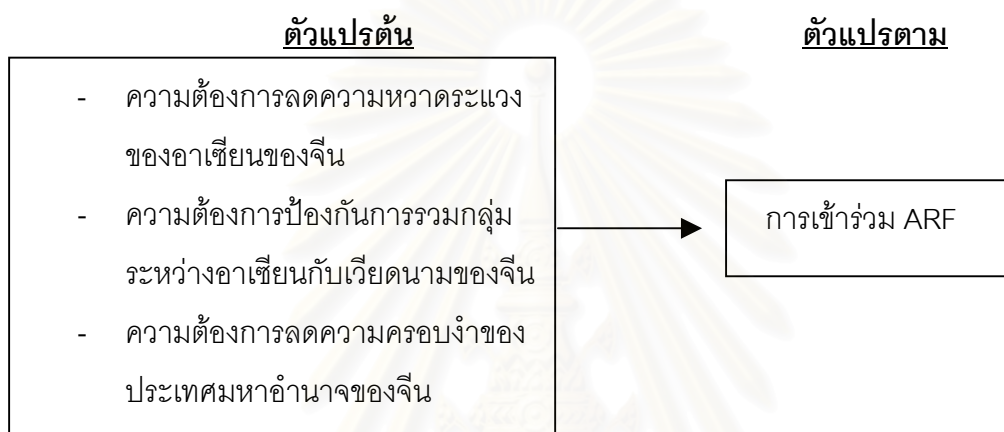
ผู้ศึกษาได้นำกรอบความคิดเรื่อง international regime ของ Robert O. Keohane ที่ได้กล่าวถึงสาเหตุที่ประเทศต่างๆเข้ามาร่วมมือกันใน regime โดยเน้นข้อจำกัดและข้อส่งเสริมในการพิจารณาทางเลือกของรัฐมาใช้ในวิเคราะห์ถึงสาเหตุที่จีนเข้าร่วมการประชุม ARF

โคเฮนได้กล่าวว่า *international regime* เป็นสิ่งที่เกิดขึ้นจากการที่แต่ละรัฐมีข้อจำกัดที่ไม่สามารถบรรลุผลประโยชน์แห่งชาติ (*national interest*) โดยลำพัง ในสถานการณ์ดังต่อไปนี้

1. การขาดโครงสร้างทางกฎหมายที่ชัดเจนในการสร้างพันธกรรมสำหรับการกระทำต่างๆ
2. ค่าใช้จ่ายทางด้านข้อมูล (*information cost*)
3. ค่าใช้จ่ายในการติดต่อสื่อสาร (*positive transactions cost*)

จากสถานการณ์ดังกล่าวข้างต้น ก่อให้เกิดความไม่แน่นอนและความเสี่ยง วิธีที่จะลดปัญหาความไม่แน่นอน (uncertainty) และความเสี่ยง (risk) อันจะนำไปสู่ความขัดแย้งที่รุนแรงและขยายตัวเป็นสงครามได้ ทำได้โดยการเพิ่มการติดต่อสื่อสารทั้งในแง่ปริมาณและคุณภาพโดยการสร้าง international regime ขึ้น โดยมีกลไกอยู่ที่การเจรจา (negotiation) และการต่อรอง (bargaining) และเงื่อนไขที่ทำให้ international regime สามารถดำรงอยู่ได้ คือ ความเข้มข้นของประเด็น (issue density) ซึ่งขึ้นอยู่กับภารกิจซึ่งกันและกันของประเทศที่เข้าร่วมใน international regime ในประเด็นนั้นๆว่ามีอยู่มากน้อยเพียงใด ตามแผนผังข้างล่างนี้

การเข้าร่วมการประชุม ARF ของจีนที่เป็นไปตามกรอบความคิดนี้ เพราะจีนต้องการลดความหวาดระแวงของอาเซียน ซึ่งเป็นผลมาจากท่าทีที่แข็งกร้าวในปัญหาหมู่เกาะสแปรตลีย์และการพัฒนาศักยภาพทางการทหารของจีน อันเป็นปัจจัยสำคัญที่นำไปสู่การจัดตั้งการประชุมดังกล่าวด้วยภายใต้การสนับสนุนของประเทศมหาอำนาจอื่นๆในภูมิภาคฯ โดยเฉพาะอย่างยิ่งสหรัฐอเมริกาซึ่งมีการปรับเปลี่ยนท่าทีต่อกลไกแบบพหุภาคี รวมทั้งการพัฒนาความสัมพันธ์ระหว่างอาเซียนและเวียดนามภายหลังวิกฤติการณ์กัมพูชาสิ้นสุดลง ซึ่งหากจีนไม่เข้าร่วมการประชุมดังกล่าว อาจนำไปสู่การรวมกลุ่มเพื่อต่อต้านจีนภายใต้การครอบงำของสหรัฐอเมริกา ขณะเดียวกันจากการที่ Robert O. Keohane ได้กล่าวถึง อุปสรรคของความร่วมมือในกรอบของระเบียบวิธีปฏิบัติที่สำคัญ คือ การละทิ้ง (defect) นั้นสามารถนำมาอธิบายพฤติกรรมของจีนภายหลังการเข้าร่วมการประชุมดังกล่าวได้เป็นอย่างดี

5.4 พฤติกรรมของจีนในกรอบของ ARF

ภายหลังการเข้าร่วมการประชุมอาเซียนว่าด้วยความร่วมมือทางการเมืองและความมั่นคงในภูมิภาคเอเชีย-แปซิฟิกหรือ ARF นอกจากจีนจะได้รับประโยชน์หลายประการ ทั้งในด้าน

การติดต่อสื่อสารกับประเทศสมาชิกอาเซียนเพื่อลดความหวาดระแวง การรับรู้ข่าวสารทางด้านความมั่นคงแล้ว จีนยังได้เข้าไปมีส่วนร่วมในการกำหนดทิศทางการประชุมไม่ให้ส่งผลกระทบต่อผลประโยชน์ของจีนอีกด้วย

ทั้งนี้ การที่จีนเกรงว่าประชุมดังกล่าวอาจถูกสหรัฐอเมริกาครอบงำได้ง่าย และการมีประเทศอื่น ๆ ที่ไม่ใช่คู่กรณีเข้าร่วมประชุมด้วย ทำให้จีนพยายามขัดขวางไม่ให้เกิดการประชุม ARF มีความเป็นสถาบันทั้งในด้านอำนาจหน้าที่และข้อกำหนดต่างๆ ในการแก้ไขปัญหาทางด้านความมั่นคงซึ่งจะเป็นการกระทบต่อผลประโยชน์ของจีน โดยจีนต้องการให้การประชุม ARF เป็นเพียงเวทีเพื่อการเจรจา ไม่ใช่เวทีเพื่อแก้ไขปัญหาทางด้านความมั่นคงซึ่งจีนมีส่วนเกี่ยวข้องอยู่ ดังจะเห็นได้จากการประชุม ARF ครั้งที่ 2 ที่เมืองบันดาร์ เสรี เบกาวัน ประเทศบรูไน ในปี ค.ศ.1995 เมื่อที่ประชุมจัดทำเอกสาร ASEAN Concept Paper เพื่อกำหนดขั้นตอนการดำเนินการของการประชุม ARF ออกเป็น 3 ขั้นตอน คือ มาตรการสร้างความมั่นใจ (confidence building measures--CBMs) การทูตเชิงป้องกัน (preventive diplomacy) และการแก้ไขความขัดแย้ง (conflict resolution) จีนได้ออกมาคัดค้านการใช้คำว่า “การแก้ไขความขัดแย้ง”(conflict resolution) จนในที่สุดถ้อยคำดังกล่าวได้เปลี่ยนไปเป็น “การเข้าหาความขัดแย้ง” (The elaboration of approaches to conflict) ซึ่งการที่จีนออกมาคัดค้านการใช้ถ้อยคำดังกล่าว เนื่องจากจีนเชื่อว่าถ้อยคำนั้นจะเป็นการให้อำนาจแก่ที่ประชุม ARF เข้าแทรกแซงปัญหาความขัดแย้งที่จีนต้องการใช้เวทีการเจรจาแบบทวิภาคีเพื่อแก้ไขปัญหา

ในกรณีต่อมา การประชุม ARF ครั้งที่ 4 ที่ซูบัง ไจยา (Subang Jaya) ประเทศมาเลเซียในเดือนกรกฎาคม ค.ศ.1997 ที่ประชุมได้เสนอให้มีการพัฒนาจากมาตรการสร้างความมั่นใจอันเป็นขั้นตอนที่หนึ่ง (CBMs) ไปสู่การทูตเชิงป้องกัน (preventive diplomacy) ซึ่งเป็นขั้นตอนที่สอง ซึ่งจีนได้ทำการคัดค้านข้อเสนอดังกล่าวอย่างรุนแรง ทั้งนี้ รัฐมนตรีว่าการกระทรวงการต่างประเทศของจีน นายเจียน ฉี เจิน ได้แถลงว่า การประชุม ARF ไม่จำเป็นที่จะต้องพัฒนาไปสู่ขั้นตอนของการทูตเชิงป้องกันอย่างรีบเร่ง ซึ่งการที่จีนออกมากล่าวเช่นนี้ ก็เนื่องมาจากจีนเกรงว่า ประเด็นหมู่เกาะสแปรตลีย์จะถูกหยิบยกขึ้นมาเจรจา

อย่างไรก็ตาม การที่จีนเข้าร่วมการประชุม ARF ไม่ได้เป็นเครื่องยืนยันว่าจีนจะแก้ไขปัญหาความขัดแย้งโดยสันติวิธีในกรณีปัญหาหมู่เกาะสแปรตลีย์ เนื่องจากในเดือนกุมภาพันธ์ ค.ศ.1995 จีนได้ส่งกำลังทหารเข้าไปยึดครองหินโสโครกมิสซีฟ (Mischief Reef) ซึ่งต่อมาในปลายปี ค.ศ.1998 จีนได้เปลี่ยนกระท่อมชาวประมงที่หินโสโครกมิสซีฟเป็นสิ่งปลูกสร้างทางการทหาร

ซึ่งก่อนที่จีนจะทำการเคลื่อนไหวดังกล่าวในทะเลจีนใต้ จีนได้รอกจนกระทั่งประเทศในภูมิภาคเอเชียตะวันออกเฉียงใต้จับตามองจีนน้อยลง อันเป็นผลมาจากการที่ประเทศเหล่านี้หมกมุ่นกับการแก้ไขปัญหาวิกฤติการณ์ทางการเงิน (financial crisis) ที่เกิดขึ้นในกลางปี ค.ศ.1997นั่นเอง

เมื่อพิจารณาพฤติกรรมของจีนในกรอบของ ARF จะเห็นได้ว่า จีนกำลังดำเนินนโยบายสองหน้า(dual policy) โดยการเข้าร่วมในเวทีการเจรจาแบบพหุภาคีเพื่อแสดงว่า จีนดำเนินนโยบายในเชิงสร้างสรรค์และรักสันติภาพ ในขณะที่เดียวกันก็พยายามขัดขวางไม่ให้ความร่วมมือในกรอบของ ARF กระทั่งต่อผลประโยชน์ของจีน พร้อมกันนี้จีนก็ไม่ยอมลดความพยายามที่จะขยายการยึดครองหมู่เกาะในทะเลจีนใต้

ดังนั้นจึงอาจกล่าวได้ว่า สาเหตุที่จีนเข้าร่วมการประชุมอาเซียนว่าด้วยความร่วมมือทางการเมืองและความมั่นคงในภูมิภาคเอเชีย-แปซิฟิกหรือ ARF สามารถอธิบายได้จากแนวคิดของระเบียบวิธีปฏิบัติระหว่างประเทศ (international regime)ซึ่งกล่าวว่า การที่ประเทศต่างๆ เข้ามาร่วมมือกันใน international regime ก็เพื่อลดความเสี่ยงและข้อจำกัดที่ไม่สามารถบรรลุผลประโยชน์แห่งชาติโดยลำพัง โดยเข้ามามีส่วนร่วมในการเจรจาและต่อรอง

5.5 ข้อจำกัดในการศึกษา

วิทยานิพนธ์ฉบับนี้มีข้อจำกัดในการศึกษา ดังนี้คือ

1.ปัญหาในเรื่องข้อมูล กล่าวคือ จากการที่ ARF เพิ่งจะจัดตั้งขึ้นในปี ค.ศ.1994 และถึงแม้ว่าจะมีนักวิชาการที่สนใจด้านนี้เขียนหนังสือและบทความไว้ค่อนข้างมาก แต่ข้อมูลส่วนใหญ่จะเป็นภาษาต่างประเทศ และยิ่งไปกว่านั้นประเด็นต่างๆ ที่เกี่ยวข้องยังขาดความชัดเจนอยู่ สิ่งเหล่านี้นับว่าเป็นอุปสรรคประการหนึ่งในการศึกษาวิทยานิพนธ์ฉบับนี้

2.บทบาทของตัวแสดงที่ไม่ใช่รัฐ (Non-state actor) และที่เกี่ยวข้องในการจัดตั้งการประชุม ARF อันประกอบด้วย ASEAN-ISIS และ CSCAP นั้น ไม่มีความเด่นชัดนักในการศึกษา ทั้งนี้ มิได้หมายความว่า องค์การเหล่านี้ไม่ได้มีความสำคัญต่อการจัดตั้งและความร่วมมือในกรอบของ ARF หากแต่บทบาทขององค์การมิได้มีผลโดยตรงต่อการเข้าร่วม ARF ของจีน ดังนั้น ในการศึกษาเรื่องนี้จึงไม่ได้กล่าวถึงองค์การเหล่านี้มากนัก

3.จากการที่วิทยานิพนธ์ฉบับนี้มุ่งศึกษาการเข้าร่วม ARF ของจีน ดังนั้น ตัวแสดงหลักจึงเป็นจีนและอาเซียนโดยรวม ส่งผลให้บทบาทหรือพฤติกรรมของประเทศอื่นๆ ในภูมิภาคเอเชีย-แปซิฟิกไม่ได้รับการกล่าวถึงมากนัก ทั้งที่ความจริงแล้วบทบาทของประเทศเหล่านี้มีความน่าสนใจ

อยู่ไม่ใช่เล็กน้อย ไม่ว่าจะเป็ น สหภาพโซเวียต ออสเตรเลียและแคนาดาที่พยายามเสนอแนวความคิด ในการจัดตั้งความร่วมมือทางด้านความมั่นคง ซึ่งข้อเสนอเหล่านี้ก็เป็นสิ่งที่สะท้อนถึงนโยบาย ของประเทศตนต่อภูมิภาคนี้ได้เป็นอย่างดี

4. ในวิทยานิพนธ์ฉบับนี้ได้กล่าวถึงอาเซียนโดยภาพรวมเพื่อสะดวกในการศึกษา จึงดู เหมือนว่า อาเซียนจะมีเอกภาพร่วมกันในทุกๆเรื่อง ทั้งที่ความจริงแล้วในบางเรื่องบางประเด็น ประเทศสมาชิกอาเซียนอาจมีความคิดเห็นแตกต่างกันออกไป โดยเฉพาะมุมมองของอาเซียนต่อ จีน ทั้งนี้ขึ้นอยู่กับปัจจัยทางด้านภูมิศาสตร์ ประวัติศาสตร์ วัฒนธรรม และการเมืองของแต่ละ ประเทศ

5.6 ข้อเสนอแนะ

1) ข้อเสนอแนะในเชิงวิชาการ

จากการศึกษาพบว่า ยังมีประเด็นที่น่าสนใจในการค้นคว้าวิจัยเรื่องนี้อยู่หลายประเด็น ได้แก่ บทบาทของตัวแสดงที่ไม่ใช่รัฐ ASEAN-ISIS CSCAP ต่อการกำหนดนโยบายของอาเซียน นโยบายของออสเตรเลียต่อภูมิภาคเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ เป็นต้น

2) ข้อเสนอแนะในเชิงนโยบาย

ก. จากกรณีที่ศึกษานี้จะเห็นได้ว่า ความมีเอกภาพของอาเซียนเป็นสิ่งที่จำเป็นในการ ต่อรองกับประเทศมหาอำนาจ โดยเห็นได้จากกรณีการประกาศปฏิญญาเกี่ยวกับทะเลจีนใต้เพื่อ ตอบโต้ท่าทีที่แข็งกร้าวของจีนในกรณีปัญหาหมู่เกาะสแปรตลีย์ เนื่องจากการกระทำของจีน กระทบต่อความมั่นคงและผลประโยชน์ของประเทศสมาชิกโดยรวม ซึ่งหากอาเซียนสามารถรักษา เอกภาพเช่นนี้ไว้ได้จะทำให้อาเซียนเป็นองค์การที่เข้มแข็งและไม่ถูกรบงำโดยง่ายจากประเทศ มหาอำนาจ

ข. จากกรณีที่ศึกษานี้จะเห็นได้ว่า การที่อาเซียนหวาดกลัวการรบงำของประเทศ มหาอำนาจ ทำให้ได้ปฏิเสธข้อเสนอเกี่ยวกับการจัดตั้งความร่วมมือทางด้านความมั่นคงในเวที การเจรจาแบบพหุภาคีมาโดยตลอด จนกระทั่งเมื่อมีแรงกระตุ้นจากท่าทีที่แข็งกร้าวของจีนใน ปัญหาหมู่เกาะสแปรตลีย์ อาเซียนจึงพัฒนาแนวความคิดของตนเองโดยการจัดตั้ง ARF อย่าง รีบเร่ง โดยไม่มีการกำหนดรูปแบบและขั้นตอนของการประชุม ARF ไว้ล่วงหน้า ทำให้การประชุม ดังกล่าวไม่มีความเข้มแข็งในการจัดการกับปัญหาความมั่นคงเท่าที่ควร ซึ่งอาจจะทำให้การ ประชุมดังกล่าวเป็นเพียง talk shop อย่างที่นักวิชาการบางท่านได้กล่าวไว้ ดังนั้น จำเป็นอย่างยิ่งที่ อาเซียนในฐานะแกนนำ จะต้องแสดงความกระตือรือร้นที่จะพัฒนาเวทีการประชุมดังกล่าวให้มี บทบาทและอำนาจในการจัดการกับปัญหาความมั่นคงอย่างเป็นทางการยิ่งขึ้น

รายการอ้างอิง

ภาษาไทย

- กันยารัตน์ อังคนาวิศิษฐ์. ความสัมพันธ์ระหว่างจีนและเวียดนามในบริบทของอาเซียน: ยุคหลังสงครามเย็น. สารนิพนธ์ รัฐศาสตรมหาบัณฑิต คณะรัฐศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, 2541.
- เขียน ธีระวิทย์. นโยบายต่างประเทศจีน. กรุงเทพฯ: สำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย, ศูนย์จีนศึกษา สถาบันเอเชียศึกษา จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2541.
- จุลชีพ ชินวรรณ. "การเมืองสาธารณรัฐประชาชนจีน: อดีต ปัจจุบัน และอนาคต." ใน จีนในโลกที่กำลังเปลี่ยนแปลง. ประทุมพร วัชรเสถียรและไชยวัฒน์ คำชู, (บรรณาธิการ). กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2542: 1-54.
- จุลชีพ ชินวรรณ. ขนวนสงครามไทย จีน อินโดจีน. กรุงเทพฯ: ดอกหญ้า, 2529.
- ชัยโชค จุลศิริวงศ์. "มนต์เสน่ห์ของไทยต่อการเสริมสร้างอำนาจรัฐในเอเชียตะวันออกเฉียงใต้หลังยุคสงครามเย็น: ศึกษากรณีการประชุมอาเซียนว่าด้วยความร่วมมือด้านการเมืองและความมั่นคงในภูมิภาคเอเชีย-แปซิฟิก." เอกสารประกอบคำบรรยายวิชา นโยบายต่างประเทศของไทย. ไชยวัฒน์ คำชู. "จีนจะเป็นภัยคุกคามต่อไทยและเอเชียหรือไม่." มติชน (20 มีนาคม 2540): 13.
- ฐิติพร จิระสวัสดิ์. นโยบายต่างประเทศของจีนต่อพม่า: ช่วงระหว่างปี ค.ศ.1988-1997. กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2543.
- ธีระ นุชเปี่ยม. "จีนกับเอเชียตะวันออกเฉียงใต้." ใน จีนในโลกที่กำลังเปลี่ยนแปลง. ประทุมพร วัชรเสถียร และไชยวัฒน์ คำชู, (บรรณาธิการ). กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2542: 274-308.
- ธีระ นุชเปี่ยม. "เอเชียหลังยุคสงครามเย็น." เอเชียปริทัศน์ ปีที่ 13, ฉบับที่ 2 (พฤษภาคม-สิงหาคม 2535): 1-20.
- บัณฑิต กรเกษม. บทบาทจีนและอาเซียนในการแก้ไขข้อขัดแย้งเกี่ยวกับการอ้างกรรมสิทธิ์เหนือหมู่เกาะสแปรตลีย์. วิทยานิพนธ์ วิทยาลัยเสนาธิการ สถาบันวิชาการป้องกันประเทศ, 2536.
- ปณิธาน วัฒนายากรและเดสมอนด์ บอล. "การแข่งขันสะสมอาวุธในภูมิภาค." สยามรัฐสัปดาห์วิจารณ์ ปีที่ 43, ฉบับที่ 36 (2-8 กุมภาพันธ์ 2540): 12-15.
- พัชรพลย์ วงศ์บุญสิน. "อาเซียน-จีน หลังยุคสงครามเย็น." มติชน (28 สิงหาคม 2539): 21.
- พิชณู สุวรรณชฎา. สามทศวรรษอาเซียน. กรุงเทพฯ: สำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย, 2540.

- ไพศาล นภสินธุวงศ์. “ญี่ปุ่น: ทางเลือกของยุทธศาสตร์ทหารหลังยุคสงครามเย็น.” นาวิกานุสารณ์ ฉบับที่ 38 (มกราคม-เมษายน 2538): 1-85.
- มนู วัลยะเพ็ชร์. อาเซียนกับการร่วมมือทางการเมืองเพื่อความมั่นคงของภูมิภาคเอเชียตะวันออกเฉียงใต้: วิเคราะห์ตามแนวทางภูมิศาสตร์การเมือง. กรุงเทพฯ: โอเดียนสโตร์, 2534.
- มานพ เมฆประยูรทองและกิตติศักดิ์ วรรณนะภูติ. สหประชาชาติ: สันติภาพกับการพัฒนา. กรุงเทพฯ: สมาคมสหประชาชาติแห่งประเทศไทย, 2538.
- วินิตา ศุกรเสพย์, (บรรณาธิการ). อาเซียนในการเมืองโลก. กรุงเทพฯ: สถาบันศึกษาความมั่นคงและนานาชาติ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2528.
- วิลเลียม เอช. โอเวอร์โฮลต์. จีนเขย่าโลก. แปลโดยบุญรัตน์ อภิชาติไตรสรณ์. กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์เนชั่นกรุ๊ป, 2538.
- วิวัฒน์ มุ่งการดี. “ความสัมพันธ์ระหว่างจีนกับสหรัฐอเมริกา.” ใน จีนในโลกที่กำลังเปลี่ยนแปลง. ประทุมพร วัชรเสถียรและไชยวัฒน์ คำชู, (บรรณาธิการ). กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2542: 121-135.
- ศรุตี สกุลรัตน์. จีนและเอเชียอาคเนย์: แนวนโยบายต่างประเทศของจีนต่อเอเชียอาคเนย์ในรอบยี่สิบปี (1960-1980). สารนิพนธ์ รัฐศาสตรมหาบัณฑิต คณะรัฐศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, 2521.
- สิริมิตร ศิริพละ. การปรับความสัมพันธ์ทางการทูตของอินโดนีเซียต่อสาธารณรัฐประชาชนจีนในปี ค.ศ. 1990. สารนิพนธ์ รัฐศาสตรมหาบัณฑิต คณะรัฐศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, 2534.
- สุรัชย์ ศิริไกร. “นโยบายต่างประเทศของไทยช่วงหลังสงครามเย็น: ความมั่นคงและระเบียบใหม่ของโลก.” ใน 5 ทศวรรษการต่างประเทศของไทย: จากความขัดแย้งสู่ความร่วมมือ, ชัยโชค จุลศิริวงศ์, (บรรณาธิการ). กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2536.
- สุรัชย์ ศิริไกร. นโยบายต่างประเทศของจีนต่อประเทศสมาชิกอาเซียน. กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, 2537.
- สุรัชย์ ศิริไกร. “ปัญหาหมู่เกาะพาราเซลและสแปรตลีย์ในทะเลจีนใต้.” เอเชียปริทัศน์ ปีที่ 14, ฉบับที่ 1 (มกราคม-เมษายน 2536): 47-64.
- สุรชาติ บำรุงสุข. กำลังรบเอเชีย: ข้อมูลและตัวเลข. กรุงเทพฯ: สถาบันเอเชียศึกษา, จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2541.
- สุรชาติ บำรุงสุข. ค.ศ.2000: ยุทธศาสตร์โลกหลังสงครามเย็น. กรุงเทพฯ: มติชน, 2537.
- สุรีย์ ไตรรัตน์นุกูล. การดำเนินนโยบายของจีนต่อพม่าระหว่างปี 2531-2536. สารนิพนธ์ รัฐศาสตรมหาบัณฑิต คณะรัฐศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, 2538.

- อภิสิทธิ์ ฤทธิ์แรงกล้า. "สิทธิมนุษยชน: มุมมองที่แตกต่าง." รัฐจักรการเมือง ฉบับที่ 55 (25 มิถุนายน – 1 กรกฎาคม 2536): 53.
- อุกฤษฏ์ ปัทมานันท์, (บรรณาธิการ). อาเซียนใหม่. กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย. 2541.
- อุตรา อมรฉัตร. เอเชียตะวันออกเฉียงใต้กับความเป็นกลาง: วิเคราะห์กรณีอาเซียน. วิทยานิพนธ์ รัฐศาสตรมหาบัณฑิต คณะรัฐศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2522.
- อิซาฮิโกะ โอคาซากิ. ยุทธศาสตร์ใหม่ของญี่ปุ่นต่อภาคพื้นเอเชีย. แปลโดย สุรัชย์ ธรรมทวิฤกุล. กรุงเทพฯ: ศูนย์ญี่ปุ่นศึกษา สถาบันเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ศึกษา มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, 2538.
- Salmon, Charles B., Jr. "United States Policy toward ASEAN and the ARF." รัฐสารวิรัช ปีที่ 41, ฉบับที่ 2 (เมษายน-มิถุนายน): 47-54.

ภาษาอังกฤษ

- Akiko Fukushima. Japan Foreign Policy: the Emerging Logic of Multilateralism. New York: St. Martin's Press, 1999.
- Amer, Ramses. "The Territorial disputes between China and Vietnam and Regional Stability." Contemporary Southeast Asia Vol. 19, No. 1 (June 1997): 86-113.
- Amitav Acharya and Richard Stubbs. "The perils of prosperity? Security and Economic Growth in the ASEAN region." in Security Issues in the Post-Cold War World. Davis M. Jane, (ed.) UK: Edward Elgar Publishing Limited, 1996: 99-135.
- Amitav Acharya. "A Regional Security Community in Southeast Asia?." The Journal of Strategic Studies Vol. 18, No. 3 (September 1995): 175-200.
- Amitav Acharya. "ASEAN and Asia-Pacific Multilateralism : Managing Regional Security." in The New Challenges for ASEAN: Emerging Policy Issues. Amitav Acharya and Richard Stubbs, (eds.) Vancouver: UBC Press, 1995: 182-202.
- Ang Cheng Guan. "Vietnam-China Relations since the End of the Cold War." Asian Survey Vol. 38, No. 12 (December 1998): 1122-1141.
- Antolik, Michael. "The ASEAN Regional Forum: the Spirit of Constructive Engagement." Contemporary Southeast Asia Vol. 16, No. 2 (September 1994): 117-136.

- ASEAN Secretariat. ASEAN Regional Forum: Documents Series 1994-1998. Jakarta: ASEAN Secretariat, 1999.
- ASEAN Secretariat. ASEAN: An Overview. Jakarta: ASEAN Secretariat, 1995.
- Ball, Desmond. "CSCAP: Its Future place in the Regional Security Architecture." in Managing Security and Peace in the Asia-Pacific. Bunn Nagara and Cheah Siew Ean, (eds.) Malaysia: ISIS Malaysia, 1996: 289-325.
- Ball, Desmond. "Multilateral Security Cooperation in the Asia-Pacific Region: Prospects and Possibilities." paper prepared for a seminar at The Institute of Defence and Strategic Studies (IDSS), Singapore, 31 August 1998.
- Betts, Richard K. "Wealth, Power, and Instability: East Asia and the United States after the Cold War." International Security Vol. 18, No. 3 (Winter 1993/94): 34-77.
- Bin Yu. "Sino-Russian Military Relations: Implications for Asian-Pacific Security," Asian Survey Vol. 33, No. 3 (March 1993): 302-316.
- Blaser, Bonnie S. "China's Security Perceptions: Interests and Ambitions." Asian Survey Vol. 33, No. 3 (March 1993): 252-271.
- Broinowski, Alison, (ed.) ASEAN into the 1990s. London: Macmillan Press, 1990.
- Brown, Gary. "The ASEAN Regional Forum: its contribution to Asia-Pacific Security." in Asia-Pacific's Security dilemma: Multilateral Relations Amidst Political, Social and Economic Changes. Abdul Razak Baginda and Bergin, Anthony, (eds.) England: ASEAN Academic Press, 1998: 123-135.
- Buszynski, Leszek. "Southeast Asia in the Post-Cold War Era: Regionalism and Security." Asian Survey Vol. 32, No. 9 (September 1992): 830-847.
- Buzan, Barry. "The Post-Cold War Asia-Pacific Security Order : Conflict of Cooperation?" in Pacific Cooperation: Building Economic and Security Regimes in the Asia-Pacific Region. Andrew March and John Ravenhill. Boulder, (eds.) Colorado: Westview Press, 1995: 130 -139.
- Calder, Kent. Asia's deadly Triangle. London: Nicholas Breakey, 1996.
- Chalmers, Malcolm. Confidence-Building in Southeast Asia. Boulder, Colorado: Westview Press, 1996.
- Chan Heng Chee, (ed.) The New Asia-Pacific Order. Singapore: Institute of Southeast Asian Studies, 1997.

- Cheeseman, Graeme, and Richard Leaver. "Trends in Arms Spending and Conventional Arms Trade in the Asia-Pacific Region." in Asia-Pacific Security: Less Uncertainty, New Opportunities?. Gary Klintworth, (ed.) New York: St. Martin's Press, 1996 : 198-218.
- Chen Jie. "China's Spratly Policy: with Special Reference to the Philippines and Malaysia." Asian Survey Vol. 34, No. 10 (October 1994): 893-903.
- Chen Jie. "Major Concerns in China's ASEAN Policy." in China India Japan and The Security of Southeast Asia. Chandran Jeshurun, (ed.) Singapore: Institute of Southeast Asian Studies, 1993 : 144 -180
- Cheng, Joseph Y.S. "China's ASEAN Policy in the 1990's: Pushing for Regional Multipolarity." Contemporary Southeast Asia Vol. 21, No. 2 (August 1999) : 176-204.
- Cheng-yi Lin. "Taiwan's South China Sea Policy." Asian Survey Vol. 37, No. 4 (April 1997): 323-339.
- Chin Kin Wah. "Regional Perceptions of China and Japan." in China India Japan and the Security of Southeast Asia. Chaudran Jeshurun, (ed.) Singapore: the Institute of Southeast Asian Studies, 1993 : 3-25.
- Christoffersen, Gaye. "China and the Asia-Pacific: Need for a Grand Strategy." Asia Survey Vol. 36, No. 11 (November 1996): 1067-1085.
- Collins, Alan. "Security Dilemma." in The Security Dilemma and the End of the Cold War. Alan Collins, (ed.) New York: St. Martin's Press, 1997: 9-27.
- Conble, Barber B., Jr. and Lampton, David. "China the Coming Power." Foreign Affairs Vol. 42, No. 5 (Winter 92/93): 67-72.
- Cossa, Ralph A., (ed.) Asia Pacific Confidence and Security Building Measures. Washington, D.C.: The Center for Strategic and International Studies, 1995.
- Cotton, James. "Bilateral Accomplishments and Multilateral Tasks in Northeast Asian Security." Contemporary Southeast Asia Vol. 20, No. 2 (August 1998): 137-153.
- Cotton, James. "Bilateral Accomplishments and Multilateral Tasks in Northeast Asian Security." Contemporary Southeast Asia Vol. 20, No. 2 (August 1998):137-153.

- Daljit Singh. "ASEAN and the security of Southeast Asia." in ASEAN in the New Asia: Issues and Trend. Chia Siow Yue and Marcello Pacini, (eds.) Singapore: Institute of Southeast Asian Studies, 1997: 118-143.
- Davis, Zachary S. "China's Nonproliferation and Export Control Policies." Asian Survey Vol.35, No.6 (June 1995): 587-603.
- Denoon, David B.H., and Frieman, Wendy. "China's Security Strategy: the View from Beijing, ASEAN and Washington." Asian Survey Vol.36, No.4 (April 1996) : 422-439.
- Ding Kuisong. "China and ASEAN : Enhancing Cooperation to Meet Economic Challenges." Paper for the sixth China-ASEAN Dialogue (May 1998 Bangkok, Thailand).
- Dosch, Jorn, and Mols, Manfred. "Thirty Years of ASEAN: Achievements and challenges." The Pacific Review Vol. 11, No. 2 (1998): 167-182.
- Drifte, Reinhard. "Japan's Security Policy and Southeast Asia." Contemporary Southeast Asia Vol. 12, No. 3 (December 1990) : 186-197.
- Drifte, Reinhard. Japan's Foreign Policy in the 1990's. London: Macmillan Press, 1996 : 87-105.
- Dyke, Jon M. Van Dyke and Valencia, Mark J. "How valid are the South China Sea claims under the Law of the Sea Convention." Southeast Asian Affairs 2000. Singapore: Institute of Southeast Asian Studies, 2000: 47-63.
- Eiichi Furukawa. "ASEAN Regional Forum : A Process for Confidence 'Fermentation'" in Managing Security and Peace in the Asia-Pacific. Bunn Nagara and Cheah Siew Ean, (eds.) Malaysia: ISIS Malaysia, 1996: 327-336.
- Evans, Paul M. "Building Security: The Council for Security Cooperation in Asia Pacific (CSCAP)." The Pacific Review Vol. 7, No. 2 (1994): 125-140.
- Far Eastern Economic Review. Asia Yearbook 2000. Hong kong: South China Morning Post, 2000.
- Feigenbaum, Evan A. "China's Military Posture and the New Economic Geopolitics." Survival Vol. 41, No. 2 (Summer 1999) : 71-88.
- Feinerman, James V. "Chinese Participation in the International Legal Order : Rogue Elephant or Team Player?" The China Quarterly No.141 (March 1995) : 186-210.

- Findlay, Trevor. "The European Cooperative Security Regime: New Lessons for The Asia-Pacific." in Pacific Cooperation: Building Economic and Security Regimes in the Asia-Pacific Region. Andrew Mack and John Ravenhill, (eds.) Boulder, Colorado: Westview Press, 1995: 209-232.
- Foot, Rosemary. "China in the ASEAN Regional Forum: Organizational Processes and Domestic Modes of Thought." Asian Survey Vol. 38, No. 5 (May 1998): 425-440.
- Foot, Rosemary. "Thinking Globally from a Regional Perspective: Chinese, Indonesian, and Malaysian Reflections on the Post-Cold War Era." Contemporary Southeast Asia. Vol. 18, No. 1 (June 1996) : 17-35.
- Friedman, Edward. "Anti-Imperialism in Chinese Foreign Policy." in China and the World: Chinese Foreign Relations in the Post-Cold War Era. Samuel S. Kim, (ed.) Boulder, Colorado: Westview Press, 1994: 60-74.
- Ganesan, N. "ASEAN's Relations with Major External Power." Contemporary Southeast Asia Vol. 22, No. 2 (August 2000): 258-278.
- Garofano, John. "Flexibility of Irrelevance: Ways Forward for the ARF." Contemporary Southeast Asia Vol. 21, No. 1 (April 1999): 74-94.
- Garver, John W. "Sino-Russian Relations." in China and the World: Chinese Foreign Policy Faces the New Millennium. Samuel S. Kim, (ed.) Boulder, Colorado: Westview Press, 1998: 114-132.
- Garrett, Banning N., and Glaser, Bonnies S. "Chinese Assessments of Global Trends and the Emerging era in International Relations." Asian Survey Vol. 29, No. 4 (April 1989): 347-362.
- Garrett, Banning N., and Glaser, Bonnie S. "Multilateral Security in the Asia-Pacific Region and it Impact on Chinese Interests : Views From Beijing." Contemporary Southeast Asia. Vol. 16, No. 1 (June 1994) : 14-34.
- Garrett, Banning N., and Glaser, Bonnie S. "Chinese Apprehensions about Revitalization of the U.S.-Japan Alliance." Asian Survey Vol. 37, No. 4 (April 1997) : 383-402.
- Glaser, Bonnie S. "China's Security Perception: Interest and Ambitions." Asian Survey Vol. 33, No. 3 (March 1993): 252-271.
- Goodman, David S.G. and Segal, Gerald, (ed.) China without Deng. Australia: Griffin Paperbacks, 1995.

- Gordon, Bernard K. "Southeast Asia After the Cold War." in Asia Pacific in the New World Politics. James C. Hsiung, (ed.) Boulder, Colorado: Lynne Rienner, 1993: 135-159.
- Harding, Harry. "International Order and Organization in the Asia-Pacific Region." in East Asia in Transition: Toward a New Regional Order. Robert S. Ross, (ed.) New York: M.E. Sharpe, 1995: 325-355.
- Harding, Harry. "Taiwan and East Asia." in Asia's New World Order. George T. Yu, (ed.) New York: New York University Press, 1997: 134-160.
- Harding, Harry. "A Chinese Colossus?" Journal of Strategic Studies Vol. 18, No. 3 (September 1995): 104-122.
- Harding, Harry. A Fragile Relationship: the United States and China since 1972. Washington, D.C.: the Brookings Institution, 1992.
- Hee Kwan Park. "Multilateral Security Cooperation." The Pacific Review Vol. 6, No. 3 (1993): 81-98.
- Henderson, Jeannie. Reassessing ASEAN. Oxford: Oxford University Press, 1999.
- Higgott, Richard A. and Kim Richard Nossal. "Australia and the search for a security community in the 1990's." in Security Community. Emanuel Adler and Michael Barnett, (eds.) United Kingdom: Cambridge University Press, 1998: 265-294.
- Hinton, Harold C. "China as an Asian Power." in Chinese Foreign Policy: Theory and Practice. Thomas W. Robinson and David Shambaugh, (ed.) New York: Oxford University Press, 1994: 348-371.
- Hoang Anh Tuan. "ASEAN Dispute Management: Implications for Vietnam and an Expanded ASEAN." Contemporary Southeast Asia Vol. 18, No. 1(June 1996) : 61-80.
- Hongying Wang. "Multilateralism in Chinese Foreign Policy: the limits of Socialization." Asian Survey Vol. 40, No. 3 (May/June 2000): 475-491.
- Hsiung, Jame C. "China's Omni-Directional Diplomacy : Realignment to Cope with Monopolar U.S. Power." Asian Survey Vol. 35, No. 6 (June 1995): 573-586.
- Hsiung, James C. "Asia Pacific in the Post-Cold War Order." in Asia Pacific in the New World Politics. James C. Hsiung, (ed.) Boulder, Colorado: Lynne Rienner, 1993 : 1-19.

- Ian Townsend-Gault. "Preventive Diplomacy and Pro-Activity in the Southeast China Sea." Contemporary Southeast Asia Vol. 20, No. 2 (August 1998): 171-190.
- Jervis, Robert. "Security Regime." International Organization Vol. 36, No. 2 (Spring 1982) : 257-377.
- Jing-Dong Yuan. "China's Defence Modernization : Implications for Asia-Pacific Security." Contemporary Southeast Asia Vol. 17, No. 7 (June 1995): 67-84.
- Johnston, Alastair Iain. "China's New 'Old Thinking': The Concept of Limited Deterrence." International Security Vol. 20, No. 3 (Winter 1995/1996): 5-42.
- Johnston, Alastair Iain. "The Myth of the ASEAN Way? Explaining the Evolution of the ASEAN Regional Forum." in Imperfect Unions: Security Institutions over Time and Space. Helga Haftendorn, Robert O. Keohane and Celeste A. Wallander, (eds.) England: Oxford University Press, 1999: 287-324.
- Jusuf Wanandi. "The Future of the ARF and CSCAP in the Regional Security Architecture." in Managing Security and Peace in the Asia-Pacific. Bunn Nagara and Cheah Siew Ean, (eds.) Malaysia: ISIS Malaysia, 1996: 281-288.
- Kelleher, Catherine M. The Future of European Security: An Interim Assessment. Washington, D.C.: The Brookings Institution, 1995.
- Krasner, Stephen, (ed.) International Regime. London: Cornell University Press, 1983.
- Kerr, Pauline, Mack, Andrew, and Evans, Paul. "The Evolving Security Discourse in the Asia-Pacific." in Pacific Cooperation: Building Economic and Security Regime in the Asia Pacific Region. Andrew Mack and John Ravenhill, (eds.) Boulder, Colorado: Westview Press, 1995: 233-255.
- Khong Yuen Foong. "Predicting the Future of the ASEAN Regional Forum." in The Evolving Pacific Power Structure. Derek da Cunha, (ed.) Singapore: The Institute of Southeast Asian Studies, 1996: 55-62.
- Kim, Samuel S. "China's International Organizational Behavior." in Chinese Foreign Policy : Theory and Practice. Thomas W. Robinson and David Shambaugh, (eds.) New York: Oxford University Press, 1994: 401-434.
- Kristof, Nicholas D. "The Rise of China." Foreign Affairs Vol.72, No.5 (November/December 1993): 59-74.

- Kurus, Bilson. "ASEAN-izing Southeast Asia." in The Evolving Pacific Power Structure. Derek da Cunha, (ed.) Singapore: The Institute of Southeast Asian Studies, 1996: 75-80.
- Kurus, Bilson. "Understanding ASEAN: Benefits and Raison d'Etra." Asian Survey Vol.33, No.8 (August 1993): 819-831.
- Kusuma Snitwongse. "Thirty Years of ASEAN : Achievements and Challenges." The Pacific Review Vol.11, No.2 (1998): 167-181.
- Lam Peng Er. "Japan and the Spratlys Dispute: Aspirations and Limitations." Asian Survey. Vol.36, No.10 (October 1996): 995-1010.
- Lampton, Devid M. "A Growing China in a Shrinking World: Beijing and the Global Order." in Living with China: U.S./China Relations in the Twenty-First Century. Ezra F. Vogel, (ed.) New York: W.W. Norton, 1997: 120-140.
- Lau Teik Soon. "ASEAN Regional Forum as a model for North-East Asian Security." in North-East Asian Regional Security : The Role of International Institutions. Takashi Inoguche and Grant B. Stillman, (eds.) Japan: The United Nations University Press, 1997: 31-40.
- Lee Lai To. "ASEAN-PRC Political and Security Cooperation : Problem Proposals and Prospects." Asian Survey Vol.33, No.11 (November 1993) : 1095-1104.
- Lee Lai To. "Domestic Changes in China Since the 4 June Incident and their Implications for Southeast Asia." Contemporary Southeast Asia Vol. 13, No. 1 (June 1991) : 17-43.
- Lee Lai To. "The China Factor in ASEAN Security." A paper present in Chulalongkorn-NUS Political Science Conference 29-31 May 1997 at G.M. Hall, SASANIVES International House, Chulalongorn University, Bangkok.
- Leifer, Michael. "China in Southeast Asia : Interdependence and Accommodation." In China Rising. David S.G. Goodman and Gerald Segal, (eds.) London: Routledge, 1997 : 156-171.
- Leifer, Michael. The ASEAN Regional Forum : Extending ASEAN's Model of Regional Security. New York: Oxford University Press, 1996.
- Leong, Stephen, (ed.) ASEAN towards 2020 Strategic Goals and Future Directions. Malaysia: ASEAN Academic Press, 1998.

- Lim, Robyn. "The ASEAN Regional Forum : Building on Sand." Contemporary Southeast Asia Vol. 20, No. 2 (August 1998): 115-136.
- Mack, Andrew, and Ravenhill, John, "Economic and Security Regimes in the Asia-Pacific Region," in Pacific Cooperation: Building Economic and Security Regime in the Asia Pacific Region. Andrew Mack and John Ravenhill, (eds.) Boulder, Colorado: Westview Press, 1995: 1-15.
- Mak Joon Nam. "Multilateral Security Processes and Bilateral Defence Ties in the Asia-Pacific." Asia-Pacific's Security Dilemma: Multilateral Relations Amidst Political, Social and Economic Changes. Abdul Razak Baginda and Bergin, Anthony, (eds.) United Kingdom: ASEAN Academic Press, 1998:137-145.
- Manning, Robert A. and Stern, Paula. "The Myth of the Pacific Community." Foreign Affairs (November/December 1994): 79-93.
- McDougall, Derek. The International Politics of the New Asia Pacific. Boulder, Colorado: Lynne Rienner, 1997.
- McGregor, Charles. "China, Vietnam and the Cambodian Conflict: Beijing's End Game Strategy." Asian Survey Vol. 30, No. 3 (March 1990): 266-283.
- McGrew, Anthony, and Brook, Christopher, (eds.). Asia-Pacific in the New World Order. London: Routledge, 1998.
- McInnes, Colin, and Rolls, Mark G. "Post - Cold War Security in the Asia-Pacific Region : Trends and Issues." in Post-Cold War Security Issues in the Asia-Pacific Region. Colin McInnes and Mark G. Rolls, (eds.) Great Britain: Frank Cass , 1994: 1-9.
- Mely Caballero-Anthony. "Mechanisms of Dispute Settlement : The ASEAN Experience." Contemporary Southeast Asia Vol. 20, No. 1 (April 1998): 38-67.
- Midford, Paul. "Japan's Leadership Role in East Asian Security Multilateralism : the Nakayama proposal and the logic of reassurance." The Pacific Review Vol. 13, No. 3 (2000): 367-397.
- Millar, T.B., and Walter, James, (ed.). Asian-Pacific Security After the Cold War. Canberra: Allen & Unwin, 1993.
- Mohamed Jawhar Hassan. "ASEAN and the ASEAN Regional Forum." in ASEAN Towards 2020 : Strategic Goals and Future Directions. Stephen Leon, (ed.) Malaysia: ISIS Malaysia, 1998: 57-64.

- Mohan Malik. "Security in the Asia-Pacific: from Bilateralism to Multilateralism." Asia-Pacific's Security Dilemma: Multilateral Relations Amidst Political, Social and Economic Changes. Abdul Razak Baginda and Bergin, Anthony, (eds.) United Kingdom: ASEAN Academic Press, 1998: 147-173.
- Moller, Key. "East Asian Security : Lessons from Europe?" Contemporary Southeast Asia Vol.17, No.4 (March 1996): 353-370.
- Morgan, Patrick M. "Security Issues: Old Threats, New Threats, No Threats." in Asia's New World Order. George-Yu, (ed.) New York: New York University Press, 1997: 98-101.
- Muthiah Alagappa, (ed.) Asian Security Practice: Material and Ideational Influences. Stanford, California: Stanford University Press, 1998.
- Nathan, Andrew J., and Ross, Robert S. The Great Wall and the Empty Fortress. New York : W.W. Norton, 1997.
- Nischalke, Tobias Ingo. "Insights from ASEAN's Foreign Policy Co-operation: the "ASEAN Way", a Real Spirit or a Phantom?" Contemporary Southeast Asia Vol. 22, No. 1 (April 2000): 89-112.
- Noda Makito. " The Role of Nonstate Actors in Building an ASEAN Community." in Road to ASEAN-10: Japanese Perspective on Economic Integration. Sekiguchi Suelo and Noda Makito, (eds.) Singapore: Institute of Southeast Asian Studies, 1999 : 167-194.
- Noordin Sopiee. "ASEAN and Regional Security." in The ASEAN Reader. K.S. Sandhu et al, (comp.) Singapore: Institution of Southeast Asia Studies, 1992: 391-414.
- Paal, Douglas H. "China and the East Asian Security Environment: Complementary and Competition." in Living with China: U.S./China Relations in the Twenty-First Century. Ezra F. Vogel, (ed.) New York: W.W. Norton & Company, 1997: 97-119.
- Panitan Wattanayagorn and Desmond Ball. "A Regional Arms Race?" in The Transformation of Security in the Asia/Pacific Region. Desmond Ball, (ed.) London: Frank Cass, 1996: 15-32.
- Panitan Wattanayagorn. "ASEAN's arms modernization and arms transfers dependence." The Pacific Review Vol. 8, No. 3 (1995): 494-507.

- Parrenas, Julius Caesar. "China and Japan in ASEAN's Strategic Perceptions." Contemporary Southeast Asia Vol. 12, No. 3 (December 1990): 198-224.
- Peou, Sorpong. "The ASEAN Regional Forum: Stabilising Asia's Balance of Power System." in Dynamo or Dynamite?: Cambodia's Future in ASEAN. Kao Kim Hourn and Kaplan, Jeffrey A., (eds.) London: ASEAN Academic Press, 1999: 131-163.
- Pollack, Jonathan D. "Security Dynamics between China and Southeast Asia: Problems and Potential Approaches." in China and Southeast Asia into the Twenty-first Century. Richard L. Grant, (ed.) Washington, D.C.: the Center for Strategic and International Studies, 1993: 30-38.
- Qimao Chen. "New Approaches in China's Foreign Policy." Asian Survey Vol. 33, No. 3 (March 1993): 237-251.
- Rolls, Mark G. "Security Co-operation in Southeast Asia: An Evolving Process." in Post-Cold War Security Issues in the Asia-Pacific Region. Colin McInnes and Mark G. Rolls, (eds.) Great Britain: Frank Cass, 1994: 65-79.
- Ronas, Malaya C. "ASEAN-ISIS as a Forum on Regional Policy Issues: a Philippine Perspective." in Dynamo or Dynamite?: Cambodia's Future in ASEAN. Kao Kim Hourn and Kaplan, Jeffrey A., ed. London: ASEAN Academic Press, 1999 : 207-217.
- Rosenberg, David. "Environmental Pollution around the South China Sea: Developing a Regional Response." Contemporary Southeast Asia Vol. 21, No. 1 (April 1999): 119-145.
- Roy, Denny. " 'The China Threat' Issue: Major Arguments." Asian Survey Vol. 36, No. 8 (August 1996): 758-771.
- Roy, Denny. "The Foreign Policy of Great-Power China." Contemporary Southeast Asia Vol. 19, No. 2 (September 1997) : 121-135.
- Sarasin Viraphol and Werner Pfennig, (ed.) ASEAN-UN Cooperation in Preventive Diplomacy. Bangkok: Ministry of Foreign Affairs, 1995.
- Satoshi Morimoto. "Regional dialogues and processes in Northeast Asia and the North Pacific Region Prospects and Obstacles." in Managing Security and Peace in the Asia-Pacific. Bunn Nagara and Cheah Siew Ean, (eds.) Malaysia: ISIS Malaysia, 1996 : 339-344.

- Sebastian, Leonard C. "Southeast Asian Perceptions of China: the Challenge of Achieving a New Strategic Accommodation." in Southeast Asian Perspectives on Security. Derek da Cunha, (ed.) Singapore: Institute of Southeast Asian Studies, 2000: 158-191.
- Segal, Gerald. "China: Arms Transfer Policies and Practices." in Post-Cold War Security Issues in the Asia-Pacific Region. Colin McInns and Jark G. Roll, (eds.) England: Frank Cass, 1994: 156-173.
- Segal, Gerld. "East Asia and The "Containment" of China." International Security Vol. 20, No. 4 (Spring 1996): 107-135.
- Sekiguchi Sueo and Noda Makito, (eds.) Road to ASEAN-10: Japanese Perspectives on Economic Integration. Singapore: Institute of Southeast Asian Studies, 1999.
- Shambaugh, David L. "China's National Security Research Bureaucracy." The China Quarterly No. 110 (June 1987): 276-304.
- Shaun Narine. "ASEAN and the ARF: The Limits of the "ASEAN Way." Asian Survey Vol. 37, No. 10 (October 1997): 961-978.
- Shaun Narine. "ASEAN and the Management of Regional Security." Pacific Affairs Vol. 71, No. 2 (Summer 1998): 195-214.
- Shee Poon Kim. "The South China Sea in China's Strategic Thinking." Contemporary Southeast Asia Vol. 19, No. 4 (March 1998): 369-387.
- Sheng Lijun. "China's Foreign Policy under Status Discrepancy, Status Enhancement." Contemporary Southeast Asia Vol.17, No.2(September 1995): 101-125.
- Shinn, James, (ed.) Weaving the Net: Conditional Engagement with China. New York: Council on Foreign Relations, 1996.
- Shirk, Susan L. "Asia-Pacific Regional Security: Balance of Power or Concert of Powers?" in Regional Orders: Building Security in a New World. David A. Lake and Patrick M. Morgan, (eds.) Pennsylvania: The Pennsylvania State University Press, University Park, 1997: 245-339.
- Simon, Sheldon W. "Security prospects in Southeast Asia : Collaborative efforts and the ASEAN Regional Forum." The Pacific Review. Vol. 11, No. 2 (1998): 195-212.
- Simon, Sheldon W. " Alternative Visions of Security in the Asia Pacific." Pacific Affairs Vol. 69, No. 3 (Full 1996): 388-389.

- Smith, Esmond D., Jr. "China's Aspiration in the Spratly Island." Contemporary Southeast Asia Vol. 16, No. 3 (December 1994): 274-295.
- Snyder, Craig. "Emerging Regional Security Co-operation in Europe and the Asia-Pacific." The Pacific Review Vol. 9, No. 4 (1996): 535-576.
- Solingen, Etel. "ASEAN, Quo Vadis? Domestic Coalitions and Regional Co-operation." Contemporary Southeast Asia Vol. 21, No. 1 (April 1999): 30-53.
- Spruyt, Hendrik. "A New Architecture for Peace Reconfiguring Japan Among the Great Powers." The Pacific Review Vol. 11, No. 3 (1998) : 364-388.
- Storey, Ian James. "Creeping Assertiveness: China, the Philippines and the South China Sea Dispute." Contemporary Southeast Asia. Vol. 21, No. 1 (April 1999) : 95-117.
- Stuart, Douglas T. "Toward Concert in Asia." Asian Survey Vol. 37, No. 3 (March 1997) : 229-244.
- Suisheng Zhao. "Failed Multilateralism in the Age of Imperialism." in Power Competition in East Asia: from the Old Chinese World Order to Post-Cold War Regional Multipolarity. New York: St. Martin's Press, 1997: 61-81.
- Suisheng Zhao. "The Emerging Regional Approach toward Power Competition." in Power Competition in East Asia: From the Old Chinese World Order to Post-Cold War Regional Multipolarity. New York: St. Martin's Press, 1997: 185-209.
- Suisheng Zhao. "Uncertain Regional Multipolarity." in Power Competition in East Asia: From the Old Chinese World Order to Post-Cold War Regional Multipolarity. New York: St. Martin's Press, 1997: 211-231.
- Swine, Michael D. The Role of the Chinese Military in National Security Policymaking. US: RAND, The National Defense Research Institute, 1996.
- Valencia, Mark J. "The Spratly Imbroglia in the Post-Cold War Era." in Southeast Asia in the New World Order: the Political Economy of a Dynamic Region. David Wurfel and Bruce Burton, (eds.) New York: St. Martin Press, 1996: 244-269.
- Whiting, Allen S. "Chinese Foreign Policy: Retrospect and Prospect." in China and the World: Chinese Foreign Policy Faces the New Millennium. Samuel S. Kim, (ed.) Boulder, Colorado: Westview Press, 1998: 287-308.

- Whiting, Allen S. "ASEAN Eyes China: The Security Dimension." Asian Survey Vol. 37, No. 4 (April 1997): 299-322.
- Yahuda, Michael. "China: Will It Strengthen or Weaken the Region?" in Asian-Pacific Security After the Cold War. T.B. Millar and James Walter, (ed.) Canberra: Allen & Unwin, 1993: 32-50.
- Yahuda, Michael. The International Politics of the Asia-Pacific, 1945-1995. London: Routledge, 1996.
- Yahuda, Micheal. "The Foreign Relations of Greater China." The China Quarterly No.136 (December 1993): 687-710.
- Yasuhiro Nakasone. "The Security Environment of the Asia-Pacific Age." Asia-Pacific Review Vol. 4, No. 1 (Spring/Summer 1997): 3-33.
- You Ji. "A Test Case for China's Defence and Foreign Policies." Contemporary Southeast Asia Vol. 16, No. 4 (March 1995): 375-403.
- Youtz, David, and Midford, Paul. A Northeast Asian Security Regime: Prospect After the Cold War. New York: The Institute for East West Studies, 1992.
- Yu Xiaoqiu. "China." The New Security Agenda : a Global Security. in Paul B. Stares, (ed.) Tokyo: Japan Center for International Exchange, 1998: 203-221.
- Yuen Foong Khong. "ASEAN and the Southeast Asian Security Complex." in Regional Orders: Building Security in a New World. David A. Lake and Patrick M. Morgan, (eds.) Pennsylvania: The Pennsylvania State University Press, University Park, 1997: 318-339.
- Zagoria, Donald S. "The United states and the Asia-Pacific Regional in the Post-Cold War Era." in East Asia in Transition: Toward a New Regional Order. Robert S. Ross, (ed.) New York: M.E. Sharpe, 1995: 160-179.
- Zhang Wei. "China and ASEAN: Cooperation in Political Security Facing the 21st Century." Paper for the sixth China-ASEAN Dialogues (May 1998 Bangkok, Thailand).

ภาคผนวก

สถาบันวิทยบริการ
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

ภาคผนวก ก.**Declaration of ASEAN Concord**

Indonesia, 24 February 1976

The President of the Republic of Indonesia, the Prime Minister of Malaysia, the President of the Republic of the Philippines, the Prime Minister of the Republic of Singapore and the Prime Minister of the Kingdom of Thailand :

REAFFIRM their commitment to the Declarations of Bandung, Bangkok and Kuala Lumpur, and the Charter of the United Nations;

ENDEAVOUR to promote peace, progress, prosperity and the welfare of the peoples of member states;

UNDERTAKE to consolidate the achievements of ASEAN and expand ASEAN cooperation in the economic, social, cultural and political fields;

DO HEREBY DECLARE:

ASEAN cooperation shall take into account, among others, the following objectives and principles in the pursuit of political stability :

1. The stability of each member state and of the ASEAN region is an essential contribution to international peace and security. Each member state resolves to eliminate threats posed by subversion to its stability, thus strengthening national and ASEAN resilience.
2. Member states, individually and collectively, shall take active steps for the early establishment of the Zone of Peace, Freedom and Neutrality.

3. The elimination of poverty, hunger, disease and illiteracy is a primary concern of member states. They shall therefore intensify cooperation in economic and social development, with particular emphasis on the promotion of social justice and on the improvement of the living standards of their peoples.

4. Natural disasters and other major calamities can retard the pace of development of member states. They shall extend, within their capabilities, assistance for relief of member states in distress.

5. Member states shall take cooperative action in their national and regional development programmes, utilizing as far as possible the resources available in the ASEAN region to broaden the complementarity of their respective economies.

6. Member states, in the spirit of ASEAN solidarity, shall rely exclusively on peaceful processes in the settlement of intra-regional differences.

7. Member states shall strive, individually and collectively, to create conditions conducive to the promotion of peaceful cooperation among the nations of Southeast Asia on the basis of mutual respect and mutual benefit.

8. Member states shall vigorously develop an awareness of regional identity and exert all efforts to create a strong ASEAN community, respected by all and respecting all nations on the basis of mutually advantageous relationships, and in accordance with the principles of selfdetermination, sovereign equality and non-interference in the internal affairs of nations.

AND DO HEREBY ADOPT

The following programme of action as a framework for ASEAN cooperation.

A. POLITICAL

1. Meeting of the Heads of Government of the member states as and when necessary.
2. Signing of the Treaty of Amity and Cooperation in Southeast Asia.
3. Settlement of intra-regional disputes by peaceful means as soon as possible.
4. Immediate consideration of initial steps towards recognition of and respect for the Zone of Peace, Freedom and Neutrality wherever possible.
5. Improvement of ASEAN machinery to strengthen political cooperation.
6. Study on how to develop judicial cooperation including the possibility of an ASEAN Extradition Treaty.
7. Strengthening of political solidarity by promoting the harmonization of views, coordinating position and, where possible and desirable, taking common actions.

B. ECONOMIC

1. Cooperation on Basic Commodities, particularly Food and Energy
  - i) Member states shall assist each other by according priority to the supply of the individual country's needs in critical circumstances, and priority to the acquisition of exports from member states, in respect of basic commodities, particularly food and energy.
  - ii) Member states shall also intensify cooperation in the production of basic commodities particularly food and energy in the individual member states of the region.

2. Industrial Cooperation

- i) Member states shall cooperate to establish large-scale ASEAN industrial plants particularly to meet regional requirements of essential commodities.
- ii) Priority shall be given to projects which utilize the available materials in the member states, contribute to the increase of food production, increase foreign exchange earnings or save foreign exchange and create employment.

3. Cooperation in Trade

- i) Member states shall cooperate in the fields of trade in order to promote development and growth of new production and trade and to improve the trade structures of individual states and among countries of ASEAN conducive to further development and to safeguard and increase their foreign exchange earnings and reserves.
- ii) Member states shall progress towards the establishment of preferential trading arrangements as a long term objective on a basis deemed to be at any particular time appropriate through rounds of negotiations subject to the unanimous agreement of member states.
- iii) The expansion of trade among member states shall be facilitated through cooperation on basic commodities, particularly in food and energy and through cooperation in ASEAN industrial projects.
- iv) Member states shall accelerate joint efforts to improve access to markets outside ASEAN for their raw material and finished products by seeking the elimination of all trade barriers in those markets, developing new usage for these products and in adopting common approaches and actions in dealing

with regional groupings and individual economic powers.

v) Such efforts shall also lead to cooperation in the field of technology and production methods in order to increase the production and to improve the quality of export products, as well as to develop new export products with a view to diversifying exports.

4. Joint Approach to International Commodity Problems and Other World Economic Problems

i) The principle of ASEAN cooperation on trade shall also be reflected on a priority basis in joint approaches to international commodity problems and other world economic problems such as the reform of international trading system, the reform on international monetary system and transfer of real resources, in the United Nations and other relevant multilateral fora, with a view to contributing to the establishment of the New International Economic Order.

ii) Member states shall give priority to the stabilisation and increase of export earnings of those commodities produced and exported by them through commodity agreements including bufferstock schemes and other means.

5 . Machinery for Economic Cooperation

Ministerial meetings on economic matters shall be held regularly or as deemed necessary in order to :

- i) formulate recommendations for the consideration of Governments of member states for the strengthening of ASEAN economic cooperation;
- ii) review the coordination and implementation of agreed ASEAN programmes and projects on economic cooperation;

iii) exchange views and consult on national development plans and policies as a step towards harmonizing regional development; and

iv) perform such other relevant functions as agreed upon by the member Governments.

C. SOCIAL

1. Cooperation in the field of social development, with emphasis on the well being of the low-income group and of the rural population, through the expansion of opportunities for productive employment with fair remuneration.

2. Support for the active involvement of all sectors and levels of the ASEAN communities, particularly the women and youth, in development efforts.

3. Intensification and expansion of existing cooperation in meeting the problems of population growth in the ASEAN region, and where possible, formulation of new strategies in collaboration with appropriate international agencies.

4. Intensification of cooperation among members states as well as with the relevant international bodies in the prevention and eradication of the abuse of narcotics and the illegal trafficking of drugs.

D. CULTURAL AND INFORMATION

1. Introduction of the study of ASEAN, its member states and their national languages as part of the curricula of schools and other institutions of learning in the member states.

2. Support of ASEAN scholars, writers, artists and mass media representatives to enable them to play an active role in fostering a sense of regional identity and fellowship.

3. Promotion of Southeast Asian studies through closer collaboration among national institutes.

E. SECURITY

Continuation of cooperation on a non-ASEAN basis between the member states in security matters in accordance with their mutual needs and interests.

F. IMPROVEMENT OF ASEAN MACHINERY

1. Signing of the Agreement on the Establishment of the ASEAN Secretariat.
2. Regular review of the ASEAN organizational structure with a view to improving its effectiveness.
3. Study of the desirability of a new constitutional framework for ASEAN.

DONE, at Denpasar, Bali, this Twenty-Fourth Day of February in the year One Thousand Nine Hundred and Seventy-Six.

For the Republic of Indonesia :

SOEHARTO
President

For the Republic of Singapore :

LEE KUAN YEW
Prime Minister

For Malaysia :

DATUK HUSEIN ONN
Prime Minister

For the Kingdom of Thailand :

KUKRIT PRAMOJ
Prime Minister

For the Republic of the Philippines :

FERDINAND E. MARCOS
President

ปฏิญญาความสมานฉันท์แห่งอาเซียน

บาทที่ 24 กุมภาพันธ์ 2519

ความผูกพันที่มีอยู่ร่วมกันในระหว่างบรรดาประเทศสมาชิกของสมาคมประชาชาติเอเชียตะวันออกเฉียงใต้

ประธานาธิบดีแห่งสาธารณรัฐอินโดนีเซีย นายกรัฐมนตรีแห่งมาเลเซีย ประธานาธิบดีแห่งสาธารณรัฐฟิลิปปินส์ นายกรัฐมนตรีแห่งสาธารณรัฐสิงคโปร์ และนายกรัฐมนตรีแห่งราชอาณาจักรไทย

ยืนยัน ถึงพันธกรณีของตนต่อปฏิญญาแห่งเมืองบันดุง กรุงเทพฯ และกรุงกัวลาลัมเปอร์ และกฎบัตรสหประชาชาติ

เพียรพยายาม ที่จะส่งเสริมสันติภาพ ความก้าวหน้า ความไพบูลย์ และสวัสดิภาพของประชาชนในประเทศสมาชิก

รับรอง ที่จะให้ความสำเร็จของอาเซียนมั่นคงขึ้น และขยายความร่วมมือของอาเซียนในด้านเศรษฐกิจ สังคม วัฒนธรรมและการเมือง

จึงขอประกาศว่า

ความร่วมมือของอาเซียนนอกจากประการอื่นๆ แล้ว จะคำนึงถึงจุดมุ่งหมายและหลักการแสวงหาเสถียรภาพทางการเมืองดังต่อไปนี้

1. เสถียรภาพของประเทศสมาชิกแต่ละประเทศ และภูมิภาคอาเซียนมีส่วนช่วยเหลือสันติภาพและความมั่นคงระหว่างประเทศอย่างสำคัญ ประเทศสมาชิกแต่ละประเทศมุ่งมั่นที่จะจำกัดภัยที่คุกคามเสถียรภาพของตนเพื่อเสริมสร้างพลังอันเข้มแข็งของแต่ละประเทศและของอาเซียน

2. ประเทศสมาชิก โดยเอกเทศหรือโดยการร่วมมือกัน จะดำเนินการอย่างแข็งขัน เพื่อสร้างเขตสันติภาพ เสรีภาพและความเป็นกลางโดยเร็ว

3. การขจัดความยากจน ความหิวกระหาย โรคภัยไข้เจ็บ และการไม่รู้หนังสือเป็นความกังวลเบื้องต้นของประเทศสมาชิก ด้วยเหตุนี้ ประเทศสมาชิกจะเพิ่มความร่วมมือในด้านการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคม โดยเน้นหนักไปในด้านการส่งเสริมความยุติธรรมของสังคมและการปรับปรุงระดับความเป็นอยู่ของประชาชน

4. ความหายนะโดยธรรมชาติ และความหายนะอย่างใหญ่หลวงอื่น เป็นการถ่วงความรวดเร็วในการพัฒนาประเทศสมาชิก ประเทศสมาชิกจะให้ความช่วยเหลือเพื่อปลดปล่อยทุกข์ของประเทศสมาชิกอื่นตามสมรรถนะความสามารถของตน

5. สำหรับแผนการพัฒนาชาติและภูมิภาค ประเทศสมาชิกจะดำเนินการร่วมกันในการใช้ทรัพยากรที่มีอยู่ในอาเซียนอย่างเต็มที่ เพื่อแผ่ขยายการพึ่งพาอาศัยซึ่งกันและกันทางเศรษฐกิจในประเทศสมาชิก

6. ด้วยเจตนารมณ์แห่งความเป็นปึกแผ่นของอาเซียน ประเทศสมาชิกจะพึ่งพากระบวนการวิธีโดยสันติเพื่อระงับความขัดแย้งภายในภูมิภาค

7. ประเทศสมาชิกจะพยายามโดยเอกเทศ และโดยการร่วมมือกันสร้างภาวะที่จะนำไปสู่การส่งเสริมความร่วมมือโดยสันติระหว่างประเทศในเอเชียตะวันออกเฉียงใต้บนมูลฐานแห่งการเคารพซึ่งกันและกัน และการมีผลประโยชน์ร่วมกัน

8. ประเทศสมาชิกจะร่วมกันพัฒนาอย่างแข็งขันเพื่อให้เกิดความตื่นตัวในการมีเอกลักษณ์ในภูมิภาคและจะใช้ความพยายามอย่างเต็มที่เพื่อให้ประชาคมอาเซียนแข็งแกร่งได้รับการนับถือจากทุกฝ่าย และเคารพทุกประเทศบนมูลฐานแห่งความสัมพันธที่เป็นประโยชน์ร่วมกัน และตามหลักการแห่งการกำหนดเจตจำนงของตนเอง ความเสมอภาคกันในอธิปไตยและการไม่แทรกแซงกิจการภายในประเทศอื่น

และรับว่า

แผนการดำเนินงานต่อไปนี้เป็นกรอบงานสำหรับความร่วมมือของอาเซียน

ก. การเมือง

1. การประชุมหัวหน้าคณะรัฐบาลของประเทศสมาชิกอาเซียนตามความจำเป็นและเมื่อมีความจำเป็น
2. การลงนามสนธิสัญญามิตรภาพและความร่วมมือในเอเชียตะวันออกเฉียงใต้
3. การระงับกรณีพิพาทภายในภูมิภาคโดยสันติวิธีโดยเร็วที่สุดเท่าที่จะทำได้
4. การพิจารณาอย่างรีบด่วนในการดำเนินการขั้นต้นเพื่อรับรองและเคารพเขตสันติภาพเสรีภาพ และความเป็นกลางในเมื่อเป็นไปได้
5. การปรับปรุงกลไกของอาเซียนเพื่อกระชับความร่วมมือกันในการเมือง
6. การศึกษาวิธีการพัฒนาความร่วมมือเกี่ยวกับการศาล รวมทั้ง การที่จะจัดทำสนธิสัญญาว่าด้วยการส่งผู้ร้ายข้ามแดนของอาเซียน
7. การเสริมสร้างความเป็นปึกแผ่นทางการเมือง โดยส่งเสริมความสมานฉันท์ในทัศนะการประสานท่าที และการกระทำร่วมกันหากเป็นไปได้และเป็นที่ยอมรับ

ข. เศรษฐกิจ

1. การร่วมมือทางด้านผลิตภัณฑ์ขั้นมูลฐาน โดยเฉพาะอย่างยิ่งอาหารและพลังงาน

ก). ประเทศสมาชิกจะช่วยเหลือซึ่งกันและกัน โดยจะเสนอให้กับประเทศสมาชิกตามความต้องการแต่ละประเทศก่อน ในขณะที่มีวิกฤตการณ์ และจะมีสิทธิได้รับสินค้าออกประเภทผลิตภัณฑ์ขั้นมูลฐานก่อน โดยเฉพาะอย่างยิ่งอาหารและพลังงาน

ข). ประเทศสมาชิกจะเพิ่มความร่วมมือในการผลิต ผลิตภัณฑ์ขั้นมูลฐานด้วย โดยเฉพาะอย่างยิ่งอาหารและพลังงานในแต่ละประเทศสมาชิกของภูมิภาค

2. ความร่วมมือทางด้านอุตสาหกรรม

ก). ประเทศสมาชิกจะร่วมมือกันสร้างโรงงานอุตสาหกรรมอาเซียนขนาดใหญ่ โดยเฉพาะอย่างยิ่ง เพื่อให้พบกับความต้องการด้านผลิตภัณฑ์ที่จำเป็นในภูมิภาค

ข). โครงการซึ่งใช้วัตถุดิบได้ในประเทศสมาชิก เพื่อช่วยเพิ่มการผลิตอาหาร เพิ่มหรือสงวนการหาเงินตราต่างประเทศ และก่อให้เกิดอาชีพการงาน จะได้รับสิทธิก่อน

3. ความร่วมมือทางการค้า

ก). ประเทศสมาชิกจะร่วมมือในด้านการค้าเพื่อส่งเสริมการพัฒนาและความเจริญเติบโตของผลิตภัณฑ์และการค้าใหม่ๆ กับเพื่อปรับปรุงโครงสร้างทางการค้าของสมาชิกแต่ละประเทศ และระหว่างบรรดาประเทศอาเซียน ที่นำไปสู่การพัฒนาอื่นๆ กับเพื่อป้องกันและเพื่อเพิ่มเงินตราต่างประเทศและทุนสำรอง

ข). ประเทศสมาชิกจะมุ่งทำแผนการค้าแบบให้สิทธิพิเศษในระยะยาวบนมูลฐานซึ่งถือว่าสมควรไม่ว่าในเวลาใด โดยการเจรจาภายใต้การเห็นชอบโดยเอกฉันท์ของประเทศสมาชิก

ค). การขยายการค้าในระหว่างบรรดาประเทศภาคีจะสะดวกขึ้น โดยการร่วมมือในผลิตภัณฑ์มูลฐาน โดยเฉพาะอย่างยิ่งในเรื่องอาหารและพลังงาน กับความร่วมมือในโครงการทางอุตสาหกรรมของอาเซียน

ง). ประเทศสมาชิกจะเร่งรัดความพยายามร่วมกันที่จะหาตลาดนอกอาเซียนสำหรับวัตถุดิบและผลผลิตสำเร็จรูป โดยการกำจัดอุปสรรคการค้าทั้งหมดในประเทศเหล่านั้น กับการพัฒนาการใช้ผลผลิตเหล่านั้นในทางใหม่ๆ และโดยการใช้วิธีการ และการดำเนินการร่วมกันในการติดต่อกับกลุ่มภูมิภาค และมหาอำนาจในทางเศรษฐกิจแต่ละประเทศ

จ). ความพยายามเช่นว่านั้นจะนำไปสู่ความร่วมมือในด้านเทคโนโลยีและกรรมวิธีในการผลิต เพื่อเพิ่มผลผลิตและปรับปรุงคุณภาพของผลผลิตที่ส่งเป็นสินค้าออก รวมทั้งพัฒนาผลผลิตใหม่ๆ สำหรับส่งไปจำหน่ายต่างประเทศหลายๆ ชนิดด้วย

4. วิธีการร่วมกันในปัญหาผลิตภัณฑ์ระหว่างประเทศและปัญหาเศรษฐกิจอื่นๆ ของโลก

ก). หลักการความร่วมมือทางการค้าของอาเซียนจะปรากฏบนมูลฐานแรกในการใช้วิธีการร่วมกันเพื่อหาทางแก้ปัญหาผลิตภัณฑ์ระหว่างประเทศและปัญหาเศรษฐกิจอื่นๆ ของโลก ด้วย อาทิเช่น การปฏิรูประบบการค้าระหว่างประเทศ และระบบเงินตราระหว่างประเทศ และการ

ถ่ายเทพรพยากรที่แท้จริงในสหประชาชาติและสภานานาชาติอื่นๆ เพื่อช่วยสร้างแบบแผนทางเศรษฐกิจระหว่างประเทศใหม่

ข). ประเทศสมาชิกจะให้ความสนใจลำดับแรกกับการสร้างเสถียรภาพและการเพิ่มรายได้สินค้าออกสำหรับผลิตภัณฑ์ที่ประเทศสมาชิกเป็นผู้ผลิตและส่งไปจำหน่าย

5. กลไกในด้านความร่วมมือทางเศรษฐกิจ

จะจัดให้มีการประชุมในระดับรัฐมนตรีเกี่ยวกับเรื่องทางเศรษฐกิจอย่างสม่ำเสมอ หรือตามความจำเป็นเพื่อ

ก). จัดทำข้อเสนอแนะให้รัฐบาลของประเทศสมาชิกพิจารณาหาทางกระชับความร่วมมือทางเศรษฐกิจของอาเซียน

ข). ทบทวนการประสานงานและดำเนินการให้เป็นไปตามแผนการณและโครงการทางด้านความร่วมมือทางเศรษฐกิจของอาเซียนที่ได้ตกลงกันได้

ค). แลกเปลี่ยนทัศนะและปรึกษาหารือกันในเรื่องแผนและนโยบายพัฒนาแห่งชาติเพื่อประสานการพัฒนาในภูมิภาค และ

ง). ทำหน้าที่อื่นๆ ตามที่รัฐบาลประเทศสมาชิกตกลงกันได้

ค. สังคม

1. ส่งเสริมความร่วมมือในด้านการพัฒนาสังคม โดยเน้นถึงความอยู่ดีกินดีของกลุ่มชนที่มีรายได้ต่ำ และพลเมืองในชนบทด้วยการขยายโอกาสให้คนเหล่านี้มีงานที่มีประสิทธิผลในจำนวนที่มากเพียงพอ

2. ส่งเสริมให้กลุ่มชนของอาเซียนจากทุกส่วนและทุกระดับ โดยเฉพาะอย่างยิ่งผู้หญิงและเยาวชนมีส่วนร่วมในความพยายามพัฒนา

3. ทวีและขยายความร่วมมือที่มีอยู่ในปัจจุบันเพื่อเผชิญกับปัญหาพลเมืองเพิ่มในแถบอาเซียน และร่วมมือกับองค์การระหว่างประเทศที่เหมาะสมเพื่อวางแผนใหม่ๆ ในที่ซึ่งเป็นไปได้

4. ทวีความร่วมมือระหว่างประเทศสมาชิก ตลอดจนหน่วยองค์การระหว่างประเทศที่เกี่ยวข้อง เพื่อป้องกันและปราบปรามการใช้ยาเสพติดในทางที่ผิดกับการค้ายาเสพติดที่ผิดกฎหมาย

ง. วัฒนธรรมและข่าวสาร

1. นำเอาการศึกษาเกี่ยวกับสมาคมอาเซียน ประเทศสมาชิกและภาษาประจำชาติของประเทศสมาชิกเข้าไปในหลักสูตรโรงเรียนและสถาบันการศึกษาในประเทศสมาชิกอาเซียน

2. สนับสนุนนักการศึกษา นักเขียน จิตรกร และผู้แทนสื่อมวลชนให้สามารถแสดงบทบาทอย่างแข็งขันในการสนับสนุนให้เกิดความรู้สึกในการมีเอกลักษณ์และมิตรภาพในภูมิภาค

3. ส่งเสริมการศึกษาเกี่ยวกับเอเชียตะวันออกเฉียงใต้โดยเพิ่มเติมความร่วมมือระหว่างบรรดาสถาบันแห่งชาติ

จ. ความมั่นคง

การดำเนินความร่วมมือระหว่างประเทศสมาชิกในเรื่องความมั่นคงบนมูลฐานที่มีใช้อาเซียน ตามความต้องการและผลประโยชน์ร่วมกันของประเทศสมาชิก

ฉ. การปรับปรุงกลไกของอาเซียน

1. ลงนามความตกลงว่าด้วยการจัดตั้งสำนักงานเลขาธิการอาเซียน
2. ทบทวนโครงสร้างของสมาคมอาเซียนเป็นระยะๆ เพื่อปรับปรุงประสิทธิภาพ
3. ศึกษาความปรารถนาของโครงร่างธรรมนูญใหม่ของอาเซียน

ทำ ณ เมืองเดนปาร์ชา บาห์ลี ประเทศอินโดนีเซีย วันที่ 24 เดือนกุมภาพันธ์
ปีหนึ่งพันเก้าร้อยเจ็ดสิบหก

สำหรับรัฐบาลแห่งสาธารณรัฐอินโดนีเซีย

(ประธานาธิบดี ซูฮาร์โต)

สำหรับรัฐบาลแห่งมาเลเซีย

(นายกรัฐมนตรี ดาตุค ฮุสเซน ออน)

สำหรับรัฐบาลแห่งสาธารณรัฐฟิลิปปินส์

(ประธานาธิบดี เฟอร์ดินันด์ อี มากอส)

สำหรับรัฐบาลแห่งสาธารณรัฐสิงคโปร์

(นายกรัฐมนตรี ลี กวน ยู)

สำหรับรัฐบาลแห่งราชอาณาจักรไทย

(นายกรัฐมนตรี ม.ร.ว.คึกฤทธิ์ ปราโมช)

ภาคผนวก ข.**TREATY OF AMITY AND COOPERATION IN SOUTHEAST ASIA****Bali, February 24, 1976****PREAMBLE**

The High Contracting Parties:

CONSCIOUS of the existing ties of history, geography and culture, which have bound their peoples together;

ANXIOUS to promote regional peace and stability through abiding respect for justice and the rule of law and enhancing regional resilience in their relations;

DESIRING to enhance peace, friendship and mutual cooperation on matters affection Southeast Asia consistent with the spirit and principles of the Charter of the UN, the Ten Principles adopted by the Asian-African Conference in Bandung on 25 April 1955, the Declaration of the Association of South East Asian Nations signed in Bangkok on 8 August 1967, and the Declaration signed in Kuala Lumpur on 27 November 1971;

CONVINCED that the settlement of differences or disputes between their countries should be regulated by rational, effective and sufficiently flexible procedures, avoiding negative which might endanger or hinder cooperation;

BELIEVING in the need for cooperation with all peace-loving nations, both within and outside Southeast Asia, in the furtherance of world peace, stability and harmony;

SOLEMNLY AGREE to enter into a Treaty of Amity and Cooperation as follows:

CHAPTER I
Purpose and Principles

ARTICLE 1

The purpose of this Treaty is to promote perpetual peace, everlasting amity and cooperation among their peoples which would contribute to their strength, solidarity and closer relationship.

ARTICLE 2

In their relations with one another, the High Contracting Parties shall be guided by the following fundamental principles:

- a. Mutual respect for the independence, sovereignty, equality, territorial integrity and national identity of all nations;
- b. The right of every State to lead its national existence free from external interference, subversion or coercion;
- c. Non-interference in the internal affairs of one another;
- d. Settlement of differences or disputes by peaceful means;
- e. Renunciation of the threat or use of force;
- f. Effective cooperation among themselves.

CHAPTER II

Amity

ARTICLE 3

In pursuance of the purpose of this Treaty the High Contracting Parties shall endeavour to develop and strengthen the traditional, cultural and historical ties of friendship, good neighbourliness and cooperation which bind them together and shall fulfill in good faith the obligations assumed under this Treaty. In order to promote closer understanding

among them, the High Contracting Parties shall encourage and facilitate contact and intercourse among their peoples.

CHAPTER III

Cooperation

ARTICLE 4

The High Contracting Parties shall promote active cooperation in the economic, social, technical, scientific and administrative fields as well as in matters of common ideals and aspiration of international peace and stability in the region and all other matters of common interest.

ARTICLE 5

Pursuant to Article 4 the High Contracting Parties shall exert their maximum efforts multilaterally as well as bilaterally on the basis of equality, non-discrimination and mutual benefit.

ARTICLE 6

The High Contracting Parties shall collaborate for the acceleration of the economic growth in the region in order to strengthen the foundation for a prosperous and peaceful community of nations in Southeast Asia. To this end, they shall promote the greater utilization of their agriculture and industries, the expansion of their trade and the improvement of their economic infra-structure for the mutual benefit of their peoples. In this regard, they shall continue to explore all avenues for close and beneficial cooperation with other States as well as international and regional organizations outside the region.

ARTICLE 7

The High Contracting Parties, in order to achieve social justice and to raise the standards of living of the peoples of the region, shall intensify economic cooperation. For this purpose, they shall adopt appropriate regional strategies for economic development and mutual assistance.

ARTICLE 8

The High Contracting Parties shall strive to achieve the closest cooperation on the widest scale and shall seek to provide assistance to one another in the form of training and research facilities in the social, cultural, technical, scientific and administrative fields.

ARTICLE 9

The High Contracting Parties shall endeavour to foster cooperation in the furtherance of the cause of peace, harmony, and stability in the region. To this end, the High Contracting Parties shall maintain regular contacts and consultations with one another on international and regional matters with a view to coordinating their view, actions and policies.

ARTICLE 10

Each High Contracting Party shall not in any manner of form participate in any activity which shall constitute a threat to the political and economic stability, sovereignty, or territorial integrity of another High Contracting Party.

ARTICLE 11

The High Contracting Parties shall endeavour to strengthen their respective national resilience in their political, economic, socio-cultural as well as security fields in

conformity with their respective ideals and aspirations, free from external interference as well as internal subversive activities in order to preserve their respective national identities.

ARTICLE 12

The High Contracting Parties in their efforts to achieve regional prosperity and security, shall endeavour to cooperate in all fields for the promotion of regional resilience, based on the principles of self-confidence, self-reliance, mutual respect, cooperation and solidarity which will constitute the foundation for a strong and viable community of nations in Southeast Asia.

CHAPTER IV

Pacific Settlement of Disputes

ARTICLE 13

The High Contracting Parties shall have the determination and good faith to prevent disputes from arising. In case disputes on matters directly affecting them shall refrain from the threat or use of force and shall at all times settle such disputes among themselves through friendly negotiations.

ARTICLE 14

To settle disputes through regional processes, the High Contracting Parties shall constitute, as a continuing body, a High Council comprising a representative at ministerial level from each of the Contracting Parties to take cognizance of the existence of disputes or situations likely to disturb regional peace and harmony.

ARTICLE 15

In the event no solution is reached through direct negotiations, the High Council shall take cognizance of the dispute or the situation and shall recommend to the parties in

dispute appropriate mediation, inquiry or conciliation. The High Council may however offer its good offices, or upon agreement of the parties in dispute constitute itself into a committee of mediation inquiry or conciliation. When deemed necessary the High Council shall recommend appropriate measures for the prevention of a deterioration of the dispute or the situation.

ARTICLE 16

The foregoing provision of this Chapter shall not apply to a dispute unless all the parties to the dispute agree to their application to that dispute. However, this shall not preclude the other High Contracting parties not party to the dispute from offering all possible assistance to settle the said dispute. Parties to the dispute should be well disposed towards such offers of assistance.

ARTICLE 17

Nothing in this Treaty shall preclude recourse to the modes of peaceful settlement contained in Article 33 (1) of the Charter of the United Nations. The High Contracting Parties which are parties to a dispute should be encouraged to take initiatives to solve it by friendly negotiations before resorting to the other procedures provided for in the Charter of the United Nations.

CHAPTER V General Provision

ARTICLE 18

This Treaty shall be signed by the Republic of Indonesia, Malaysia, the Republic of the Philippines, the Republic of Singapore and the Kingdom of Thailand. It shall be ratified in accordance the constitutional procedures of each signatory State.

It shall be open for accession by other States in Southeast Asia.

ARTICLE 19

This Treaty shall enter into force on the date of the deposit of the fifth instrument of ratification with the Government of the signatory States which are designated Depositories of this Treaty and of the instruments of ratification or accession.

ARTICLE 20

This Treaty is drawn up in the official languages of the High Contracting Parties, all of which are equally authoritative. There shall be an agreed common translation of the texts in the English language. Any divergent interpretation of the common text shall be settled by negotiation.

IN FAITH THEREOF the High Contracting Parties have signed the Treaty and have hereto affixed their Seals.

DONE at Denpasar, Bali, this twenty-fourth day of February in the year one thousand nine hundred and seventy-six.

For the Republic of Indonesia:

SOEHARTO

President

For Malaysia:

DATUK HUSSEIN ONN

Prime Minister

For the Republic of the Philippines:

FERDINAND E. MARCOS

President

For the Republic of Singapore:

LEE KUAN YEW

Prime Minister

For the Kingdom of Thailand:

KUKRIT PRAMOJ

Prime Minister

สถาบันวิทยบริการ
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

สนธิสัญญามิตรภาพและความร่วมมือในเอเชียตะวันออกเฉียงใต้

บาทที่ 24 กุมภาพันธ์ 2519

คำปรารภ

อัครภาคีผู้ทำสัญญา

สำนึก ในความผูกพันที่มีอยู่ในทางประวัติศาสตร์ ภูมิศาสตร์ และวัฒนธรรม ซึ่งได้ผูกพันประชาชนของตนไว้ด้วยกัน

หวังใ ที่จะส่งเสริมสันติภาพและเสถียรภาพในภูมิภาค โดยยึดถือการเคารพความยุติธรรมและหลักเกณฑ์แห่งกฎหมาย และโดยเพิ่มพูนพลังอันเข้มแข็งของภูมิภาคในความสัมพันธ์ของตน

ปรารถนา ที่จะเพิ่มพูนสันติภาพ มิตรภาพ และความร่วมมือกันในเรื่องต่างๆ ที่มีผลต่อเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ในแนวทางตามเจตนารมณ์และหลักการแห่งกฎบัตรสหประชาชาติ หลักสืบทอดที่รับเอาแล้วโดยการประชุมเอเชีย-แอฟริกา ณ เมืองบันดุงเมื่อวันที่ 15 เมษายน ค.ศ.1955 ปฏิญญาแห่งสมาคมประชาชาติเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ซึ่งได้ลงนามกัน ณ กรุงเทพมหานคร เมื่อวันที่ 8 สิงหาคม ค.ศ.1967 และปฏิญญาซึ่งได้ลงนามกัน ณ กรุงกัวลาลัมเปอร์ เมื่อวันที่ 27 พฤศจิกายน ค.ศ.1971

เชื่อมั่น ว่าการระงับข้อขัดแย้งหรือกรณีพิพาทระหว่างประเทศของตนจะต้องกำหนดให้เป็นระเบียบโดยกระบวนการที่มีเหตุผล มีประสิทธิผล และมีความยืดหยุ่นเพียงพอ โดยเล็งที่จะใช้ทำที่ในทางปฏิบัติใดๆ ซึ่งอาจเป็นอันตรายหรือเป็นการขัดขวางต่อความร่วมมือกัน

เชื่อ ในความจำเป็นที่จะต้องมีความร่วมมือกับบรรดาประชาชาติที่รักสันติทั้งปวงทั้งภายในและภายนอกเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ในการช่วยส่งเสริมสันติภาพ เสถียรภาพและความสมัคคีสมานกันของโลก

จึงตกลงกันอย่างแน่วแน่ ที่จะกระทำสนธิสัญญามิตรภาพ และความร่วมมือ ดังต่อไปนี้

บทที่ 1

ความมุ่งประสงค์และหลักการ

ข้อ 1

ความมุ่งประสงค์แห่งสนธิสัญญานี้ ได้แก่ การที่จะส่งเสริมสันติภาพนิรันดร มิตรภาพและความร่วมมือกันตลอดกาลระหว่างประชาชนของตน ซึ่งจะช่วยเหลือก่อให้เกิดความเข้มแข็ง ความเป็นปึกแผ่น และสัมพันธภาพอันใกล้ชิดกันยิ่งขึ้น

ข้อ 2

ในความสัมพันธ์ระหว่างกัน อัครภาคีผู้ทำสัญญาจักรับเอาหลักการขั้นมูลฐาน ดังต่อไปนี้ เป็นแนวทาง คือ

- ก. การเคารพซึ่งกันและกันในเอกราช อธิปไตย ความเสมอภาพ บูรณภาพแห่งดินแดน และเอกลักษณ์แห่งชาติของประชาชาติทั้งปวง
- ข. สิทธิของทุกรัฐที่จะนำความคงอยู่ของชาติตนให้ปลอดภัยจากการแทรกแซงการบ่อนทำลาย หรือการขู่บังคับจากภายนอก
- ค. การไม่แทรกแซงในกิจการภายในของกันและกัน
- ง. การระงับข้อขัดแย้งหรือกรณีพิพาทโดยสันติวิธี
- จ. การเลิกคุกคามหรือใช้กำลัง
- ฉ. ความร่วมมือระหว่างอัครภาคีด้วยกันอย่างมีประสิทธิภาพ

บทที่ 2

มิตรภาพ

ข้อ 3

โดยอนุวัติตามความมุ่งประสงค์แห่งสนธิสัญญานี้ อัครภาคีผู้ทำสัญญาจักพยายาม พัฒนาและกระชับความผูกพันในความเป็นมิตรต่อกันตามประเพณี วัฒนธรรม และประวัติศาสตร์ ความเป็นเพื่อนบ้านที่ดีและความร่วมมือกันซึ่งผูกพันตนไว้ด้วยกัน และจะปฏิบัติให้ถูกต้องตามข้อผูกพันที่รับว่าจะปฏิบัติตามสนธิสัญญานี้โดยสุจริต เพื่อที่จะส่งเสริมความเข้าใจระหว่างกันให้ใกล้ชิดยิ่งขึ้น อัครภาคีผู้ทำสัญญาจักสนับสนุนและอำนวยความสะดวกแก่การติดต่อและความเกี่ยวพันกันระหว่างประชาชนของตน

บทที่ 3

ความร่วมมือ

ข้อ 4

อัครภาคีผู้ทำสัญญาจักส่งเสริมให้มีความร่วมมือกันอย่างจริงจังในด้านเศรษฐกิจ สังคม วัฒนธรรม วิชาการ วิทยาศาสตร์ และการบริหาร กับทั้งในเรื่องใดๆ อันเกี่ยวกับอุดมคติ และปฏิธานร่วมกันเกี่ยวกับสันติภาพและเสถียรภาพระหว่างประเทศในภูมิภาคและเรื่องอื่นๆ ทั้งปวง อันเป็นผลประโยชน์ร่วมกัน

ข้อ 5

โดยอนุวัติตามข้อ 4 อัครภาคีผู้ทำสัญญาจักใช้ความพยายามมากที่สุดทั้งที่เป็นกรหลายฝ่ายและสองฝ่ายตามมูลฐานแห่งความเสมอภาพ การไม่เลือกปฏิบัติและเกิดคุณประโยชน์แก่กันและกัน

ข้อ 6

อัครภาคีผู้ทำสัญญาจักร่วมกันเพื่อเร่งรัดให้เกิดความเติบโตทางเศรษฐกิจในภูมิภาคเพื่อที่จะเสริมสร้างรากฐานประชาคมของประชาชาติให้มีความไพบูลย์และมีสันติภาพในเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ เพื่อจุดมุ่งหมายนี้ อัครภาคีผู้ทำสัญญาจักส่งเสริมให้มีการใช้ประโยชน์จากเกษตรกรรมและอุตสาหกรรมมากยิ่งขึ้น ให้มีการขยายตัวทางการค้าและปรับปรุงพื้นฐานทางเศรษฐกิจให้ดีขึ้นเพื่อคุณประโยชน์ซึ่งกันและกันของประชาชนของตน ในการนี้ อัครภาคีผู้ทำสัญญาจักค้นหาหนทางทั้งปวงสืบไปเพื่อความร่วมมืออย่างใกล้ชิดและอำนวยความสะดวกกับรัฐอื่นๆ ทั้งกับองค์การระหว่างประเทศและองค์การส่วนภูมิภาคซึ่งอยู่ภายนอกภูมิภาคนี้ด้วย

ข้อ 7

อัครภาคีผู้ทำสัญญาจักขยายความร่วมมือกันในทางเศรษฐกิจเพื่อให้บรรลุถึงความยุติธรรมทางสังคมและเพื่อยกมาตรฐานการครองชีพของประชาชนในภูมิภาค เพื่อความมุ่งประสงค์นี้ จักรับเอายุทธศาสตร์ที่เหมาะสมของภูมิภาคเพื่อพัฒนาการทางเศรษฐกิจและการช่วยเหลือซึ่งกันและกัน

ข้อ 8

อัครภาคีผู้ทำสัญญาจักพยายามให้บรรลุถึงความร่วมมือกันอย่างใกล้ชิดที่สุดตามมาตรฐานที่กว้างขวางยิ่ง และจะหาทางให้ความช่วยเหลือแก่กันและกันในรูปการให้ความสะดวกเกี่ยวกับการฝึกอบรมและการวิจัยในด้านสังคม วัฒนธรรม วิชาการ วิทยาศาสตร์ และการบริหาร

ข้อ 9

อัครภาคีผู้ทำสัญญาจักพยายามสนับสนุนให้มีความร่วมมือกันยิ่งขึ้นเพื่อช่วยส่งเสริมอุดมการณ์แห่งสันติภาพ ความสมัครสมานและเสถียรภาพในภูมิภาค เพื่อจุดมุ่งหมายนี้ อัครภาคีผู้ทำสัญญาจักดำรงไว้ซึ่งการติดต่อและการปรึกษาหารือกันเป็นประจำในเรื่องต่างๆ เกี่ยวกับการระหว่างประเทศและเกี่ยวกับภูมิภาคเพื่อประสานทัศนคติ การกระทำ และนโยบายของตนเข้าด้วยกัน

ข้อ 10

อัครภาคีผู้ทำสัญญาแต่ละฝ่ายจักไม่เข้ามีส่วนร่วมไม่ว่าในทำนองหรือรูปแบบใดๆ ในกิจกรรมซึ่งจะก่อให้เกิดการคุกคามต่อเสถียรภาพทางการเมืองและเศรษฐกิจ อธิปไตย หรือ บูรณภาพแห่งดินแดนของอัครภาคีผู้ทำสัญญาอีกฝ่ายหนึ่ง

ข้อ 11

อัครภาคีผู้ทำสัญญาจักพยายามเสริมสร้างพลังอันเข้มแข็งของชาติของตนแต่ละฝ่ายทั้ง ในด้านการเมือง เศรษฐกิจ สังคม วัฒนธรรม กับทั้งในด้านความมั่นคงให้เป็นการสอดคล้องกับ อุดมคติและประเพณีของแต่ละฝ่าย เพื่อให้ปลอดจากการแทรกแซงจากภายนอก และปลอดจาก กิจกรรมในทางบ่อนทำลายภายในเพื่อรักษาไว้ซึ่งเอกลักษณ์แห่งชาติของแต่ละฝ่าย

ข้อ 12

ในความพยายามที่จะบรรลุถึงความไพบูลย์และความมั่นคงในภูมิภาค อัครภาคีผู้ทำ สัญญาจักพยายามร่วมมือกันในด้านเพื่อส่งเสริมพลังอันเข้มแข็งของภูมิภาคตามมูลฐานแห่งหลัก การว่าด้วยความเชื่อมั่นในตนเอง การพึ่งตนเอง การเคารพซึ่งกันและกัน ความร่วมมือและความ เป็นปึกแผ่น ซึ่งจะสร้างรากฐานความแข็งแกร่งและความดำรงคงมั่นให้แก่ประชาคมของ ประชาชาติใน เอเชียตะวันออกเฉียงใต้

บทที่ 4

การระงับกรณีพิพาทโดยสันติ

ข้อ 13

อัครภาคีผู้ทำสัญญาจักมีความมุ่งมั่นและมีความสุจริตใจที่จะป้องกันมิให้เกิดกรณีพิพาท ขึ้นได้ ในกรณีพิพาทในเรื่องที่กระทบกระเทือนตนโดยตรงเกิดขึ้น โดยเฉพาะอย่างยิ่งกรณีพิพาทที่ น่าจะก่อความระส่ำระสายต่อสันติภาพและความสมัครสมานในภูมิภาค อัครภาคีผู้ทำสัญญาจะ ละเว้นจากการคุกคามหรือการใช้กำลัง และในทุกขณะ จักระงับกรณีพิพาทระหว่างกันเช่นว่านั้น โดยการเจรจาอย่างฉันท์มิตร

ข้อ 14

ในการระงับกรณีพิพาทโดยกรรมวิธีใดๆ ของภูมิภาค อัครภาคีผู้ทำสัญญาจะได้ ตั้งคณะอัครภาคีในฐานะองค์คณะที่คงอยู่ตลอดไปขึ้นคณะหนึ่ง ประกอบด้วยผู้แทนระดับรัฐมนตรี

จากอัครภาคีผู้ทำสัญญาแต่ละฝ่ายเพื่อรับทราบกรณีพิพาทที่มีอยู่ หรือรับทราบสถานการณ์ที่น่าจะก่อความระส่ำระสายต่อสันติภาพและความสมัครสมานกันในภูมิภาค

ข้อ 15

ในกรณีที่ไม่สามารถตกลงกันได้โดยการเจรจาโดยตรง คณะอัครมนตรีจักกับทราบกรณีพิพาทหรือสถานการณ์ และจักทำข้อเสนอแนะให้คู่กรณีพิพาททราบวิธีระงับกรณีที่เหมาะสม เช่น การให้บริการประสานไมตรี การไกล่เกลี่ย การไต่สวน หรือการประนอม อย่างไรก็ตาม คณะอัครมนตรีอาจเสนอตนเป็นผู้ให้บริการประสานไมตรี หรือเมื่อคู่กรณีในกรณีพิพาทได้ตกลงกัน คณะอัครมนตรีอาจตั้งตนเองเป็นคณะกรรมการไกล่เกลี่ย คณะกรรมการไต่สวนหรือคณะกรรมการประนอมได้ เมื่อเห็นว่าจำเป็น คณะอัครมนตรีจะได้เสนอแนะมาตรการที่เหมาะสมเพื่อป้องกันการเสื่อมทรามลงของกรณีพิพาทหรือสถานการณ์นั้น

ข้อ 16

ความในบทบัญญัติที่กล่าวมาแล้วในบทนี้จะไม่ใช่บังคับกรณีพิพาท เว้นแต่คู่กรณีในกรณีพิพาททั้งหมดยินยอมให้ใช้บังคับ อย่างไรก็ตาม ข้อห้ามนี้จะไม่กีดกันอัครภาคีผู้ทำสัญญาอื่นๆ ซึ่งมีได้เป็นคู่กรณีในกรณีพิพาทที่จะเสนอความช่วยเหลือทุกวิถีทางที่เป็นไปได้ เพื่อระงับกรณีพิพาทดังกล่าว คู่กรณีในกรณีพิพาทควรเห็นด้วยกับข้อเสนอเช่นนั้น

ข้อ 17

ความในสนธิสัญญานี้มิให้เป็นอันกีดกันการอาศัยวิธีระงับกรณีโดยสันติที่มีอยู่ในข้อ 33(1) แห่งกฎบัตรสหประชาชาติ อัครภาคีผู้ทำสัญญาซึ่งเป็นคู่กรณีในกรณีพิพาทจักได้รับความสนับสนุนให้ใช้ความริเริ่มเพื่อระงับกรณีพิพาทนั้นโดยการเจรจาฉันท์มิตรก่อนที่จะอาศัยกระบวนการอื่นๆ ตามที่บัญญัติไว้ในกฎบัตรสหประชาชาติ

บทที่ 5

บทบัญญัติทั่วไป

ข้อ 18

สนธิสัญญานี้จักมีการลงนามโดยสาธารณรัฐอินโดนีเซีย มาเลเซีย สาธารณรัฐฟิลิปปินส์ สาธารณรัฐสิงคโปร์ และราชอาณาจักรไทย สนธิสัญญานี้จักได้รับสัตยาบันตามกระบวนการทางรัฐธรรมนูญของรัฐผู้ลงนามแต่ละรัฐ

สนธิสัญญานี้จักเปิดให้มีการภาคยานุวัติ โดยรัฐอื่นๆ ในเอเชียตะวันออกเฉียงใต้

ข้อ 19

สนธิสัญญานี้จักเริ่มใช้บังคับในวันมอบสัตยาบันสารฉบับที่ห้าไว้กับรัฐบาลของรัฐผู้ลงนามใดๆ ซึ่งได้รับแต่งตั้งให้เป็นผู้รับมอบสนธิสัญญานี้ และเป็นผู้รับมอบสัตยาบันสารหรือภาคยานุวัติสาร

ข้อ 20

สนธิสัญญานี้ได้จัดทำขึ้นเป็นภาษาทางราชการของอัครภาคีผู้ทำสัญญา ซึ่งทุกภาษาใช้เป็นหลักฐานได้เท่ากัน จะมีคำแปลตัวบทต่างๆ เป็นภาษาอังกฤษตามที่ตกลงร่วมกันไว้ การตีความที่แตกต่างกันใดๆ ในตัวบทพร้อมกันนั้นจะตกลงกันโดยการเจรจา

เพื่อความสุจริตในการนี้ อัครภาคีผู้ทำสัญญา ได้ลงนามสนธิสัญญาและประทับตราของตนไว้ในสนธิสัญญานี้

ทำ ณ เมืองปาร์ชา บาห์ลี ประเทศอินโดนีเซีย วันที่ 25 กุมภาพันธ์ ปีหนึ่งพันเก้าร้อยเจ็ดสิบหก

สำหรับรัฐบาลแห่งสาธารณรัฐอินโดนีเซีย

(ประธานาธิบดี ซูฮาร์โต)

สำหรับรัฐบาลแห่งมาเลเซีย

(นายกรัฐมนตรีดาตุค ฮุสเซน ออน)

สำหรับรัฐบาลแห่งสาธารณรัฐฟิลิปปินส์

(ประธานาธิบดีเฟอร์ดินันด์ มาร์กอส)

สำหรับรัฐบาลแห่งสาธารณรัฐสิงคโปร์

(นายกรัฐมนตรี ลี กวน ยิว)

สำหรับรัฐบาลแห่งราชอาณาจักรไทย

(นายกรัฐมนตรีม.ร.ว.คึกฤทธิ์ ปราโมช)

ภาคผนวก ค.**PROTOCOL AMENDING THE TREATY OF AMITY AND COOPERATION IN
SOUTHEAST ASIA**

Manila, December 15, 1987

The Government of Brunei Darussalam

The Government of the Republic of Indonesia

The Government of Malaysia

The Government of the Republic of Singapore

The Government of the Kingdom of Thailand

DESIRING to further enhance cooperation with all peace-loving nations, both within and outside Southeast Asia and, in particular, neighbouring States of the Southeast Asia region

CONSIDERING Paragraph 5 of the preamble of the Treaty of Amity and Cooperation in Southeast Asia, Done at Denpasar, Bali, on 24 February 1976

(hereinafter referred to as the Treaty of Amity) which refers to the need for cooperation with all peace-loving nations, both within and outside Southeast Asia, in the furtherance of world peace, Stability and harmony

HEREBY AGREE TO THE FOLLOWING:

Article 1

Article 18 of the Treaty of Amity shall be amended to read as follows:

“This Treaty shall be signed by the republic of Indonesia, Malaysia, the Republic of the Philippines, the Republic of Singapore and the Kingdom of Thailand. It shall be ratified in accordance with the constitutional procedures of each signatory State.

It shall be open for accession by other States in Southeast Asia.

States outside Southeast Asia may also accede to this Treaty by the consent of all the States in Southeast Asia which are signatories to this Treaty and Brunei Darussalam.”

Article 2

Article 14 of the Treaty of Amity shall be amended to read as follows:

“To settle disputes through regional processes, the High Contracting Parties shall constitute, as a continuing body, a High Council comprising a Representative at ministerial level from each of the High Contracting parties to take cognizance of the existence of disputes of situations likely to disturb regional peace and harmony.

However, this article shall apply to any of the States outside Southeast Asia which have acceded to the Treaty only in cases where that state is directly involved in the dispute to settled through the regional processes.”

Article 3

This Protocol shall be subject to ratification and shall come into force on the date the last instrument of ratification of the High Contracting Parties is deposited.

DONE at Manila, the fifteenth day of December in the year one thousand nine hundred and eighty-seven.

For Brunei Darussalam:

PRINCE HAJI MOHAMED BOLKIAH
Minister for Foreign Affairs

For the Republic of Indonesia:

PROF.DR.MOCHTAR KUSUMAATMADJA
Minister for Foreign Affairs

For Malaysia:

DATO HAJI ABU HASSAN HAJI OMAR
Minister of Foreign Affairs

For the Republic of the Philippines:

RAULS. MANGLAPUS
Secretary for Foreign Affairs

For the Republic of Singapore:

S. DHANABALAN
Minister for Foreign Affairs

For the Kingdom of Thailand:

AIR CHIEF MARSHALL SIDDHI SAVETSILA
Minister of Foreign Affairs

วิทยาลัยนวัตกรรมการ
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

ภาคผนวก ง.**STATEMENTS OF WORKSHOPS OF MANAGING POTENTIAL CONFLICTS
IN THE SOUTH CHINA SEA**

The first workshop held in 1990 did not issue any statement.

**Joint Statement of The Second Workshop on Managing Potential Conflicts in
the South China Sea**

Bandung, July 15-18, 1991

The participants of the Workshop on Managing Potential Conflicts in the South China Sea held in Bandung, Indonesia on July 15-18, 1991 agreed to recommend to the relevant governments the following :

1. Without prejudice to territorial and jurisdictional claims, to explore areas of cooperation in the South China Sea.
2. Such areas of cooperation may include cooperation to promote safety of navigation and communications, to coordinate search and rescue, to combat piracy and armed robbery, to promote the rational utilization of living resources, to protect and preserve the marine environment, to conduct marine scientific research, and to eliminate illicit traffic in drugs in the South China Sea.
3. In areas where conflicting territorial claims exist, the relevant states may consider the possibility of undertaking cooperation for mutual benefit, including exchanges of information and joint development.
4. Any territorial and jurisdictional dispute in the South China Sea area should be resolved by peaceful means through dialogue and negotiation.
5. Force should not be used to settle territorial and jurisdictional disputes.

6. The parties involved in such dispute are urged to exercise self-restraint in order not to complicate the situation

The participants were also of the view that the present Workshop has been very useful and constructive in promoting dialogues and consultation between and among participants from the South China Sea areas and therefore should be continued. They expressed their appreciation to Indonesia and requested Indonesia to continue with the initiative.

The Third Workshop on Managing Potential Conflicts In The South China Sea

Yogyakarta, June 28-July 2, 1992

Workshop Statement

1. The Third Workshop on “Managing Potential Conflicts in the South China Sea” was held in Yogyakarta from June 28-July 2, 1992
2. The Workshop, convened by the Research and Development Agency of the Department of Foreign Affairs of Indonesia and the Institute for Southeast Asian Studies, Jakarta, was supported by the Canadian International Development Agency and various governmental and non-governmental institutions in Indonesia.
3. Fifty-eight participants from countries around the South China Sea region attended the workshop. Also present were Resource Persons from Canada.
4. The agenda for this Workshop was as follows: Resource Management; Shipping, Navigation and Communications; Environment, Ecology and Marine Scientific Research; Political and Security Issues; Territorial and Jurisdictional Issues; Institutional Mechanisms for Cooperation; and Spratly and Paracel Issues.

5. In the session on Resource Management, participants supported the idea of living and non-living resource assessments, as well as investigating directions for further cooperation that did not impact on or attempt to prejudice questions of territorial sovereignty.
6. In the session on Shipping, Navigation and Communications, joint hydrographic surveys of dangerous areas in the interest of navigational safety, improving navigational aids, cooperation in combating marine pollution, search and rescue, and disaster mitigation, were considered possible areas for cooperation with further details to be worked out in the proposal.
7. Participants supported the concept of cooperative marine scientific research in the South China Sea, which was proposed during the session Environment, Ecology and Marine scientific Research.
8. At the remaining sessions participants discussed recent developments in the South China Sea region pertaining to jurisdiction, and security issues in the light of developments in world events since the 1991 Bandung meeting.
9. Participants reaffirmed the points agreed to at the second workshop held in Bandung in July, 1991 which the participants felt able to recommend to their respective governments, including a renunciation of the use of force to settle territorial and jurisdictional disputes, the settlement of disputes by peaceful means through dialogue and negotiation, and cooperation in the disputed areas without prejudice to territorial claim and in the common interests of the countries concerned.
10. Participants agreed that present informal workshop should continue to function to develop and promote cooperation in the South China Sea and to coordinate immediate cooperative plans and action, with appropriate recommendations to governments, on issues of common concern in the region.

11. Participants also agreed, as a concrete step towards cooperation in the South China Sea region, to establish two working groups consisting of experts, to prepare and after approval by governments, organize joint activities on the following topics:

- (A) resource assessment and ways of development;
- (B) marine scientific research.

The two working groups, after the necessary preparations have been made, shall be convened within the next nine months of as soon as practicable.

12. Among the activities in marine scientific research, the workshop agreed to support a meeting of scientists and an expedition in the South China Sea area to be conducted by scientists from all countries of the region. The preparations and modalities for this conference and expedition, including their terms of reference, shall be prepared by the working group of Marine Scientific Research.

13. Working Group A shall conduct technical meetings to cooperate on the assessment of living and non-living resources, and on options for the development of ground rules, including the possibility of joint development, in an area to be defined.

14. The participants devoted the final session to discussing the issues relating to the Spratly Island group and the immediate surrounding areas. The participants considered that such an exchange of views was important and therefore should be continued in order to increase mutual understanding and to identify areas where cooperative efforts in the area might be undertaken.

15. The Workshop was conducted in an atmosphere of frankness, friendliness and mutual understanding.

16. The next workshop shall be convened to discuss the results of the working group activities and to continue the exchange of views on the Spratly Islands issues.

17. The Workshop expressed appreciation to Indonesia for having organized the informal meeting and encouraged it to continue with this constructive and positive initiative.

18. The Workshop also expressed appreciation to the Canadian contribution to this Workshop.

The Fourth Workshop on Managing Potential Conflicts in The South China Sea

Surabaya, Indonesia, August 23-25, 1993

Organized by :

Research & Development Agency, Department of Foreign Affairs, Republic of Indonesia

With the

South China Sea Informal Working Group,

University of British Columbia.

Supported by :

Canadian International Development Agency

PERTAMINA Governor of East Java Province

Director-General for Fisheries

Pusat Studi Kawasan Asia Tenggara

Statement of The Fourth Workshop on Managing Potential Conflicts in The South China Sea

1. The Fourth Workshop on Managing Potential Conflict in the South China Sea was held in Surabaya, Indonesia on August 23-25, 1993. The Workshop was convened by the Department of Foreign Affairs of Indonesia and the Institute for Southeast Asian Studies, Jakarta, and supported by the Canadian International Development Agency through the

South China Sea project of the Asia-Pacific Ocean Cooperation Programme at the University of British Columbia, and various governmental and non-governmental institutions in Indonesia.

2. Fifty four participants from around the South China Sea attended the Workshop meeting. Also present were Resource Persons from Canada, Malaysia, Indonesia and the Philippines.

3. The agenda for the Workshop was as follows: explanations of the workshop activities and summary of the various proposals of the previous three Workshops; report of the Marine Scientific Research working group in Manila and the Resources Assessment and Ways of Development working group in Jakarta; progress of the South China Sea program in developing the spirit of cooperation and assessment of the program of cooperation in the six areas identified during the previous workshop; participation and cooperation in the South China Sea; Spratly and Paracel issues, and confidence-building Measures.

4. The Workshop sessions were co-chaired by Ambassador Hasjim Djalal and a participant from the South China Sea region.

5. The Workshop met informally, and the participants attended the meeting in their private capacities. The Workshop agreed to continue to work on the basis of consensus.

6. The Workshop discussed and adopted the Report of the Technical Working Group(TWG) on Resources Assessment and Ways of Development. The Workshop agreed to recommend to their respective authority to appoint the relevant focal points mentioned in the report. The Workshop agreed to ask the relevant coordinators to start, together with the relevant focal points, to implement the recommendations contained in the Report, including the study of the various models of joint cooperation concepts.

7. The TWG on Marine Scientific Research, after holding a separate group meeting (the Small Group Meeting on Marine Scientific Research in the South China Sea) on August 23, 1993, submitted three areas for implementation, namely:

- i. Database, Information Exchange and networking;
- ii. Sea Level and Tide Monitoring;
- iii. Biodiversity Studies.

8. The Workshop discussed and adopted the Report by the TWG on Marine Scientific Research. The Workshop Approved the recommendations of the TWG on Marine Scientific Research to have a two-day meeting in December 1993 to prepare a complete project proposal on the subjects to be submitted to the next Workshop. Singapore has been suggested as the venue for this meeting. The countries have been entrusted to prepare the relevant paper on those three subjects, namely China for subject no. i. (Database, Information Exchange and Networking); Indonesia for subject no. ii (Sea Level and Tide Monitoring); and Vietnam for subject no. iii. (Biodiversity Studies), to be ready for circulation before November 1, 1993.

9. The Workshop discussed the possibility of establishing a secretariat of the Workshop at an appropriate time in the future in order to coordinate the activities of the Workshop and its TWGs.

10. The Workshop also discussed the possibility of holding a TWG on legal matters to study among other things the legal implications of the various suggested activities, the collection and analysis of various models for joint development efforts, and the study of various cooperative efforts in various maritime regions in the world with a view to seeing what could be learned from them. The participant from Thailand has indicated a willingness to host such a meeting. The participant from Thailand has indicated a willingness to host such a meeting. The Workshop will take a decision in due course after taking into account the process on realizing various agreed activities.

11. The Workshop agreed in principle to convene a TWG on environment to be hosted by China, and requested the next meeting on marine scientific research to help with the necessary preparation for that meeting, in addition to other preparatory activities to be undertaken by the host country.

12. The Workshop considered efforts to increase safety of navigation in the South China Sea area. It agreed to establish a list of contact points in the various countries in order to improve communications and networking between relevant officials. It also considered the possibility of holding a TWG meeting on Safety of Navigation, Shipping and Communications to further study:

- i. the improvement of the education of mariners;
- ii. improvement in radio beacon systems, particularly in the central part of the South China Sea;
- iii. development of contingency plan for disaster prevention and relief; and
- iv. dissemination of weather information and networking. The Workshop will take a decision on the matter after the necessary papers have been distributed to the participants by the end of March 1994. It was proposed that Brunei Darussalam would host such a meeting.

13. The Workshop felt that major efforts have been made to stimulate cooperation in the South China Sea area and to attempt to transform the potential conflicts into potential cooperation through dialogues and various proposals which have been made towards this end.

The Workshop felt that the general political situation in the South China Sea area is much more stable now and is conducive to promote the cooperative efforts. It felt that this opportunity should be seized and utilized by the political leadership in the South China Sea region in order to ensure its stability and development. In this context, the need for intensifying confidence-building measures are increasingly felt. Pursuant to the Bandung Statement 1991 and the Manila ASEAN Declaration of 1992, the Workshop

urged states to exercise restraint in order to create a positive atmosphere for the eventual resolution of all disputes. The workshop also urged the respective claimant parties to resolve their disputes by peaceful means and not to use force or threats of force as a means to settle disputes.

14. In view of recent development in and around the South China Sea region, some participants also felt that the time to formalize the activities of the Workshop may also have come, particularly in order to engage governments or authorities much more strongly in this endeavour. According to this view, this is becoming more important, since unlike in other regions of the world, at this moment there is no formal mechanism for cooperation in the South China Sea area as a whole. Others were of the view that formalization may be too early at this stage. The Workshop will continue discussion on this matter in the future.

15. The Workshop encouraged states which have bilateral or trilateral delimitation problems, either for territorial sea, contiguous zone, economic zone or continental shelf, to seek solutions with a view to preventing them from becoming other sources of friction in the South China Sea area.

16. The participants reiterated their agreement to cooperate, particularly in the field of environmental protection, marine scientific research, overcoming the problem of refugees, search and rescue, and to fight against piracy and illicit traffic in drugs.

17. The Workshop agreed that it had reached a stage where it would have to concretize programs or projects to realize cooperation efforts on the basis of a step by step approach, cost effectiveness, starting from the least controversial issues or matters, and involving all parties for the mutual benefit of all.

18. The Workshop agreed to invite participants from Cambodia to attend the next Workshop. In addition, non-South China Sea states and other regional or global

organizations would also be invited, as necessary, to be involved and to participate in the realization of specific projects of cooperation.

19. The Workshop offered opportunities to interested parties to express their views on territorial claims in the Spratly and the Paracel island groups. No debate took place on this issue. Several measures for confidence-building were proposed. Discussion took place on some of them. The Workshop will keep in review those measures suggested for further consideration.

20. The next Workshop will be convened in 1994.

21. The Workshop was conducted in an atmosphere of frankness, friendliness and mutual understanding.

22. The Workshop expressed appreciation to Indonesia for having organized the meeting and to Canada and other contributions to the Workshop and its activities.

Statement of The Fifth Workshop on Managing Potential Conflicts in The South China Sea

Bukittinggi, October 26-28, 1994

1. The Fifth Workshop on managing Potential Conflicts in the South China Sea was held in Bukittinggi, Indonesia on October 26-28, 1994. The Workshop was convened by the Research and Development Agency of the Department of Foreign Affairs of Indonesia and the Pusat Studi Kawasan Asia Tenggara, and supported by the Canadian International Development Agency (CIDA) through the South China Sea project of the Asia-Pacific Ocean Cooperation Programme at the University of British Columbia, and various governmental and non-governmental institutions in Indonesia, in particular the Provincial Government of West Sumatra, the Directorate Generals of Sea Communication and of Fisheries, and the PERTAMINA National Oil Company.

2. Sixty nine participants from around the South China Sea attended the Workshop. Resource persons from Canada and Indonesia also assisted the discussions.
3. The Workshop was opened by His Excellency Ali Alatas, the Foreign Minister of Indonesia, and was conducted on an informal basis whereby participants attended in their personal capacities. Decisions and recommendations were reached by consensus.
4. The participants engaged in frank and constructive discussions on a number of issues of common concern, in a spirit of friendship and cooperation.
5. The participants agreed :
  - a. to recommend to their respective authorities to identify their respective focal points with whom the coordinators on fisheries (Thailand), hydro-carbon resources (Indonesia) and non-hydrocarbon non-living resources (Vietnam) will work to realize cooperative programmes. The names of the focal points and the three coordinators shall be conveyed to Ambassador Djalal by January 31, 1995.
  - b. To give Amb. Djalal the authority to seek support and funding for the "Proposed Collaborative Research Project on Biological Diversity in the South China Sea" drafted at the third Meeting of the Technical Working Group on Marine Scientific Research in the South China Sea held in Singapore, April 1994.
  - c. To form a "Group of Experts" on biodiversity to assist, when called upon, in the drafting of any changes needed to the "Proposed Collaborative Research project on Biological Diversity in the South China Sea" proposal as may be suggested by potential donors.
  - d. That all participants be invited to nominate one marine science expert to be a part of the aforementioned "Group of Experts" on biodiversity, and that these nominees be submitted to Amb. Djalal by January 31, 1995.
  - e. To endorse the "Technical Working Group Statement" of the First Meeting of Technical Working Group on Marine Environmental protection held in Hangzhou, October 6-8, 1994.

- f. To name their respective nominees for the “Group of Experts” on Marine Environmental Protection, as stated in the Hanzhou “Technical Working Group Statement”, to Amb. Djalal by January 31, 1995.
- g. That a Technical Working Group on Legal Matters be convened in Thailand some time in mid-1995. The Technical working Group will avoid the discussion on sensitive territorial and sovereignty claims, but will focus on, inter alia:
  - i. Implications of the entry into force of the Law of the Sea Convention and relevant regional and global agreements that have impacts on cooperative efforts in the South China Sea.
  - ii. Legal aspects of proposals for confidence-building measures and cooperation advanced at the workshops and Technical Working Group Meetings.
- h. all participants are asked to consult with their authorities with regard to the possibility of hosting the First Meeting of the Technical Working Group on Shipping, Navigation and Communication, and will convey, as appropriate, their willingness to do so to Amb. Djalal by December 31, 1994.
- i. That the First Meeting of the Technical Working Group on Shipping, Navigation and Communication will, when it is convened, also include the topics relating to, inter alia, search and rescue, piracy, and illicit drug trafficking. The problems of refugees at sea may be also be considered for discussion by the Technical Working Group.
- j. That the Fourth Technical working Group on Marine Scientific Research will be convened to finalize the proposals of Database, Information exchange and Networking, and the proposal on Sea-level and Tide Monitoring. Such a Technical Working Group would be convened in Vietnam in the first half of 1995.
- k. That it is premature to consider institutionalising or formalising the Workshop process; however, the implementation of agreed project proposals might require participation of official government agencies.
- l. To thank the Western Pacific Fisheries Consultative Committee (WFPCC) and the Pacific Economic Cooperation Council (PECC) Fisheries Task Force for their offers of assistance in promoting cooperation in relation to fisheries development in the South

China Sea, and agreed that these offers will be taken up if and when necessary, and as appropriate.

m. To thank the Regional Programme for the Prevention and Management of Marine Pollution in the East Asian Seas for its offer of cooperation to the Workshop, and agreed that this offer will be taken up if and when necessary, and as appropriate.

n. To reiterate the Statement from the Surabaya Workshop : “to invite non-South China Sea states and other regional and global organizations, as necessary, to be involved and participate in the realization of specific projects of cooperation.”

6. The participants discussed confidence-building measures in regard to potential disputes in the South China Sea (particularly in the Spratly and Paracel), as suggested in the previous workshops, particularly on the need for non-expansion of existing military presence. The majority of the participants expressed support for the need of the non-expansion of existing military presence, while some participants felt difficulty in expressing their views at this time. Some believed that it was not necessary to adopt any of these measures for the time being. The majority believed that the non-expansion of existing military presence was fundamental.

7. The participants expressed gratitude to the South China Sea Informal Working Group of the University of British Columbia in supporting the preparations for the Workshop series.

8. The participants expressed their appreciation to Indonesia for its sincere efforts in organizing the workshop, they urged Indonesia to continue its constructive role in the Workshop series.

9. The participants agreed to convene the sixth workshop in 1995.

ภาคผนวก จ.

A Time for Initiative : Proposals for the Consideration of the Fourth ASEAN Summit

Introduction

The Fourth Summit of ASEAN will be meeting at a time of challenge and opportunity. There is a need for creative responses.

The ASEAN Institutes of Strategic and International Studies, an ASEAN Non-governmental Organization, which met in Jakarta from June 2nd to June 4th, discussed the questions of a Pacific Dialogue and puts forward for the consideration of the Governments of the members states of the Association of Southeast Asian Nations four broad proposals:

First, an ASEAN Initiative for an Asia Pacific Political Dialogue;

Second, an ASEAN Initiative for a New Regional Order in Southeast Asia;

Third, an ASEAN Initiative for the Strengthening of ASEAN;

Fourth, an ASEAN Initiative for Enhancing ASEAN Economic Cooperation;

สถาบันวิทยบริการ
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

An ASEAN Initiative for an Asia Pacific Political Dialogue

There has been and there will be a proliferation of proposals for multilateral processes and mechanisms involving the Asia Pacific aimed at enhancing stability and securing a richer peace in the region. ASEAN must play a central role in whatever processes and mechanisms arise. It must do more. It should be creative initiator as well as active participant.

The Asia Pacific must certainly learn from the experience of other regions. But in the process of establishing the appropriate processes for regional political dialogue for cooperative peace and stability in our region, we should not be encumbered by unnecessary intellectual baggage, terminologies, preoccupations and fixed notions that are either inappropriate, irrelevant, or counter-productive.

It is extremely important that ASEAN's initiative should build upon existing processes and institutions. The processes that we build for the Asia Pacific must be established in the context of the specific characteristics of the Asia Pacific and must respond to the specific needs of the Asia Pacific.

We believe that any such process of Asia Pacific Dialogue should have at least the following purposes:

1. To contribute to the process of reducing conflict and resolving contentious problem;
2. To contribute to the enhancement and enrichment of understanding, trust, goodwill and cooperation;
3. To contribute to the constructive management of the emerging international processes in the region, with a view to the establishment of a multilateral framework of cooperative peace.

The well-established ASEAN Post-Ministerial Conference already regularly brings together the six nations of ASEAN and five dialogue partners: Australia, Canada, Japan, New Zealand, and the United States. The Republic of Korea has become a sixth dialogue partner.

We propose that at the end of each PMC an "ASEAN PMC initiated conference" be held at a suitable retreat which will allow for the appropriate ambiance for the constructive discussion of Asia Pacific stability and peace. It is suggested that the

agenda and arrangements for the constructive discussion of Asia Pacific stability and peace. It is suggested that the agenda and arrangements for each ASEAN PMC-initiated “Conference on Stability, and Peace in the Asia Pacific” be prepared by a senior officials of the ASEAN states and the dialogue partners.

It is envisaged that such states as the People’s Republic of China, the Union of Soviet Socialist Republics, the Democratic People’s Republic of Korea and Vietnam should be invited to participate on a regular basis. Other governments should be invited according to the specific issues that will be on the agenda of each Conference.

We strongly urge the senior officials meeting of ASEAN preparing for the Kuala Lumpur ASEAN Ministerial Meeting to deliberate on this proposal, that it be discussed at the coming AMM, and that it be adopted at the Fourth ASEAN Summit Meeting to be held in Singapore.

An ASEAN Initiative for a New Regional Order in Southeast Asia

We similarly urge the Singapore Summit Meeting of ASEAN to address the issue of advancing towards a new regional order in Southeast Asia.

Guided by the aspirations of the Bangkok Declaration and the Kuala Lumpur Declaration, the desire to enhance regional resilience and to strengthen the foundations for peace, stability and constructive cooperation, ASEAN should aspire to secure the accession of other regional states to the Treaty of Amity and Cooperation for Southeast Asia that was adopted at the very first ASEAN Summit held in Bali in 1976.

Just as ASEAN should initiate the process of constructive Asia Pacific Political Dialogue, the Association should initiate at the appropriate time the process of constructive dialogue among all the signatories of the Treaty.

An ASEAN Initiative for the Strengthening of ASEAN

We strongly believe that it is certainly a matter of urgency that ASEAN launch an initiative for the strengthening and enriching of the ASEAN processes and institutions.

In this regard, we are of the view that there is much merit in agreement to the holding of regular ASEAN Summit Meetings once every two years, Summit Meeting furthermore that are characterised by minimal protocol and ceremony. Future ASEAN

Summit Meeting should be as businesslike as possible. Whilst they should be well prepared by ASEAN officials, there should be the greatest political input at the highest level with regard to policy direction. ASEAN Summit Meeting should not aspire for dramatic outcomes on every occasion. ASEAN Informal Meetings involving Heads of Government and minimal fanfare, should also be held as and when necessary.

It is also a matter of the highest priority that the ASEAN Secretariat be strengthened so that the Association can keep pace with the rapid developments taking place in the region and beyond and the great challenges of the Nineties. The status of the Secretary General should be enhanced. The ASEAN Secretariat should function according to the terms of the 1976 Agreement on the Establishment of the ASEAN Secretariat. It should be given the modest resources needed to discharge these functions as set out in the Agreement. All the proposals put forward in the ASEAN Task Force of the early Eighties chaired by Ambassador Anand Panyarachun should be most seriously considered.

We deem it also necessary- - because ASEAN should be a people's process- - that the widest possible participation of all sectors including research institutes, the business community and youth leaders, in the processes of ASEAN should be ensured.

Whilst ASEAN must not become a military or security pact, we also believe that it is both appropriate and necessary to expand and enrich the ASEAN process into the appropriate fields of politics, security and defence issues.

We also hold it as extremely important that the ASEAN-PMC process be enriched and strengthened and the dialogue partnerships be fully developed and moved in new directions.

An ASEAN Initiative for Enhancing ASEAN Economic Cooperation

ASEAN economic cooperation should promote ASEAN's economic integration into and strengthen its position in the world economy. In order to do so ASEAN should increase its role and involvement in the Asia Pacific Economic Cooperation (APEC) process.

We believe that the proposed EAEG (East Asian Economic Group) could strengthen ASEAN's voice in regional and international economic affairs. Initially this could be achieved through the establishment of the East Asian Caucus in the APEC context.

Intra-ASEAN economic cooperation should be promoted through a greater involvement of the private sector. This could be facilitated by the adoption of appropriate policies or schemes, such as the growth triangle concept, that enhance the climate for cooperation among ASEAN business. Further promotion of this cooperation will need a greater institutional stimulus in the future and an agreed upon timetable for the expansion of ASEAN economic cooperation, including the formation of an ASEAN Free Trade Area by the year 2007. In this connection, the Fourth Summit should discuss and decide upon the adoption of a legal framework for expanding economic cooperation in the form of a Treaty.

List of Participants

1. Mr. Mubariq Ahmad   Center for Policy and Implementation Studies
2. Mr. Bantarto Bandoro   Head, Department of International Affairs,
Centre for Strategic and International Studies
(CSIS), Jakarta
3. Mr. Wisnu Dewanto   CSIS
4. Dr.J. Soedjati Djiwandono   Member, Board of Direction, CSIS
5. Dr. B.A. Hamzah   Institute of Strategic and International Studies
(ISIS/Malaysia)
6. Mr.Mohd. Jawhar Hassan   Deputy Director-General,
ISIS/Malaysia
7. Dr. Carolina G. Hernandez   Department of Political Science,
University of the Philippines, Manila
8. Mr. Soo Ewe Jin   ISIS/Malaysia
9. Ms. Clara Joewono   Assistant Director for Public Affairs, CSIS
10. Prof. Suhadi Mangkusuwondo   University of Indonesia

11. M.R. Sukhumbhand Paribatra Director, Institute of Security and International Studies (ISIS/Thailand)
12. Prof. M. Sadli University of Indonesia
13. Dr. Kusuma Snitwongse Chairman of the Executive Board, ISIS/Thailand
14. Mr. Soedibyo Senior Fellow, CSIS
15. Dr. Hadi Soesatro Executive Director, CSIS
16. Dr. Lau Teik Soon Vice Chairman, Singapore Institute of International Affairs (SIIA)
17. Dr. Noordin Sopiee Director-General, ISIS/Malaysia
18. Mr. Rizal Sukma CSIS
19. Dr. Lee Lar To Director, SIIA
20. Commodore R.M. Sunardi Senior Official, Office of the Minister of Defense and Security
21. Ms. Asnani Usman CSIS
22. Mr. Jusuf Wanandi Chairman, Supervisory Board, CSIS

Invited Speakers

1. Dr. Paul M. Evans Department of Political Science, York University, Toronto, Canada
2. Prof. Kernial S. Sandhu Director, Institute of Southeast Asian Studies (ISEAS), Singapore
3. Mr. Yukio Satoh Director General for Research, Ministry of Foreign Affairs, Tokyo, Japan

Annex**Superpower Military Presence and the Security of Southeast Asia
Problems, Prospects and Policy Recommendations**

**Chairman's Report of the 1990 ASEAN-ISIS Meeting,
Bangkok, 10-13 May 1990**

Introduction

In recognition of the rapid changes that have taken place both at the global and at the regional levels over the last few years, the 1990 ASEAN-ISIS Meeting hosted by ISIS, Thailand, in Bangkok, on 10-13 May, 1990, discussed changes in superpower relations and in superpowers' roles and interests in Southeast Asia, and the implication that these changes have for the region in general and for ASEAN in particular, with a view toward recommending constructive policy responses on the part of the ASEAN Governments, in order to increase the region's peace, security and well-being.

Observations of the Changing Trends**Trends Pertaining Superpowers**

It was observed that:

- (a) All-round improvement has taken place in the relations between the United States and the Soviet Union, and that, despite some obstacles, such as the issues of German reunification and the Baltic states, this trend is likely to endure for the foreseeable future.
- (b) Both superpowers are having to face major domestic challenges, which have had and will continue to have far-reaching effects on their foreign and defence policies both at the global and at the regional levels. For the Soviet Union, however, the domestic challenges may eventually reach the point of crisis, and this will serve to widen the asymmetry of power that already exists between the Soviet Union and the United States.

- (c) The existence of major domestic challenges, together with the ongoing détente process that these challenges have helped to bring about, has led the two superpowers to reduce, and contemplate further reductions of, their overall military expenditures and also their overseas military presence, including that in the Asia-Pacific region and Southeast Asia.
- (d) However, despite these reductions, real or contemplated, differences and competition between them still exist and will continue to exist, and both superpowers have not shown any indications that they would be willing to abdicate their status as Asia-Pacific powers in the near future. In this connection, the Soviet Union still attaches a great deal of importance to the military dimension of national power, and the quantitative reductions of her armed forces have not precluded qualitative improvements thereof in many respects.

Trends Pertaining Major Powers

- (a) It was observed that the scaling-down, actual or putative, of superpower military presence has provided the People's Republic of China (PRC), Japan and India, with more room to manoeuvre and with increased opportunities to undertake greater roles in Southeast Asia. But it remains to be seen how, how far, in what manner, and with what implications and consequences these major powers will increase their roles in the region.
- (b) Where China is concerned, it was observed that since the early 1980's the PRC has pursued an independent foreign policy and, in the context of the weakening of superpower military and economic preponderance, is likely to continue to do so. Indeed the post-Cold War environment may induce greater assertiveness on the part of the PRC, especially in contiguous areas. Given what has taken place in the recent past, one such area is likely to be the South China Sea, where greater Chinese assertiveness may take the form of the use of military force.

However, the PRC's foreign and security policies generally have been and are likely to go on being low-cost and low-risk, because of the following factors: continuing preoccupation with domestic problems; continued need to improve, diversify and expand China's international political and economic relationships; and continued improvement in the PRC's immediate security environment.

(c) Where Japan is concerned, it was observed that there has been a significant increase in the capabilities of the Japanese Self-Defence Forces, and that this process is likely to continue, as the United States urges more "burden-sharing" on the part of her allies, most notably Japan. Furthermore, this increased armed strength is likely to be accompanied by further expansion of Japanese economic power and influence in the Asia-Pacific, thus providing Tokyo with opportunities to play a greater political and diplomatic role in the region's affairs, and holding forth the prospect of a Japanese security role in the western Pacific.

However, while Japan may prove willing to take more political and diplomatic responsibilities, there are still many enduring domestic constraints, constitutional and political, as well as psychological, which make it unlikely that in the near future she will wish to extend her role into the realm of security.

(d) Where India is concerned, it was observed that, like the PRC, India has pursued an independent foreign policy. Her pursuit of an independent foreign policy has in turn brought about very rapid increases in armed strength, giving her the capacity to project military power beyond her own shores and borders.

The growth of India's military power is likely to continue, and this has caused increasing uncertainty and concerns in Southeast Asia. However, the prospect of an Indian security role in this region is and will still be more apparent than real, because she is faced with enormous domestic challenges, and because her ability to project her military power far away from her homebases in a sustained manner is and will continue to be limited.

Trends Pertaining Southeast Asia and Indochina

It was observed that:

(a) As at the global level, there has been a significant reduction of conflict and tension at the regional level, and this trend is likely to continue for the foreseeable future.

(b) The countries to Indochina have become increasingly concerned with domestic political and economic challenges, as well as the uncertainty arising from developments in the Soviet Union and Eastern Europe. This trend is likely to continue.

(c) However, despite favourable global and regional trends, recent development in the Cambodian peace process and inside Cambodia make it unlikely that a comprehensive settlement can be achieved in the near future. The civil war is likely to continue at a relatively low level of hostilities and without any faction being able to gain a decisive strategic advantage. Therefore, while the conflict remains unresolved, its impact on the rest of the region will tend to be limited.

Implications for Southeast Asia and ASEAN

Overall Assessment

The consensus was that the various trends taking place at the global and the regional levels have been and are likely to remain favourable for Southeast Asia and ASEAN.

However, it was felt there are some areas of concern as follows:

(a) The United States Military Presence

It was believed that the bases in the Philippines used by the United States armed forces have performed and will continue to perform an important security role for the Southeast Asia. A precipitate United States military withdrawal from the region, without ensuring a parallel action on the part of the Soviet Union, would be detrimental to ASEAN interests.

(b) The Soviet Union's Military Power

Over the last few years, the Soviet Union has become increasingly preoccupied with her domestic problems and has engaged in constructive

diplomacy to resolve regional conflicts. But she retains a formidable military establishment and has the capacity to project this power into Southeast Asia.

(c) The PRC and the South China Sea

Despite her obvious weaknesses and likely preference for a low-cost, low risk foreign policy, China has both the capacity and the motivation of become more assertive in the affairs of Southeast Asia. Given Chinese interests in the area, the problem of overlapping claims in the South China Sea may generate more tension and conflict between the PRC and other claimants in the near future.

(d) Japan and India

There will a great deal of concern in the region if Japan or India chooses to play a security role in some form in Southeast Asia, in the context where superpower military predominance is in decline. Japan is likely to be a more significant source of concern in this regard, given the fact that she is already the dominant economic power in the Asia-Pacific region.

(e) The Cambodia Conflict

Although the impact of the Cambodian conflict on the region is likely to diminish, the absence of a just and durable solution represents an obstacle to the achievement of a regionwide order which will ensure Southeast Asia's future peace, security and well-being.

Opportunities and Opportunity Costs

It was believed that:

(a) While there are areas of concern, the prevailing trends are generally benign for Southeast Asia and ASEAN. Diminished conflict and tension in the relations between Washington, DC, Moscow, and Beijing, the decline of superpower's military, political and economic preponderance, and the absence of other major actors which have both the capacity and the willingness immediately to assume a dominant political and security role in the region, have created opportunities for Southeast Asia states to play a more active and constructive role in determining their own future.

(b) In particular, the evolving strategic environment presents opportunities for strengthening the fabric of peace, security, and well-being in the region, opportunities for initiating policies and measures which could lead to the emergence of a new, unified Southeast Asia, based upon a Southeast Asian-created regional order.

(c) The regional actors should make the most of the opportunities offered by the evolving strategic environment. The opportunity costs for failing to be constructive, failing to take one's future into one's own hand at this favourable juncture of history are likely to be higher than they may seem at present. Such a failure may mean that for a long time the future of Southeast Asia will not be determined by Southeast Asian for Southeast Asians' own advantage.

The question is: What is to be done?

Recommendations for ASEAN Responses

Constructive ASEAN responses to the changing international and regional environment can take many forms. The specific forms that they will ultimately take, can only emerge after long processes of carefully examining and choosing from the various available policy options on the part of the ASEAN Governments collectively and individually. Without wishing to impinge upon our respective Governments' right and capacity to examine, choose and act to the best of their knowledge, expertise and convictions, the participants of the 1990 ASEAN-ISIS Meeting are of the opinion that the following recommendations may prove to be of some value, if, when, and whenever these processes take place at the national and the ASEAN levels.

Creating the Framework for Regional Order

Effort should be made to create a framework for a truly regional, as opposed to subregional, order. Specifically, this means:

(a) Increasing in general the efficacy of the existing formal and informal mechanisms for consultation, confidence-building, and conflict-resolution among the ASEAN states, in order to prevent misunderstanding and to increase trust, thus to render unlikely a resurgence of traditional conflicts.

(b) Extending, where possible, this framework for consultation, confidence-building, and conflict resolution to include Vietnam, Laos, and (if and when appropriate) Cambodia.

(c) Considering new inter-governmental mechanisms and measure for regionwide conflict-resolution and cooperation, in order to reinforce the existing ones, for example a mechanism for negotiating and settling the overlapping South China Sea claims and new measures to revitalize the existing mechanisms and schemes for promoting cooperation regarding the Mekong River.

(d) Considering new regionwide non-governmental or “semi-official” mechanisms to increase consultation, mutual confidence, and cooperation among regional states, for example some kind of “Southeast Asian PECC” (Pacific Economic Cooperation Conference).

Promoting ASEAN Cooperation

It is believed the existence of a strong ASEAN provides the best basis for the creation of a regionwide order. To promote ASEAN cooperation further, the following measures are recommended for consideration:

(a) Measures to strengthen the “ASEAN process.” These should include:

- more regular summits, as well as both formal and informal ministerial meetings, in order to make possible appropriate responses to a rapidly changing world, and in order to strengthen commitment to the ASEAN consultative process and to avoid unilateralism in issues of common, if asymmetrical, concern, on the part of the member nations;
- strengthening of the ASEAN Secretariat in term of both authority and allocation of resources; and
- creation of new frameworks for cooperation, for example an “ASEAN PECC.”

(b) Measures to promote defence cooperation, which should include:

- More frequent consultations and exchanges among senior ASEAN military officers;
- Consultations between senior ASEAN military officers and their counterparts from friendly countries;

- Measures for ASEAN maritime surveillance and protection of Southeast Asia's sealines of communications (SLOCs).

Measures vis-à-vis Individual Countries

(a) The United States

As it has been stated above, it is believed that the United States's military presence in the Philippines has performed and will continue to perform an important security role in the region, and that a precipitate withdrawal of the United States forces therefore would be detrimental to ASEAN interests. Therefore, the ASEAN governments should urge the Philippines to conduct their current base negotiations with due consideration for regional security.

(b) Japan

It is recognized that longterm trends point towards a greater political and diplomatic role on the part of Japan in the western Pacific, and that, while still remote, there is a possibility of her playing a security role in region.

To ensure that the process of Japanese role expansion does not become too great a cause for concern for Southeast Asian states, and to ensure that this role expansion benefits Southeast Asia at large, it is recommended that the ASEAN countries:

- encourage the maintenance of the United States-Japanese security alliance as the overarching framework for Japan's role expansion;
- urge Japan to consult ASEAN regularly and systematically, thus avoiding misunderstanding and paving the way for mutually beneficial cooperation;
- propose schemes for "burden-sharing" where security and security-related issues are concerned, for example an ASEAN surveillance and protection of Southeast Asia's SLOCs with Japanese financial and technological support.

(c) The PRC

Where the PRC is concerned, it is proposed that the ASEAN governments:

- create an institutionalized framework for settling the South China Sea problems and revitalize the existing Mekong River cooperation mechanisms

Indonesia

1. Mr. Jusuf Wanandi Centre for Strategic and International Studies (CSIS), Jakarta, Indonesia
2. Dr. M. Hadi Soesastro CSIS
3. Ms. Clara Joewono CSIS
4. Mr. A.R. Sutopo CSIS

Malaysia

1. Dr. Noordin Sopiee Institute of Strategic and International Studies (ISIS), Malaysia
2. Mr. Jawhar Hassan ISIS, Malaysia
3. Dr. B.A. Hamzah ISIS, Malaysia
4. Mr. Mak Joon Num ISIS, Malaysia

Singapore

1. Dr. Bilveer Singh Singapore Institute of International Affairs (SIIA)
2. Mr. Tan Yong Soon SIIA
3. Mr. Jek Kian Yee SIIA
4. Mr. Kwa Chong Guan SIIA
5. Ms. Tan Lian Choo *The Straits Times*

Thailand

1. Dr. Kusuma Snitwongse Institute of Security and International Studies (ISIS), Thailand
2. Dr. Vinita Sukrasep ISIS, Thailand
3. Dr. Suchit Bunbongkarn ISIS, Thailand
4. Dr. Wiwat Mungkandi ISIS, Thailand
5. M.R. Sukhumbhand Paribatra ISIS, Thailand
6. Mr. Chookiat Panaspornprasit Sukhothai University
7. Mr. Kavi Chongkittavorn *The Nation*

ภาคผนวก ฉ.**ASEAN DECLARATION ON THE SOUTH CHINA SEA****Manila, July 22, 1992**

We, the Foreign Ministers of the member-countries of the Association of Southeast Asian Nations,

RECALLING the historic, cultural and social ties that bind our peoples as states adjacent of the South China Sea;

WISHING to promote the spirit of kinship, friendship and harmony among our peoples who share similar Asian traditions and heritage;

DESIROUS of further promoting conditions essential to greater economic cooperation and growth;

RECOGNIZING that we are bound by similar ideals of mutual respect. Freedom. Sovereignty and mutuality of interests;

RECOGNIZING that South China Sea issues involve sensitive questions of sovereignty and jurisdiction of the parties directly concerned;

CONSCIOUS that any adverse developments in the South China Sea directly affect peace and stability in the region;

Hereby

1. Emphasize the necessity to resolve all sovereignty and jurisdictional issues pertaining to the South China Sea by peaceful means, without resort to force;
2. Urge all parties concerned to exercise restraint with the view to creating a positive climate for the eventual resolution of all disputes;

3. Resolve, without prejudicing the sovereignty and jurisdiction of countries having direct interests in the area. To explore the possibility of cooperation in the South China Sea relating to the safety of maritime navigation and communication, protection against pollution of the marine environment, coordination of search and rescue operations, efforts towards combating piracy and armed robbery as well as collaboration in the campaign against illicit trafficking in drugs;
4. Commend all parties concerned to apply the principles contained in the Treaty of Amity and Cooperation in Southeast Asia as the basis for establishing a code of international conduct over the South China Sea;
5. Invite all parties concerned to subscribe to this Declaration of principles.

Signed in Manila, Philippines, this 22nd day of July, nineteen hundred and ninety-two.

HRH PRINCE MOHAMED BOLKIAH

Minister of Foreign Affairs

Brunei Darussalam

ALI ALATAS

Minister for Foreign Affairs

Republic of Indonesia

DATUK ABDULLAH BIN HAJI AHMAD BADAWI

Minister of Foreign Affairs

Malaysia

RAUL S. MANGLAPUS

Secretary of Foreign Affairs

Republic of the Philippines

WONG KAN SENG

Minister for Foreign Affairs

Republic of Singapore

ARSA SARASIN

Minister of Foreign Affairs

Kingdom of Thailand

สถาบันวิทยบริการ
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

ภาคผนวก ช.

**CHAIRMAN'S STATEMENT
THE FIRST ASEAN REGIONAL FORUM****Bangkok, 25 July 1994**

---

1. The First Meeting of the ASEAN Regional Forum (ARF) was held in Bangkok on 25 July 1994 in accordance with the 1992 Singapore Declaration of the Fourth ASEAN Summit, whereby the ASEAN Heads of State and Government proclaimed their intent to intensify ASEAN's external dialogues in political and security matters as a means of building cooperative ties with states in the Asia-Pacific region.
2. Attending the Meeting were the Foreign Ministers of ASEAN, ASEAN's Dialogue Partners, ASEAN's Consultative Partners, and ASEAN's Observers or their representatives. The Minister of Foreign Affairs of Thailand, served as Chairman of the Meeting.
3. Being the first time ever that high-ranking representatives from the majority of states in the Asia-Pacific region came to specifically discuss political and security cooperation issues, the Meeting was considered a historic event for the region. More importantly, the Meeting signified the opening of a new chapter of peace, stability and cooperation for Southeast Asia.
4. The participants of the Meeting held a productive exchange of views on the current political and security situation in the Asia-Pacific region, recognizing that developments in one part of the region could have an impact on the security of the region as whole. It was agreed that, as a high-level consultative forum, the ARF had enabled the countries in the Asia-Pacific region to foster the habit of constructive dialogue and consultation on political and security issues of common interest and concern. In this respect, the ARF would be in a position to make significant contributions to efforts towards confidence-building and preventive diplomacy in the Asia-Pacific region.
5. Bearing in mind the importance of non-proliferation of nuclear weapons in the maintenance of international peace and security, the Meeting welcomed the continuation of US-DPRK negotiation and endorsed the early resumption of inter-Korean dialogue.

6. The Meeting agreed to :
  - 6.1 Convene the ARF on an annual basis and hold the second meeting in Brunei Darussalam in 1995; and
  - 6.2 Endorse the purposes and principles of ASEAN's Treaty of Amity and Cooperation in Southeast Asia, as a code of conduct governing relations between states and a unique diplomatic instrument for regional confidence-building, preventive diplomacy, and political and security cooperation.
7. The Meeting also agreed to entrust the next Chairman of the ARF Brunei Darussalam. Working in consultation with ARF participants as appropriate, to:
  - 7.1 Collate and study all papers and ideas raised during the ARF Senior Officials Meeting and the ARF in Bangkok for submission to the second ARF through the second ARF-SOM, both of which to be held in Brunei Darussalam. Ideas which might be the subjects of such further study including confidence and security building, nuclear non- proliferation, peacekeeping cooperation including a regional peacekeeping training centre, exchanges of non classified military information, maritime security issues, and preventive diplomacy;
  - 7.2 Study the comprehensive concept of security, including its economic and social aspects, as it pertains to the Asia-Pacific region;
  - 7.3 Study other relevant internationally recognized norms and principles pertaining to international and regional political and security cooperation for their possible contribution to regional political and security cooperation;
  - 7.4 Promote the eventual participation of all ARF countries in the UN Conventional Arms Register; and
  - 7.5 Convene, if necessary, informal meetings of officials to study all relevant papers and suggestions to move the ARF process forward.
8. Recognizing the need to develop a more predictable constructive pattern of relationships for the Asia-Pacific region, the Meeting expressed its firm conviction to continue to work towards the strengthening and the enhancement of political and security cooperation within the region as a means of ensuring a lasting peace, stability, and prosperity for the region and its peoples.

Note

ASEAN consists of Brunei Darussalam, Indonesia, Malaysia, Philippines, Singapore, and Thailand. ASEAN's Dialogue Partners are : Australia, Canada, the European Union, Japan, New Zealand, Republic of Korea, and the United States. ASEAN's Consultative Partners are China and Russia. ASEAN's Observers are Laos, Papua New Guinea, and Vietnam.

สถาบันวิทยบริการ
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

ภาคผนวก ซ.**THE ASEAN REGIONAL FORUM : A CONCEPT PAPER**

INTRODUCTION

1. The Asia-Pacific region is experiencing an unprecedented period of peace and prosperity. For the first time in a century or more, the guns are virtually silent. There is a growing trend among the states in the region to enhance dialogue on political and security cooperation. The Asia-Pacific is also the most dynamic region in the world in terms of economic growth. The centre of the world's economic gravity is shifting into the region. The main challenge of the ASEAN Regional Forum (ARF) is to sustain and enhance this peace and prosperity.
2. This is not an easy challenge. The region has experienced some of the most disastrous wars of the twentieth century. It is also a remarkably diverse region where big and small countries co-exist. They differ significantly in levels of development. There are cultural, ethnic, religious and historical differences to overcome. Habits of cooperation are not deep-seated in some parts of the region.
3. ASEAN has a pivotal role to play in the ARF. It has a demonstrable record of enhancing regional cooperation in the most diverse sup-region of the Asia-Pacific. It has also fostered habits of cooperation and provided the catalyst for encouraging regional cooperation in the wider Asia-Pacific region. The annual ASEAN Ministerial Meetings have contributed significantly to the positive regional environment today. There would be great hope for the Asia-Pacific if the whole region could emulate ASEAN's record of enhancing the peace and prosperity of its participants.
4. Although ASEAN has undertaken the obligation to be the primary driving force of the ARF, a successful ARF requires the active participation and cooperation of all participants. ASEAN must always be sensitive to and take into account the interests and concerns of all ARF participants.

THE CHALLENGES

5. To successfully preserve and enhance the peace and prosperity of the region, the ARF must dispassionately analyse the key challenges facing the region. Firstly, it should acknowledge that periods of rapid economic growth are often accompanied

by significant shifts in power relations. This can lead to conflict. The ARF will have to carefully manage these transitions to preserve the peace. Secondly, the region is remarkably diverse. The ARF should recognise and accept the different approaches to peace and security and try to forge a consensual approach to security issues. Thirdly, the region has a residue of unresolved territorial and other differences. Any one of these could spark conflagration that could undermine the peace and prosperity of the region. Overtime, the ARF will have to gradually defuse these potential problems.

6. It would be unwise for a young and fragile process like the ARF to tackle all these challenges simultaneously. A gradual evolutionary approach is required. This evolution can take place in three stages:

Stage I : Promotion of Confidence-Building Measures

Stage II : Development of Preventive Diplomacy Mechanism

Stage III : Development of Conflict-Resolution Mechanisms

7. The participants of the first ARF Ministerial Meeting in Bangkok in July 1994 agreed on “the need to develop a more predictable and constructive pattern of relations for the Asia-Pacific region”. In its initial phase, the ARF should therefore concentrate on enhancing, the trust and confidence amongst participants and thereby foster a regional environment conducive to maintaining the peace and prosperity of the region.

Stage I : Promotion of Confidence-Building Measures

8. In promoting confidence-building measures, the ARF may adopt two complementary approaches. The first approach derives from ASEAN's experience, which provides a valuable and proven guide for the ARF. ASEAN has succeeded in reducing tensions among its member states, promoting regional cooperation and creating a regional climate conducive to peace and prosperity without the implementation of explicit confidence-building measures, achieving conditions approximating those envisaged in the Declaration of Zone of Peace, Freedom and Neutrality (ZOPFAN). The concepts of ZOPFAN and its essential component, the Southeast Asia Nuclear Weapon-Free Zone (SEANFWZ) , are significantly contributing to regional peace and stability. ASEAN's well established practices of consultation and consensus

(musyawarah and mufakat) have been significantly enhanced by the regular exchanges of high-level visits among ASEAN countries. This pattern of regular visits has effectively developed into a preventive diplomacy channel. In the Asian context, there is some merit to the ASEAN approach. It emphasises the need to develop trust and confidence among neighbouring states.

9. The principles of good neighbourliness, which are elaborated in the concept of ZOPFAN, are enshrined in the 1976 Treaty of Amity and Cooperation in Southeast Asia (TAC). One simple concrete way of expanding the ASEAN experience is to encourage the ARF participants to associate themselves with the TAC. It is significant that the first ARF meeting in Bangkok agreed to “endorse the purposes and principles of ASEAN Treaty of Amity and Cooperation in Southeast Asia as a code of conduct governing relations between states and a unique diplomatic instrument for regional confidence-building, preventive diplomacy, and political and security cooperation.”
10. The second approach is the implementation of concrete confidence-building measures. The First ARF Meeting, in Bangkok entrusted the next Chairman of the ARF, Brunei Darussalam, to study all the ideas presented by ARF participants and to also study other relevant internationally recognised norms, principles and practices. After extensive consultations, the ASEAN countries have prepared two lists of confidence-building measures. The first list (Annex A) spells out measures which can be explored and implemented by ARF participants in the immediate future. The second list (Annex B) is an indicative list of other proposals which can be explored over the medium and long-term by ARF participants and also considered in the immediate future by the Track Two process. These lists include possible preventive diplomacy and other measures.
11. Given the delicate nature of many of the subjects being considered by the ARF, there is merit in moving, the ARF process along two tracks. Track One activities will be carried out by governments. Track Two activities will be carried out by strategic institutes and non-government organisations in the region, such as ASEAN-ISIS and CSCAP. To be meaningful and relevant, the Track Two activities may focus, as much as possible, on the current concerns of the ARF. The synergy between the

two tracks would contribute greatly to confidence-building measures in the region. Over time, these Track Two activities should result in the creation of a sense of community among participants of those activities.

MOVING BEYOND STAGE 1

12. There remains a residue of unresolved territorial and other disputes that could be sources of tension or conflict. If the ARF is to become, over time, a meaningful vehicle to enhance the peace and prosperity of the region, it will have to demonstrate that it is a relevant instrument to be used in the event that a crisis or problem emerges. The ARF meeting in Bangkok demonstrated this by taking a stand on the Korean issue at the very first meeting. This was a signal that the ARF is ready to address any challenge to the peace and security of the region.
13. Over time, the ARF must develop its own mechanisms to carry preventive diplomacy and conflict-resolution. In doing so, the ARF will face unique challenges. There are no established roads or procedures for it to follow. Without a high degree of confidence among ARF participants, it is unlikely that they will agree to the establishment of mechanism which are perceived to be intrusive and/of autonomous. This is a political reality the ARF should recognise. However, it would be useful in the initial phase for the Track Two process to consider and investigate a variety of preventive diplomacy and conflict-resolution mechanism. A good start was made with the three workshops organised by International Studies Centre (Thailand) and Institute of Policy Studies (Singapore) on ASEAN-UN Cooperation for Peace and Preventive Diplomacy, and the Indonesia-sponsored series of workshops on the South China Sea.

Stage II : Development of Preventive Diplomacy

14. Preventive diplomacy would be a natural follow-up to confidence building measures. Some suggestions for preventive diplomacy measures are spelled out in Annexes A and B

Stage III : Conflict Resolution

15. It is not envisaged that the ARF would establish mechanisms for conflict resolution in the immediate future. The establishment of such mechanisms is an eventual goal

that ARF participants should pursue as they proceed to develop the ARF as a vehicle for promoting regional peace and stability.

ORGANISATION OF ARF ACTIVITIES

16. There shall be an annual ARF Ministerial Meeting in an ASEAN capital just after the ASEAN Ministerial Meeting. The host country will chair the meeting. The incoming Chairman of the ASEAN Standing Committee will chair all inter-sessional Track One activities of the ARF.
17. The ARF shall be apprised of all Track Two activities through the current Chairman of the Track One activities, who will be the main link between Track One and Track Two activities.
18. In the initial phase of the ARF no institutionalisation is expected. Nor should a Secretariat be established in the near future. ASEAN shall be the repository of all ARF documents and information and provide the necessary support to sustain ARF activities.
19. The participants of the ARF comprise the ASEAN Member States, the Observers, Consultative, and Dialogue Partners of ASEAN. Applications to participate in the ARF shall be submitted to the Chairman of the ARF who will then consult the other ARF participants.
20. The rules of procedure of ARF meetings shall be based on prevailing, ASEAN norms and practices. Decisions should be made by consensus after careful and extensive consultations. No voting will take place. In accordance with prevailing ASEAN practices, the Chairman of the ASEAN Standing Committee shall provide the secretarial support and coordinate ARF activities.
21. The ARF should also progress at a pace comfortable to all participants. The ARF should not move "too fast for those who want to go slow and not too slow for those who want to go fast".

CONCLUSION

22. ARF participants should not assume that the success of the ARF could be taken for granted. ASEAN's experience shows that success is a result of hard work and careful adherence to the rule of consensus. ARF participants will have to work equally hard and be equally sensitive to ensure that the ARF process stays on track.

23. The ARF must be accepted as a “sui generis” organisation. It has no established precedents to follow. A great deal of innovation and ingenuity will be required to keep the ARF moving forward while at the same time ensure that it enjoys the support of its diverse participants. This is a major challenge both for the ASEAN countries and other ARF participants. The UN Secretary-General’s “An Agenda for Peace” has recognised that “just as no two regions or situations are the same, so the design of cooperative work and its division of labour must adjust to the realities of each case with flexibility and creativity”.

สถาบันวิทยบริการ
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

ANNEX A

I. CONFIDENCE-BUILDING MEASURES**Principles**

1. The development of a set of basic principles to ensure a common understanding and approach to interstate relations in the region; and
2. Adoption of comprehensive approaches to security.

Transparency

3. Dialogue on security perceptions, including voluntary statements defence policy positions;
4. Defence Publications such as Defence White Papers or equivalent documents as considered necessary by respective governments;
5. Participation in UN Conventional Arms Register;
6. Enhanced contacts, including, high level visits and recreational activities;
7. Exchanges between military academies, staff colleges and training;
8. Observers at military exercises, on a voluntary basis; and
9. Annual seminar for defence officials and military officers on selected international security issues.

II. PREVENTIVE DIPLOMACY

1. Develop a set of guidelines for the peaceful settlement of disputes, taking into account the principles in the UN Charter and the TAC;
2. Promote the recognition acceptance of the purposes and principles of the TAC and its provisions for the Pacific settlement of disputes, as endorsed by the UNGA in Resolution 47/53 (B) on 9 December 1992; and
3. Seek the endorsement of other countries for the ASEAN Declaration on the South China Sea in order to strengthen its political and moral effect (as endorsed by the Programme of Action for ZOPFAN).

III. NON-PROLIFERATION AND ARMS CONTROL

1. Southeast Asia Nuclear Weapons-Free Zone (SEANWFZ).

IV. PEACEKEEPING

1. Seminars/Workshops on peacekeeping issues; and
2. Exchange of information and experience relating to UN Peacekeeping Operations.

V. MARITIME SECURITY COOPERATION

1. Disaster Prevention

ANNEX B

I. CONFIDENCE-BUILDING MEASURES

1. Further exploration of a Regional Arms Register;
2. Regional security studies centre/coordination of existing security studies activities;
3. Maritime information databases;
4. Cooperative approaches to sea lines of communication, beginning with exchanges of information and training in such areas as search and rescue, piracy and drug control;
5. Mechanism to mobilise relief assistance in the event of natural disasters;
6. Establishment of zones of cooperation in areas such as the South China Sea;
7. Systems of prior notification of major military deployments that have region-wide application; and
8. Encourage arms manufacturers and suppliers to disclose the destination of their arms exports.

II. PREVENTIVE DIPLOMACY

1. Explore and devise ways and means to prevent conflict;
2. Explore the idea of appointing Special Representatives, in consultation with ARF member, to undertake fact-finding missions, at the request of the parties involved to an issue, and to offer their good offices, as necessary; and
3. Explore the idea of establishing, a Regional Risk Reduction Centre as suggested by the UN Secretary-General in his "An Agenda for Peace" and as commended by UNGA Resolution 47/120 (see section IV, operative para 4). Such a centre could serve as a database for the exchange of information.

III. NON-PROLIFERATION AND ARMS CONTROL

1. A regional or sub-regional arrangement agreeing not to acquire or deploy ballistic missiles.

IV. PEACEKEEPING

1. Explore the possibility of establishing a peacekeeping centre.

MARITIME SECURITY COOPERATION

1. A multilateral agreement on the avoidance of naval incidents that apply to both local and external navies;
2. Sea Level/Climate Monitoring System;
3. Establishment of an ASEAN Relief and Assistance Force and a Maritime Safety (ofr Surveillance) Unit to look after the safety of the waters in the region;
4. Conventions on the Marine Environment
  - Dumping of Toxic Wastes
  - Land-based Sources of Marine Pollution;
5. Maritime surveillance; and
6. Explore the idea of joint marine scientific research.

สถาบันวิทยบริการ
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

ภาคผนวก ฉ.

CHAIRMAN'S STATEMENT

THE SECOND ASEAN REGIONAL FORUM

Bandar Seri Begawan, 1 August 1995

-
1. The Second ASEAN Regional Forum (ARF) was held on 1 August 1995 in Bandar Seri Begawan. The Meeting was chaired by His Royal Highness Prince Mohamed Bolkiah, Minister of Foreign Affairs of Brunei Darussalam.
  2. The Forum was attended by all ARF participants. The Secretary General of ASEAN was also present.
  3. The Ministers welcomed Cambodia to the ARF.
  4. The Ministers expressed their satisfaction at the level of stability in the Asia Pacific Region. They noted the ways in which cooperative relationships were developing constructively. In this regard, the Ministers noted the many positive steps taken since the first ARF in Bangkok in July 1994, particularly those which built confidence and created greater transparency. In this respect, they noted the participants' willingness to address substantive security issues in a spirit of mutual respect, equality and cooperation.
  5. The Ministers expressed their appreciation for the consultations conducted by the Chairman of ARF, Brunei Darussalam, with ARF participants to obtain their views in preparation for the ARF. Based on the inputs and proposals, ASEAN has produced "The ASEAN Regional Forum – A Concept Paper", as annexed.
  6. The Ministers considered and endorsed the Report of the Chairman of the ARF-SOM. In particular, they adopted the following proposals in the context of the Concept Paper:
    - 6.1 Goals and expectations.
      - 6.1.1 The ARF participants shall continue to work closely to ensure and preserve the current environment of peace, prosperity and stability in the Asia Pacific;
      - 6.1.2 The ARF shall continue to be a forum for open dialogue and consultation on regional political and security issues, to discuss and reconcile the

differing views between ARF participants in order to reduce the risk to security; and

- 6.1.3 The ARF recognises that the concept of comprehensive security includes not only military aspects but also political, economic, social and other issues.

6.2 Method and approach.

- 6.2.1 A successful ARF requires the active, full and equal participation and cooperation of all participants. However, ASEAN undertakes the obligation to be the primary driving force;

- 6.2.2 The ARF process shall move at a pace comfortable to all participants;

- 6.2.3 The approach shall be evolutionary, taking place in three broad stages, namely the promotion of confidence building, development of preventive diplomacy and elaboration of approaches to conflicts. The ARF process is now at Stage I, and shall continue to discuss means of implementing confidence building, Stage II, particularly where the subject matter overlap, can proceed in tandem with Stage I. Discussions will continue regarding the incorporation of elaboration of approaches to conflicts, as an eventual goal, into the ARF process.

- 6.2.4 Decisions of the ARF shall be made through consensus after careful and extensive consultations among all participants.

6.3 Participation.

- 6.3.1 The participants of the ARF comprise ASEAN Member States, Observers, Consultative and Dialogue Partners of ASEAN. Any new application should be submitted to the Chairman of the ARF who will then consult the other ARF participants; and

- 6.3.2 To request the next Chairman, to study the question of future participation and develop the criteria for the consideration of the Third ARF through the ARF-SOM.

6.4 Organisation of the ARF.

- 6.4.1 There shall be an annual ARF in the context of the ASEAN Ministerial Meeting and Post Ministerial Conferences to be preceded by ARF-SOM;

6.4.2 The ARF process would move along two tracks. Track one activities will be carried out by ARF governments. Track Two activities shall be carried out by strategic institutes and relevant non-governmental organisations to which all ARF participants should be eligible. To be meaningful and relevant, the ARF Chairman shall ensure that Track Two activities as indicated in ANNEX B result from full consultations with all ARF participants; and

6.4.3 The ARF shall be apprised of all Track One and Track Two activities through the current Chairman of the ARF, who will be the main link between Track One and Track Two.

Implementation of ideas and proposals.

6.4.4 In order to assist the Chairman of the ARF-SOM to consider and make recommendations to the ARF on the implementation of the proposals agreed by the ARF participants as indicated in ANNEX A of the Concept Paper, the following shall be convened at the intergovernmental level:

- a. Inter-sessional Support Group (ISG) on Confidence Building, in particular, dialogue on security perceptions and defence policy paper; and
- b. Inter-sessional Meetings (ISMs) on Cooperative Activities including inter-alia, Peacekeeping.

6.4.5 ISG and ISM shall be governed the following by guidelines:

- a. ISG and ISMs shall be co-chaired by ASEAN and non-ASEAN participants;
- b. ISG and ISMs shall be held in between ARF-SOMs; and

6.4.6 Findings of the ISG and ISMs shall be presented to the ARF-SOM in Indonesia in 1996. The possible continuation of the mandate of the ISG and ISMs shall be reviewed at that time.

7. In this regard the Ministers agreed that Indonesia would co-chair the ISGs on CBMs with Japan; Malaysia would co-chair the ISMs on Peacekeeping Operations with Canada; and Singapore would co-chair the ISMs Seminar on Search and Rescue Coordination and Cooperation with the United States.

8. The Ministers also agreed on the following:
  - 8.1 To encourage all ARF countries to enhance their dialogues and consultations on political and security cooperation including exchanges on security perceptions on a bilateral, sub-regional and regional basis;
  - 8.2 For the ARF countries to submit to the ARF or ARF-SOM, on a voluntary basis, an annual statement of their defence policy;
  - 8.3 On the benefits of increased high level contacts and exchanges between military academies, staff colleges and training; and
  - 8.4 To take note of the increased participation in the UN conventional Arms Register since the first ARF and encourage those not yet participating to soon do so.
9. The Ministers expressed the view that their endorsement of such specific ideas and proposals provided sufficient direction for the ARF process at this stage. They also reaffirmed their belief that the Asia Pacific Region-currently had a historically unprecedented opportunity to establish and consolidate long term conditions for peace and stability.
10. The Ministers also received the reports of the following seminars on Building of Confidence and Trust in the Asia Pacific, held in November 1994 in Canberra, Australia; Seminar on Peacekeeping: Challenges and Opportunities for the ASEAN Regional Forum, held in March 1995 in Bandar Seri Begawan, Brunei Darussalam ; Seminar on Preventive Diplomacy, held in May 1995, Seoul, Republic of Korea. They commended the hosts and sponsors of those seminars for their efforts and agreed that the arrangements under the Track Two process should continue. They also noted the Russian offer to host a Track Two seminar in Spring of 1996 on the proposed Principles of Security and Stability in the Asia-Pacific Region. They also commended bilateral and multilateral, governmental and non-governmental consultations and seminars in the Asia-Pacific region including the Indonesian Workshop series (co-sponsored by Canada) on Managing Potential Conflict in the South China Sea as a useful means of enhancing dialogue and cooperation.

11. Noting the overall stable environment and many areas of on-going regional cooperation, the Ministers exchanged views on regional security issues, and highlighted the following:

11.1 Expressed concern on overlapping sovereignty claims in the region. They encouraged all claimants to reaffirm their commitment to the principle contained in relevant international laws and convention, and ASEAN's 1992 Declaration on the South China Sea;

11.2 Recognized that the Korean Peninsula issue has a direct bearing on peace and security in the Asia-Pacific. They welcomed the recent US-DPRK talks held in Kuala Lumpur and expressed the hope that this would lead to the full implementation of the Agreed Framework of 21 October 1994. The Minister urged the resumption of dialogue between the Republic of Korea and the Democratic People's Republic of Korea and believed that it would assist in the successful implementation of the Agreed Framework and the maintenance of peace and stability on the Korean Peninsula. The Ministers also recognised the importance which international support for the Korean Peninsula. The Ministers also recognised the importance which international support for the Korean Peninsula Energy Organisation (KEDO) has for the implementation of the Agreed Framework;

11.3 Expressed their support for the efforts of the Royal Government of Cambodia to achieve security, promote national stability and economic recovery; and

11.4 Emphasised the importance of non-proliferation of nuclear weapons in promoting regional peace and stability. They welcomed the commitment by all parties to the Non-Proliferation Treaty to conclude a Comprehensive Test Ban Treaty by 1996. Those countries who plan to conduct further nuclear tests were called upon by all other ARF member states to bring immediate end to such testing. They also endorsed the nuclear-weapon free zones, such as the South Pacific Nuclear Free Zone, in strengthening the international non-proliferation regime and expressed the hope that all nuclear weapon states would in the very near future adhere to the relevant Protocols. They noted with satisfaction the

progress made towards the establishment of the South East Asia Nuclear
Weapon Free Zone and encouraged further consultations on this issue with
those states that would be significantly affected by the establishment of the
zone.

สถาบันวิทยบริการ
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

ภาคผนวก ก.
CHAIRMAN'S STATEMENT
THE THIRD ASEAN REGIONAL FORUM
Jakarta, 23 July 1996

---

1. The Third ASEAN Regional Forum was held in Jakarta on 23 July 1996. The Meeting was chaired by H.E. Mr. Ali Alatas, Minister for Foreign Affairs of the Republic of Indonesia.
2. The Meeting was attended by all ARF participants. The Secretary General of ASEAN was also present.
3. The Ministers recalled the decision of the Second ASEAN Regional Forum Ministerial Meeting in Brunei Darussalam in July 1995, requesting the Chairman of the ARF to study the question of future participation and to develop a set of criteria for such participation for the consideration of the Third ARF through the ARF-SOM.
4. The Meeting noted with appreciation the round of consultations made by the Chairman with the representatives of ARF participants to obtain their views on the matter. On the basis of the inputs and comments received, the Chairman had prepared a paper on criteria for participation in the ARF.
5. In this regard, the Minister considered the guiding principles and criteria suggested in the Chairman's Paper on Criteria for Participation in the ARF as recommended by the ARF-SOM and agreed on the following:
  - 5.1 Guiding Principles.
    - 5.1.1 Any new participant must subscribe to and work cooperatively to help achieve ARF's key goals. As stated in the ARF Concept Paper (which was annexed to the Chairman's Statement of 1 August 1995), the main challenge of the ARF is to sustain and enhance the unprecedented period of peace and prosperity now enjoyed by the Asia-Pacific region. All participants should work to develop an agenda which focuses on the security concerns of the Asia-Pacific region.

- 5.1.2 The ARF should only admit participants that can directly affect the peace and security of the region on which the ARF shall focus its peace-building and peace making efforts. As the Asia-Pacific region could theoretically cover a large part of the world's surface (including the two American continents), it would be wise to spell out clearly the specific region or the "geographical footprint" that the ARF will concentrate on. It is clear that there is already an implicit consensus among ARF participants that this "geographical footprint" will cover all of East Asia, both Northeast and Southeast Asia, as well as Oceania. In the short term, it would not be wise to expand this geographical scope for the key ARF activities. (Some ARF activities, for example, Cooperation on Search and Rescue, will cover the larger Asia Pacific region and not just East Asia).
- 5.1.3 The ARF should expand carefully and cautiously. As the ARF process is barely three years old, it would be advisable to consolidate the ARF process before expanding it rapidly. Each new participant must be admitted on the firm understanding that its participation is necessary for the ARF to accomplish its key goals.
- 5.1.4 All question regarding participation should be decided by consultations among all ARF participants. As stated in the Chairman's Statement of 1 August 1995, "A successful ARF requires the active, full and equal participation and cooperation of all participants. However, ASEAN undertakes the obligation to be the primary driving force". The following paragraph states "The ARF process shall move at a pace comfortable to all participants". These statements suggest that regarding ARF participation the ARF will have to take into consideration both the views of all the participants and the special needs and interests of the ASEAN States. Hence, all members of ASEAN shall automatically become participants of ARF.

(Note : The founding fathers of ASEAN agreed in 1967 that ASEAN will eventually become a community of ten, encompassing all Southeast Asian States).

5.1.5 Criteria.

Bearing these principles in mind, the ARF participants agreed that the criteria for new participants should be as follows :

4.2.1 Commitment : All new participants, which must be sovereign states, must subscribe to, and work cooperatively to help achieve the ARF's key goals. Prior to their admission, all new participants should agree to abide by and respect fully the decisions and statements already made by the ARF. All ASEAN members are automatically participants of ARF.

4.2.2 Relevance : A new participant should be admitted only if it can be demonstrated that it has an impact on the peace and security of the "geographical footprint" of key ARF activities (i.e. Northeast and Southeast Asia as well as Oceania).

4.2.3 Gradual expansion : Efforts must be made to control the number of participants to a manageable level to ensure the effectiveness of the ARF.

4.2.4 Consultations : All applications for participation should be submitted to the Chairman of the ARF, who will consult all the other ARF participants at the SOM and ascertain whether a consensus exists for the admission of the new participant. Actual decisions on participation will be approved by the Ministers.

6. The Ministers welcomed India and Myanmar joining the ARF as new participants and took note of their express commitment to help achieve the ARF's key goals and to abide by and respect fully the decisions and statements already made by the ARF.
7. The Meeting discussed a wide range of issues relevant to the question of peace and security of the Asia-Pacific region. In this context, they highlighted the following:

- 7.1 The signing of the SEANWFZ Treaty by all Heads of Government of Southeast Asian countries in Bangkok in December 1995 signifies another important contribution of the countries of Southeast Asia to the strengthening of the security in the region and to the maintenance of world peace and stability. This is consistent with the 1995 NPT Review welcoming the development of further nuclear weapons free zones.
- 7.2 Nuclear testing remains a concern in the region. The Meeting welcomed the end of nuclear testing in the South Pacific and confirmed their understanding that the Asia Pacific region would shortly be free of nuclear testing. The Meeting called upon all states participating in the Conference on Disarmament, in particular the nuclear weapons states, to conclude, as a task of the highest priority, a universal and multilaterally effectively verifiable comprehensive nuclear test ban treaty which shall contribute to nuclear disarmament and the prevention of the proliferation of nuclear weapons in all its aspects so as to enable its signature by the outset of the fifty-first session of the UNGA. The Meeting expressed the hope that the on-going negotiations in the Conference on Disarmament on Disarmament to be reconvened on 29 July 1996 would lead to a CTBT which would receive the support of all concerned parties.
- 7.3 With reference to the issue of the global elimination of anti-personnel mines, the Meeting welcomed the decisions of several states to impose moratoria and ban on the production, export and operational use of these weapons. The Meeting recognized the need, following conflicts, for reinforcing international support for efforts to detect and remove landmines and to assist victims.
- 7.4 On the South China Sea, the Meeting welcomed the efforts by countries concerned to seek solutions by peaceful means in accordance with international law in general and with the United Nations Convention on the Law of the Sea of 1982 in particular. The Meeting also noted the positive contributions made by the Workshop Series on Managing Potential Conflicts in the South China Sea.
- 7.5 Bearing in mind the importance of peace and security on the Korean Peninsula, the Meeting stressed the need to establish a peace mechanism and also emphasized that the 1953 Armistice Agreement until then should remain valid.

The Meeting reiterated the importance of the resumption of dialogue between the Republic of Korea and the Democratic People's Republic of Korea. The Meeting noted the importance of the Korean Peninsula Energy Development Organization (KEDO) and encouraged ARF participants to consider giving further financial and political support to KEDO.

8. The Ministers considered the Track One and Track Two activities since the Second ARF in Bandar Seri Begawan.
9. The Ministers took note with appreciation of the Summary Reports of the Track-One activities Presented by the respective co-chairmen of the activities, namely the meeting of the Inter-sessional Support Group (ISG) on Confidence Building Measures held in Tokyo on 18-19 January 1996 and in Jakarta on 15-16 April 1996, the Inter-sessional Meeting (ISM) on Peace Keeping Operations held in Kuala Lumpur on 1-3 April 1996 and the Inter-sessional Meeting (ISM) on Search and Rescue Cooperation and Coordination held in Honolulu on 4-7 March 1996.
10. In this connection, the Ministers endorsed the proposals made by the Track-One Activities which appear in their respective Summary Reports as follows:
  - A. The Inter-sessional Support Group on Confidence Building Measures
    - A.1. Dialogue on Security Perceptions
      - a. Dialogue on security perceptions should be continued within the ARF process, including at inter-sessional meetings.
      - b. Information-sharing on dialogue and other activities of the ARF participants should be continued on the basis of papers voluntarily submitted by participants. Such papers could also cover defence contacts and exchange programmes undertaken by the participants.
    - A.2. Defence Policy Publication :
      - a. The ARF participants are further encouraged to submit annually a defence policy statement to the ARF-SOM on a voluntary basis. Regular publication of defence white papers or similar papers would also be welcomed.
      - b. Exchanges of views on the information provided in such statements and papers should be encouraged in future ARF dialogues.

A.3. Enhancing High-level Defence Contacts and Exchanges among Defence Staff Colleges and Training.

- a. ARF SOM is open to defence representatives and encourages their greater participation in inter-sessional activities.
- b. The ARF participants should be encouraged to submit papers on their defence contacts and other exchange programmes to the ARF SOM. Such papers could cover security dialogues and other activities they undertake.
- c. The ARF participants should be encouraged to conduct exchanges among national defence colleges, including information sharing and personnel exchanges, and to convene a meeting of heads of national defence colleges or equivalent to this end.

A.4. The UN Register of Conventional Arms (UNRCA)

- a. The discussions on the UN Register within the ARF framework should be continued, with a view to enhancing security in the region.
- b. The ARF participants should be encouraged to circulate on a voluntary basis the same data to the ARF countries at the time of its submission to the UN, while avoiding unnecessary administrative duplication.
- c. The ARF participants should be encouraged to work together within the UN to promote more global participation in the UN Register.

A.5. Additional Confidence Building Measures

- a. Completing and maintaining a current list of ARF contact points.
- b. Exchanging information on the role of defence authorities in disaster relief, and considering the convening of an intersessional meeting on this matter.
- c. Exchanging information on a voluntary basis on some of the on-going observer participation in and on-going notification of military exercises among ARF participants with a view to discussing the possibilities of such measures in selected exercises.
- d. Encouraging the participants to support actively internationally recognized global arms control and disarmament legal agreements,

specifically Non-Proliferation Treaty (NPT) , the Chemical Weapons Convention (CWC), the Biological Weapons Convention (BWC) and the Convention on Certain Conventional Weapons (CCW) and the successful conclusion of CTBT.

A.6. The ISG on CBMs should continue its activities for another year in order to review the implementation of CBMs to be approved by the Third ARF Ministerial Meeting, and to further discuss measures to be promoted in the future, with particular emphasis on proposals identified in the summary Report (ANNEX D).

B. The Inter-Sessional Meeting (ISM on Search and Rescue Coordination and Cooperation)

A meeting of SAR experts and officials who are familiar with the ARF process should be convened to further discuss and explore cooperation in the following areas:

- a. The increased sharing of training facilities and expertise in the region to enhance the capabilities of SAR personnel.
- b. Further cooperation between training institutions and the facilitation of a greater flow of information, for example, with the establishment of a directory of training courses.
- c. Movements towards standardization of SAR manuals, training and procedures.
- d. Possible increased practical training and exercises such as attaching SAR personnel to the Rescue Coordination Centers (RCCS) of other countries for on-the-job training and experience; training of personnel other than SAR Mission Coordinators (SMCS) such as pilots and medical personnel involved in SAR; conducting paper and field exercises; and exploring the possibility of establishing an internet web site between RCCS.

C. The Inter-Sessional Meeting (ISM) on Peacekeeping Operations

C.1. Current Status of United Nations Peacekeeping Operations

- a. ARF participants work together more closely within the ARF context and also in the United Nations Special Committee on Peace Keeping Operations as part of an ongoing dialogue to exchange views and experiences on UN Peacekeeping Operations.
- b. ARF participants are encouraged to become Parties to the Convention on the Safety of United Nations and Associated Personnel.
- c. ARF participants endeavour to pay their assessed contributions to peace keeping operations on time, in full and without conditions.

C.2. Training for Peace Support Operations

- a. ARF participants promote greater sharing of peace keeping experience and expertise among ARF participants voluntarily through, inter-alia:
  - Holding training courses on specialized peacekeeping topics;
  - sharing curricula and course information;
  - developing a roster of peacekeeping trainers;
  - offering available places in national training programmes to other ARF participants;
  - assisting where possible in financing of peacekeeping training and;
  - fostering cooperation among national peace keeping training centers.
- b. ARF participants use United Nations training manuals and materials as the basis of their training programmes for national contributions to UN peacekeeping operations.
- c. ARF participants are encouraged to support the peacekeeping capacity of the UN through loan of military and civilian personnel and through other bilateral arrangements.

C.3. Stand-by Arrangements

- a. ARF participants work closely, according to their capabilities, with UNDPKO to reinforce the ability of the UN to respond effectively and rapidly to crisis situations.
- b. ARF participants consider, where possible, taking part in the Standby Arrangements in order to facilitate the planning and deployment of UN peacekeeping

11. Pursuant to the relevant recommendations of the ISG on CBMs, the Ministers agreed that the ISG on CBMs continue its activities for another year and an ISM on Disaster Relief be convened. Similarly, the ISM on Search and Rescue Coordination and Cooperation should continue its activities for one more meeting, attended by SAR experts and officials who are familiar with the ARF process, to be convened in Singapore in the first half of 1997 and remain co-chaired by the present co-chairmen namely Singapore and the United States.
12. The Ministers also agreed that the ISM on Peacekeeping Operations co-chaired by Canada and Malaysia continue to function for another year to coordinate the implementation of the specific recommendations adopted by this ISM, including the convening of a regional "Train the Trainers" Workshop in Kuala Lumpur and the conducting of a course on demining. New Zealand has offered to host the course on demining.
13. The Ministers welcomed the offers made by China and the Philippines to co-host the ISG on CBMs in Beijing in early March 1997 and by Thailand and New Zealand to co-host the ISM on Disaster Relief.
14. Pursuant to the decision of the Second ARF Ministerial Meeting, the Ministers noted with appreciation that a number of participants had submitted defence policy statements or defence policy papers.
15. The Ministers took note of the report presented by the Chairman of the Track Two Seminar on Principles of Security and Stability in the Asia Pacific held in Moscow on 23-24 April 1996. The Ministers observed that the Seminar had been useful, particularly in promoting better understanding of the respective values and aspirations of the participants with regard to security and stability in the Asia Pacific and agreed that the dialogue on the matter should continue.
16. The Ministers also noted the EU proposals: a Track Two Seminar on Non proliferation to be co-sponsored by the Centre for Strategic and International Studies (CSIS) of Indonesia and Stiftung Wissenschaft und Politik (SWP) of Germany and the Peace Research Centre, Australian National University (ANU) of Australia in Jakarta on 6-7 December 1996; a Track Two Seminar on Preventive Diplomacy to be co-sponsored by L'Institut Francais des Relations Internationales (IFRI) and the Centre

for Strategic and International Studies (CSIS) of Indonesian in Paris on 7-8 November 1996.

17. With a view to assisting ARF participants in preparing their human resources for ARF activities, the Ministers agreed that, in principle, Track One activities be carried out in the first half of the calendar year while Track Two activities in the second half of the calendar year.
18. The Minister is also agreed to consider at the next ARF Meeting the question of drug trafficking and other related trans-national issues such as economic crimes, including money laundering, which could constitute threats to the security of the countries of the region.
19. It was noted that the discussions throughout the Meeting remained positive, although there was some divergence of views on the subjects discussed. The participants were open and candid in expressing their views but this did not generate tension or dissension in the room. Instead, there was a tendency towards creating a harmonious environment. This positive mood demonstrated that the overall trend remains encouraging.
20. The participants also displayed a high degree of comfort in their interactions with each other. The ARF is still a fairly young process. Its success was never pre-ordained. It is therefore worth noting that the increasing comfort level among the participants at the Third ARF demonstrates that the ARF is progressing at a good pace. Future meetings should try to build upon this demonstrated base of friend and frank discussions among the participants as this will in turn pave the way for agreements on substantive issues in the coming years.

SUMMARY REPORT OF THE MEETINGS OF
THE ARF INTER-SESSIONAL SUPPORT GROUP
ON CONFIDENCE BUILDING MEASURES

Tokyo, 18-19 January 1996

Jakarta, 15-16 April 1996

INTRODUCTION

1. Pursuant to the agreement at the Second Ministerial Meeting of the ARF in Bandar Seri Begawan, Brunei Darussalam, 1 August 1995, the Inter-sessional Support Group (ISG) on Confidence Building Measures, co-chaired by Indonesia and Japan, held two meetings in Tokyo and Jakarta, on 18-19 January and 15-16 April 1996, respectively. The meeting were attended by all the ARF participants, and most participants had defence officials in their respective delegations.
2. In these two meetings, which were conducted in a frank and cordial manner, the ISG had lively and productive discussions on various confidence building measures. Through these discussions, the momentum of the ARF process has been strengthened and the meetings marked another important milestone in the process.
3. The participants reiterated the importance of the promotion and implementation of confidence-building measures with a view to improving the security environment of the Asia Pacific region. In this connection the group noted various proposal concerning the general approach toward CBM cooperation, including but not limited to respecting the sovereignty and security interests of the ARF participants, voluntary participation and agreement on consensus.
4. The agenda of the ARF ISG on CBM is attached at Annex A. The programme of activities is attached at Annex B. The list of delegates who attended the meeting is at Annex C.
5. The following is a summary of the key point discussed.

Agenda item 1 : Dialogue on Security Perceptions.

6. The participants exchanged view on the current security situation in the Asia Pacific region. It was a widely held view that the overall security picture in the region was positive. There were also views expressed that existing bilateral security arrangements were conducive to this security environment and that the ARF process

was a contributing factor. Dynamic economic developments in the region as a whole, which required peaceful security climate, were especially noted as a positive element. The meeting also noted the importance of utilizing dialogue and consultation in resolving differences among countries and encouraged continuing trend towards this direction. On the other hand, as earlier observed by the Ministers in Bandar Seri Begawan, Brunei Darussalam, it was pointed out that, in a period of transition, there are still sources of tensions such as the proliferation of weapons of mass destruction. It was also pointed out that the region was faced with new challenges such as environmental issues, drug trafficking and crime.

7. Given such an overall picture, the participants stressed the importance of security dialogue and cooperation at regional, sub-regional and bilateral levels. In reviewing the efforts that the countries in region are conducting, the ISG noted that some delegations submitted papers on their activities (as attached)

Agenda Item 2 : Defence Policy Publications

8. The ISG was informed by those participants who had already published defence policy papers and/or defence white papers and/or relevant available information and welcomed this development. The ISG noted that some of the participants who have not published such papers had nevertheless briefed the group on their defence policies, and the ISG encouraged those participants to publish relevant papers in due course on voluntary basis.

Agenda Item 3 : Enhancing High-Level Defence Contacts and Exchanges among Defence Staff Colleges and Training

9. The participants reported on their defence contacts and exchanges programmes with other participants, and some participants submitted papers on their activities (as attached). It was agreed that defence contacts and exchanges should be maintained and further developed at various levels.

Agenda Item 4 : The UN Register of Conventional Arms (UNRCA)

10. The ISG reviewed the current UN framework from a regional perspective, and the participants had a very intensive discussion on a number of ideas to enhance transparency in the Asia-Pacific region. The ISG encouraged those participants that had not yet joined the Register to do so, and discussed the different views on

including voluntary submission to the UN of background information, on holdings and procurement through national production. The ISG also had an exchange of different views on the need to include the UN Standardized Reporting on Military Expenditures.

11. Concerning the possibility of creating a supplementary regional framework for the arms register, different views were expressed by the participants. The ISG agreed that this issue should be further discussed.

Agenda Item 5 : Additional Confidence Building Measures

12. The participants had an intensive discussion on the kinds of additional measures which may be promoted in the ARF process. Many of them need further discussion.

CONCLUSION

13. The meeting decided to convey the following recommendations to the ASEAN Regional Forum Senior Officials Meeting (ARF SOM) to be held in Yogyakarta, Indonesia:

13.1 Dialogue on Security Perceptions

13.1.1 Dialogue on security perception should be continued within the ARF process, including at intersessional meetings.

13.1.2 Informations-sharing on dialogues and other activities of the ARF participants should be continued in the process based upon papers voluntarily submitted by participants. Such paper could also cover defence contacts and exchange programmes they undertake.

13.2 Defence Policy Publications

13.2.1 As agreed by the Ministers, the ARF participants are further encouraged to submit annually a defence policy statement to the ARF SOM on voluntary basis. A regular publication of defence white papers or defence policy papers or similar papers would also be welcomed. The ISG agreed that an exchange of views on the information provided in such statements and papers should be encouraged in future ARF dialogues.

- 13.3 Enhancing High-Level Defence Contacts and Exchanges among Defence Staff Colleges and Training
- 13.3.1 The ARF participants confirmed that ARF SOM is open to defence representative and encouraged their greater participation in intersessional activities.
- 13.3.2 The ARF participants should be encouraged to submit paper on their defence contacts and other exchange programmes to the ARF SOM. Such a paper could cover security dialogues and other activities they undertake.
- 13.3.3 The ARF participants should be encouraged to conduct exchanges among national defence colleges, including information sharing and personnel exchanges, and to convene a meeting of heads of national defence colleges or equivalent institutions to this end.
- 13.4 The UN Register of Conventional Arms (UNRCA)
- 13.4.1 The ARF participants agreed to continue discussing the UN Register within the ARF framework, with a view to enhancing security in the region.
- 13.4.2 The ARF participants should be encouraged to circulate on voluntary basis the same data to the ARF countries at the time of its submission to the UN, while avoiding unnecessary administrative duplication.
- 13.4.3 The ARF participants should be encouraged to work together within the UN to promote more global participation to the UN Register.
- 13.5 Additional Confidence Building Measures
- The ARF should endorse the following ideas:
- 13.5.1 Completing and maintaining a current list of ARF contact points;
- 13.5.2 Exchanging information on the role of defence authorities in disaster relief, and consider convening an intersessional meeting on this matter;
- 13.5.3 Encouraging the countries to support actively internationally recognized global arms control and disarmament legal agreements, specifically NPT, CWC, BWC and CCW, and the successful conclusion of CTBT.

13.6 The ISG agreed to recommend that the ARF SOM endorse the idea that the ISG will continue its activities for another year in order to review the implementation of confidence building measures to be agreed upon at the ARF SOM in May 1996 and approved by the third ARF Ministerial meeting in July 1996, and to further discuss measures to be promoted in the future, with particular emphasis on proposals identified in this summary report. The Chinese delegation informed the ISG that China is ready to co-chair the next ISG.

สถาบันวิทยบริการ
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

ภาคผนวก ก.

PRESS RELEASE

JOINT STATEMENT OF THE MEETING
OF HEADS OF STATE/GOVERNMENT OF THE MEMBER STATES OF
ASEAN AND THE PRESIDENT OF THE PEOPLE'S REPUBLIC OF CHINA
KUALA LUMPER, 16 DECEMBER 1997

ASEAN – CHINA COOPERATION TOWARDS THE 21ST CENTURY

The Heads of State/Government of the member states of ASEAN and the President of the People's Republic of China expressed satisfaction with the rapidly developing relations between ASEAN and China as well as between individual ASEAN member states and China. They agreed that the consolidation of these relations served the fundamental interests of their respective people as well as the peace, stability and prosperity of the Asia-Pacific region.

2. They affirmed that the Charter of the United Nations, the Treaty of Amity and Cooperation in Southeast Asia, the Five Principles of Peaceful Coexistence and universally recognized international law should serve as basic norms governing their relation. They reaffirmed in particular their respect for each other's independence, sovereignty and territorial integrity and the Principle of non-interference in the internal affair of other states.

3. They undertook to promote good-neighbourly and friendly relations, increase high level exchanges, strengthen the mechanism of dialogue and cooperation in all areas to enhance understanding and mutual benefit.

4. They agreed to enhance cooperation at the ASEAN Regional Forum and other regional and international organisations and fora.

5. They undertook to heighten cooperation at bilateral and multilateral level in promoting economic growth, sustainable development and social progress on the basis of the

principles of equality, mutual benefit and shared responsibility in the interest of achieving national and regional and regional prosperity in the 21st century. They would further enhance cooperation through mechanisms such as the ASEAN-China Joint Cooperation Committee, the ASEAN-China Joint committee on Economic and Trade Cooperation and the ASEAN-China Joint Committee in Science and Technology Cooperation. They would continue their close coordination and cooperation in regional of sub-regional organizations or projects such as in APEC and ASEM.

6. China expressed full confidence in the economics of the ASEAN region and their future prospects, recognizing fundamentals in their economics. China underlined its conviction that the economies of the East Asian region would continue to be one of the fastest growing in the world. ASEAN member states and China agreed on the need to consolidate their close economic relations by promoting trade and investment, facilitating market access, improving the flow of technology and enhancing the flow of and access to trade and investment related information. They reaffirmed their strengthen their support for the riparian countries by promoting activities in the areas of trade, tourism and transport. They reaffirmed support for universality of World Trade Organisation membership and for the early entry of China and of the ASEAN applicants to the WTO.

7. They noted that the Finance Ministers of ASEAN and the People's Republic of China at the recent meeting in Kuala Lumpur on 2 December 1997 discussed national efforts and regional and international cooperation to address the present financial situation in the region. They endorsed the Finance Ministers' agreement on the rapid implementation of the Manila Framework as a constructive step towards promoting financial stability in the region. They encouraged efforts to carry forward the initiatives under the Manila Framework and work closely with the IMF, World Bank, ADB and international regulatory bodies. ASEAN member state noted with appreciation China's contribution to the recent financing packages in the region and both sides reaffirmed the importance of enhanced cooperation on economic and financial issues between the Finance Ministers of ASEAN and the People's Republic of China.

8. Recognizing that the maintenance of regional peace and stability served the interests of all parties, they undertook to resolve their differences or disputes through peaceful means, without resorting to the threat use of force. The parties concerned agreed to resolve their disputes in the South China Sea through friendly consultations and negotiations in accordance with universally recognized international law, including the 1982 UN Convention on the Law of the Sea. While continuing efforts to find solutions, they agreed to explore ways for cooperation in the areas concerned. In the interest of promoting peace and stability as well as enhancing mutual confidence in the region, the parties concerned agreed to continue to exercise self-restraint and handle relevant differences in a cool and constructive manner. They further agreed not to allow existing difference to hamper the development of friendly relations and cooperation.

9. China appreciated and supported ASEAN's positive role in international and regional affairs. China reaffirmed that it would respect and support the efforts of ASEAN to establish a Zone of Peace, Freedom and Neutrality in Southeast Asia. In this connection, China welcomed the entry into force of the Southeast Asia Nuclear Weapon Free Zone Treaty. The two sides also welcomed the ongoing consultations between the State Parties to the Treaty and the Nuclear Weapon States to facilitate the accession by the latter to the Protocol of the SEANWFS Treaty. ASEAN member states believed that a stable, peaceful and prosperous China would constitute an important factor for the long-term peace, stability and development of the Asia-Pacific region in particular and of the world in general. ASEAN member states reaffirmed their continued adherence to the "one China" policy.

10. ASEAN member states and China committed themselves to jointly contribute to the promotion of peace and progress in the Asia-Pacific region and the world, and to respond positively to the challenges of a dynamic regional and international environment.

11. China welcomed the adoption of the ASEAN Vision 2020, reflecting ASEAN's dynamism and determination to meet the challenges of the coming century.

12. ASEAN member states and China regarded the development of a partnership of good-neighborliness and mutual trust between them as an important policy objective for relations between ASEAN and China in the 21st century.

สถาบันวิทยบริการ
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

แถลงการณ์ร่วมประชุม
ระหว่าง
ประมุขแห่ง/ผู้นำรัฐบาลอาเซียนกับประธานาธิบดีสาธารณรัฐประชาชนจีน
ณ กรุงกัวลาลัมเปอร์ วันที่ 16 ธันวาคม 2542

ความร่วมมือระหว่างอาเซียน – จีน สู่ศตวรรษที่ 21

ประมุขแห่งรัฐ/ผู้นำรัฐบาลประเทศสมาชิกอาเซียนและประธานาธิบดีของสาธารณรัฐประชาชนจีน ได้แสดงความพึงพอใจต่อความสัมพันธ์ที่ได้พัฒนาขึ้นอย่างรวดเร็วระหว่างอาเซียนกับจีนเช่นเดียว ความสัมพันธ์ระหว่างประเทศอาเซียนแต่ละประเทศกับจีน ทั้งอาเซียนและจีนเห็นพ้องต้องกันว่า ความมั่นคงของสัมพันธ์ภาพนี้ได้สนองประโยชน์ขั้นพื้นฐานของประชาชนของทั้งสองฝ่าย ตลอดจน ความสำเร็จต่อสันติภาพเสถียรภาพและความเจริญรุ่งเรืองของภูมิภาคเอเชีย-แปซิฟิก

2. อาเซียนและจีนยืนยันว่า กฎบัตรสหประชาชาติ สนธิสัญญาว่าด้วยไมตรีและความร่วมมือแห่ง เอเชียตะวันออกเฉียงใต้ หลัก 5 ประการของการอยู่ร่วมกันโดยสันติและกฎหมายระหว่าง ประเทศอื่นๆ อันเป็นที่ยอมรับกันโดยทั่วไป ควรเป็นบรรทัดฐานเบื้องต้น ในการดำเนินความสัมพันธ์ระหว่างกัน ทั้งสองฝ่ายยังยืนยันถึงการเคารพต่อเอกราชอธิปไตย และบูรณภาพแห่งดินแดนของกันและกันและต่อหลักการไม่แทรกแซงกิจการภายในของรัฐอื่นๆ

3. อาเซียนและจีนจะส่งเสริมความสัมพันธ์ฉันมิตรในฐานะประเทศเพื่อนบ้านที่ดีและจะเพิ่มการ แลกเปลี่ยนการเยือนในระดับสูง พร้อมทั้งจะเสริมสร้างความเข้มแข็งให้กับกลไกของการเจรจาและ ความร่วมมือในทุกด้านเพื่อส่งเสริมความเข้าใจและผลประโยชน์ร่วมกันของทั้งสองฝ่าย

4. อาเซียนและจีนเห็นพ้องต้องกันที่จะเสริมสร้างความร่วมมือระหว่างกันในการประชุมอาเซียนว่า ด้วยการเมืองและความมั่นคง (ASEAN Regional Forum) และในเวทีหรือองค์การอื่นๆ ทั้งใน ระดับภูมิภาคและระดับนานาชาติ

5. อาเซียนและจีนจะเพิ่มความร่วมมือระหว่างกันทั้งในระดับทวิภาคีและพหุภาคีในการส่งเสริม ความเจริญเติบโตทางเศรษฐกิจ การพัฒนาที่ยั่งยืนและความเจริญก้าวหน้าทางสังคม บนพื้นฐาน

ของหลักการแห่งความเสมอภาค การมีผลประโยชน์ร่วมกันและการรับผิดชอบร่วมกัน เพื่อที่จะให้บรรลุถึงความเจริญรุ่งเรืองของประเทศและของภูมิภาคในศตวรรษที่ 21 นอกจากนี้ อาเซียนและจีนจะเสริมสร้างความร่วมมือผ่านกลไกต่างๆ เช่น คณะกรรมการความร่วมมือระหว่างอาเซียนกับจีน คณะกรรมการร่วมว่าด้วยความร่วมมือด้านเศรษฐกิจและการค้า คณะกรรมการร่วมว่าด้วยความร่วมมือด้านวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี และจะคงไว้ซึ่งการประสานงานและความร่วมมือกันอย่างใกล้ชิดในองค์กรหรือโครงการระดับภูมิภาคหรือระดับภูมิภาคต่างๆ เช่น APEC และ ASEM

6. จีนได้แสดงความมั่นใจอย่างเต็มที่ต่อสถานะเศรษฐกิจของภูมิภาคอาเซียนและโอกาสในอนาคต เนื่องจากตระหนักดีว่าอาเซียนมีพื้นฐานทางเศรษฐกิจที่แข็งแกร่ง จีนเน้นถึงความมั่นใจของตนที่ว่าเศรษฐกิจของภูมิภาคเอเชียตะวันออกเฉียงใต้จะยังคงมีการเจริญเติบโตอย่างรวดเร็วที่สุดแห่งหนึ่งในโลก ประเทศสมาชิกอาเซียนและจีนเห็นพ้องต้องกันถึงความต้องการที่จะกระชับความสัมพันธ์ทางเศรษฐกิจต่อกันอย่างใกล้ชิดโดยการส่งเสริมการค้าและการลงทุน การอำนวยความสะดวกต่อการเข้าสู่ตลาด การปรับปรุงการแลกเปลี่ยนเทคโนโลยีและการส่งเสริมการแลกเปลี่ยน ตลอดจนถึงการเข้าถึงข่าวสารข้อมูลด้านการลงทุนและการค้า ทั้งสองฝ่ายได้ย้ำถึงความสนใจร่วมกันในการที่จะพัฒนาพื้นที่ลุ่มแม่น้ำโขง และยืนยันที่จะขยายการสนับสนุนต่อประเทศต่างๆ ริมฝั่งแม่น้ำโขง โดยการส่งเสริมกิจกรรมต่างๆ ทั้งในด้านการค้า การท่องเที่ยว และการขนส่ง ทั้งสองฝ่ายได้ยืนยันที่จะสนับสนุนการเปิดกว้างของสมาชิกภาพขององค์การการค้าโลกตลอดจนการเข้าเป็นสมาชิกในโอกาสแรกของจีนและของผู้สมัครจากอาเซียนในองค์การการค้าโลก

7. อาเซียนและจีนรับทราบว่าการประชุมครั้งล่าสุด ณ กรุงกัวลาลัมเปอร์ เมื่อวันที่ 2 ธันวาคม ค.ศ.1997 รัฐมนตรีคลังของอาเซียนและสาธารณรัฐประชาชนจีนได้หารือเกี่ยวกับความพยายามในระดับประเทศ และความร่วมมือในระดับภูมิภาคและระหว่างประเทศในการจัดการกับสถานการณ์ทางการเงินของภูมิภาคในปัจจุบัน อาเซียนและจีนได้รับรองข้อตกลงของรัฐมนตรีคลังที่จะเร่งดำเนินการตามแผนปฏิบัติการมะนิลา ซึ่งถือเป็นการดำเนินการที่สร้างสรรค์ในการส่งเสริมเสถียรภาพทางการเงินในภูมิภาค อาเซียนและจีนสนับสนุนความพยายามที่จะสานต่อการริเริ่มต่างๆ ภายใต้แผนปฏิบัติการมะนิลา และจะดำเนินการอย่างใกล้ชิดกับกองทุนการเงินระหว่างประเทศ ธนาคารโลก ธนาคารเพื่อการพัฒนาแห่งเอเชีย และองค์กรที่ทำหน้าที่ควบคุมระหว่างประเทศต่างๆ ประเทศสมาชิกอาเซียนรับทราบด้วยความชื่นชมในการสนับสนุนของจีนต่อความช่วยเหลือทางการเงินในภูมิภาคเมื่อเร็วๆ นี้ และทั้งสองฝ่ายยืนยันถึงความสำคัญของความร่วมมือ

มีระหว่างรัฐมนตรีคลังของอาเซียนและสาธารณรัฐประชาชนจีนที่เพิ่มขึ้น ในส่วนที่เกี่ยวกับ ปัญหาเศรษฐกิจและการเงิน

8. โดยที่ตระหนักดีว่าการดำรงไว้ซึ่งสันติภาพและเสถียรภาพของภูมิภาคเป็นผลประโยชน์ของทุกฝ่าย อาเซียนและจีนจึงรับที่จะแก้ไขข้อขัดแย้งหรือความไม่ลงรอยใดๆ โดยสันติวิธี ปราศจากการใช้วิธีการข่มขู่หรือการใช้กำลัง ทุกฝ่ายที่เกี่ยวข้องกับกรณีความขัดแย้งในทะเลจีนใต้เห็นพ้องต้องกันว่าจะแก้ไขข้อขัดแย้งโดยการหารือและการเจรจาฉันมิตรตามหลักกฎหมายระหว่างประเทศ อันเป็นที่ยอมรับกันโดยทั่วไป ซึ่งรวมถึงอนุสัญญาสหประชาชาติว่าด้วยกฎหมายทะเลปี 1982 และขณะที่ยังคงพยายามหาข้อยุติให้กับความขัดแย้งที่มีอยู่นี้ อาเซียนและจีนเห็นพ้องต้องกันว่าจะพยายามแสวงหาแนวทางเพื่อความร่วมมือในพื้นที่ดังกล่าว นอกจากนี้ เพื่อเป็นการส่งเสริม

สันติภาพ เสถียรภาพ ตลอดจนเพื่อเสริมสร้างความไว้วางใจซึ่งกันและกันให้เกิดขึ้นในภูมิภาค ทุกฝ่ายที่เกี่ยวข้องเห็นพ้องต้องกันว่าจะใช้ความยับยั้งชั่งใจและจะจัดการกับความขัดแย้งที่เกิดขึ้นอย่างเยือกเย็นและอย่างสร้างสรรค์ นอกจากนี้ยังเห็นพ้องต้องกันอีกว่า จะไม่ยอมให้ความขัดแย้งใดๆที่มีอยู่เป็นอุปสรรคต่อการพัฒนาความสัมพันธ์และการร่วมมือกันฉันมิตร

9. จีนชื่นชมและสนับสนุนบทบาทของอาเซียนในกิจการระหว่างประเทศและระดับภูมิภาค และยืนยันอีกครั้งว่าจะเคารพและสนับสนุนความพยายามของอาเซียนในการสถาปนาให้เอเชียตะวันออกเฉียงใต้เป็นภูมิภาคที่ปลอดจากอาวุธนิวเคลียร์ และทั้งสองฝ่ายยินดีต่อการเจรจาหารือที่ดำเนินอยู่ระหว่างประเทศภาคีสันติสัญญาและประเทศผู้ครอบครองอาวุธนิวเคลียร์ ในการอำนวยความสะดวกให้ประเทศผู้ครอบครองอาวุธนิวเคลียร์เข้าเป็นภาคีพิธีสารของสนธิสัญญาเขตปลอดอาวุธนิวเคลียร์แห่งเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ ประเทศสมาชิกอาเซียนเชื่อว่า ประเทศจีนที่มั่นคง ผาสุกและเจริญรุ่งเรืองจะเป็นปัจจัยที่สำคัญอย่างยิ่งต่อสันติภาพ เสถียรภาพ และพัฒนาการในระยะยาวของภูมิภาคเอเชีย-แปซิฟิกและของโลกโดยรวม และประเทศสมาชิกอาเซียนได้ยืนยันอีกครั้งว่าจะยังคงยึดมั่นต่อนโยบายจีนเดียว (“One China” policy)

10. อาเซียนและจีนให้คำมั่นที่จะร่วมกันส่งเสริมสันติภาพและความเจริญก้าวหน้าของภูมิภาคเอเชีย - แปซิฟิกและของโลก และจะสนองตอบอย่างสร้างสรรค์ต่อความท้าทายใดๆ อันเกิดจากสภาวะแวดล้อมที่เปลี่ยนแปลงไปทั้งในภูมิภาคและในระดับนานาชาติ

11. จีนยินดีที่ได้มีการรับรอง เอกสารวิสัยทัศน์อาเซียน 2020 ซึ่งสะท้อนให้เห็นถึงการไม่วางเฉย และความตั้งใจอย่างแน่วแน่ของอาเซียนที่จะเผชิญกับสิ่งท้าทายต่างๆ ในศตวรรษหน้า

12. อาเซียนและจีนถือว่า พัฒนาการของการเป็นหุ้นส่วนในฐานะเพื่อนบ้านที่ดีและความไว้วางใจกันจะเป็นเป้าหมายทางนโยบายที่สำคัญต่อความสัมพันธ์ระหว่างอาเซียนกับจีนในศตวรรษที่ 21

สถาบันวิทยบริการ
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

ประวัติผู้เขียน

นางสาว วราภรณ์ พรหมรัตน์ เกิดเมื่อวันที่ 9 มกราคม 2517 ที่จังหวัดภูเก็ต สำเร็จการศึกษาระดับปริญญาตรีรัฐศาสตรบัณฑิต สาขาการระหว่างประเทศและการทูต คณะรัฐศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ เมื่อปีการศึกษา 2539 และเข้าศึกษาต่อในหลักสูตรปริญญารัฐศาสตรมหาบัณฑิต ภาควิชาความสัมพันธ์ระหว่างประเทศ คณะรัฐศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย ในปีการศึกษา 2540

สถาบันวิทยบริการ
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย